George Orwell

O MIE NOUĂSUTE OPTZECI ŞI PATRU

Textul este reprodus după ediția
Tipărită la Editura POLIROM,
Iaşi, 2002

APOLOGETICUM
2004

George Orwell (pseudonimul literar şi jurnalistic al lui Etic Arthur Blair) s-a născut în 1903 în India şi a murit de tuberculoză la Londra, în 1950. Tatăl său era funcționar public în administrația engleză din India. Orwell a studiat la Eton între 1917 şi 1921, publicând în diferitele reviste ale colegiului, iar între 1922 şi 1927 s-a angajat în cadrul Poliției Imperiale Indiene din Birmania, experiența pe care a reconstituit-o mai târziu în romanul *Zile birmaneze* (1934). Prima sa carte, *Fluierând a pagubă prin Paris şi Londra* (1933), este o relatare emoționantă şi mai ales comică a celor câțiva ani de sărăcie autoimpusă pe care i-a trăit după ce s-a întors în Europa. Printre romanele sale din anii '30 se numără *Fiica unui cleric* (1935) şi *O gura de aer* (1939), dar adevărata recunoaştere i-au adus-o alte două proze, tip reportaj: *Drumul către Wigan Pier* (1937), despre viața la limita sărăciei a minerilor dintr-un orăşel din Lancashire, şi *Omagiu Cataloniei* (1938), despre propria sa experiență din timpul Războiului Civil din Spania. „Asemeni Hannei Arendt, Orwell a fost un om de stânga. El nu a fost însă niciodată comunist, iar *Omagiu Cataloniei* este expresia cea mai directă a dezgustului resimțit de acest scriitor britanic, profund ostil ipocriziei imperiale din propria sa țara, în fața infamiei politrucilor stalinişti“ (Vladimir Tismăneanu). Între 1943 şi 1945, ca director literar la *Tribune,* a publicat numeroase articole literare şi politice, colaborând în acelaşi timp la *Observer şi* la *Manchester Evening News.* Fabula politică *Ferma Animalelor* (1945) şi distopia *O mie nouă sute optzeci şi patru* (1949) sunt cele mai populare romane ale lui Orwell, traduse în întreaga lume. În 1968, Sonia Orwell şi Ian Angus i-au editat, în patru volume, eseurile, publicistica şi corespondenta.

Partea întâi

1

Într-o zi senină şi friguroasă de aprilie, exact când ceasurile bat ora treisprezece, Winston Smith, cu bărbia înfundată în piept ca să scape de vântul care-l ia pe sus, se strecoară iute printre uşile de sticlă ale Blocului Victoria, deşi nu destul de repede cât să împiedice un vârtej de praf şi nisip să pătrundă o dată cu el. Holul blocului miroase a varză călită şi a preşuri vechi. La unul dintre capete se află un afiş mult prea mare pentru interior, care înfăţişează figura enormă, lată de peste un metru, a unui bărbat în vârsta de vreo patruzeci şi cinci de ani, cu o mustaţă neagră şi stufoasă, şi cu trăsături frumoase, dar dure. Winston se îndreaptă spre scări. Nu are nici un rost să încerce la lift. Chiar şi în vremurile cele mai bune funcţionează numai din când în când, iar în prezent curentul electric este tăiat în timpul zilei, ca parte integrantă a campaniei de economisire organizate în pregătirea Săptămânii de Ură. Apartamentul lui se găseşte la etajul şapte, aşa încât Winston, care are treizeci şi nouă de ani şi o ulceraţie varicoasă deasupra gleznei drepte, o ia încet pe jos, oprindu-se de mai multe ori să se odihnească. Pe fiecare palier, figura cea enormă, aşezată faţă în faţă cu uşa liftului, îl priveşte insistent de pe perete. Este una dintre pozele acelea în aşa fel realizate, încât ochii te urmăresc din orice unghi. Sub ea scrie:

FRATELE CEL MARE STĂ CU OCHII PE TINE

Înăuntru, în apartament, o voce melodioasă citeşte o listă de cifre legate de producţia de fontă. Vocea vine dintr-o placă de metal dreptunghiulară, ca o oglindă estompată, care face corp comun cu suprafaţa peretelui din dreapta. Winston răsuceşte un buton şi vocea slăbeşte întrucâtva, deşi cuvintele încă se mai disting. Aparatul - numit *tele-ecran* - poate fi dat mai încet, dar nu ai cum să-l închizi de tot. Winston se duce la fereastră: are o constituţie fragilă, e mai degrabă mic de statură, iar salopeta albastră, care este uniforma Partidului, nu face decât să scoată în evidenţă cât e de slab. Are un păr foarte blond şi o faţă sangvină de felul ei, cu pielea înăsprită de săpunul prost, de lamele de ras tocite şi de frigul iernii care tocmai a trecut.

Afară, chiar şi prin obloanele coborâte, atmosfera arată friguroasă. Pe stradă, jos de tot, vântul bate în vârtejuri care stârnesc praful şi hârtiile împrăştiate şi, deşi soarele străluceşte, iar cerul etalează un albastru strident, parcă nimic nu are culoare, cu excepţia afişelor lipite peste tot.

Figura cu mustaţă neagră te priveşte insistent de sus în jos, de la orice colţ de stradă mai mare. Şi pe faţada casei de vizavi este una. FRATELE CEL MARE STĂ CU OCHII PE TINE - zice textul, iar ochii negri scormonesc adânc în ochii lui Winston. Mai jos, la nivelul străzii, este un alt afiş, rupt la un colţ, care flutură din când în când în bătaia vântului, acoperind şi descoperind un singur cuvânt: SOCENG. Undeva, mai departe, un elicopter coboară printre acoperişuri, stă câte o clipă suspendat, ca o albăstrea, apoi se ridică din nou, zburând în cercuri. Este patrula de poliţie, care-şi bagă nasul prin casele oamenilor. Dar patrulele nu contează. Poliţia Gândirii - numai ea contează. În spatele lui Winston, vocea de la tele-ecran îi dă înainte despre fontă şi despre depăşirea celui de-al Nouălea Plan Trienal. Tele-ecranul recepţionează şi transmite simultan. Orice sunet pe care l-ar scoate Winston, mai tare decât o şoaptă foarte slabă, poate fi captat; în plus, atâta timp cât se află în câmpul vizual al plăcii de metal, poate fi şi văzut, nu numai auzit. Sigur că nu ai cum şti, în fiecare moment, dacă eşti sau nu ascultat. Cât de des, sau după ce criterii intră Poliţia Gândirii pe fiecare post individual este ceva ce ţine de domeniul presupunerilor. N-ar fi imposibil nici să urmărească tot timpul pe toată lumea. În tot cazul, pot intra pe firul tău când au ei chef. Te obligă să trăieşti – şi de fapt chiar aşa trăieşti, dintr-o obişnuinţă devenită instinct - cu presupunerea că orice sunet pe care-l scoţi este ascultat şi orice mişcare observată, afară de cazul când, să zicem, stai pe întuneric.

Winston rămâne cu spatele la tele-ecran. E mai sigur aşa, deşi, cum ştie prea bine, chiar şi un spate poate spune ceva. La un kilometru depărtare, se înalţă Ministerul Adevărului, unde lucrează el, ca un turn uriaş, alb, deasupra peisajului mohorât. Uite, se gândeşte Winston cu un vag dezgust, uite cum arată Londra, principalul oraş al Aerobazei Unu, care, la rândul ei, este a treia provincie a Oceaniei ca număr de locuitori, îşi stoarce memoria după vreo amintire din copilărie care să-i spună dacă Londra a fost dintotdeauna aşa. Oare întotdeauna au existat străzile astea cu case din secolul nouăsprezece, degradate, cu pereţii proptiţi în stâlpi de lemn, cu ferestrele astupate cu carton, cu acoperişurile de tablă ruginite, cu zidurile alea stupide ridicate în faţa grădinilor şi care se prăbuşesc în toate direcţiile? Sau locurile bombardate, unde praful de ciment se ridică în vârtejuri şi buruienile cresc pe ici, pe colo, peste grămezile de moloz? Sau locurile în care bombele au curăţat porţiuni mai mari şi unde au răsărit coloniile alea abjecte de cocioabe de lemn, ca nişte coteţe? Oricum, n-are rost - nu-şi mai aminteşte: tot ce a mai rămas din copilăria lui este o serie de imagini foarte limpezi, dar care nu vin pe nici un fel de fundal şi care sunt pentru el, cele mai multe, de neînţeles.

Ministerul Adevărului - în Nouvorbă, *Minadev* - te izbeşte fiindcă este cu totul diferit de orice altă clădire vizibilă în jur. Este o structură

înaltă, imensă, de beton armat alb, strălucitor, în formă de piramidă, care se ridică, terasă după terasă, până la trei sute de metri înălțime. De unde stă Winston, se disting foarte bine cele trei lozinci ale Partidului, scrise cu litere elegante pe fațada albă ca zăpada:

RĂZBOIUL ESTE PACE
LIBERTATEA ESTE SCLAVIE
IGNORANȚA ESTE PUTERE

Ministerul Adevărului ar avea, după câte vorbesc oamenii, vreo trei mii de încăperi deasupra pământului şi ramificațiile corespunzătoare dedesubt. Trei alte clădiri mai există, împrăştiate prin Londra, asemănătoare ca aspect şi ca mărime. Clădirile astea domină arhitectura din jur în aşa măsură, încât de pe acoperişul Blocului Victoria le poți vedea pe toate patru deodată. Sunt sediile celor patru Ministere care-şi împart între ele aparatul de guvernământ: Ministerul Adevărului, care se ocupă cu ştirile, cu distracțiile, cu educația şi cu artele frumoase; Ministerul Păcii, care se ocupă cu războiul; Ministerul Iubirii, care se ocupă cu menținerea ordinii şi disciplinei, şi Ministerul Abundenței, care răspunde de treburile economice.
În Nouvorbă, numele lor sunt *Minadev, Minipax, Miniiub* şi *Minabund.*

Dintre toate, Ministerul Iubirii este cel cu adevărat înspăimântător. Nu are deloc ferestre. Winston nu a fost niciodată înăuntru şi nici măcar nu s-a apropiat de clădire la mai puțin de o jumătate de kilometru. Este imposibil să intri acolo altfel decât cu treburi oficiale, şi chiar şi atunci pătrunzi numai printr-un labirint de rețele de sârmă ghimpată, uşi de oțel şi cuiburi de mitralieră camuflate. Până şi străzile care duc la barierele lui exterioare gem de gardieni cu mutre de gorile, îmbrăcați în uniforme negre şi înarmați cu bastoane.

Winston se întoarce brusc. Şi-a compus pe față acea expresie de optimism liniştit pe care este indicat s-o arborezi când stai cu fața la tele-ecran. Traversează camera şi merge în bucătărie. Plecând de la Minister la ora prânzului, şi-a sacrificat masa de la cantină, deşi ştie foarte bine că nu are nimic de mâncare în bucătărie, afară de un codru de pâine neagră pe care trebuie să şi-l păstreze pentru mâine dimineață. Ia de pe un raft o sticlă cu un lichid incolor şi cu o etichetă albă pe care scrie GIN VICTORIA. Băutura răspândeşte un miros grețos, uleios, ca de alcool chinezesc de orez. Winston îşi toarnă o ceaşcă aproape plină, îşi pregăteşte simțurile pentru un şoc şi dă pe gât conținutul ceştii ca pe un medicament. În clipa următoare, fața i se face roşie, iar ochii încep să-i curgă. Băutura respectivă este un fel de apă tare şi, în plus, când o înghiți, ai senzația că te izbeşte cineva în cap, pe la spate, cu un baston de cauciuc. Şi totuşi, după doar câteva clipe,

arsura din burtă i se stinge şi viaţa începe să i se pară mai veselă. Ia o ţigară dintr-un pachet şifonat pe care scrie ŢIGĂRI VICTORIA şi, din neatenţie, o întoarce în poziţie verticală: uite, s-a scurs tutunul pe jos. Mai ia una, de astă dată cu mai mult succes. După care, merge înapoi în cameră şi se aşează la o măsuţă aflată în stânga tele-ecranului. Din sertarul măsuţei scoate un toc, o călimară cu cerneală şi un volum gros, format mare, cu foi albe, cu spatele roşu şi coperta de culoarea marmorei.

Din cine-ştie-ce motiv, tele-ecranul din apartamentul lui este aşezat într-o poziţie neobişnuită, în loc să troneze, cum se întâmpla de obicei, în peretele din fund, de unde poate supraveghea toată încăperea, aici este încastrat în peretele lateral, faţă în faţă cu fereastra. La un metru depărtare de tele-ecran, peretele formează o nişă, destinată probabil, când se construise blocul, unor rafturi de cărţi. Nişa aceasta nu este foarte adâncă, atâta cât să încapă scaunul pe care stă Winston acum, cu spatele lipit de perete, în aşa fel încât să rămână în afara câmpului de acţiune al tele-ecranului, cel puţin a câmpului vizual. Sigur că tot poate fi auzit, dar, atâta timp cât stă în poziţia de acum, nu poate fi văzut. Lucrul pe care are de gând să-l facă i-a fost sugerat, în parte, de această geografie neobişnuită a camerei.

I-a mai fost sugerat şi de cartea pe care a scos-o din sertar. Este o carte mai mult decât frumoasă. Are o hârtie netedă, de cea mai bună calitate, îngălbenită puţin de trecerea timpului, cum nu se mai fabrică de cel puţin patruzeci de ani. Iar el, Winston, bănuieşte că este mult mai veche de atâta. A văzut-o aruncată în vitrina unei prăvălii de vechituri unde mirosea a mucegai, dintr-o mahala a oraşului - nici nu mai ţine minte în care anume —, şi a fost năpădit, acolo, pe loc, de dorinţa irezistibilă de a o cumpăra. Membrii Partidului nu au voie, în principiu, să intre în magazinele obişnuite - “să cumpere de pe piaţa neagră”, cum se spune -, dar regula nu se respectă cu stricteţe, pentru că sunt o mulţime de lucruri, de pildă şireturi de pantofi sau lame de ras, de care este practic imposibil să faci rost de altundeva. Atunci, demult, când a văzut cartea în vitrina aceea, a aruncat câte o privire în susul şi în josul străzii şi pe urmă s-a strecurat înăuntru şi a cumpărat-o la preţul de doi dolari cincizeci. La vremea aceea, nu o voia pentru nimic anume. A adus-o acasă, în servietă, cu sentimentul vinovăţiei. Chiar şi fără să scrie nimic în ea, este un obiect care îl poate compromite.

Ceea ce are de gând să facă este să-şi ţină, de azi înainte, un jurnal. Aşa ceva nu este ilegal — nimic nu este ilegal, din moment ce nu mai există legi -, dar, daca este descoperit, se poate aştepta, pe bună dreptate, să fie pedepsit cu moartea. Sau cu cel puţin douăzeci şi cinci de ani într-un lagăr de muncă silnică. Pune o peniţă în toc şi-şi trece limba peste ea, ca să se ducă unsoarea. Sigur că tocul este un instrument arhaic şi nu se mai foloseşte nici pentru semnături, dar el şi-a făcut rost de unul pe ascuns şi cu oarecare dificultate, pur şi simplu fiindcă are sentimentul că hârtia asta

frumoasă şi lăptoasă merită scrisă cu o peniță adevărată, şi nu scrijelită cu creionul chimic. Adevărul este că lui Winston îi vine şi greu să scrie de mână. În afară de unele notițe foarte scurte, totul se dictează la *scrievorbitor* - ceea ce, bineînțeles, nici nu se pune problema să facă în momentul de față. Îşi înmoaie penița în cerneală, după care ezită... Îi trece un fel de fior prin stomac. Să pună pe hârtie data - datarea jurnalului este actul decisiv. Scrie cu litere mici, trasate stângaci:

4 aprilie 1984

Se reazemă de perete cu un sentiment de totală neajutorare. În primul rând, nu ştie deloc sigur dacă *este,* într-adevăr, anul 1984. Cam atât ar trebui să fie, pentru că este aproape convins că are treizeci şi nouă de ani şi parcă ține minte că anul naşterii lui era 1944. Sau '45? În ziua de azi, cine mai poate stabili o dată oarecare cu o aproximație mai mică de un an sau doi?

Şi pentru cine - gândurile îi sar brusc de la una la alta - pentru cine ține el jurnalul ăsta? Pentru cei viitori, pentru cei care nu s-au născut încă. Mintea îi zăboveşte câteva momente asupra datei nesigure de pe foaia de hârtie, după care face un nou salt, izbindu-se de cuvântul din Nouvorbă *dublugândi.* Parcă acum îşi dă seama, pentru prima oară, de grozăvia lucrului de care s-a apucat. Cum ai putea să comunici cu viitorul? Nu e cu putință - prin natura însăşi a lucrurilor. Din două, una: ori viitorul o să fie la fel ca prezentul, în care caz nu l-ar mai asculta nimeni pe el, ori o să fie altfel decât prezentul, drept care ce sens ar mai avea demersul lui?

Un timp, rămâne uitându-se prosteşte la hârtie. Tele-ecranul transmite acum o muzică stridentă, militărească. Lui Winston i se întâmpla ceva curios: nu numai că pare să-şi fi pierdut capacitatea de a se exprima, dar parcă a uitat şi ce voia de la bun început să comunice. De săptămâni întregi se pregăteşte pentru acest moment şi nu i-a trecut niciodată prin minte că i-ar mai trebui şi altceva în afară de curaj. Scrisul în sine este o treabă uşoară. Tot ce are de făcut este să aştearnă pe hârtie interminabilul monolog pe care şi-l tot repetă în gând de ani de zile. Ei da, dar uite că, în clipa asta, până şi monologul i-a amuțit. Pe deasupra, ulcerația varicoasă de deasupra gleznei a început să-i dea nişte mâncărimi insuportabile. Nu îndrăzneşte să se scarpine, pentru că ori de câte ori se scarpină i se inflamează şi mai tare. Secundele trec una după alta. În mintea lui se amestecă albeața paginii din fața lui cu mâncărimea pielii de deasupra gleznei, cu zbieratele muzicii şi cu o oarecare amețeală, din cauza ginului. Deodată, începe să scrie aşa, pur şi simplu, ca un nebun, numai parțial conştient de ce aşterne pe hârtie. Are un scris mărunt, dar ca de copil, care se ridică şi coboară pe pagină, mâncând mai întâi literele mari şi, până la urmă, şi punctuația:

4 aprilie 1984. Aseară la cinema. Numai filme de război. Unul foarte bun cu un vapor plin de refugiați, bombardat undeva în Mediterană. Publicul distrat de imaginile cu un grăsan care încerca să scape înot, dar un elicopter se ținea scai de el, mai întâi ți-l arăta plescăind prin apă ca un porc de mare, pe urmă îl vedeai prin luneta de la mitraliera elicopterului şi pe urmă era făcut ciur şi marea devenea roz în jurul lui şi se scufunda atât de brusc, parcă găurile ar fi lăsat apa să intre în el. Publicul care urla râzând când s-a dus la fund. pe urmă ți-arăta o barcă de salvare plină cu copii şi un alt elicopter care se oprise deasupra lor. era o femeie între două vârste, poate evreică, şi stătea în față cu un băiețel de vreo trei ani în brațe, băiețelul țipa de frică şi-şi vira nasul între sânii femeii parcă ar fi vrut să se bage în ea cu totul şi femeia îl strângea în brațe şi-l liniştea deşi şi ea era verde de frică, acoperindu-l tot timpul cât putea de mult, parcă ar fi crezut că brațele ei îl pot apăra de gloanțe, pe urmă elicopterul a lansat un obuz de douăzeci de kilograme direct în ei, o flamă îngrozitoare şi barca s-a făcut toată pulbere, pe urmă a fost o secvență superbă un braț de copil zburând sus sus sus sus de tot în aer un elicopter cu un aparat de filmat în bot probabil la urmărit în sus şi ropote de aplauze de la locurile partidului dar o femeie din rândurile de proli a început brusc să facă gură şi să țipe că nar fi trebuit să arate aşa ceva nu de față cu copiii ar fi trebuit mai bine să nu de față cu copiii nui când poliția a scoso afară nu cred ca pățit ceva cui îi pasă ce zic prolii tipică reacție de proli ăştia niciodată

Winston se opreşte din scris la fel de brusc, printre altele fiindcă îl ține un junghi în coaste. De ce-o fi turnat tot şirul ăsta de inepții? Dar, curios lucru, în timp ce le scria, i s-a limpezit în minte un incident cu totul deosebit. Atât de deosebit, încât aproape că-i vine să-l aştearnă pe hârtie. Iată, acum realizează că tocmai din cauza acestui incident s-a hotărât el să vină acasă şi să-şi înceapă jurnalul astăzi, şi nu în altă zi.

S-a petrecut chiar azi-dimineață, la Minister — dacă se poate spune că un lucru atât de vag a avut într-adevăr loc.

Cu puțin înainte de ora unsprezece, la Secția Documente, unde lucrează Winston, lumea îşi căra scaunele afară din boxe şi le aşeza în mijlocul holului principal, în fața tele-ecranului cel mare, pregătindu-se pentru cele Două Minute de Ură. Winston îşi căuta şi el un loc pe unul dintre rândurile de mijloc, când în hol au apărut, practic în acelaşi timp, două persoane pe care le ştia din vedere, dar cu care nu a intrat niciodată în vorbă. Una era o fată cu care se întâlneşte de multe ori pe coridoare. Nu ştie cum o cheamă, dar ştie că lucrează la Secția Literatură. Probabil că face cine-ştie-ce muncă mecanică la vreuna dintre maşinile de scris romane, fiindcă a văzut-o de câteva ori cu mâinile unsuroase şi cu câte o cheie articulată în buzunarul de la salopetă. Ca fată, pare sigură pe ea şi are un păr negru bogat, pistrui pe față şi mişcări iuți şi atletice. Să tot aibă vreo

douăzeci şi şapte de ani. În jurul taliei de la salopetă avea prinsă o eşarfă roşie îngustă, emblema Ligii Tineretului Anti-Sex, pe care şi-o petrecuse de mai multe ori, destul de strâns ca să-i scoată în relief frumusețea soldurilor. Lui Winston i-a displăcut fata asta din primul moment în care a văzut-o. Ştie şi de ce. Din cauza atmosferei de gazon de hochei şi de băi reci şi de excursii în grup şi în general de castitate pe care reuşeşte s-o creeze în jurul ei. Winston detestă aproape orice femeie, şi mai ales pe cele tinere şi drăguțe. Femeile, mai ales cele tinere, sunt întotdeauna cele mai fanatice susținătoare ale Partidului, cele care înghit orice slogan, care fac spionaj amator şi care te toarnă urgent dacă te miros de neortodoxie. Dar fata asta, în mod special, îi lasă impresia, ori de câte ori o vede, că este mai periculoasă decât multe altele. Odată, când treceau unul pe lângă altul pe coridor, fata i-a aruncat o privire piezişă care parcă l-a străpuns si, pentru o clipă, a fost cuprins de o panică oarbă. Atunci i-a trecut pentru prima oară prin minte ideea că ar fi putut lucra pentru Poliția Gândirii. Sigur că era puțin probabil aşa ceva, dar iată, şi azi-dimineață, ca de fiecare dată când s-a întâlnit cu ea, a avut un sentiment de nelinişte ciudată, un amestec de teamă şi duşmănie.

Cealaltă persoană era un bărbat pe care-l cheamă O'Brien, membru al Partidului Interior, care deține un post atât de important şi de sus-pus, încât Winston ştie doar foarte vag cu ce anume se ocupă. Oamenii de pe scaune au scos un murmur văzând salopeta neagră a unui membru al Partidului Interior. O'Brien este un bărbat voinic, aproape masiv, cu ceafa groasă şi cu figura aspră, ironică şi brutală. Şi totuşi, în ciuda aspectului său înfricoşător, are un anume farmec în comportament, o mişcare de a-şi potrivi mai bine ochelarii pe nas, care te lasă cumva fără replică - deşi lui Winston nu-i este foarte clar în ce fel —, un gest neaşteptat de manierat. Un gest care, dacă ar mai gândi cineva în aceşti termeni, aminteşte de un nobil din secolul nouăsprezece, care îți întinde cutia cu tutun de prizat. Winston l-a mai văzut pe O'Brien poate de zece ori în tot atâția ani, dar, curios lucru, se simte foarte tare atras de el, nu numai fiindcă îl intrigă contrastul dintre aspectul lui rafinat şi fizicul de boxer profesionist, ci mai degrabă din cauza unei convingeri ținute secretă - sau poate nici măcar dintr-o convingere, ci dintr-o speranță -, şi anume că ortodoxia politică a lui O'Brien nu este perfectă. Este ceva în figura lui care sugerează automat acest lucru. Şi, de fapt, poate nici măcar nu este neortodoxie ceea ce i se citeşte pe față, ci pur şi simplu inteligență. Oricum, are înfățişarea unui om cu care ai putea sta de vorbă, dacă ai reuşi să păcăleşti cumva tele-ecranul şi să-l prinzi singur. Winston personal nu a făcut, însă, niciodată nici cel mai mic efort de a-şi verifica presupunerea, fiindcă adevărul este că nu are cum să facă aşa ceva.

Când a intrat în holul cu scaune, O'Brien s-a uitat la ceas şi, văzând că era aproape ora unsprezece, s-a hotărât, evident, să rămână acolo, la

Secția Documente, pentru cele Două Minute de Ură. S-a aşezat pe acelaşi rând cu Winston, câteva scaune mai departe. O femeie mică de statură, cu părul de culoarea nisipului, care lucrează în boxa de lângă cea a lui Winston, s-a aşezat între ei. Fata cu părul negru stătea exact în spate.
În clipa următoare, tele-ecranul cel mare din fundul sălii a slobozit un glas sinistru, ca scrâşnetul unei maşinării neunse. Un zgomot care îți strepezea dinții şi-ți ridica părul la ceafă. Începuse Ura.

Ca de obicei, pe ecran a apărut chipul lui Emmanuel Goldstein, Duşmanul Poporului. Printre spectatori au început fluierăturile. Femeia cea mică de statură, cu părul ca nisipul, a scos un țipăt de groază amestecată cu scârbă. Goldstein este un renegat şi un decăzut care odată, cu mult timp în urmă - nimeni nu-şi mai aminteşte cu siguranță cât anume - a fost una dintre figurile de frunte ale Partidului, aproape la acelaşi nivel cu Fratele cel Mare însuşi; pe urmă, s-a angajat în activități contrarevoluționare, a fost condamnat la moarte, dar, nu se ştie cum, a scăpat şi a dispărut ca prin minune. Programul celor Două Minute de Ură variază de la o zi la alta, dar nu este zi în care Goldstein să nu fie personajul principal. El este primul trădător, cel dintâi care a pătat puritatea Partidului. Toate ticăloşiile îndreptate împotriva Partidului care au urmat, toate trădările, actele de sabotaj, ereziile, deviațiile — toate au izvorât direct din teoriile lui. Undeva, nu se ştie bine unde, Goldstein este încă în viață şi-şi organizează comploturile: poate undeva dincolo de ocean, sub protecția străinilor care-l plătesc, sau, aşa cum se zvoneşte din când în când, poate se ascunde pe undeva chiar pe teritoriul Oceaniei.

Lui Winston i s-a crispat diafragma. Ori de câte ori vede chipul lui Goldstein, îl încearcă sentimente amestecate. Fața aia prelungă şi osoasă de evreu, cu o coamă de păr alb, ca o aureolă, şi cu bărbuța ascuțită, ca de țap. O figură inteligentă şi totuşi eminamente demnă de dispreț: poartă o pereche de ochelari proptiți pe vârful nasului, care îi dau o înfățişare de prostie senilă. Seamănă cu o oaie şi chiar şi în voce are nişte inflexiuni care aduc a behăituri.

De pe ecran, Goldstein şi-a debitat, ca de obicei, atacul veninos împotriva doctrinelor Partidului, atac atât de exagerat şi de ticălos, încât nici măcar un copil n-ar fi trebuit să se lase păcălit de el, dar care, totuşi, era exact atât de plauzibil, cât să-ți dea sentimentul alarmant că alții, cu mai puțin echilibru psihic, ar putea fi induşi în eroare. L-a insultat pe Fratele cel Mare, a denunțat dictatura Partidului, a cerut încheierea imediată a păcii cu Eurasia, a solicitat libertatea cuvântului, libertatea presei, libertatea de întrunire, libertatea de gândire, zbierând ca un isteric despre trădarea Revoluției - totul într-o vorbire polisilabică rapidă, ca un fel de parodiere a stilului obişnuit al oratorilor Partidului, care conținea chiar şi termeni din Nouvorbă; ba chiar, mult mai mulți asemenea termeni decât foloseşte orice

membru al Partidului în viața de toate zilele. Şi în tot acest timp, ca să nu aibă nimeni nici cel mai mic dubiu asupra realității pe care o acopereau lătrăturile viclene ale lui Goldstein, în spatele lui, pe ecran, mărşăluiau interminabile coloane ale armatei eurasiene - rânduri peste rânduri de bărbați solizi, cu fețe asiatice imobile, care veneau în valuri până în primul plan al ecranului şi pe urmă dispăreau, pentru a fi înlocuite de altele exact la fel. Tropăitul ritmic şi monoton al cizmelor soldaților forma fundalul vocii behăitoare a Duşmanului Poporului. Nu s-au scurs nici treizeci de secunde din cele Două Minute de Ură, şi cel puțin jumătate dintre cei prezenți în sală începuseră deja să aibă manifestări necontrolate de furie. Fața aceea ca de oaie de pe ecran, mulțumită de sine, şi sentimentul terifiant de forță, pe care-l dădea armata eurasiană din spatele ei, erau prea mult; şi pe urmă, fie şi numai vederea lui Goldstein sau gândul la el provoacă automat frică şi mânie. Goldstein este obiectul urii în mai mare măsură decât Eurasia sau Estasia, pentru că atunci când Oceania se află în stare de război cu una dintre cele două puteri, cu cealaltă este, în general, în relații de pace. Se petrece însă ceva ciudat: deşi Goldstein este detestat şi disprețuit de toată lumea, deşi în fiecare zi şi de o mie de ori pe zi, pe podiumuri, la tele-ecran, în ziare, în cărți teoriile lui sunt respinse, zdrobite, ridiculizate, strigate sus şi tare, în auzul mulțimii, ca să se vadă ce prostii lamentabile sunt - în ciuda tuturor acestor lucruri, influența lui parcă niciodată nu slăbeşte, întotdeauna se găsesc alți şi alți naivi care se lasă seduşi de el. Nu trece o zi în care Poliția Gândirii să nu demaşte spioni şi sabotori care acționează la ordinele lui Goldstein, care se pare că este comandantul unei mari armate din umbră, al unei rețele secrete de complotişti care urmăresc să răstoarne ordinea de Stat. *Frăția* - cică aşa s-ar numi. Umblă şi unele vorbe, şoptite, despre o carte îngrozitoare, un compendiu al tuturor ereziilor, al cărei autor ar fi chiar Emmanuel Goldstein şi care ar circula clandestin pe ici, pe colo. Este, din câte se spune, o carte fără un titlu anume. Lumea vorbeşte despre ea — dacă are curajul să vorbească - spunându-i, pur şi simplu, *Cartea.* Dar asemenea lucruri nu le afli decât din nişte zvonuri vagi. Nici Frăția, nici Cartea nu sunt subiecte despre care un membru al Partidului să vorbească, dacă poate să le ocolească.

În al doilea minut, Ura a ajuns demență. Oamenii se foiau în sus şi în jos pe scaune şi zbierau în gura mare, făcând eforturi disperate ca să acopere vocea behăitoare de la tele-ecran, care te scotea din minți. Femeia cea mică de statură, cu părul ca nisipul, se făcuse stacojie la față, iar gura i se deschidea şi se închidea de parcă ar fi fost un peşte pe uscat. Până şi chipul aspru al lui O'Brien se îmbujorase. Stătea drept pe scaun, cu pieptul solid umflându-i-se şi tremurând, ca şi cum ar fi rezistat asaltului unui val uriaş. Fata cu părul negru din spatele lui Winston a început să țipe :

“Porcule! Porcule!! Porc ordinar!!!” - si, la un moment dat, a apucat un dicționar gros de Nouvorbă şi l-a aruncat în tele-ecran. Cartea l-a lovit pe Goldstein în nas şi a ricoşat; dar vocea a continuat, netulburată de nimic, într-un moment de luciditate, Winston s-a trezit că urla şi el ca toți ceilalți şi că izbea violent cu călcâiul în bara de la scaun. Ce este realmente îngrozitor la cele Două Minute de Ură nu este nici măcar faptul că fiecare trebuie să-şi joace rolul, ci, dimpotrivă, că nimeni nu se poate abține de la a intra în joc. După prima jumătate de minut, orice prefăcătorie devine lipsită de sens.

Un extaz hidos al fricii şi al dorinței de răzbunare, pofta de a ucide, de a tortura, de a zdrobi capete cu barosul s-a scurs, ca de obicei, prin întregul grup de spectatori ai Urii, ca un curent electric, transformându-1 pe fiecare, chiar împotriva voinței sale, într-un dement care se schimonosea şi zbiera. Şi totuşi, furia care te cuprinde în asemenea momente este o emoție abstractă, fără un azimut precis, pe care o poți comuta de la un obiect la altul, ca pe flacăra unei lămpi de sudură. Aşa se face că vine câte un moment, în care ura lui Winston nu se îndreaptă deloc spre Goldstein, ci, dimpotrivă, spre Fratele cel Mare, spre Partid şi spre Poliția Gândirii; în asemenea momente, inima lui se întoarce spre ereticul acela de pe ecran, alungat şi batjocorit de toată lumea, singurul campion al adevărului şi al logicii într-o lume de minciuni. Iar în clipa imediat următoare, redevine şi el la fel ca toți ceilalți din jurul lui şi tot ce se spune despre Goldstein i se pare şi lui că este adevărul adevărat, în asemenea momente, ura lui secretă față de Partid se transformă în adorație, iar Fratele cel Mare se înalță precum un turn protector, neînfricat şi de neînvins, care stă ca o stâncă în calea hoardelor Asiei, pe când Goldstein, deşi se spune că este izolat şi neajutorat, deşi însăşi existența lui rămâne de dovedit, capătă statura unui vrăjitor sinistru, capabil, prin simpla forță a vocii sale, să demoleze edificiul civilizației.

Uneori, Winston reuşeşte chiar să-şi orienteze ura în cutare sau cutare direcție, printr-un act de voință. De pildă, azi-dimineață, cu acel gen de efort cu care îți smulgi capul de pe pernă în toiul unui coşmar, şi-a mutat ura de la bărbatul de pe ecran la fata cu părul negru din spatele lui. Prin minte i-au trecut nişte halucinații vii şi frumoase: se făcea că o bătea cu un bulan de cauciuc până o omora; se făcea că o lega de un stâlp în pielea goală şi o ciuruia cu săgeți, ca pe sfântul Sebastian; se făcea că o viola cu bestialitate şi că-i tăia beregata chiar în momentul când ejacula înăuntrul ei. Şi totuşi, ceva tot a fost mai bine ca altă dată: şi-a dat seama *de ce o* urăşte atât de tare. O urăşte pentru că e tânăra, drăguță şi fără sex, pentru că ar vrea să se culce cu ea şi ştie că n-o să facă niciodată treaba asta, pentru că în jurul taliei ei suple şi frumoase, care parcă te roagă s-o cuprinzi cu

braţul, nu este nimic altceva decât eşarfa aia roşie odioasă, simbolul agresiv al frigidităţii.

Ura şi-a atins punctul culminant. Vocea lui Goldstein a devenit realmente o behăială şi, pentru o clipă, figura i s-a schimbat într-un cap de oaie. Pe urmă, capul de oaie s-a transformat într-o figură imensă şi înfiorătoare de soldat eurasian care înainta cu pistolul-mitralieră răpăind, de parcă ar fi vrut să sară afară din suprafaţa tele-ecranului, aşa încât unii spectatori din rândul întâi chiar se lăsaseră pe spate cu scaunele. Dar, în acelaşi moment, fiecare a scos câte un oftat adânc de uşurare: figura cea monstruoasă s-a transformat în figura Fratelui cel Mare, cu părul negru, cu mustaţa neagră, plin de forţă şi de o linişte misterioasă, umplând aproape tot ecranul. Nimeni nu mai auzea ce spunea Fratele cel Mare. Nu erau decât nişte vorbe simple, de încurajare, de genul celor ce se rostesc în focul luptei şi pe care nu le poţi distinge una câte una, dar care îţi redau încrederea în tine prin simplul fapt că sunt rostite. Pe urmă, figura Fratelui cel Mare a dispărut, iar în locul ei au apărut cele trei lozinci ale Partidului scrise cu litere uriaşe:

RĂZBOIUL ESTE PACE
LIBERTATEA ESTE SCLAVIE
IGNORANŢA ESTE PUTERE

Dar figura Fratelui cel Mare parcă a mai stăruit pe ecran câteva secunde, ca şi cum efectul ei asupra retinelor spectatorilor ar fi fost prea viu pentru a se şterge imediat. Femeia cea mică de statură, cu părul ca nisipul, s-a aruncat peste spătarul scaunului din faţă, şi-a întins braţele spre tele-ecran, scoţând un murmur tremurat, care suna ca un fel de “Mântuitorul meu!”, după care şi-a îngropat faţa în palme. Se vedea clar că se ruga. Deodată, brusc, întregul grup de spectatori au început să intoneze, profund, încet, ritmat: “Fra-te!... Fra-te!... Fra-te!...” - o dată, şi încă o dată, şi încă o dată, foarte lent, cu pauze mari între prima şi a doua silabă. Era un sunet greu, bolborosit, curios de sălbatic, dincolo de care ai fi zis că se auzea tropăit de picioare goale şi duduit de tam-tam-uri. Aproape o jumătate de minut a durat. Refrenul acesta se aude de multe ori, în momente de emoţie covârşitoare, într-un fel, este un imn adus înţelepciunii şi măreţiei Fratelui cel Mare, dar, mai mult decât atât, este un act de auto-hipnoză, de înăbuşire intenţionată a stării conştiente cu ajutorul unui sunet ritmat. Lui Winston i se pare, ori de câte ori îl aude, că-i îngheaţă maţele, în timpul celor Două Minute de Ură, nu poate să nu ia parte şi el la delirul general, dar această scandare subumană “Fra-te!... Fra-te!...” îi dă fiori de fiecare dată. Evident că scandează şi el alături de toţi ceilalţi; ar fi imposibil să procedeze altfel. A-ţi disimula sentimentele, a-ţi controla muşchii feţei, a face exact la fel ca toată lumea — acestea au devenit deja reacţii instinctive. Dar există întotdeauna un interval de câteva secunde, în care expresia din ochii lui l-ar

putea trăda. Exact într-un asemenea moment de cumpănă s-a petrecut lucrul acela important — presupunând că, într-adevăr, chiar s-a petrecut.

O clipă, nu mai mult, ochii lui şi cei ai lui O'Brien s-au întâlnit. O'Brien se ridicase, îşi scosese ochelarii şi tocmai era pe punctul de a şi-i potrivi la loc pe nas. Dar, timp de o fracțiune de secundă, ochii lor s-au întâlnit şi, în răstimpul cât s-a petrecut acest lucru, Winston a înțeles — da, da, *a înțeles* ! — că O'Brien gândea la fel ca el. Între ei doi s-a schimbat un mesaj de neconfundat, ca şi cum mintea fiecăruia s-ar fi deschis brusc şi gândurile ar fi zburat de la unul la celălalt prin ochi. "Sunt de partea ta" - i s-a părut că i-a spus O'Brien. "Ştiu precis ce gândeşti, ştiu totul despre disprețul tău, despre ura ta, despre scârba ta. N-avea grijă, sunt de partea ta!" Pe urmă, sclipirea aceea de înțelegere a dispărut, iar chipul lui O'Brien a devenit la fel de impenetrabil ca al tuturor celorlalți.

Asta a fost tot şi deja nu mai este atât de sigur că s-a petrecut cu adevărat. Asemenea incidente nu au niciodată nici cea mai mică urmare. Tot ce fac este să mențină vie în el credința — sau speranța, mai degrabă — că şi alții, afară de el însuşi, sunt duşmanii Partidului. Poate că totuşi zvonurile despre marile comploturi ilegale sunt adevărate - poate că Frăția chiar există! Cu toate nenumăratele arestări, mărturisiri şi execuții, este imposibil să afirmi cu mâna pe inimă că Frăția este un mit şi nimic mai mult. Uneori, Winston crede în existența ei, alteori nu. Nu are nici o dovadă, numai priviri fugare care pot să însemne orice sau să nu însemne nimic, frânturi de conversație la care mai trage uneori cu urechea, însemnări ilizibile pe pereții closetelor; odată, când s-au întâlnit doi inşi care nu se cunoşteau, a văzut chiar o mişcare imperceptibilă a mâinii, care ar fi putut fi un semnal de recunoaştere. Totul ține de domeniul presupunerilor şi chiar şi incidentul de azi-dimineață mai mult ca sigur că fost în imaginația lui. După cele Două Minute de Ură, s-a dus înapoi în boxa lui, fără să se mai uite la O'Brien. Ideea de a merge mai departe, dincolo de acest contact de o clipă, nici nu i-a trecut prin minte. Ar însemna să-şi asume un risc neînchipuit de mare, chiar şi dacă ar şti cum să procedeze într-o asemenea situație. Timp de o clipă au schimbat o privire echivocă şi cu asta, basta. Dar până şi o privire echivocă devine un eveniment memorabil în singurătatea claustrată în care eşti obligat să trăieşti.

Winston se dezmeticeşte şi îşi îndreaptă spatele pe scaun. Râgâie, din cauza ginului care parcă îi vine înapoi. Ochii îi coboară înapoi pe pagină, îşi dă seama că, în timpul cât a stat plonjat în meditații, a mai scris ceva, prin cine-ştie-ce fel de dicteu automat. Dar nu mai este acelaşi scris neîndemânatic şi crispat dinainte. Tocul îi alunecase cu voluptate peste hârtia fină şi aşternuse nişte litere mari şi ordonate:

JOS FRATELE CEL MARE
JOS FRATELE CEL MARE

JOS FRATELE CEL MARE
JOS FRATELE CEL MARE
JOS FRATELE CEL MARE

umplând în felul acesta o jumătate de pagină.

Nu-şi poate reprima un sentiment asemănător cu panica. Este absurd, din moment ce scrierea acestor cuvinte anume nu e cu nimic mai primejdioasă decât actul în sine de a-şi ţine un jurnal; dar, în prima clipă, îi vine să smulgă paginile irosite şi să renunţe cu totul la proiectul pe care şi l-a propus.

Şi totuşi, nu face aşa ceva, fiindcă ştie că nu are nici un sens. Fie că scrie JOS FRATELE CEL MARE, fie că nu scrie, este totuna. Fie că îşi ţine jurnalul în continuare, fie că-l lasă baltă, este acelaşi lucru. Poliţia Gândirii tot o să pună laba pe el. A comis deja - ar comite-o oricum, chiar dacă n-ar scrie niciodată nimic pe hârtie - crima esenţială care le conţine în ea pe toate celelalte. *Crimăgândit,* aşa se numeşte. Crimăgânditul nu este ceva ce poţi ascunde la infinit. Te poţi eschiva cu succes o vreme, poate chiar câţiva ani, dar, mai devreme sau mai târziu, tot pun ei laba pe tine.

Întotdeauna noaptea - arestările au loc invariabil în toiul nopţii. Câte o mână brutală te smulge brusc din somn, îţi scutură umărul, o lumină îţi orbeşte ochii, în jurul patului vezi un cerc de feţe împietrite, în marea majoritate a cazurilor, nu se face proces, şi nici raport de arestare. Oamenii dispar pur şi simplu - întotdeauna noaptea. Numele ţi se scoate din arhive, orice urmă a tot ce ai făcut vreodată se şterge, însăşi existenţa îţi este negată-şi, până la urmă, uitată cu totul. Eşti abolit, anihilat - *vaporizat* este termenul uzual.

O vreme se lasă cuprins de un fel de isterie, începe să scrijelească neîngrijit, în mare grabă:

or să mă-mpuşte ce-m pasă or să mă-mpuşte-n ceafă nu-m pasă jos fratele cel mare todeauna te-mpuscă-n ceafă nu-m pasă jos fratele cel mare.

Oarecum ruşinat, se reazemă de spătarul scaunului şi pune tocul jos. În clipa următoare, îi sare inima din loc. Cineva bate la uşă.

Au şi venit!! Rămîne nemişcat ca un şobolan, cu speranţa deşartă că respectivul, oricine ar fi, o să plece după o singură încercare. Dar nu, bătaia în uşă se repetă. Cel mai rău lucru de pe lume este să tragi de timp, în asemenea situaţii. Inima îi duduie ca o locomotivă, dar trăsăturile feţei, dintr-o lungă obişnuinţă, îi sînt, probabil, imobile. Se ridică de pe scaun şi se duce greoi către uşă.

2

Cînd să pună mîna pe clanță, își dă seama că și-a lăsat jurnalul deschis pe măsuță. Chiar și de aici, de la ușă, din cealaltă parte a camerei, se poate citi JOS FRATELE CEL MARE – atât a scris de lăbărțat. Ce idioțenie de neimaginat! Adevărul este, însă, că nici în starea de panică în care a intrat nu a vrut să mânjească hârtia aceea minunată închizînd cartea așa, cu cerneala încă neuscată.

Trage aer adînc în piept și deschide ușa. În clipa următoare, un sentiment de ușurare îl năpădește ca un val cald. Este o femeie palidă, care arată epuizată, cu părul ca un snop de paie și cu o față fără contur.

— Ăăăă, tovarășe, începe femeia cu o voce deznădăjduită, ca un fel de scâncet. Mi s-a părut mie că v-am auzit intrînd. Credeți c-ați putea veni până la noi să vă uitați puțin la chiuveta din bucătărie? S-a-nfundat și...

Este doamna Parsons, soția unuia dintre vecinii de palier. „Doamnă" este un apelativ destul de prost văzut de Partid - toată lumea ar trebui să-și spună „tovarăș" și „tovarășă" -, dar cu unele femei îți vine pe limbă instinctiv. Doamna Parsons este o femeie de vreo treizeci de ani, care arată, însă, mult mai în vârstă. Parcă ar avea praf în ridurile de pe obraji. Winston o urmează pe coridor. Asemenea reparații de amator sunt pentru el un motiv de enervare aproape zilnică. Blocul Victoria este vechi, construit prin 1930 sau așa ceva, și se dărăpănează pe zi ce trece. Tencuiala plesnește tot timpul pe pereți și pe tavane, țevăria crapă la fiecare ger mai tăios, acoperișul lasă apa să se scurgă ori de cîte ori plouă sau ninge, instalația de încălzire funcționează, de obicei, la jumătate din capacitate - asta cînd nu este închisă de tot din motive de economie. Reparațiile, afară de cele pe care ți le poți face de unul singur, trebuie să fie aprobate de niște comisii unde se ajunge cu greu și cărora li se întâmplă să amâne cu câte un an sau doi chiar și înlocuirea unui geam spart.

— Știți, Tom nu e acasă, îi explică doamna Parsons.

Apartamentul familiei Parsons este mai mare decât cel al lui Winston și tot dezordonat, dar din alte motive. Totul pare dărâmat și călcat în picioare, ca și cum tocmai a trecut pe-acolo vreun animal mare și brutal. Pe jos, peste tot, stau împrăștiate accesorii de sport - crose de hochei, mănuși de box, o minge de fotbal spartă, o pereche de pantaloni scurți, transpirați și întorși pe dos, iar pe masă tronează un teanc de farfurii murdare și niște caiete soioase. Pe pereți sunt atârnate steaguri roșii - al Ligii Tineretului și al Spionilor - și un portret al Fratelui cel Mare, în mărime naturală. Miroase a varză călită, așa cum miroase în tot blocul de obicei, dar duhnește și mai

acru a transpirație, un miros care vine - nu e foarte limpede cum, dar îți dai seama de asta de la primul iz - de la transpirația cuiva care nu este de față.

Într-o cameră de alături, cineva se străduieşte, cu un pieptene şi o bucată de hârtie igienică, să țină isonul muzicii milităreşti care încă se mai difuzează la tele-ecran.

— Ştiți, copiii..., explică din nou doamna Parsons, aruncând o privire oarecum temătoare spre uşa camerei de alături. N-au fost afară azi, aşa că sigur că...

Aşa vorbeşte doamna Parsons de obicei, se opreşte brusc în mijlocul propoziției. Chiuveta din bucătărie este plină aproape până sus cu o apă împuțită, verzuie, care miroase a varză mai tare decât orice altceva. Winston se lasă în genunchi şi se uită la sifon. I se face silă că trebuie să pună mâna pe aşa ceva, iar aplecatul este pentru el un calvar — în orice moment l-ar putea apuca tusea. Doamna Parsons se uită la el neajutorată.

— Sigur, dacă era Tom acasă, o repara el cât ai bate din palme, zice ea. Lui îi plac treburile-astea. E-aşa de îndemânatic, Tom al meu...

Parsons este coleg cu Winston, funcționar şi el la Ministerul Adevărului. E un grăsan activ, de o prostie paralizantă, o masă de entuziasm imbecil, unul dintre mulții sclavi devotați care nu pun absolut nici o întrebare şi de care depinde stabilitatea Partidului poate mai mult decât de Poliția Gândirii însăşi. La treizeci şi cinci de ani, a fost scos, împotriva voinței lui, din Liga Tineretului, iar înainte de a promova în Liga Tineretului, reuşise să stea la Spioni cu un an peste vârsta maximă prevăzută de statut. La Minister are o slujbă oarecare, ceva de rutină, pentru care nu-i trebuie inteligență, dar, pe de altă parte, este un membru de bază al Comisiei Sportive şi al tuturor celorlalte comisii care se ocupă de organizarea excursiilor în grup, a demonstrațiilor spontane, a campaniilor de economisire şi a celorlalte activități voluntare în general. Este genul care îți aduce la cunoştință cu o mândrie liniştită, pufăind din pipă, că în ultimii patru ani a fost pontat prezent la Centrul Comunitar în fiecare seară, fără excepție. Oriunde merge, lasă în urma lui un miros covârşitor de transpirație care persistă şi după plecarea lui, ca un fel de mărturie inconştientă a greutăților pe care viața i le tot face lui Tom Parsons.

— Aveți o cheie? — întreabă Winston, chinuindu-se să deşurubeze capacul sifonului.

— O cheie...? — îl îngână doamna Parsons, devenind brusc nevertebrată. Nu ştiu, zău că nu ştiu. Poate copiii...

Din camera de alături se aude o tropăială de cizme şi din nou suflatul în pieptene; după alte câteva momente, copiii dau buzna în sufragerie. Doamna Parsons vine triumfătoare cu cheia cerută. Winston dă drumul la apă şi scoate din sifon, plin de scârbă, un smoc de păr care înfundase țeava

de scurgere, îşi freacă degetele cât poate mai bine cu apa rece de la robinet şi vine înapoi în camera cu hărmălaia.

— Sus mâinile!! răcneşte o voce sălbatică. Un băiat frumuşel şi bine făcut, de vreo nouă ani, răsare din spatele mesei şi-l ameninţă cu un pistol automat de jucărie, în timp ce sora lui, cu vreo doi ani mai mică, face acelaşi gest cu o bucată de lemn tăiată în formă de armă. Amândoi sunt îmbrăcaţi în uniforma Spionilor, cu pantaloni scurţi albaştri, cămăşi gri şi eşarfe roşii la gât. Winston îşi ridică mâinile deasupra capului, cu un vag sentiment de nelinişte, văzând cât de brutal se comportă copiii, că pentru ei nu este numai joacă.

— Eşti un trădător! — zbiară din nou băiatul. Un criminal în gândire! Eşti un spion eurasian! Te-mpuşc, te vaporizez, te bag la ocnă ! Deodată, încep amândoi să ţopăie în jurul lui şi să strige "Tră-dă-tor!" şi "Cri-mi-nal!", fetiţa imitându-şi fratele la orice gest. Jocul este oarecum înfricoşător - nu-şi dă nici el seama de ce -, aşa cum sunt giumbuşlucurile tigrişorilor care ajung, într-o bună zi, mâncători de oameni. În ochii băiatului se citeşte un fel de sălbăticie calculată, dorinţa vizibilă de a da în Winston sau de a-l lovi cu piciorul şi conştiinţa că este aproape destul de mare ca să şi facă treaba asta. Bine că pistolul ăla pe care-l ţine în mână e de jucărie, se gândeşte Winston.

Privirile doamnei Parsons se mută nervos de la el la copii şi înapoi. La lumina ceva mai tare din sufragerie, Winston observă că într-adevăr *are* praf în ridurile de pe obraji.

— Nu ştiu, zău, se fac atât de zgomotoşi, zice ea. Sunt supăraţi că nu pot merge să vadă cum îi spânzură pe prizonierii aceia, de-asta. Eu am prea multă treabă ca să-i duc, iar Tom, când se-ntoarce de la slujbă, e prea târziu.

— De ce să nu mergem să vedem cum îi spânzură? - tună băiatul cu vocea lui sonoră.

— Vrem să vedem cum îi spânzură! Vrem să vedem cum îi spânzură! - îl îngână surioara lui, tot ţopăind de jur împrejur.

A, da, îşi aminteşte Winston, e vorba de prizonierii eurasieni, vinovaţi de crime de război, care urmează să fie spânzuraţi diseară în Parc. Treaba asta se întâmplă cam o dată pe lună şi devine distracţie populară. Copiii întotdeauna fac scandal ca să fie duşi să vadă. Îi spune bună ziua doamnei Parsons şi se îndreaptă spre uşă. După ce face câţiva paşi pe coridor, simte o izbitură cumplit de dureroasă în ceafă. Parcă i-a înfipt cineva o sârmă înroşită în foc. Se răsuceşte pe călcâie şi apucă s-o mai vadă pe doamna Parsons cum îşi trage fiul înapoi înăuntru şi pe băiat cum îşi bagă praştia în buzunar.

— Goldstein! - zbiară copilul în timp ce uşa se închide în faţa lui.

Dar ceea ce l-a şocat pe Winston nu a fost nici măcar izbitura, ci expresia de frică neajutorată care se citea pe faţa pământie a femeii, întors la el în apartament, trece repede prin faţa tele-ecranului şi se aşează din nou la măsuţă, frecându-si ceafa care încă îl mai doare. Muzica s-a terminat, în locul ei, o voce răstită, milităroasă, descrie cu un fel de voluptate brutală armamentul noii Fortăreţe Plutitoare care tocmai a aruncat ancora undeva între Islanda şi Insulele Feroe.

Cu asemenea copii, se gândeşte Winston, amărâta aia de femeie trebuie să ducă o viaţă de teroare, încă un an, cel mult doi, şi or s-o pândească zi şi noapte s-o prindă cu simptome de neortodoxie. Aproape toţi copiii din ziua de astăzi sunt îngrozitori. Cel mai rău este că organizaţiile lor - Spionii, de pildă - îi transformă în mod sistematic în nişte mici sălbatici imposibil de stăpânit. Şi totuşi, treaba asta nu trezeşte în ei nici cea mai mică dorinţă de a se revolta împotriva disciplinei Partidului. Din contră, copiii adoră Partidul şi tot ce are legătură cu el. Cântecele, marşurile, steagurile, mersul în excursii, instrucţia cu arme de exerciţiu, urlatul de slogane, adularea Fratelui cel Mare - toate sunt pentru ei un fel de joc de-a eroii. Sălbăticia specifică vârstei le este în întregime canalizată împotriva duşmanilor Statului, împotriva străinilor, trădătorilor, sabotorilor şi criminalilor în gândire. Este ceva aproape normal pentru oamenii peste treizeci de ani să le fie frică de propriii lor copii. Şi pe bună dreptate, fiindcă nu trece o săptămână în care *Times* să nu publice câte o notiţă despre cutare mică secătură care a tras cu urechea - expresia folosită în general este “erou-copil” -, a auzit cine-ştie-ce vorbă compromiţătoare şi şi-a denunţat părinţii la Poliţia Gândirii. Durerea de la proiectilul praştiei i-a trecut, îşi ia tocul fără tragere de inimă, întrebându-se ce să mai scrie în jurnal, îşi aduce aminte de O'Brien. Cu ani în urmă - cât să fi trecut de-atunci? şapte ani trebuie să fie -, a visat că mergea printr-o cameră în care era întuneric-beznă. Şi cineva, care stătea jos, undeva într-o parte, i-a spus, în timp ce el trecea prin cameră: “Ne întâlnim în locul unde nu există întuneric”. Era spus foarte calm, aproape indiferent - o afirmaţie, nu un ordin. El a continuat să meargă, fără să se oprească. Ce i s-a părut curios atunci a fost faptul că în vis vorbele acestea nu l-au impresionat cine-ştie-ce. Mai târziu numai şi încetul cu încetul au început să capete, în mintea lui, o semnificaţie. Acum nu-şi mai aduce aminte dacă înainte sau după ce a avut visul respectiv l-a văzut pentru prima oară pe O'Brien, sau când anume a identificat vocea din beznă ca fiind vocea lui O'Brien. Dar, în orice caz, era mai mult decât sigur: O'Brien şi nu altcineva i-a vorbit, în timp ce el trecea prin camera întunecată.

Winston nu a putut niciodată să bage mâna în foc — nici măcar după licărirea din ochi de azi-dimineaţă nu are cum fi sigur - dacă O'Brien îi este prieten sau duşman. Adevărul este, însă, că nici nu prea are importanţă,

între ei s-a stabilit un canal de comunicare mai important decât sentimentele sau alianțele. “Ne întâlnim în locul unde nu există întuneric” - i-a spus O'Brien atunci, demult, iar Winston habar nu are nici până în ziua de astăzi ce a vrut să spună, dar ştie că, odată şi odată, se va întâmpla.

Vocea de la tele-ecran se opreşte brusc şi un semnal de goarnă, frumos şi limpede, se revarsă peste aerul stătut. Apoi vocea continuă, enervantă:

– Atenţiune! Atenţiune, vă rog! în clipa asta ne-a sosit o ştire de pe Frontul Malabar. Forțele noastre din sudul Indiei au obținut o strălucită victorie! Sunt împuternicit să vă anunț că acțiunea despre care vă înştiințăm astăzi va aduce probabil războiul la un stadiu de unde i se poate prevedea sfârşitul. Iată ştirea...

Veşti proaste la orizont, se gândeşte Winston. Şi pe bună dreptate, fiindcă iată, după descrierea plină de amănunte sângeroase a modului în care a fost anihilată o armată eurasiană, cu nişte cifre stupefiante de morți şi de prizonieri, urmează anunțul că, începând de săptămâna viitoare, rația de ciocolată se reduce de la treizeci la douăzeci de grame.

Winston râgâie din nou. Efectul ginului trece, lăsând în urmă o senzație de vid. La tele-ecran, fie pentru a celebra victoria, fie pentru a sugruma amintirea ciocolatei pierdute, izbucneşte deodată “Oceania, ție-ți cânt”. Când se cântă imnul, trebuie să stai în poziție de drepți. Dar el rămâne la locul lui, unde oricum este invizibil.

După “Oceania, ție-ți cânt”, urmează o muzică ceva mai lejeră. Winston se ridică de pe scaun şi se duce la fereastră, având grijă să rămână tot timpul cu spatele la tele-ecran. Ziua este încă senină şi friguroasă. Undeva, departe de tot, explodează un obuz, făcând un zgomot care se rostogoleşte ca un ecou surd. În fiecare zi cad vreo douăzeci-treizeci de obuze asupra Londrei.

Jos, în stradă, afişul rupt flutură încolo şi încoace în vânt, iar cuvântul SOCENG tot apare şi dispare. Principiile sacre ale SOCENG-ului. Nouvorbă, dublugândit, caracterul schimbător al trecutului. De fiecare dată când se gândeşte la ele, are sentimentul că rătăceşte prin pădurile de pe fundul mării, pierdut într-o lume monstruoasă, el însuşi fiind monstrul. E singur. Trecutul e mort, viitorul nu şi-l poate imagina. Ce siguranță are el că fie şi un singur om care trăieşte în momentul de față este de partea lui? Şi cine i-ar putea oferi lui vreo garanție că stăpânirea Partidului nu va dura la infinit? În loc de răspuns, vede în fața ochilor cele trei lozinci scrise pe fațada albă ca zăpada a Ministerului Adevărului:

RĂZBOIUL ESTE PACE
LIBERTATEA ESTE SCLAVIE
IGNORANȚA ESTE PUTERE

Scoate din buzunar o monedă de douăzeci şi cinci de cenţi. Şi pe ea sunt gravate aceleaşi trei lozinci, cu litere mici, dar citeţe. Iar pe cealaltă faţă este chipul Fratelui cel Mare. Până şi de pe monedă ochii ăia parcă te urmăresc. Pe monede, pe timbre, pe copertele cărţilor, pe steaguri, pe afişe, pe pachetele de ţigări - peste tot. Mereu aceiaşi ochi care parcă te urmăresc şi vocea care te învăluie. Când dormi sau când eşti treaz, la lucru sau la masă, înăuntru sau afară, în baie sau în pat - nicăieri nu scapi de ele. Nimic nu-ţi aparţine, afară de cei câţiva centimetri cubi de sub ţeastă.

Soarele s-a mai deplasat de-acum şi miile de ferestre ale Ministerului Adevărului, dacă nu mai strălucesc în lumină, arată mohorâte ca nişte creneluri la o fortăreaţă. Inima i se crispează în faţa acelei imense structuri piramidale. Prea puternică - nu poate fi zdruncinată. Nici o mie de obuze n-ar putea-o dărâmă. O dată în plus se întreabă: pentru cine scrie jurnalul ăsta? Pentru viitor, pentru trecut, pentru cine ştie ce epocă imaginară. Şi nu moartea îl aşteaptă, ci anihilarea. Jurnalul lui are să ajungă scrum, iar el - vapori. Numai Poliţia Gândirii are să citească lucrurile scrise de el, înainte de a le şterge şi din prezent şi din memorie. Cum poţi să te adresezi viitorului, când nici o urmă din tine, nici măcar un cuvânt oarecare mâzgălit pe un petec de hârtie, nu reuşeşte, fizic vorbind, să-ţi supravieţuiască?

Tele-ecranul dă ora exactă: paisprezece, în zece minute, trebuie să plece. Trebuie să fie înapoi la Minister până la ora paisprezece-treizeci. Curios, dar clinchetul ceasului are darul de a-l mai înviora puţin. Este deja o fantomă singuratică, rostind un adevăr pe care nimeni nu-l va auzi vreodată. Dar, atâta timp cât îl rosteşte, pentru el este un mod vag de a nu rupe continuitatea. Nu făcându-te auzit, ci păstrându-ţi judecata sănătoasă poţi duce mai departe moştenirea speţei umane. Se întoarce la măsuţă, îşi înmoaie peniţa în cerneală şi scrie:

Viitorului sau trecutului, acelui timp în care gândirea este liberă, în care oamenii sunt diferiţi unul de altul şi nu trăiesc singuri, acelui timp în care există un adevăr, iar ceea ce a fost făcut nu mai poate fi desfăcut, din epoca uniformităţii, din epoca singurătăţii, din epoca Fratelui cel Mare, din epoca dublu-gânditului - salutare!

Gata, sunt un om mort, se gândeşte. Are impresia că abia acum, când în sfârşit a fost în stare să-şi formuleze gândurile, a făcut pasul cu adevărat decisiv. Consecinţele oricărui act stau în actul însuşi. Scrie:

Crimăgânditul nu atrage moartea: el este *moarte.*

Acum, că s-a recunoscut pe el însuşi drept un om mort, este foarte important să rămână în viaţă cât mai mult timp cu putinţă. Uite, două degete de la mâna dreaptă le are pătate cu cerneală. Ăsta este genul de amănunt care te poate trăda. Cine-ştie-ce nătărău zelos de la Minister, care îşi bagă nasul peste tot, vreo femeie, de pildă, vreuna ca aia mică de statură, cu părul ca nisipul, sau ca fata cu părul negru de la Secţia Literatură, poate

să-şi pună problema *de ce* a scris el în pauza de prânz, de ce a folosit un toc demodat, *ce anume* a scris - şi pe urmă să arunce o vorbă, uite-aşa, acolo unde trebuie. Se duce la baie şi-şi freacă bine mâinile cu un săpun grunjos, cafeniu-închis, care îi răzuieşte pielea ca glaspapirul şi, deci, este tocmai potrivit să-i şteargă cerneala de pe degete. Apoi îşi aranjează jurnalul înapoi în sertar. Nu are nici un rost să-şi mai bată capul să-l ascundă, dar cel puțin să poată şti sigur dacă existența lui a fost ori nu descoperită. Un fir de păr aşezat peste marginile paginilor ar fi prea evident. Cu vârful degetului, culege un fir de praf albicios pe care-l studiază câteva momente, ca să-l poată recunoaşte, şi-l depune pe colțul copertei, de unde precis va zbura dacă se întâmpla să mişte cineva cartea de la locul ei.

3

Winston o visează pe mama lui.

Trebuie să fi avut, socoteşte el în minte, vreo zece-unsprezece ani când a dispărut mama lui. Era o femeie înaltă, ca o statuie, şi destul de tăcută; avea mişcări lente şi un păr blond minunat. Pe tatăl lui nu şi-l aminteşte prea bine: doar atât, că era tuciuriu şi slab, întotdeauna îmbrăcat corect, cu haine închise la culoare - mai ales tălpile foarte subțiri de la pantofii tatălui său şi le aminteşte - şi că purta ochelari. Este convins că şi unul şi celălalt au fost înghițiți într-una dintre marile epurări ale anilor cincizeci.

Se face că mama lui stă undeva sub el, mult mai jos, ținând-o în brațe pe sora lui. Despre sora lui nu-şi aminteşte decât că era un copil micuț şi slab, care nu scotea niciodată nici un sunet, dar avea ochi mari şi atenți. Şi mama şi sora lui se uită în sus, spre el. Se află, amândouă, într-un loc subteran oarecare, în fundul vreunui puț, de pildă, sau în vreun mormânt foarte adânc, dar locul respectiv, deşi se găseşte şi aşa cu mult sub picioarele lui, se afundă văzând cu ochii. Poate că sunt în salonul cutărui vas care se duce la fund şi se uită la el prin apa din ce în ce mai sumbră. Mai este încă aer în salonul acela, încă îl mai pot vedea, şi el pe ele, dar se scufundă, se scufundă în apele întunecate care din clipă în clipă le vor ascunde vederii lui pentru totdeauna. El este undeva afară, la lumină şi la aer, în timp ce mama şi sora lui sunt supte către moarte şi ele sunt acolo jos tocmai *fiindcă* el este aici sus; ştie şi el treaba asta şi o ştiu şi ele, şi li se poate citi pe chipuri că ştiu. Nu există, însă, nici urmă de reproş pe fețele sau în inimile lor, nu există decât atât, conştiința că ele trebuie să moară pentru ca el să trăiască şi că asta face parte din ordinea de neclintit a lucrurilor.

Nu-şi mai aduce aminte ce anume s-a petrecut, dar în vis este conştient că, într-un fel sau altul, mama şi sora lui şi-au sacrificat viaţa pentru ca el să trăiască. Este unul dintre acele vise care, deşi păstrează decorul caracteristic viselor, sunt o continuare a activităţii intelectului treaz şi în care devii conştient de anumite fapte şi idei care ţi se par inedite şi valoroase şi după ce te trezeşti.

Ceea ce-l izbeşte acum, prin vis, este faptul că moartea mamei lui, cu aproape treizeci de ani în urmă, a fost tragică şi nefericită, dar într-un fel care acum, în ziua de astăzi adică, nu mai este posibil. Tragismul, aşa cum îl vede el, ţine de nişte vremuri mai îndepărtate, de un trecut în care mai existau viaţa particulară, dragostea şi prietenia, în care membrii unei familii stăteau alături unul de altul, fără să aibă nevoie de motivaţie pentru asta. Amintirea mamei lui îi rupe inima pentru că mama lui a murit iubindu-i pe el când el era prea mic şi prea egoist ca s-o iubească la rândul lui şi pentru că, într-un fel anume - dar concret în ce fel nu-şi mai aduce aminte -, s-a sacrificat pe ea însăşi unei concepţii despre loialitate care era deopotrivă personală şi imuabilă. Aşa ceva este clar că nu se mai poate întâmpla în ziua de astăzi. Azi există frică, ură şi durere, dar nu mai există nici o demnitate a sentimentelor, nici un regret profund sau complex.

Toate acestea i se pare acum, în vis, că le vedea atunci în ochii mari ai mamei şi ai surorii lui, care se uitau în sus la el, prin apa din ce în ce mai întunecată, de la sute de metri sub el şi scufundându-se şi mai adânc.

Deodată, brusc, se face că stă pe o iarbă deasă, scurtă, într-o seară de vară, când razele piezişe ale soarelui aruncă limbi de aur peste pajişte. Peisajul care i se întinde înaintea ochilor îi revine atât de frecvent în vise, încât niciodată nu este pe deplin sigur dacă l-a văzut sau nu în realitate. Când se trezeşte, îl numeşte în gând Tărâmul de Aur. Este de fapt o păşune veche, cu iarba roasă de iepuri, cu o potecă şerpuind de la un capăt la altul şi cu câte un muşuroi de cârtiţă din loc în loc. În liziera de pe partea cealaltă, crengile ulmilor foşnesc încet în adierea vântului, iar frunzele abia se mişcă, în mase compacte, ca părul unei femei. Undeva, prin apropiere, deşi nu se vede, curge liniştit un pârâu limpede. Pe sub sălciile de pe maluri, apa formează băltoace în care înoată ochene. Fata cu părul negru vine înspre el peste pajişte. Îşi smulge hainele de pe ea, parcă dintr-o singură mişcare, şi le azvârle cât colo cu dispreţ. Are trupul alb şi neted, dar nu trezeşte în el nici o dorinţă şi, de fapt, abia dacă el se uită la trupul ei. Ceea ce-l copleşeşte în clipa aceasta este admiraţia pentru gestul cu care fata îşi aruncă hainele în lături, în graţia şi nevinovăţia lui, gestul ei parcă ar anihila o întreagă civilizaţie, un întreg sistem de gândire, ca şi cum Fratele cel Mare şi Partidul şi Poliţia Gândirii ar putea fi proiectate în nefiinţă printr-o singură şi splendidă mişcare a braţului. Şi gestul fetei ţine de trecutul îndepărtat. Winston se trezeşte cu cuvântul “Shakespeare” pe buze.

Tele-ecranul difuzează un fluierat asurzitor, care insistă pe aceeaşi notă timp de treizeci de secunde. Este şapte şi cincisprezece, ora de trezire pentru funcţionari. Winston se urneşte din pat gol — pentru că un membru al Partidului Exterior primeşte numai trei mii de cupoane pentru îmbrăcăminte pe an şi o pijama costă şase sute - şi-şi trage pe el un maiou jerpelit şi un şort, care zac aruncate pe un scaun. Peste trei minute încep Mişcările Fizice, în clipa următoare, însă, îl apucă un acces violent de tuse, aşa cum păţeşte aproape de fiecare dată când se scoală din pat. Tuşea îi goleşte plămânii atât de tare, încât numai întins pe spate şi trăgând cu calm o serie de respiraţii profunde izbuteşte să-şi recapete suflul. I s-au umflat şi venele de efortul tuşitului, iar ulceraţia varicoasă a început din nou să-i dea mâncărimi.

— Treizeci la patruzeci, alinierea !! - latră o voce ascuţită de femeie. Treizeci la patruzeci, alinierea, vă rog! Luaţi poziţia de începere, treizeci la patruzeci!

Winston sare în poziţie de drepţi în faţa tele-ecranului, pe care a apărut deja imaginea unei femei destul de tinere, uscăţivă, dar musculoasă, în ţinută de sport şi încălţată cu papuci de gimnastică. — îndoirea şi-ntinderea braţelor! - zbiară instructoarea. Ritmul la mine! *Unu,* doi, trei, patru! *Unu,* doi, trei, patru! Haideţi, tovarăşi, mai multă viaţă-n mişcări! *Unu,* doi, trei, patru! *Unu,* doi, trei, patru!...

Durerea provocată de accesul de tuse nu i-a alungat cu totul din minte, lui Winston, impresia lăsată de vis, iar mişcările ritmice ale exerciţiului de înviorare au darul de a i-o readuce în minte. Tot aruncându-şi braţele mecanic înainte şi înapoi, cu acea mină de neclintită satisfacţie întipărită pe faţă, care este considerată potrivită în timpul Mişcărilor Fizice, se străduieşte să parcurgă, în gând, drumul invers, către perioada cea mai tulbure a primei lui copilării. Extraordinar de greu îi vine să-şi reamintească. Dincolo de ultimii ani cincizeci, totul devine confuz. Neavând nimic palpabil de luat ca reper, până şi propria-ţi viaţă îşi pierde contururile clare, îţi aminteşti detaliile unor întâmplări, fără să le mai poţi reconstitui atmosfera, şi apoi mai sunt şi lungi perioade goale, albe, de care nu poţi lega nimic.

Totul era altfel pe atunci. Până şi numele ţărilor, până şi forma lor pe hartă erau altele. Aerobaza Unu, de exemplu, nu se numea aşa în zilele acelea; se numea Anglia, de fapt Marea Britanie, deşi Londra - despre asta chiar că ar putea pune mâna în foc — s-a chemat dintotdeauna Londra, în schimb, nu-şi aminteşte cu siguranţă de nici o perioadă în care să nu fi fost război, deşi se pare că în copilăria lui a fost o perioadă destul de lungă de pace, fiindcă una dintre primele lui amintiri este legată de un raid aerian care a luat pe toată lumea prin surprindere — cel puţin lui aşa i s-a părut. Asta se întâmpla cam prin anii când peste Colchester a căzut bomba

atomică. Raidul în sine nu şi-l aminteşte, în schimb şi astăzi simte mâna tatălui său, cum îl ținea pe el strâns de mână în timp ce coborau nişte scări în jos, în jos, din ce în ce mai jos, către un loc oarecare aflat adânc în pământ. Scara cobora în spirală şi zdroncănea sub paşii lui şi până la urmă aşa de tare i-au obosit picioarele, încât a început să bâzâie şi au trebuit să se oprească să-şi mai tragă sufletul. Mama lui, în felul ei lent şi visător, venea după ei doi, mult mai în spate. Ea o ducea în brațe pe sora lui mai mică - sau poate nu ducea decât o legătură de pături: nu ştie sigur dacă sora lui se născuse deja pe-atunci. Până la urmă, au ajuns într-un loc zgomotos şi aglomerat, iar el, Winston, a văzut că era vorba de o stație de metrou.

Erau acolo unii care stăteau pe dalele de piatră de pe jos ; alții, strânşi compact la un loc, stăteau pe paturi de fier aşezate unul peste altul. Winston şi mama lui şi tatăl lui şi-au găsit un loc pe jos, iar alături de ei, pe un pat de fier, stăteau doi bătrâni, un bărbat şi o femeie, lipiți unul de altul. Bătrânul avea un costum închis la culoare, modest, şi o şapcă de stofă neagră dată pe spate de părul foarte alb; avea fața roşie şi ochii albaştri şi plini de lacrimi. Duhnea a gin. Parcă i se evapora gin din piele în loc de transpirație şi n-ar fi fost imposibil ca şi lacrimile care i se revărsau din ochi să fi fost gin curat. Dar, cu toate că era destul de beat, avea şi o suferință oarecare, autentică şi insuportabilă, în felul lui copilăresc, Winston şi-a dat seama atunci că bătrânului tocmai i se întâmplase cine-ştie-ce lucru cumplit, ceva ce nu se putea nici uita, nici repara vreodată. Ba chiar i s-a părut că şi ştia despre ce era vorba. Cineva fusese ucis, poate vreo nepoțică pe care bătrânul o iubea. La fiecare câteva minute, spunea:

— Nu trebuia s-avem noi încredere-n ăştia. Am spus eu, mamă, sau n-am spus?! Uite ce iese cân' te-ncrezi-n ăştia. Eu aşa am spus to' timpu'. Nu trebuia s-avem noi încredere-n nenorociții ăştia. Dar cine erau nenorociții în care n-ar fi trebuit avut încredere - asta Winston nu a aflat niciodată.

Cam de prin vremea respectivă, războiul a fost literalmente neîntrerupt, deşi, teoretic vorbind, nu a fost mereu acelaşi război. Timp de câte luni, când era el copil, au avut loc lupte de stradă confuze chiar în Londra, dintre care pe unele şi le mai aminteşte încă, şi anume foarte limpede. Dar să contureze istoria întregii perioade, să spună cine se lupta cu cine în fiecare moment — aşa ceva i-ar fi cu totul imposibil, pentru că nici un document scris şi nici un cuvânt rostit nu vorbeşte de vreo grupare a forțelor alta decât cea prezentă. Uite, de exemplu în momentul de față, în 1984 - presupunând că este, într-adevăr, anul 1984 -, Oceania se află în război cu Eurasia şi în alianță cu Estasia. În nici o situație publică sau particulară nu se recunoaşte că ar fi existat vreodată vreun moment în care cele trei puteri să fi fost altfel grupate, în realitate, după cum el, Winston Smith, ştie foarte bine, nu au trecut decât patru ani de când Oceania era în

război cu Estasia şi în alianţă cu Eurasia. Dar acesta nu este decât un amănunt pe care el, cum-necum, îl ştie pe ascuns, fiindcă memoria lui nu este suficient de bine disciplinată. Oficial, schimbarea alianţelor nu a avut loc niciodată. Oceania este în război cu Eurasia: asta înseamnă că Oceania este dintotdeauna în război cu Eurasia. Duşmanul din fiecare moment reprezintă răul absolut şi, prin urmare, orice înţelegere cu el, trecută, prezentă sau viitoare, este de neconceput. Chestia cea mai îngrozitoare, se gândeşte el pentru a zece-mia oară, în timp ce-şi trage umerii înapoi atât de tare, încât îl dor (cu mâinile proptite în şolduri, îşi roteşte corpul din mijloc, exerciţiu, cică, bun pentru muşchii spatelui), chestia cea mai îngrozitoare este că s-ar putea să fie adevărat. Dacă Partidul poate să-şi bage mâinile până la coate în trecut şi să afirme, despre cutare sau cutare eveniment: *nu a avut loc niciodată* - oare nu este chestia asta mai înfricoşătoare şi decât tortura şi chiar decât moartea?

Partidul afirmă că Oceania nu a fost niciodată în alianţă cu Eurasia. Iată, însă, că el, Winston Smith, ştie că Oceania a fost în alianţă cu Eurasia nu mai departe decât cu patru ani în urmă. Dar de unde ştie el treaba asta? Numai din propria lui conştiinţă care, oricum, mai are puţin şi urmează să fie anihilată. Dacă toţi ceilalţi acceptă minciuna pe care Partidul le-o impune, dacă toate documentele povestesc aceeaşi gogoriţă, atunci minciuna se transferă în istorie şi devine adevăr. “Cine controlează trecutul”, zice o lozincă a Partidului, “controlează viitorul; cine controlează prezentul controlează trecutul.” Şi totuşi, trecutul, deşi prin însăşi natura lui supus modificărilor, nu a fost niciodată modificat. Orice este adevărat în clipa de faţă a fost şi va fi întotdeauna adevărat. E foarte simplu. Nu-ţi trebuie decât o nesfârşita serie de victorii asupra propriei tale memorii rebele. *Controlul realităţii,* cum i se spune, sau, în Nou-vorbă, *dublugândit.*

— Pe loc repaus! - strigă instructoarea, ceva mai blând.

Winston îşi lasă braţele să-i cadă pe lângă corp şi-şi umple din nou plămânii cu aer. Mintea îi alunecă în lumea ca un labirint a dublugânditului. Să ştii şi să nu ştii, să fii conştient de o totală veridicitate în timp ce spui minciuni cu grijă construite, să susţii în acelaşi timp două idei care se exclud reciproc, ştiind că sunt opuse, şi totuşi să crezi în amândouă; să foloseşti logica împotriva logicii, să renegi morala în timp ce o pretinzi altora, să crezi că democraţia este imposibilă şi că Partidul este păstrătorul democraţiei; să uiţi orice este necesar să uiţi, pe urmă să readuci lucrul respectiv în memorie exact când este nevoie de el şi să-l uiţi imediat din nou; şi, mai presus de toate, să aplici acelaşi proces de gândire procesului însuşi. Iată care este cea mai înaltă subtilitate : să provoci în mod conştient inconştienţa şi pe urmă să redevii conştient de actul de auto-hipnoză pe care tocmai l-ai săvârşit. Chiar şi simplul fapt de a înţelege cuvântul *dublugândit* presupunea folosirea dublugânditului.

Instructoarea a luat din nou poziția de drepți.

— Şi acum, să vedem cine îşi poate atinge vârfurile picioarelor! — comandă ea cu entuziasm. De la şold, vă rog, tovarăşi! *Unu* - doi! *Unu* - doi! ...

Winston detestă exercițiul ăsta, fiindcă îi dă dureri ascuțite de jos de la călcâie până sus la fese şi de multe ori sfârşeşte prin a-i provoca un nou acces de tuse. Calitatea lui zice-se plăcută iese din sfera meditațiilor lui Winston. Trecutul, se gândeşte, nu a fost doar modificat, a fost de fapt distrus. Pentru că, uite, cum poți să mai stabileşti cronologic până şi întâmplarea cea mai evidentă, când nu există nici un document în afară de propria ta memorie? Încearcă să-şi aducă aminte în ce an a auzit pentru prima oară vorbindu-se de Fratele cel Mare. Trebuie să fi fost cândva prin anii şaizeci, dar când anume - asta îi este imposibil să precizeze. Bineînțeles, în cărțile de istorie a Partidului, Fratele cel Mare trece drept conducătorul şi apărătorul Revoluției încă din primele ei zile. Faptele lui de arme au fost, încetul cu încetul, împinse înapoi în timp, pătrunzând până şi în lumea fabuloasă a anilor treizeci şi patruzeci, când încă se mai plimbau pe străzile Londrei capitaliştii cu pălăriile lor ciudate, de formă cilindrică, în automobile mari şi strălucitoare sau în trăsuri cu cai, care aveau pereții laterali din sticlă. Nu ai cum să ştii cât din legenda asta este adevăr şi cât este invenție. Winston nu-şi mai aduce aminte nici măcar Partidul însuşi în ce an şi-a început existența. Nu crede să fi auzit vreodată cuvântul SOCENG înainte de 1960, dar poate că, în forma lui din Vechivorbă - adică *Socialismul Englez* -, termenul a existat şi mai înainte. Totul se topeşte în ceață. Bineînțeles că, uneori, ți se întâmpla să poți pune degetul pe o minciună evidentă. De exemplu, nu este adevărat ceea ce pretind cărțile de istorie a Partidului, şi anume că Partidul ar fi inventat avioanele. El, Winston, îşi aminteşte că avioane existau şi pe vremea când el era copil mic de tot. Dar nimic nu se poate dovedi. Nu există nici o probă. O singură dată în viață a avut în mână un document care dovedea incontestabil falsificarea unui fapt istoric. Şi în ziua aia...

— Smith!! - răcneşte deodată vocea arțăgoasă de la tele-ecran. Şase mii şapte'ş-nouă Smith W.!! Da, da, *tu!* Apleacă-te mai jos, te rog! Poți şi mai mult de-atât! Nu te străduieşti. Mai jos, te rog! *Aaa-şa,* tovarăşe! Şi-acum, toată lumea, pe loc repaus şi ochii la mine !

O năduşeală fierbinte îl cuprinde brusc pe Winston, parcă din tot corpul. Fața îi rămâne, însă, la fel de imobilă. Niciodată să nu-ți arăți disperarea! Niciodată să nu-ți etalezi resentimentele ! O singură clipire din ochi te poate pierde. Rămâne în picioare, urmărind-o pe instructoare care îşi ridică brațele deasupra capului - nu se poate spune că ar avea grație în mişcări, dar le execută cu o precizie şi o eficiență remarcabile -, se apleacă înainte şi-şi bagă vârfurile degetelor de la mâini sub degetele de la picioare.

— Priviți, tovarăşi! Aşa vreau să vă văd lucrând. Uitați-vă din nou la mine. Am treizeci şi nouă de ani şi am născut patru copii. Priviți! Se apleacă din nou. Vedeți? Genunchii *mei* nu sunt îndoiți! Toți puteți executa această mişcare, dacă vreți cu adevărat, adaugă ea, îndreptându-se. Oricine sub patruzeci şi cinci de ani poate foarte bine să-şi atingă degetele de la picioare. Nu avem toți privilegiul de a lupta în prima linie, dar cel puțin ne putem menține în formă. Gândiți-vă la băieții noştri de pe frontul Malabar! Şi la marinarii de pe Fortărețele Plutitoare! Gândiți-vă numai la ce trebuie să facă *ei* față. Haideți, mai încercați o dată! Aşa, tovarăşe Smith, e mai bine. E *mult* mai bine! - adaugă ea încurajator, în timp ce Winston, aplecându-se brusc, mai mult aruncându-se înainte, reuşeşte să-şi atingă degetele de la picioare, pentru prima oară după cine-ştie-câți ani.

4

Cu acel oftat adânc, involuntar, pe care nici măcar în apropierea tele-ecranului nu se poate abține să-l scoată la începutul unei noi zile de muncă, Winston îşi trage scrievorbitorul către el, suflă praful de pe microfon şi-şi pune ochelarii pe nas. Apoi derulează şi prinde la un loc cu o clamă patru suluri mici de hârtie care au sosit deja prin tubul pneumatic aflat în dreapta biroului lui.

În pereții boxei sunt trei orificii. În dreapta scrievorbitorului, un mic tub pneumatic pentru mesaje scrise; în stânga, unul mai mare, pentru ziare; iar în peretele lateral, la îndemână lui Winston, se găseşte o fantă mare, dreptunghiulară, protejată de un grătar de sârmă, în care se aruncă hârtiile inutile. Asemenea fante există cu miile sau cu zecile de mii prin toată clădirea, şi nu numai în fiecare încăpere, ci şi, din loc în loc, pe fiecare coridor. Din cine-ştie-ce motiv, au fost poreclite găuri de memorie. Când ştii că un document urmează să fie distrus, sau chiar când vezi o bucată de hârtie inutilă, a devenit un gest automat să ridici apărătoarea de la cea mai apropiată gaură de memorie şi să arunci hârtia înăuntru, după care un curent de aer cald o poartă către imensele cuptoare ascunse undeva în subsolurile clădirii. Winston începe să studieze cele patru foițe de hârtie pe care le-a derulat. Fiecare dintre ele conține câte un mesaj de numai unul sau două rânduri, scrise în jargonul abreviat de care se face uz în Minister în scopuri interne şi care nu este tocmai Nouvorbă, dar constă, în mare parte, din termeni de Nouvorbă. Mesajele sună astfel:

times 17.3.84	discurs f.m. malrelatat africa verifică
times 19.12.83	prevederi p3a trim 4 1983 greşeli tipar verifică variantă curentă
times 14.2.84	minabund malcitat ciocolată rectifică

times 3.12.83 relatare ordin zi f.m. dubluplus-nebune refe nepersoane rescrie întregeşte supsup anteclasat

Cu un vag sentiment de satisfacție, Winston pune al patrulea mesaj deoparte: lucrare complicată, de răspundere, cel mai bine este s-o lase la urmă. Celelalte trei sunt probleme de rutină, deşi pentru al doilea va trebui, mai mult ca sigur, să străbată nişte liste plicticoase de cifre. Formează "Numere vechi" la tele-ecran şi cere exemplarele respective din *Times,* care, după câteva minute de aşteptare, se ivesc din tubul pneumatic. Mesajele primite de el se referă la nişte articole sau ştiri despre care se consideră, dintr-un motiv sau altul, că este necesar să fie modificate — sau "rectificate", cum se spune în mod oficial. De exemplu, din numărul din 17 martie al ziarului *Times,* aflai că, în discursul din ziua precedentă, Fratele cel Mare anticipase că frontul din sudul Indiei avea să rămână calm, dar şi că o ofensivă eurasiană avea să fie lansată în scurt timp în nordul Africii, în realitate, însă, comandamentul suprem eurasian a lansat ofensiva în sudul Indiei şi a lăsat în pace nordul Africii. Prin urmare, este necesar să fie rescris un pasaj din discursul Fratelui cel Mare, în aşa fel, încât acesta să anticipeze chiar ceea ce s-a întâmplat.

Sau în numărul din 19 decembrie trecut se publicau prevederile de producție la diverse categorii de bunuri de consum pentru trimestrul patru 1983, care era al şaselea trimestru al celui de-ai Nouălea Plan Trienal. Numărul de astăzi, însă, conține declarația asupra producției reale, din care se vede că prevederile au fost, la fiecare capitol, cu totul şi cu totul greşite. Datoria lui Winston este să corecteze cifrele inițiale, făcându-le să corespundă cu cele ulterioare. Cât despre al treilea mesaj, este vorba de o greşeală foarte simplă, care poate fi îndreptată în câteva minute. Nu mai departe decât în februarie, Ministerul Abundenței a făcut publică promisiunea — termenul oficial este "angajament ferm" - că rația de ciocolată nu se va reduce în cursul anului 1984. Or, după cum ştie şi Winston, rația de ciocolată urmează să fie redusă de la treizeci la douăzeci de grame chiar săptămâna asta. Tot ce trebuie el să facă este să înlocuiască promisiunea inițială cu un avertisment că, în cursul lunii aprilie, s-ar putea dovedi necesară o reducere a rației de ciocolată.

De îndată ce a rezolvat fiecare dintre cele trei mesaje, Winston îşi ataşează corecturile, dictate la scrievorbitor, numerelor respective din *Times* şi le împinge în tubul pneumatic. Pe urmă, cu o mişcare pe cât posibil inconştientă, mototoleşte mesajele inițiale şi orice note pe care şi le-a făcut el însuşi şi le dă drumul în gaura de memorie, ca să fie înghițite de flăcări.

Ce anume se întâmpla în labirintul invizibil la care duc tuburile pneumatice nu ştie în detaliu, dar ştie aşa, în general, că, odată corecturile considerate necesare la cutare număr din *Times* adunate la un loc şi colaţionate, numărul respectiv se retipăreşte, exemplarul original se distruge, iar cel ajustat se arhivează în locul lui. Acest proces de continuă modificare se aplică nu numai ziarelor, ci şi cărţilor, revistelor, broşurilor, afişelor, foilor volante, filmelor, înregistrărilor, desenelor animate, fotografiilor — într-un cuvânt, oricărui text sau document care ar putea avea o cât de mică semnificaţie politică sau ideologică. Zi de zi şi aproape clipă de clipă, trecutul este adus la zi. În acest fel, se poate dovedi cu ajutorul probelor documentare că orice previziune făcută de Partid a fost corectă; şi nici o ştire sau opinie care ar putea veni în conflict cu nevoile momentului nu este lăsată să rămână în vreo arhivă. Toată istoria este un palimpsest scris şi rescris indiferent de câte ori se dovedeşte necesar. Nu ai nici o posibilitate de a demonstra, odată acţiunea terminată, că a avut loc vreo falsificare. Cel mai mare serviciu al Secţiei Documente, cu mult mai mare decât cel la care lucrează Winston, este format, pur şi simplu, din persoane a căror datorie constă în a depista şi aduna toate exemplarele din cărţi, ziare sau documente care au fost înlocuite şi, deci, trebuie distruse. Un număr din *Times* care, din cauza schimbărilor în alianţele politice sau a unor predicţii greşite făcute de Fratele cel Mare, a fost rescris poate şi de zece ori încă se mai găseşte în arhive cu data iniţială şi nici un alt exemplar mai vechi nu mai există, care să-l contrazică. Şi cărţile sunt adunate şi rescrise de mai multe ori si, de fiecare dată când sunt retipărite, nimeni nu recunoaşte că ar fi avut loc vreo modificare. Nici măcar mesajele scrise pe care le primeşte Winston şi pe care el, de fiecare dată, le aruncă imediat după ce le rezolvă, nici măcar ele nu afirmă şi nu dau vreodată de înţeles că s-ar comite vreo falsificare: întotdeauna se referă la scăpări, la erori, la greşeli de tipar şi citate greşite care trebuie să fie îndreptate în interesul unei cât mai exacte informări.

De fapt, se gândeşte el în timp ce ajustează cifrele Ministerului Abundenţei, nici măcar nu este vorba de o falsificare: înlocuieşte, pur şi simplu, o aberaţie cu alta. Cea mai mare parte a materialului cu care lucrează nu are nici un fel de legătură cu nimic din lumea reală, nici măcar acel gen de legătură pe care o conţine o minciună sfruntată. Statisticile sunt la fel de fanteziste în versiunea lor originală, cum sunt şi în versiunea aşa-zis rectificată. De multe ori, se presupune că sunt compuse din cap. De exemplu, previziunile Ministerului Abundenţei estimaseră producţia de ghete în trimestrul respectiv la o sută patruzeci şi cinci de milioane de perechi. Producţia reală este dată ca fiind de şaizeci şi două de milioane. Cu toate astea, rescriind previziunile, Winston coboară cifra la cincizeci şi şapte de milioane, pentru a lăsa loc obişnuitei pretenţii că planul a fost

depăşit. Oricum, şaizeci şi două de milioane nu este cu nimic mai aproape de realitate nici decât cincizeci şi şapte de milioane, şi nici decât o sută patruzeci şi cinci de milioane. Mai mult ca sigur că nu s-a produs nici măcar o singură gheată. Adică, de fapt, cel mai sigur este că nimeni nu ştie cu siguranță câte anume s-au produs, şi nici nu are nici o importanță. Tot ce ştii este că în fiecare trimestru se produc cantități astronomice de ghete pe hârtie, în timp ce jumătate, poate, din populația Oceaniei umblă desculță. Şi la fel se întâmpla cu fiecare categorie de produse şi cu toate faptele scrise, mari sau mici. Totul se topeşte într-o lume neguroasă unde, în cele din urmă, până şi anul devine incert.

Winston îşi ridică ochii şi se uită peste hol. În boxa corespunzătoare de pe partea opusă, lucrează de zor un bărbat mic de statură, cu o mutră meticuloasă şi o umbră de barbă, pe care-l cheamă Tillotson. Individul ține un ziar împăturit pe genunchi şi microfonul scrievorbitorului foarte aproape de gură. Are aerul că vrea să facă un secret din ce spune el acolo, între propria-i persoană şi tele-ecran, îşi ridică şi el ochii: lentilele ochelarilor lui aruncă o lumină ostilă în direcția lui Winston, care nu-l cunoaşte mai deloc pe Tillotson şi habar nu are cu ce se ocupă. La Secția Documente, oamenii nu se grăbesc să vorbească despre ce lucrează, în holul cel mare, fără ferestre, cu două rânduri de boxe şi un interminabil fâsâit de hârtii şi zumzet de voci care şoptesc în scrievorbitoare, sunt cel puțin zece inşi pe care Winston nu ştie nici cum îi cheamă, deşi în fiecare zi îi vede fâțâindu-se pe coridoare şi gesticulând la cele Două Minute de Ură. Ştie că în boxa de lângă a lui lucrează femeia cea mică de statură, cu părul ca nisipul, care se chinuie zi de zi să urmărească şi să radieze din presă numele celor care au fost vaporizați si, deci, se cheamă că nici nu au existat. Treaba asta i se potriveşte, pentru că şi soțul ei a fost vaporizat acum câțiva ani. Iar ceva mai încolo, peste vreo trei boxe, este o ființă blândă, searbădă şi visătoare, care se numeşte Ampleforth, cu păr în urechi şi cu un talent surprinzător de a jongla cu versificația. Individul lucrează la producerea unor versiuni deformate - sau, cum li se spune, "texte definitive" - ale unor poeme care, ideologic vorbind, au devenit inoportune, dar, dintr-un motiv sau altul, trebuie să rămână totuşi în antologii. Şi holul ăsta, cu cei cincizeci de lucrători ai lui, cam atâția sunt, constituie numai o subsecție, o singură celulă, dacă se poate spune aşa, în imensa complexitate a Secției Documente. Alături, deasupra, dedesubt se află alte şi alte roiuri de funcționari, angajați într-un număr inimaginabil de lucrări. Sunt imensele ateliere tipografice, cu sub-redactori, cu experți în tipărituri şi cu studiouri utilate cu o aparatură complicată de trucare a fotografiilor. Este şi subsecția de teleprograme, cu tehnicieni, producători şi echipe de actori aleşi special pentru talentul lor de a imita vocile. Sunt armatele de arhivişti care nu au decât de întocmit liste de periodice şi cărți care trebuie date la revăzut. Sunt şi marile magazii

unde se depozitează documentele corectate şi cuptoarele ascunse unde se distrug exemplarele originale. Şi undeva, cine poate şti unde anume, cu totul necunoscute, stau capetele conducătoare care coordonează toate eforturile celorlalţi şi trasează liniile politice, în aşa fel, încât o bucată de trecut urmează să fie păstrată, cealaltă falsificată, iar a treia ştearsă de pe faţa pământului. Şi Secţia Documente, la urma urmei, nu este decât o singură branşă în Ministerul Adevărului, a cărui primă îndatorire nu este aceea de a reconstrui trecutul, ci de a oferi cetăţenilor Oceaniei ziare, filme, cărţi de şcoală, programe de tele-ecran, piese de teatru, romane - orice modalitate de informare, de educare, sau de recreere, de la statuie la lozincă, de la poezia lirică la tratatul de biologie şi de la abecedar la Dicţionarul Nouvorbei. Şi Ministerul nu are numai de asigurat diversele necesităţi culturale ale membrilor Partidului, ci şi de repetat întreaga operaţie la un nivel mai jos, în folosul proletariatului. Există un lanţ întreg de subsecţii separate, care se ocupă cu literatura pentru proli, cu muzica, teatrul şi distracţiile în general. Aici se scot ziare de aruncat la gunoi, în care nu găseşti aproape nimic altceva decât sport, crime şi horoscopuri, se produc povestioare senzaţionale de doi bani, filme numai despre sex şi cântece sentimentale compuse exclusiv prin mijloace mecanice, la un caleidoscop special numit versificator. Există şi o întreagă subsecţie - în Nouvorbă, i se spune *Pornosec* - specializată în producerea celui mai abject soi de pornografii, care se expediază în colete sigilate şi la care nici un membru al Partidului, cu excepţia celor care lucrează la ele, nu are voie să se uite.

Trei mesaje noi au ieşit din tubul pneumatic de când Winston lucrează la primele trei; dar sunt treburi simple şi le rezolvă până să-l întrerupă cele Două Minute de Ură. După Ură, se întoarce în boxa lui, ia Dicţionarul Nouvorbei de pe raft, împinge scrievorbitorul într-o parte, îşi şterge ochelarii şi se apucă de lucrarea cea mai delicată, al patrulea mesaj de azi-dimineaţă.

Lui Winston, cea mai mare plăcere în viaţă i-o dă munca pe care o face. Majoritatea lucrărilor sunt treburi plicticoase, de rutină, dar printre ele se mai strecoară uneori şi câte unele atât de dificile şi de complicate, încât te poţi pierde în ele la fel ca în profunzimile unei probleme de matematică - nişte ticluiri subtile, în care nu ai nimic care să te ghideze, afară de propriile tale cunoştinţe în materie de principiile SOCENG-ului şi de propria ta intuiţie în legătură cu ce anume aşteaptă Partidul de la tine să spui. El, Winston, este bun la aşa ceva. De câteva ori i s-a încredinţat rectificarea articolelor de fond din *Times,* care se redactează exclusiv în Nouvorbă. Derulează din nou mesajul pe care l-a lăsat deoparte mai devreme şi care sună astfel:

times 3.12.83 relatare ordin zi f.m. dublu-plusnebune refe nepersoane rescrie întregeşte supsup ante-clasat

În Vechivorbă, adică în Engleza Standard, textul mesajului ar putea fi redat cam aşa:

Relatarea Ordinului de Zi al Fratelui cel Mare apărută în numărul din 3 decembrie 1983 al ziarului *Times* este extrem de nesatisfăcătoare şi face referiri la persoane non-existente. Rescrie în întregime şi supune versiunea unei autorităţi superioare înainte de a o clasa.

Winston se apucă să citească articolul incriminat, de la cap la coadă. Din câte îşi dă seama, ordinul de zi al Fratelui cel Mare conţinea mai ales laude la adresa activităţii unei organizaţii cunoscute sub sigla TAFP, care îi aproviziona cu ţigări şi alte articole strict necesare pe marinarii de pe Fortăreţele Plutitoare. Un anume tovarăşul Withers, membru de frunte al Partidului Interior, era evidenţiat printr-o menţiune individuală şi fusese decorat cu Ordinul Meritul Special, Clasa a Doua. După trei luni, însă, iată că TAFP a fost desfiinţată fără nici o explicaţie. Este de presupus că Withers şi oamenii lui sunt acum în dizgraţie, dar nici în ziare, nici la tele-ecran nu s-a pomenit o vorbă despre aşa ceva. Bineînţeles că nu se spune nimic, din moment ce acuzaţii politici nu sunt, de regulă, judecaţi, şi nici măcar demascaţi în mod public. Marile epurări care lovesc mii de oameni, cu procese publice de trădători şi criminali în gândire, cu mărturisiri abjecte ale tuturor ticăloşiilor de pe lume, urmate de execuţii — astea sunt spectacole excepţionale şi nu au loc decât o dată la câţiva ani. De obicei, oamenii ajunşi pe lista neagră a Partidului dispar pur şi simplu şi nu se mai aude nimic despre ei niciodată. Nimeni nu dispune de nici cel mai mic indiciu despre ce s-ar fi putut întâmpla cu ei. În unele cazuri, poate că nici nu sunt morţi. Vreo treizeci de inşi, poate, numai dintre cei pe care Winston i-a cunoscut personal, plus părinţii lui, au dispărut fără urmă în cutare sau cutare moment.

Se scarpină tacticos la nas cu o clamă. În boxa de vizavi, tovarăşul Tillotson tot mai stă aplecat peste scrievorbitor, cu aerul lui secretos, îşi înalţă şi el capul pentru o clipă: din nou lumina aia ostilă de la lentilele ochelarilor lui. Nu cumva tovarăşul Tillotson lucrează la aceeaşi problemă ca şi el, ca şi Winston? Foarte posibil. O temă atât de delicată nu se încredinţează niciodată unui singur lucrător, pe de o parte; iar pe de altă parte, a supune problema unei comisii ar însemna a recunoaşte deschis că are loc un act de falsificare. Cel mai sigur este că în jur de zece inşi lucrează chiar în acest moment la versiuni concurente a ce a spus, de fapt, Fratele cel Mare. După care, cine-ştie-ce cap de conducere din Partidul

Interior alege una sau alta dintre variante, o dă spre reeditare, pune în mişcare procesele complicate, dar necesare, de stabilire a trimiterilor şi, până la urmă, minciuna aleasă de el trece în arhivele permanente şi devine adevăr.

Winston habar nu are din ce motiv a căzut în dizgraţie tovarăşul Withers. Pentru corupţie, poate, sau pentru incompetenţă. Poate că Fratele cel Mare s-a săturat de un subaltern prea cunoscut. Poate că Withers însuşi, sau altcineva din anturajul lui, a fost suspectat de tendinţe deviaţioniste. Sau poate — de fapt, este cea mai sigură explicaţie - totul s-a întâmplat pur şi simplu pentru că epurările şi vaporizările fac parte integrantă, în mod inevitabil, din mecanismul conducerii. Singurul indiciu clar îl dau cuvintele "refe nepersoane", care arată că Withers este deja mort. De obicei, nu poţi fi sigur de aşa ceva în legătură cu cei arestaţi. Se întâmpla, uneori, să li se dea drumul şi să rămână în libertate chiar şi un an înainte de a fi executaţi. Câteodată, foarte rar, un individ pe care tu îl credeai mort de mult timp reapare ca o fantomă la câte un proces public, unde înfundă sute de inşi prin mărturiile lui, şi abia pe urmă dispare, de astă dată definitiv. Şi totuşi, Withers este deja o *nepersoană.* El nu există; nu a existat niciodată. Winston hotărăşte că nu este suficient să orienteze mesajul Fratelui cel Mare în direcţia opusă. Cel mai bine este să-l facă să se refere la cu totul altceva.

Ar putea transforma ordinul de zi în obişnuita denunţare a trădătorilor şi criminalilor în gândire, dar prea e cusut cu aţă albă. Iar dacă inventează vreo victorie pe front, sau cine-ştie-ce depăşire triumfătoare a celui de-ai Nouălea Plan Trienal, se complică exagerat de mult trimiterile. Îi trebuie ceva pur fantezist. Deodată, îi răsare în minte, confecţionată de-a gata, dacă se poate spune aşa, figura unui anume tovarăşul Ogilvy, care a murit de curând pe câmpul de luptă, în împrejurări eroice. Se mai întâmpla, uneori, ca Fratele cel Mare să-şi dedice ordinul de zi menţionării câte unui umil membru de rând al Partidului, ale cărui viaţă şi moarte le scoate în evidenţă ca pe nişte exemple demne de urmat. Ei bine, astăzi o să-l menţioneze pe tovarăşul Ogilvy. Sigur că nu a existat nici un tovarăş Ogilvy, dar câteva rânduri scrise şi câteva fotografii trucate sunt ingredientele venirii sale pe lume.

Winston se gândeşte câteva momente, pe urmă îşi trage scrievorbitorul spre el şi începe să dicteze, în stilul cu care s-a obişnuit deja al Fratelui cel Mare, milităros şi pedant în acelaşi timp, uşor de imitat din cauza unui tic de a pune întrebări la care dă imediat şi răspunsul ("Ce învăţăm noi, tovarăşi, din acest fapt? Învăţăm - şi acesta este şi unul dintre principiile fundamentale ale SOCENG-ului - că..." ş.a.m.d., ş.a.m.d.).

La vârsta de trei ani, tovarăşul Ogilvy a refuzat orice altă jucărie afară de o tobă, un pistol-mitralieră şi un elicopter în miniatură. La şase ani

- cu un an mai devreme decât prevedea regulamentul, dar cu aprobare specială -, a intrat la Spioni, iar la nouă ani, a ajuns comandant de grupă. La unsprezece ani, şi-a denunțat unchiul Poliției Gândirii, după ce a ascultat pe ascuns o conversație care i s-a părut lui a avea tendințe criminale. La şaptesprezece ani, a ajuns comandant de district şi instructor la Liga Tineretului Anti-Sex. La nouăsprezece ani, a proiectat o grenadă de mână care a fost omologată de Ministerul Păcii şi care, la primul test, a omorât treizeci şi unu de prizonieri eurasieni dintr-odată. La douăzeci şi trei de ani, tovarăşul Ogilvy a pierit în luptă. Urmărit de avioanele cu reacție duşmane, în timp ce zbura deasupra Oceanului Indian cu nişte mesaje importante, şi-a luat mitraliera drept lest şi a sărit din elicopter în apă, cu tot cu mesaje — iată un sacrificiu, subliniază Fratele cel Mare, despre care nu poți afla decât cu un sentiment de invidie, după care adaugă câte ceva şi despre viața curată şi cinstită a tovarăşului Ogilvy. Era total abstinent şi nefumător, neavând nici o altă distracție afară de o oră pe zi în sala de gimnastică, şi jurase să rămână neînsurat, fiindcă era de părere că actul căsătoriei şi grija unei familii sunt incompatibile cu o viață consacrată douăzeci şi patru de ore din douăzeci şi patru îndeplinirii datoriei. Nu avea alte subiecte de conversație decât principiile SOCENG-ului şi nici alt scop în viață decât înfrângerea duşmanului eurasian şi hăituirea spionilor, sabotorilor, criminalilor în gândire şi a trădătorilor în general.

Aici, Winston se opreşte şi dezbate în sinea lui dacă să-l decoreze pe tovarăşul Ogilvy cu Ordinul Meritul Special; în cele din urmă, renunță, pentru că asta ar atrage după sine trimiteri de care nu este nevoie.

Aruncă din nou o privire către rivalul lui din boxa de vizavi. Nu ştie nici el de ce, dar este convins că Tillotson este cufundat în aceeaşi lucrare ca şi el. Nu are cum afla a cui variantă va fi adoptată, dar este încrezător că a lui. Şi iată cum tovarăşul Ogilvy, la care nimeni nu se gândea în urmă cu o oră, a devenit acum realitate. Curios lucru: poți crea morți, dar nu şi oameni vii. Tovarăşul Ogilvy nu a existat niciodată în nici un prezent, dar există acum în trecut; si, după ce toată lumea va uita de falsificare, el va continua să existe, la fel de autentic şi pe baza aceloraşi dovezi cum au existat, la vremea lor, Carol Quintul şi Iuliu Cezar.

5

În sala de mese a cantinei, adânc sub pământ, coada pentru prânz se târăşte încet înainte, încăperea este deja plină ochi, iar zgomotul, asurzitor. De după zăbrelele de la tejghea vine un abur de tocană cu un miros metalic şi acru, care nu reuşeşte să acopere vaporii de Gin Victoria, în fundul sălii

este un băruleţ, de fapt o simplă gaură în zid, de unde poţi cumpăra gin cu zece cenţi o cană mare.

— Tocma' pe tine te căutam, zice o voce în spatele lui Winston.

Se întoarce. Este prietenul lui, Syme, care lucrează la Secţia Cercetare. Poate că “prieten” nu este tocmai termenul potrivit. In ziua de astăzi, nu ai prieteni — ai tovarăşi, dar compania unor tovarăşi este ceva mai plăcută decât a altora. Syme este filolog, specialist în Nouvorbă, şi face parte din imensa echipă de experţi angrenaţi în redactarea Ediţiei a Unsprezecea a Dicţionarului Nouvorbei. Este un individ mărunt, mai scund decât Winston, cu părul negru şi ochii mari şi bulbucaţi, nişte ochi în acelaşi timp trişti şi ironici, care parcă îţi studiază faţa îndeaproape atunci când stai de vorbă cu el.

— Voiam să te-ntreb dacă n-oi fi având vreo lamă de ras, continuă Syme.

— Nici măcar una singură, zice Winston, cu un soi de grabă vinovată. Am încercat peste tot. Nu mai sunt. S-au terminat.

Toată lumea îţi cere lame de ras. În realitate, Winston mai are două lame nefolosite încă, pe care le tine bine. Este criză de aşa ceva, de luni de zile. În orice moment se găseşte câte un produs de strictă necesitate pe care magazinele Partidului nu-l pot oferi. Câteodată nasturii, câteodată aţa de cusut, câteodată şireturile de pantofi; acuma sunt lamele de ras. Nu poţi face rost de ele - dacă reuşeşti si-aşa — decât ciupind, mai mult sau mai puţin pe furiş, de la “negru”.

— Şi eu de şase săptămâni mă rad cu aceeaşi lamă, adaugă el, la fel de neconvingător.

Coada se urneşte înainte. Când se opreşte din nou, Winston se întoarce cu faţa spre Syme. Fiecare dintre ei ia câte o tavă de metal unsuroasă din teancul de la capătul tejghelei.

— Ai fost să vezi cum îi spânzură pe prizonierii ăia ieri? — întreabă Syme.

— Am lucrat, răspunde Winston, mimând indiferenţa. Bănuiesc c-o să se dea la ştiri.

— Foarte nepotrivit înlocuitor, zice Syme. Ochii lui ironici se plimbă pe chipul lui Winston, parcă ar spune: “Las' că te ştiu eu, văd prin tine. Ştiu foarte bine de ce nu te-ai dus să vezi cum îi spânzură pe prizonierii ăia”.

În felul lui intelectual, Syme este primejdios de ortodox. Vorbeşte cu o satisfacţie drăcească despre raidurile de elicoptere deasupra satelor duşmane, despre procesele şi mărturiile criminalilor în gândire şi despre execuţiile din beciurile Ministerului Iubirii. Când vorbeşti cu el, totul este să-l faci, dacă se poate, să lase asemenea subiecte şi să intre în problemele tehnice ale Nou-vorbei, în care este capabil să emită păreri autorizate şi să

spună lucruri interesante. Winston îşi întoarce capul într-o parte, pentru a evita privirile cercetătoare ale ochilor lui Syme.

— Bună spânzurare, continuă acesta meditativ. După părerea mea, tot hazul se duce naibii când li se leagă picioarele. Mie-mi place să-i văd cum dau din picioare. Şi toate ca toate, dar la sfârşit limba care le ţâşneşte din gură, e albastră - un albastru-aprins. Uite, vezi, ăsta-i amănuntul care mă emoţionează pe mine.

— Următoru', vă rog! - zbiară prolul cu şorţ alb, care ţine polonicul în mână ca pe o armă.

Winston şi Syme îşi împing tăvile pe sub grilaj. Pe fiecare dintre ele, prolul trânteşte la iuţeală prânzul porţionat: câte un castron de metal cu o tocană cenuşiu-roşiatică, un codru de pâine, un cub de brânză, o cană de cafea Victoria fără lapte şi o tabletă de zaharină.

— Uite o masă acolo, sub tele-ecranul ăla, zice Syme. Hai să culegem şi câte un gin pe drum.

Ginul se distribuie în căni de ceramică fără toarte. Croindu-şi drum prin aglomeraţia din sală, îşi depun amândoi tăvile pe masă, care are tăblia de metal; într-unul din colţuri, cineva a lăsat o băltoacă de tocană, o porcărie lichidă, împuţită, care arată a vomă. Winston îşi duce la buze cana cu gin, se opreşte o clipă, ca să-şi adune puterile, după care dă pe gât lichidul cu gust uleios. Clipeşte de mai multe ori, ca să i se ducă lacrimile din ochi şi-şi dă seama, ca şi cum ar avea o revelaţie, că-i este într-adevăr foame, începe să înghită lingură după lingură de tocană care, deşi este de consistenţa noroiului, are şi nişte cubuleţe dintr-o materie spongioasă, rozulie, probabil un înlocuitor de carne. Nici unul, nici celălalt nu mai scoate o vorbă până nu-şi goleşte gamela. La masa din stânga lui Winston, puţin mai în spate, stă cineva care vorbeşte întruna şi foarte repede - o bleoto-căreală stridentă ca măcăitul unei raţe, care străpunge vacarmul general din sala de mese.

— Cum îţi mai merge Dicţionarul? - întreabă Winston, ridicând vocea, ca să acopere zgomotul.

— Încet, răspunde Syme. Eu sunt la adjective. Nu ştiu, e... colosal.

Toată faţa i se luminează, ca de fiecare dată când ajunge la domeniul lui, la Nouvorbă. Îşi împinge tocana la o parte, ia codrul de pâine într-o mână delicată şi brânza în cealaltă şi se apleacă peste masă, pentru a putea vorbi fără să ţipe.

— Ediţia a Unsprezecea este definitivă, îi explică el lui Winston. Aducem limba la forma ei finală - la forma pe care o s-o aibă când nimeni n-o să mai vorbească nimic altceva. După ce ne terminăm noi treaba, ăştia ca tine or să trebuiască s-o înveţe de la capăt. Poate crezi că nu facem altceva decât să inventăm cuvinte noi. Nici pe departe! Noi *desfiinţăm* cuvintele - cu toptanul, cu sutele în fiecare zi! Tăiem limba până la os.

Ediția a Unsprezecea n-o să mai conțină nici un cuvânt scos din uz până în 2050.

Muscă lacom din pâine şi înghite câteva guri, pe urmă continuă să vorbească de parcă ar fi un pedant pasionat. Fața negricioasă şi slabă i s-a înviorat, iar ochii au renunțat brusc la expresia lor ironică şi au devenit aproape visători.

— Frumoasă treaba asta, desfiinţarea de cuvinte. Sigur că reducerile cele mai mari sunt la verbe şi adjective, dar sunt şi sute de substantive la care se poate renunța tot atât de bine. Nu-i vorba doar de sinonime; mai sunt şi antonimele. La urma urmelor, ce rost are un cuvânt care nu este nimic altceva decât opusul altui cuvânt? Orice cuvânt îşi conține opusul în el însuşi. Uite, de pildă *bun.* Când ai un cuvânt ca *bun,* la ce-ți mai trebuie cuvântul *rău? Nebun* merge la fel de bine — ba chiar mai bine, fiindcă este exact opusul lui *bun,* pe când *rău* nu este. Şi pe urmă, dacă vrei o variantă mai tare a lui *bun,* ce rost are să ai un şir întreg de termeni inutili şi vagi ca *excelent, splendid* şi toate celelalte? *Plusbun* acoperă sensul - şi ai şi *dubluplusbun,* dacă vrei ceva şi mai apăsat. Sigur că deja folosim termenii ăştia, dar în varianta finală a Nouvorbei n-o să mai ai nimic altceva. Până la urmă, toată noțiunea de bunătate şi răutate o să fie acoperită de numai sase cuvinte, care în realitate se reduc la unul singur. Ce zici, Winston, nu-i aşa că e frumoasă, treaba asta? Bineînțeles că, la început de tot, a fost ideea lui F.M., adaugă Syme, după un moment de gândire.

Winston mimează o înflăcărare searbădă când aude pomenindu-se de Fratele cel Mare. Dar Syme depistează imediat o anumită lipsă de entuziasm.

— Nu apreciezi Nouvorba la justa ei valoare, Winston, zice el aproape trist. Tu şi când scrii în limba asta, tot în Vechivorbă gândeşti. Ți-am citit câteva lucruri pe care le-ai scris în *Times* din când în când. Sunt destul de bune, dar sunt traduceri, în sufletul tău, ai prefera să rămâi la Vechivorbă, cu toate cuvintele ei vagi şi cu toate nuanțele alea inutile. Nu vezi frumusețea desființării cuvintelor? Tu ştiai că Nouvorba este singura limbă din lume al cărei vocabular *scade* în fiecare an?!

Winston zâmbeşte - fără îndoială că ştie -, sperând să dovedească înțelegere şi neavând încredere în el însuşi să spună ceva. Syme muşcă din nou din pâinea neagră, mestecă puțin din ea şi pe urmă continuă:

— Nu-nțelegi că singurul scop al Nouvorbei este de-a limita aria de gândire?! Până la sfârşit, o să facem crimăgânditul literalmente imposibil, pentru că n-or să mai existe cuvinte în care să-l exprimi. Fiecare concept care ar putea fi necesar vreodată orişicui va fi exprimat printr-un *singur* cuvânt, cu un sens strict definit şi cu toate celelalte sensuri secundare şterse şi uitate. Deja în Ediția a Unsprezecea nu suntem departe de faza asta. Dar procesul va continua mult timp după ce tu şi cu mine n-o să mai fim. An de

an mai puține cuvinte şi aria de gândire din ce în ce mai restrânsă. Sigur că nici acum nu există nici un motiv şi nici o scuză pentru crimăgândit. Dar asta mai ține încă de autodisciplină, de controlul realității. Până la sfârşit, nici de aşa ceva n-o să mai fie nevoie. Revoluția va fi totală atunci când limba ei va fi perfectă. Nouvorba este SOCENG şi SOCENG-ul este Nouvorba, adaugă Syme, cu un soi de satisfacție mistică. Te-ai gândit vreodată, Winston, că până în 2050, cel mai târziu, n-o să mai trăiască nici măcar un singur om care să poată înțelege o discuție cum purtăm noi acum?

— Afară..., dă să spună Winston cu îndoială, apoi se opreşte, îi stă pe limbă să replice "Afară de proli", dar se abține, fiindcă nu ştie sigur dacă o asemenea remarcă nu este cumva neortodoxă.

— Prolii nu sunt oameni, zice Syme indiferent, ca dovadă că i-a ghicit gândul. Cel mai târziu până în 2050, probabil chiar mai repede de-atât, tot ce înseamnă Vechivorbă va dispărea. Chaucer, Shakespeare, Milton, Byron n-or să mai existe decât în Nouvorba, în versiunile corespunzătoare; nu numai că vor fi schimbați în altceva, ci vor fi schimbați exact în opusul a ceea ce mai sunt încă astăzi. Chiar şi literatura Partidului o să se schimbe. Şi lozincile or să fie altele. Cum crezi tu c-ai mai putea avea o lozincă "Libertatea este sclavie", când conceptul însuşi de libertate va fi abolit? Întregul climat de gândire va fi altul, în realitate, nici n-o să mai *existe* gândire, în sensul în care o înțelegem noi acum. Ortodoxia înseamnă a nu gândi - a nu avea nevoie să gândeşti. Ortodoxia înseamnă lipsa conştiinței.

Iar tu o să fii vaporizat, într-o bună zi, se gândeşte Winston, perfect convins de asta. Prea e deştept acest Syme, prea vede lucrurile limpede şi prea vorbeşte deschis. Partidului nu-i plac asemenea oameni, într-o bună zi, o să dispară, îi stă scris în frunte.

Winston şi-a terminat pâinea şi brânza. Se răsuceşte într-o parte pe scaun, ca să-şi bea mai comod cana de cafea. La masa din stânga lui, individul cu vocea stridentă trăncăneşte în continuare fără milă. O femeie tânăra, poate secretara lui, care stă cu spatele la Winston, îl ascultă şi pare a fi de acord trup şi suflet cu tot ce spune el, fără excepție. Din când în când, Winston prinde câte o replică de genul: "După părerea mea, aveți *atât* de multă dreptate; vai, dar sunt de *aceeaşi* părere cu dumneavoastră" - spusă cu o voce de femeie tânăra şi cam proastă. Dar cealaltă voce nu se opreşte nici o clipă, nici măcar când intervine femeia. Winston îl ştie din vedere pe individul respectiv, că are un gât musculos şi o gură mare şi foarte mobilă, dar în rest nu ştie nimic despre el, numai că deține un post important la Secția Literatură. Să tot aibă vreo treizeci şi cinci de ani. Cum stă aşa, cu capul lăsat uşor pe spate, ochelarii îi reflectă lumina din tavan, aşa încât Winston nu-i vede ochii, ci doar două discuri luminoase. Ceea ce-l îngrozeşte, însă, este faptul că, din fluviul de sunete care i se revarsă pe

gură, este aproape imposibil de distins un cuvânt. O singură dată lui Winston i se pare că a înțeles o expresie — “eliminarea totală şi definitivă a goldsteinismului” -, aruncată foarte repede şi parcă toată deodată, ca un rând de tipar turnat într-o singură bucată de plumb, în rest, nu este decât un zgomot, un fel de mac, mac, mac, măcăială. Şi totuşi, deşi nu reuşeşte să înțeleagă ce spune, nu are nici cea mai mică îndoială despre ce anume ar putea bleotocări. Ori că-l denunță pe Goldstein şi cere măsuri şi mai severe împotriva criminalilor în gândire şi a sabotorilor, ori că tună şi fulgeră împotriva atrocităților armatei eurasiene, ori că-l slăveşte pe Fratele cel Mare, nu are nici o importanță: orice ar spune, poți fi sigur că fiecare vorbă este ortodoxie curată, sută la sută SOCENG. Tot uitându-se la fața fără ochi, a cărei mandibulă se mişcă la iuțeală în sus şi-n jos, pe Winston îl încearcă un sentiment bizar, şi anume că individul respectiv nici nu este om, ci un fel de duplicat, un manechin la care nu creierul vorbeşte, ci laringele. Ceea ce iese din el sunt cuvinte, dar nu vorbire în adevăratul sens al termenului: este un zgomot scos în stare de inconştiență, ca măcăitul unei rațe.

Syme, care a tăcut de câteva momente, desenează modele în sosul de la tocană, cu vârful lingurii. Vocea de la masa de alături măcăie de zor mai departe, acoperind cu uşurință vacarmul din jur.

— E un cuvânt în Nouvorbă, zice Syme, nu ştiu dacă-l ştii: *macavorbi* - a măcăi ca o rață. Este unul dintre cuvintele interesante, care are două sensuri contradictorii. Aplicat unui adversar, este o insultă; aplicat cuiva cu care eşti de acord, e o laudă.

E clar că Syme o să fie vaporizat, se gândeşte Winston din nou, cu un sentiment de tristețe, deşi ştie foarte bine că Syme îl dispreţuieşte, că-l antipatizează şi că ar fi în stare să-l denunțe pentru crime în gândire dacă ar găsi până şi cel mai mic motiv. Syme are ceva rău în el, dar cu subtilitate. Îi şi lipseşte ceva, o anume discreție, o reținere, un fel de prostie salvatoare. Nu se poate spune că nu are o gândire corectă. Crede în principiile SOCENG-ului, îl slăveşte pe Fratele cel Mare, se bucură de victorii, urăşte ereticii - toate astea nu numai cu sinceritate, ci şi cu un fel de a fi, neobosit de zelos şi cu cunoştințele mereu la zi, pe care un membru obişnuit al Partidului în general nu-l are. Şi totuşi, pluteşte în jurul lui un aer de proastă reputație, care nu-l slăbeşte nici o clipă.

Spune lucruri pe care mai bine nu le-ar spune, a citit prea multe cărți, frecventează Cafeneaua „Castanul”, cuibul pictorilor şi muzicienilor. Sigur că nu există nici o lege, nici măcar dintre cele nescrise, care să te oprească de a frecventa Cafeneaua “Castanul”, dar localul este oarecum rău famat. Acolo se adună de obicei foştii granguri ai Partidului, acum compromişi, înainte de a fi, în sfârşit, epurați. Goldstein însuşi ar fi fost văzut acolo, aşa se vorbeşte, cu ani sau chiar decenii în urmă. Soarta lui Syme nu este greu

de prevăzut. Chiar şi aşa, însă, dacă Syme ar surprinde, fie şi numai pentru câteva secunde, natura opiniilor secrete pe care le nutreşte el, Winston, pe loc l-ar da pe mâna Poliției Gândirii. Adevărul este că oricine ar proceda la fel; dar Syme mai curând decât mulți alții. Zelul nu este totul. Ortodoxie înseamnă lipsa conştiinței.

— Uite, vine Parsons..., zice Syme, ridicând ochii. Ceva din tonul vocii lui pare să adauge: "...prostul ăla nenorocit".

Parsons, colocatarul lui Winston din Blocul Victoria, încearcă, de fapt, să-şi croiască drum de-a latul sălii. Este un individ corpolent, de statură mijlocie, cu părul blond şi fața ca de broască. La treizeci şi cinci de ani, are deja mai multe rânduri de cefe şi burtă, dar se mişcă sprinten ca un băiețandru. În general aduce atât de mult cu un băiețel crescut masiv, încât, deşi poartă salopeta regulamentară, îți dă aproape automat sentimentul că este îmbrăcat cu pantaloni scurți, albaştri, cămaşă gri şi eşarfă roşie, ca Spionii. Dacă încerci să ți-l închipui, vezi întotdeauna imaginea genunchilor cu pernuțe şi a mânecilor suflecate pe nişte brațe cărnoase. Şi, într-adevăr, Parsons revine invariabil la pantaloni scurți, ori de câte ori vreo excursie în grup sau vreo altă activitate fizică îi oferă o scuză pentru aşa ceva. Acum, îi salută pe Winston şi pe Syme cu un "Bună ziua, bună ziua" bine-dispus şi se aşează la masă alături de ei, emanând mirosul lui intens de transpirație. Toată fața rozulie îi este plină de broboane de umezeală. Extraordinară capacitate are omul ăsta de a transpira. La Centrul Comunitar, îți dai seama imediat dacă a jucat ping-pong, după umezeala lăsată pe minerul paletei. Syme scoate o foaie de hârtie pe care este scrisă o coloană lungă de cuvinte şi începe să o studieze cu un pix în mână.

— Ia uite-l şi pe-ăsta cum lucrează-n pauza de masă, zice Parsons, dându-i un cot lui Winston. Zelos, nu? Ce-ai acolo, bătrâne? Presupun că e ceva prea subtil pentru mine. A, Smith, bătrâne, hai să-ți spun de ce mă țin după tine. Ai uitat să-mi dai pentru cheta aia.

— Care din ele? - întreabă Winston, căutându-se automat de bani în buzunar.

La aproape un sfert din salariu poți pune cruce din cauza subscripțiilor voluntare - atât de multe, încât îți vine greu să le mai ții socoteala.

— Pentru Săptămâna de Ură. Ştii şi tu - fondul ăla pe case... Eu sunt casier la blocul nostru. Facem un efort hotărâtor — o să organizăm un spectacol fantastic. Ascultă-mă pe mine, n-o să fiu eu de vină dacă bătrânul nostru Bloc Victoria n-o să aibă cea mai grozavă desfăşurare de steaguri de pe toată strada. Ai promis că-mi dai doi dolari.

Winston scoate din buzunar şi-i întinde două bancnote mototolite şi soioase, pe care Parsons le notează într-un carnețel, cu scrisul lui ordonat, de semi-analfabet.

— Apropo, bătrâne, zice tot el. Aud că pramatia aia mică a mea a tras ieri cu praştia-n tine. I-am tras şi eu lui un perdaf bun pentru chestia asta - i-am spus că-i iau praştia dacă mai face.

— Cred că era cam supărat că nu mergea la execuţie, zice Winston.

— Ei, da, bine, da' ce vreau să zic, arată spiritul care trebuie, nu? Sunt nişte pramatii afurisite amândoi, da' când vine vorba de zel... Nu se gândesc la altceva decât la Spioni şi, bine, sigur că da, la război. Ştii ce-a făcut fii-mea, aia mică, sâmbătă trecută, când i-a dus cu grupa într-o excursie pe şoseaua spre Berkhamstead? A mai luat două puştoaice cu ea, a părăsit grupul pe furiş şi toată după-amiază au urmărit un individ ciudat. S-au ţinut de coada ăluia două ore prin pădure şi p-ormă, când au ieşit la Amersham, l-au dat pe mâna patrulelor.

— Da' de ce-au făcut treaba asta? - întreabă Winston, oarecum îngrozit.

— Puştoaica mea, continuă Parsons rânjind triumfător, era convinsă că ăla era cine-ştie-ce agent duşman, paraşutat, ceva de genul ăsta. Da' aici e poanta, bătrâne. Ce crezi că i-a atras atenţia la el de la bun început? S-a prins că purta nişte pantofi mai altfel — 'cea că nu mai văzuse pe nimeni purtând asemenea pantofi în viaţa ei. Aşa că avea toate şansele să fie străin. Ă? Destul de deşteaptă pentr-o mucea de şapte ani, nu?

— Şi omul-ăla ce-a păţit? - întreabă Winston.

— A, asta nu ţi-aş putea spune, dar nu m-ar mira prea tare dacă. ..- şi Parsons mimează ochitul cu puşca şi plesneşte din limbă ca să sugereze împuşcătura.

— Bun, zice Syme neatent, fără să-şi ridice ochii de pe foaia lui de hârtie.

— Sigur că da, nu putem risca, zice Winston, dând din cap a încuviinţare.

— Adică, ce vreau să spun, doar e război, nu? - completează Parsons. Parcă pentru a confirma spusele lui, la tele-ecranul aflat deasupra capetelor lor izbucneşte un sunet de goarnă. De data asta, însă, nu este un anunţ despre vreo altă victorie militară, ci doar un comunicat din partea Ministerului Abundenţei:

— Tovarăşi! - strigă o voce de tânăr entuziasmat. Atenţiune, tovarăşi! Avem să vă dăm veşti măreţe! Am câştigat bătălia pentru producţie ! Beneficiile, la toate categoriile de bunuri de consum, pe care tocmai le-am centralizat, demonstrează că nivelul de trai a crescut, anul trecut, cu nici mai mult, nici mai puţin, de douăzeci la sută. În această dimineaţă, în întreaga Oceanie au avut loc demonstraţii spontane, mii de oameni ai muncii n-au putut fi opriţi să iasă din fabrici şi din birouri şi să mărşăluiască pe străzi purtând drapele şi exprimându-şi mulţumirile lor către Fratele cel Mare pentru viaţa noastră nouă, fericită, pe care

conducerea sa înțeleaptă ne-a făcut s-o trăim. Iată câteva dintre datele centralizate. Produse alimentare...

Expresia "viața noastră nouă, fericită" revine de mai multe ori. De câtva timp, este formula preferată a Ministerului Abundenței. Parsons, căruia semnalul de goarnă i-a captat toată atenția, stă cu gura căscată şi ascultă, într-o atitudine de solemnitate, ca un fel de plictiseală sfătoasă. Nu poate urmări cifrele, dar este conştient că, într-un fel sau altul, reprezintă un motiv de satisfacție. Scoate o pipă imensă şi soioasă, plină deja pe jumătate cu scrum de tutun. Având rația de tutun de numai o sută de grame pe săptămână, rareori poți să-ți umpli pipa până sus. Winston fumează o țigară Victoria, pe care o ține cu atenție la orizontală. Rația următoare începe abia de mâine şi nu i-au mai rămas decât patru țigări. Pentru moment, şi-a astupat urechile la zgomotele mai îndepărtate şi ascultă şi el ce se spune la tele-ecran. S-ar părea că au avut loc chiar şi demonstrații în semn de mulțumire adusă Fratelui cel Mare pentru *majorarea* rației de ciocolată la douăzeci de grame. şi nu mai departe decât ieri, se gândeşte el, s-a anunțat că rația urma să fie *redusă* la douăzeci de grame pe săptămână. Cum dracului se poate înghiți chestia asta după numai douăzeci şi patru de ore? Şi totuşi, uite că se înghite. Parsons o înghite uşor, cu prostia unui animal. Ființa fără ochi de la masa de alături o înghite fanatic, pasionat, cu dorința plină de furie de a urmări, denunța şi vaporiza pe oricine ar pomeni că săptămâna trecută rația era de treizeci de grame. Şi Syme - într-un anume fel mai complex, implicând dublu-gânditul - şi Syme o înghite. Şi-atunci, să fie el, oare, *singurul* cu memorie?!

Tele-ecranul debitează în continuare statistici absurde: în comparație cu anul trecut, există mai multă mâncare, mai multe case, mai multe haine, mai multă mobilă, mai multe cratițe, mai mult gaz lampant, mai multe vapoare, mai multe elicoptere, mai multe cărți, mai mulți copii - mai mult din orişice, afară de boli, crime şi demență. An de an şi clipă de clipă, toți şi toate merg zbârnâind în sus. Aşa cum făcea şi Syme mai devreme, Winston îşi ia şi el lingura şi începe să deseneze figuri cu ea prin zeama incoloră care s-a scurs pe masă, lăsând un model în balta lunguiață. Stă şi meditează cu duşmănie la esența fizică a vieții. Oare întotdeauna a fost aşa? Mâncarea a avut întotdeauna gustul ăsta? îşi aruncă privirile peste sală. Cantina aglomerată, cu tavanul jos, pereții jegoşiți de frecarea sutelor de corpuri; mesele de fier, cu tăblia îndoită şi scaunele atât de înghesuite, de te loveşti în coate de cel de-alături; lingurile îndoite, tăvile ciobite, cănile albe şi grosolane; orice suprafață — unsuroasă; mizerie în orice crăpătură; şi un miros amestecat, mai mult acru, de gin prost, de cafea proastă, de tocană cu gust metalic şi de haine murdare. Tot timpul duci cu tine în burtă şi pe piele un fel de protest, sentimentul că ți s-a luat ceva la care aveai dreptul. Este la fel de adevărat că nu-şi aminteşte de nimic cu mult diferit. Din ce mai ține

el minte exact, niciodată nu a avut destul de mâncare, nimeni nu a avut vreodată ciorapii şi chiloţii altfel decât plini de găuri, mobila a fost întotdeauna ciocnită şi şubredă, camerele - neîncălzite, metrourile — aglomerate, casele - dărăpănate, pâinea - neagră, ceaiul — o raritate, cafeaua — cu gust de jeg, ţigările - prea puţine, nimic ieftin şi din plin - afară, poate, de ginul obţinut pe cale sintetică. Şi totuşi, deşi este evident din ce în ce mai rău, pe măsură ce îmbătrâneşti, dacă inima ţi se revoltă de lipsa de confort, de murdărie, de lipsuri în general, de iernile interminabile, de ciorapii care ţi se lipesc de tălpi, de lifturile care niciodată nu merg, de apa rece, de săpunul grunjos, de ţigările care ţi se dezmembrează între degete, de mâncarea asta cu gustul ei ciudat şi greţos, nu este, oare, un semn că *nu* asta este ordinea firească a lucrurilor? De ce să simţi că nu mai poţi suporta, dacă nu ai, cumva, un fel de amintire ancestrală că lucrurile au stat, odată, altminteri?

Se uită din nou peste cantină. Aproape toţi sunt urâţi, şi tot urâţi ar fi, chiar îmbrăcaţi cu altceva decât cu salopeta albastră de uniformă, în fundul sălii, la o masă, stă singur un individ mic, cu o mutră ciudată, ca de gândac, şi cu ochii tot mici şi bea o cafea, aruncând priviri suspicioase într-o parte şi într-altă. Cât de uşor este, se gândeşte Winston, dacă te uiţi în jur, să crezi că modelul fizic desemnat de Partid ca fiind ideal - băieţi înalţi şi musculoşi şi fete cu sânii mari, şi unii şi ceilalţi blonzi, plini de viaţă, cu feţele arse de soare, fără griji -, că modelul ăsta există şi chiar predomină. De fapt, din câte ştie şi vede el, majoritatea locuitorilor Aerobazei Unu sunt mici, tuciurii la faţă şi dizgraţioşi. Ciudat cum proliferează tipul ăsta de oameni prin Ministere: mărunţi, bondoci, care se îngraşă de tineri, cu picioare scurte, cu mişcări bruşte şi mereu pe fugă, cu fetele unsuroase şi imobile şi cu ochii foarte mici. Se pare că este tipul de oameni care se dezvoltă cel mai bine sub conducerea Partidului.

Comunicatul Ministerului Abundenţei ia sfârşit cu un alt sunet de goarnă, după care urmează o muzică ieşită parcă din tinichea.

— Ministerul Abundenţei a făcut treabă bună anul ăsta, zice Parsons, trezit la un vag entuziasm de bombardamentul cu cifre, scoţându-şi pipa din gură şi dând din cap a încuviinţare. Apropo, Smith, bătrâne, bănuiesc că n-ai vreo lamă de ras să-mi dai şi mie?

— Nici măcar una singură, se grăbeşte Winston să-i răspundă. Şi eu de şase săptămâni mă rad cu aceeaşi lamă.

— Ei, oricum, m-am gândit să te-ntreb, bătrâne.

— Îmi pare rău, se scuză Winston.

Vocea măcăitoare de la masa de alături, care a tăcut în timpul comunicatului de la Minister, porneşte din nou, mai viguroasă ca niciodată. Fără să-şi dea seama de ce, Winston se trezeşte deodată gândindu-se la

doamna Parsons, cea cu părul ca fânul şi cu praf în ridurile de pe obraji, în doi ani de zile, cel mult, copiii ăia or s-o denunțe Poliției Gândirii. Doamna Parsons o să fie vaporizată. Parsons, el, pe de altă parte, n-o să fie niciodată vaporizat. Individul fără ochi şi cu voce măcăitoare - nici ăla n-o să fie niciodată vaporizat. Ființele astea mărunte, care arată a gândaci şi se strecoară atât de grăbite pe coridoarele labirintice ale Ministerelor — nici ele n-or să fie niciodată vaporizate. Nici fata cu părul negru de la Secția Literatură, nici ea n-o să fie niciodată vaporizată. Lui Winston i se pare că ştie din instinct cine are să supraviețuiască şi cine nu; deşi nu este deloc uşor de spus ce anume te ajută să supraviețuieşti.
în acest moment, tresare brusc din visarea cu ochii deschişi. Fata de la masa de alături s-a întors pe jumătate şi se uită la el. Este chiar fata cu părul negru. Se uită la el dintr-o parte, dar ciudat de intens, în clipa în care ochii li se întâlnesc, ea îşi întoarce capul la loc.

Pe Winston îl năpădeşte o sudoare rece pe şira spinării, îl trece un fior îngrozitor, dar acesta şi trece la fel de repede, lăsând în urmă un fel de nelinişte enervantă. De ce-l urmăreşte? De ce se tot ține după el? Din păcate, nu-şi mai aminteşte dacă ea era deja la masa aia când au sosit el şi cu Syme, sau a venit mai târziu, după ei. În orice caz, în timpul celor Două Minute de Ură de ieri, s-a aşezat imediat în spatele lui, deşi n-o obliga nimeni să stea acolo. Se prea poate să fi avut, de fapt, intenția, de a-l asculta pe el, să vadă dacă striga destul de tare.

Îi revine în minte gândul de mai devreme: probabil că nu este chiar agentă a Poliției Gândirii, dar tocmai spionul amator este soiul cel mai primejdios. Nu are cum şti de cât timp se uită fata la el, dar se poate foarte bine să-l fi urmărit în ultimele cinci minute şi la fel de posibil este ca el să nu-şi fi controlat perfect trăsăturile feței tot timpul. Teribil de riscant este să cazi pe gânduri într-un loc public sau în raza de acțiune a vreunui tele-ecran.

Cel mai mic indiciu te poate înfunda. Un tic nervos, o înfățişare inconştientă de anxietate, obiceiul de a şopti pentru tine însuți - orice duce cu gândul la ceva anormal sau la ceva ascuns, în orice caz, a arbora o expresie nepotrivită pe față - de exemplu, să ai o mutră neîncrezătoare când se anunță câte o victorie — este în sine un delict care se pedepseşte. Există şi un cuvânt pentru asta în Nou-vorbă: *crimăchip.*

Fata s-a întors din nou cu spatele la el. Poate că, la urma urmei, nu se ține după el; poate este numai o coincidență că s-a aşezat atât de aproape de el două zile la rând. I s-a stins țigara, aşa că o aşează cu grijă pe colțul mesei. Şi-o păstrează pentru după slujbă, dacă reuşeşte să facă în aşa fel, încât să nu-i cadă tutunul din ea. Este aproape convins că individul de la masa de alături spionează pentru Poliția Gândirii şi că el, Winston, o să ajungă în beciurile Ministerului Iubirii în cel mult trei zile, dar un capăt de

ţigară nu trebuie irosit. Syme îşi împătureşte foaia de hârtie şi o bagă în buzunar.

– Auzi, bătrâne, zice Parsons, molfăindu-şi pipa între dinți, ți-am povestit vreodată cum au dat ăia mici ai mei foc la fusta unei babe care vindea-n piață, fiindc-o văzuseră-mpachetând cârnați într-un portret al lui FM.?! S-au strecurat până în spatele ei şi i-au dat foc c-o cutie de chibrituri. Cre' c-au ars-o rău de tot. Nişte puşlamale, nu? Da' ai dracu' ca muştaru'. Clasa-ntâi îi pregătesc ăştia la Spioni, în ziua de azi, chiar mai bine ca pe vremea mea. Ce crezi că le-au dat, mai nou? Cornete acustice de ascultat pe gaura cheii. Aia mică a adus unu-acasă alaltăieri şi 1-a-ncercat la uşa de la sufragerie. 'Ce c-aude de două ori mai bine decât dacă-şi lipeşte urechea de broască. Sigur că-i numa' de jucărie, da' totuşi le face-o idee corectă, este?!

6

Winston scrie în jurnal:

Era acum trei ani, într-o seară întunecoasă, pe o străduță dosnică, îngustă, de pe lângă una dintre gările mari. Stătea lângă un gang care se căsca în perete, sub un felinar care parcă nu lăsa lumina să plece de lângă el. Avea o figură tânăra, fardată foarte gros aşa cum îmi plăcea mie, adică îi dădea o albeață ca de mască, şi cu buzele de-un roşu aprins. Femeile de Partid niciodată nu se fardează pe obraji. Nu mai era nimeni pe stradă şi nici un tele-ecran. Ea a zis: doi dolari. Eu...

Pentru moment, îi vine prea greu să continue, îşi închide ochii şi-şi apasă pleoapele cu degetele, încercând să alunge imaginea care îi tot revine în minte de atunci. Simte o pornire aproape irezistibilă de a striga în gura mare o serie de vorbe porcoase. Sau să se dea cu capul de perete, să răstoarne masa şi să azvârle călimara pe fereastră - să facă orice gest violent, zgomotos sau dureros, doar-doar i-o întuneca amintirea care-l tulbură.

Cel mai mare duşman, se gândeşte, este propriul tău sistem nervos, în orice moment, încordarea din tine se poate manifesta sub forma unui simptom vizibil oarecare, îşi aminteşte de un om care a trecut pe lângă el pe stradă acum câteva săptămâni: un tip cu aspect ultra-comun, membru al Partidului, în vârsta de vreo treizeci şi cinci sau patruzeci de ani, mai degrabă înalt şi deşirat, care ducea o servietă în mână. Erau la câțiva metri unul de celălalt, când, deodată, toată partea stânga a feții respectivului s-a contorsionat ca de un fel de spasm. Treaba asta s-a repetat exact când tre-

ceau unul prin dreptul celuilalt; nu era decât o convulsie, o palpitație rapidă ca pocnitura obturatorului de la un aparat de fotografiat, dar evident un gest obişnuit, îşi aduce aminte că s-a gândit, în momentul acela: "Amărâtu'-ăsta a dat-o dracului". Şi cel mai înfiorător lucru este că ţi se poate foarte bine întâmpla fără să fii conştient. Dintre toate primejdiile, cea mai ucigătoare este să vorbeşti în somn. De aşa ceva nu ai cum se te păzeşti, atâta cât se pricepe el.

Trage aer în piept şi scrie mai departe :

...am mers cu ea prin gang şi printr-o curte interioară şi am intrat într-o bucătărie de la subsolul unei case. Era acolo un pat, lipit de perete, şi o lampă cu gaz pe masă, dată foarte mic. Ea...

I se strepezesc şi acum dinții, îi vine să scuipe. Se gândeşte în acelaşi timp la femeia din bucătăria de la subsol şi la Katherine, la nevasta lui. Pentru că Winston este însurat - în orice caz, a fost însurat; probabil că încă mai este, pentru că nu ştie ca nevasta lui să fi murit. Parcă şi acum respiră mirosul cald şi înăbuşitor al bucătăriei de la subsol, un miros compozit, de ploşnițe, haine murdare şi parfum ieftin, de proastă calitate şi totuşi îmbietor, pentru că femeile de Partid nu se dau niciodată cu parfum şi nici măcar nu se aşteaptă nimeni de la ele să facă aşa ceva. Numai prolii folosesc parfumuri. În mintea lui, mirosul de parfum se leagă indisolubil de ideea de făcut amor.

In ziua când s-a dus cu femeia aia, a făcut primul pas pe-alături în doi ani de zile. Relațiile cu curvele erau şi sunt interzise, bineînțeles, dar asta este una dintre regulile pe care, din când în când, poți să-ți iei inima în dinți s-o încalci. E periculos, dar nu este o problemă de viață şi de moarte. Dacă eşti prins cu o curvă, poți să iei cinci ani într-un lagăr de muncă silnică; dacă n-ai făcut nici un alt delict, scapi cu atâta. Şi adevărul este că e destul de simplu, cu condiția să te fereşti să fii prins asupra faptului. Cartierele sărace mişună de femei gata să se vândă. Pe unele le poți tocmi şi cu o sticlă de gin, din care prolii nu au voie să bea. În mod tacit, Partidul tinde chiar să încurajeze prostituția, ca debuşeu pentru nişte instincte care nu pot fi complet suprimate. Curvăsăria în sine nu prea contează, atâta timp cât are loc pe fugă şi fără nici o plăcere şi cât nu angajează decât femei dintr-o clasă inferioară şi disprețuită. De neiertat este promiscuitatea sexuală între membrii Partidului. Deşi este una dintre crimele pe care le mărturisesc, fără excepție, toți acuzații în marile epurări, e greu de închipuit că aşa ceva chiar se poate întâmpla.

Scopul Partidului nu este numai acela de a împiedica un bărbat şi o femeie să formeze o pereche în care să-şi fie unul altuia fideli şi care ar fi, poate, mai greu de controlat. Scopul real, nedeclarat, este acela de a îndepărta orice plăcere din actul sexual. Nu dragostea constituie duşmanul,

ci erotismul - în cadrul căsătoriei şi în afara ei. Toate căsătoriile între membri ai Partidului trebuie aprobate de o comisie specială şi, deşi niciodată nu s-a afirmat clar un asemenea principiu, cererea se respinge dacă respectivii dau cumva impresia că simt vreo atracţie fizică unul pentru celălalt. Singurul scop recunoscut al căsătoriei este dobândirea de copii care să servească Partidul, împreunarea sexuală trebuie privită ca o operaţie minoră, oarecum scârboasă, la fel cum ţi-ai face o clismă. Treaba asta iarăşi nu se spune niciodată verde în faţă, dar, în mod indirect, este vârâtă în capul fiecărui membru al Partidului încă din copilărie. Există şi organizaţii, ca Liga Tineretului Anti-Sex, care pledează pentru celibatul total la ambele sexe. Toţi copiii ar urma să fie dobândiţi prin însămânţare artificială - în Nouvorbă, *artinsem* - şi crescuţi în instituţii publice. Ceea ce, după cum îşi dă seama şi Winston, nu este ceva luat foarte tare în serios, dar, într-un anume fel, se potriveşte cu ideologia Partidului în general. Partidul încearcă să juguleze instinctul sexual, sau, dacă nu poate, atunci măcar să-l deformeze sau să-l mânjească. Nu înţelege de ce lucrurile stau aşa, dar i se pare normal să stea aşa. Iar în privinţa femeilor, eforturile Partidului sunt, în mare parte, încununate de succes.

Se gândeşte din nou la Katherine. Trebuie să fie vreo nouă, zece ani — poate chiar unsprezece — de când s-au despărţit. Curios cât de rar îşi mai aduce aminte de ea. Uneori, i se întâmpla să şi uite, zile în şir, că a fost odată însurat. Nu au stat împreună decât un an şi vreo trei luni de zile. Partidul nu îngăduie divorţul, dar mai degrabă încurajează despărţirea în cazurile în care nu apar copii.

Katherine era o fată înaltă, blondă, foarte dreaptă, care se mişca splendid. Avea o figură reliefată, acvilină, pe care o puteai numi nobilă, până când descopereai că în spatele ei nu se găsea mai nimic. Foarte repede după ce s-au căsătorit, Winston a ajuns la concluzia - probabil fiindcă pe ea o ştia mai îndeaproape decât pe oricine altcineva - că soţia lui avea, fără exagerare, mintea cea mai goală, mai vulgară şi mai cretină din câte îi fusese dat să întâlnească până atunci. Nu avea nici un gând în cap, care să nu fi fost vreun slogan şi nu exista idioţenie, absolut nici una, pe care să n-o fi putut înghiţi, dacă Partidul i-o punea în faţă. “Magnetofonul uman” - aşa o poreclise el în sinea lui. Şi totuşi, ar fi putut suporta să trăiască lângă ea, dacă n-ar fi fost vorba de un singur lucru - sexul. Cum o atingea, Katherine se crispa şi devenea rigidă. Când o îmbrăţişa, parcă ar fi ţinut în braţe un manechin de lemn. Şi mai era ceva ciudat: în rarele momente când şi ea îl strângea pe el la pieptul ei, îi dădea impresia că, în acelaşi timp, îl şi împingea la o parte cu toată puterea. Rigiditatea muşchilor ei reuşea să-i creeze impresia asta. Stătea acolo, cu ochii închişi, şi nici nu se împotrivea, nici nu participa, ci pur şi simplu *se supunea.* Era extraordinar de stresant si, după o vreme, devenise oribil. Chiar şi atunci ar fi putut suporta să

trăiască lângă ea, dacă s-ar fi înțeles să rămână fără progenituri. Dar, destul de curios, Katherine era cea care nu voia aşa ceva, zicând că un copil trebuia făcut, dacă puteau. Aşa încât circul avea loc în continuare, o dată pe săptămână, foarte regulat, ori de câte ori nu intervenea câte ceva. Avea chiar obiceiul să-i reamintească dimineața, de parcă ar fi fost cine-ştie-ce care trebuia făcut în seara respectivă şi nu trebuia să uite. Avea două formule pentru treaba asta: prima era "să producem un copil", iar a doua, "datoria noastră față de Partid"; ei bine, da, chiar folosea expresia asta. În scurt timp, el a ajuns să aibă un sentiment de adevărată spaimă când se apropia ziua respectivă. Dar, din fericire, nu "produseseră" nici un copil, aşa încât, până la urmă, a acceptat şi ea să renunțe şi, la scurt timp după aceea, s-au despărțit.

Winston oftează în surdină, îşi ia tocul din nou şi scrie:

...s-a aruncat pe pat şi, în clipa următoare, fără nici un fel de preliminarii, în cel mai vulgar şi mai oribil fel cu putință, şi-a ridicat fusta. Eu...

Îşi revede propria imagine, stând acolo, în lumina înfundată a lămpii cu gaz, cu mirosul de ploşnițe si de parfum prost în nări şi cu un sentiment de înfrângere şi duşmănie care, chiar şi în clipa de atunci, se suprapunea gândului la trupul alb al Katherinei, congelat pentru totdeauna de puterea hipnotică a Partidului. De ce trebuie să fie mereu aşa? De ce nu poate avea şi el o femeie numai a lui, în locul târfelor ălora-mpuțite, la câțiva ani o dată? Oricum, o partidă de sex adevărat este ceva aproape de neimaginat. Femeile Partidului sunt toate la fel. Abstinența este la fel de adânc înrădăcinată în ele, ca fidelitatea față de Partid. Exercițiile fizice practicate cu grijă încă de mici, jocurile şi apa rece, prostiile care li se bagă în cap la şcoală, la Spioni şi în Liga Tineretului, discursurile, paradele, cântecele, lozincile, marşurile milităreşti, toate astea au alungat din ele sentimentele fireşti. Logica îi spune că trebuie să mai existe şi excepții, dar sufletul lui a obosit să mai tot creadă aşa ceva. Toate sunt intangibile, aşa cum le cere Partidul să fie. Şi ceea ce vrea el, mai mult decât să fie iubit, este să spargă zidul ăsta de virtute, fie şi numai o dată în viață. Actul sexual înfăptuit cu succes înseamnă răzvrătire. Pofta sexuală înseamnă crimă-gândit. Presupunând că ar fi reuşit să trezească apetitul în Katherine, tot ar fi fost ca o seducție, deşi era nevasta lui.

Dar trebuie neapărat să se elibereze şi de restul poveştii, aşa încât scrie:

...am dat lampa mai tare. Când am văzut-o în lumină...

După întunericul dinainte, lumina slabă a lămpii cu gaz i s-a părut foarte puternică. Era prima oară când o vedea pe femeia aia ca lumea. A

făcut un pas spre ea şi pe urmă s-a oprit, plin de nerăbdare, dar şi de groază. Conştiința riscului pe care şi-l luase venind cu ea era greu de suportat. Se putea foarte bine să-l prindă vreo patrulă când ieşea de acolo; dacă era vorba, poate chiar în clipa respectivă îl aşteptau dincolo de uşă. Dacă pleca şi fără să fi făcut ce venise acolo să facă...

Trebuie neapărat spus până la capăt, trebuie neapărat mărturisit. Ceea ce a văzut brusc, la lumina lămpii date mai tare, era că femeia era *bătrână.* Fardul de pe obrajii ei era atât de gros, că parcă stătea să crape, ca o mască de carton. Avea şi şuvițe de păr alb; dar avea şi ceva cu adevărat oribil: îşi ținea gura întredeschisă, dând la iveală nimic altceva decât o gaură neagră, ca o cavernă. Nu avea dinți deloc.

Winston scrie în grabă, mâzgălind literele:

...era o femeie bătrână de tot, avea cel puțin şaizeci de ani. Dar eu am mers înainte şi tot am făcut treaba pentru care venisem.

Îşi apasă din nou pleoapele cu degetele, în sfârşit, a scris, dar nu simte nici o diferență. Terapia nu a funcționat, îi vine şi acum, mai abitir ca niciodată, să strige porcării în gura mare.

Dacă există vreo speranță, ea stă în proli,

scrie Winston în jurnal. Dacă există, cu adevărat, vreo speranță, *trebuie* să stea în proli, pentru că numai de acolo, din masele viermuitoare şi dispre-țuite, optzeci şi cinci la sută din populația Oceaniei, se poate ridica forța capabilă să răstoarne Partidul; dinăuntru, Partidul nu poate fi răsturnat. Duşmanii lui - presupunând că Partidul ar avea, într-adevăr, duşmani - nu au cum să se unească, şi nici măcar cum să se recunoască unii pe alții. Chiar dacă legendara Frăție există în realitate - şi se poate foarte bine să existe - este de neconceput că membrii ei s-ar putea întruni vreodată în grupuri mai mari de doi, maximum trei inşi. Orice poate semnala răzvrătirea: o privire drept în ochi, o inflexiune a vocii, un cuvânt oarecare, şoptit când şi când. În timp ce prolii, dacă ar putea cumva deveni conştienți de puterea lor, nu au nevoie să comploteze. Nu trebuie decât să se ridice şi să se scuture, cum se scutură un cal de muşte. Dacă vor, pot să pulverizeze Partidul până mâine dimineață. Imposibil ca, mai devreme sau mai târziu, să nu le vină ideea să facă treaba asta. Şi totuşi...! Îşi aduce aminte cum odată, pe când mergea pe o stradă aglomerată, a auzit un urlet formidabil, sute de voci — voci de femei -, care izbucniseră în acelaşi timp pe o străduță laterală, la câteva case mai sus. Era un strigăt înfiorător, de furie şi disperare, un “Oooo-oo-o-o...” tare şi profund, care răsuna întruna, ca ecourile unui clopot. Lui Winston i-a sărit atunci inima din loc. A-nceput!!

— s-a gândit automat. O răscoală! În fine, prolii se dezlănțuie ! Când a ajuns la locul cu pricina, a văzut o gloată de vreo două, poate trei sute de femei înghesuindu-se în jurul tarabelor dintr-o piață, cu nişte mutre atât de sumbre, de parcă ar fi fost pasagerii condamnați ai unui vapor care se scufunda. Dar, în clipa următoare, disperarea generală s-a destrămat într-o mulțime de certuri pe grupulețe. Ce se întâmplase: la una dintre tarabe, se vindeau tigăi. Erau toate jalnice şi şubrede, dar vasele de bucătărie de orice fel s-au găsit întotdeauna foarte greu. Atunci apăruseră brusc pe piață. Femeile care avuseseră noroc, îmbrâncite şi împinse de celelalte, încercau să iasă de acolo, cu tigăile în brațe, în timp ce alte câteva zeci țipau prin jurul tarabei, acuzându-1 pe vânzător de favoritisme şi că ar mai fi avut tigăi dosite pe undeva. Deodată au izbucnit alte urlete: două grăsane, dintre care uneia i se desfăcuse şi cocul din cap, apucaseră de aceeaşi tigaie şi încercau să şi-o smulgă una alteia din mână. Tot trăgând amândouă de ea, tigaia a rămas brusc fără mâner. Winston s-a uitat la ele cu scârbă. Şi totuşi, fie numai pentru o clipă şi fie numai pentru un motiv caraghios, ce forță aproape înspăimântătoare răsunase în urletul scos de cele câteva sute de glasuri! De ce oare nu strigau niciodată aşa şi pentru ceva important?! Scrie:

Până nu devin conştienți, nu se vor răzvrăti şi până nu se răzvrătesc, nu pot deveni conştienți.

Treaba asta, se gândeşte, parcă ar fi copiată dintr-un manual de şcoală. Partidul pretinde, bineînțeles, că i-a eliberat pe proli din robie, înainte de Revoluție, ei ar fi fost crunt exploatați de capitalişti, lăsați să moară de foame şi biciuiți, femeile ar fi fost silite să muncească în minele de cărbuni - adevărul este că în continuare muncesc femei în minele de cărbuni - şi că unii copii erau băgați în fabrici de la vârsta de şase ani. Dar, în acelaşi timp, conform principiilor dublugânditului, Partidul te învață că prolii sunt prin natura lor inferiori şi trebuie ținuți în stare de supunere, ca animalele, prin aplicarea câtorva reguli simple. În realitate, nu se ştie mai nimic despre proli. Nici nu ai nevoie să ştii prea multe. Atâta timp cât prolii muncesc şi fac copii, celelalte activități ale lor nu au nici o importanță. Lăsați în voia lor, ca vitele pe câmpiile nesfârşite ale Argentinei, se vor întoarce mereu la un mod de viață care li se pare firesc, la un soi de model ancestral. Se nasc, cresc pe maidane, merg la muncă de la doisprezece ani, trec printr-o scurtă perioadă înfloritoare, de frumusețe şi apetit sexual, se căsătoresc la douăzeci de ani, la treizeci sunt deja între două vârste şi mor, cei mai mulți dintre ei, pe la şaizeci. Munca fizică grea, grija de casă şi de copii, micile certuri cu vecinii, filmele, fotbalul, berea şi, în primul rând, jocurile de noroc le umplu orizontul. Nu sunt greu de supravegheat. Câțiva

agenți de-ai Poliției Gândirii se învârt mai tot timpul printre ei, răspândind zvonuri alarmiste, observându-i şi eliminându-i pe cei câțiva indivizi despre care se crede că ar putea deveni primejdioşi; dar nimeni nu încearcă să-i îndoctrineze cu ideologia Partidului. Nici nu este de dorit ca prolii să aibă opinii politice clare. Tot ce li se cere este un patriotism primitiv, care să răspundă ori de câte ori se face apel la ei să accepte zile de muncă mai lungi sau rații mai mici. Şi chiar şi atunci când sunt nemulțumiți de ceva, cum se mai întâmpla uneori, nemulțumirea lor nu duce nicăieri, pentru că, în lipsa oricărei viziuni cu caracter de generalitate, nu şi-o pot concentra decât asupra unor necazuri particulare şi neînsemnate. Relele cele mari depăşesc în mod invariabil capacitatea lor de înțelegere. Marea majoritate a prolilor nici măcar nu au tele-ecran în casă. Până şi poliția civilă are de-a face cu ei foarte puțin, în Londra, de exemplu, au loc o mulțime de delicte, există un adevărat stat în stat, o lume interlopă cu hoți, tâlhari, curve, traficanți de droguri şi bandiți de tot felul; dar, de vreme ce totul se petrece acolo, între prolii înşişi, nu are nici o importanță, în toate problemele de morală, li se permite să-şi urmeze codurile lor ancestrale. Puritanismul sexual al Partidului nu le este impus şi lor. Curvăsăria nu li se pedepseşte, iar divorțul le este îngăduit. În treacăt fie spus, chiar şi credințele religioase le-ar fi tolerate, dacă prolii ar da vreun semn că au nevoie de aşa ceva, sau că îşi doresc. Prolii sunt în afară de orice suspiciune. Vorba lozincii care sună astfel: “Prolii şi animalele sunt liberi”. Winston se apleacă şi-şi scarpină cu grijă ulcerația varicoasă, care a cam început să-l mănânce. Lucrul la care te întorci de fiecare dată este imposibilitatea de a şti cum arăta, în realitate, viața dinainte de Revoluție. Scoate din sertarul măsuței un manual de istorie pentru copii, împrumutat de la doamna Parsons, şi începe să transcrie un pasaj în jurnal :

“Pe vremuri, Londra nu era oraşul frumos pe care-l cunoaştem astăzi. Era un loc întunecos, murdar şi nesănătos, unde nimeni nu avea suficient de mâncare şi unde sute şi mii de oameni săraci nu aveau ghete şi nici măcar un acoperiş sub care să doarmă. Copiii, chiar de vârsta voastră, erau obligați să muncească douăsprezece ore pe zi pentru nişte stăpâni cruzi, care îi şfichiuiau cu bicele dacă munceau prea încet şi nu-i hrăneau decât cu coajă de pâine uscată şi apă. Iar în mijlocul acestei cumplite sărăcii, se ridicau numai câteva case mari şi frumoase, locuite de nişte oameni bogați care țineau nici mai mult, nici mai puțin de treizeci de servitori care să aibă grijă de ei. Aceştia se numeau *capitalişti.* Erau graşi, urâți, cu ochi răi, cum este, de exemplu, cel din fotografia de pe pagina alăturată. Observați că este îmbrăcat cu o haină lungă, neagră, numită *redingotă,* şi cu o pălărie ciudată, lucioasă, în formă de burlan, care se numea *joben.* Aceasta era uniforma capitaliştilor şi nimeni altcineva nu avea voie s-o poarte.

Capitaliştii stăpâneau totul pe lume şi toți ceilalți oameni erau sclavii lor. Ei stăpâneau tot pământul, toate casele, toate fabricile şi toți banii.

Oricine nu li se supunea putea fi aruncat în temniță sau dat afară din slujbă, apoi lăsat să moară de foame. Orice om obişnuit, când vorbea cu un capitalist, trebuia să se încline în fața acestuia, să-i facă plecăciuni, să-şi ia şapca de pe cap şi să i se adreseze cu «Domnule». Şeful tuturor capitaliştilor se numea *Rege,* iar...”

Restul povestii îl cunoaşte. În continuare, este vorba de episcopii cu mânecile lor largi, de judecătorii îmbrăcați în robe cu gulere şi poale de hermină, de stâlpul infamiei, de bursă, de roata ocnaşilor, de mâța cu nouă cozi, de Banchetul Lordului Primar şi de obiceiul de a săruta piciorul Papei. Mai este ceva, care se cheamă *ius primae noctis* şi care probabil că nu se menționează într-un manual pentru copii -, şi anume legea după care orice capitalist avea dreptul să se culce cu oricare dintre femeile angajate în fabricile lui.

De unde să ştii ce este minciună din toate astea? Poate că *este* adevărat că individul mediu o duce mai bine acum decât o ducea înainte de Revoluție. Singurul indiciu că nu este aşa rămâne protestul mut pe care-l simți în oase, sentimentul instinctiv că viața în condițiile date este insuportabilă şi că, într-o perioadă oarecare, nu se *poate* să nu fi fost altfel. Singurul lucru cu adevărat specific vieții actuale nu este cruzimea sau nesiguranța ei, ci pur şi simplu sărăcia, mizeria, nepăsarea. Dacă te uiți în jur, vezi că viața nu are nimic comun nu numai cu balivernele care se revarsă peste tine de la tele-ecran, dar nici cu idealurile pe care Partidul le proclamă sus şi tare. Chiar şi pentru un membru al Partidului, o bună parte a vieții este neutră şi apolitică şi adevăratele ei probleme sunt treburile anoste cu care trebuie să-şi bată capul zilnic: lupta ca să se urce în metrou, cârpitul câte unui ciorap găurit, milogeala pentru câte o tabletă de zaharină în plus, păstratul câte unui muc de țigară. Idealul pus pe tapet de Partid este ceva uriaş, cumplit şi sclipitor: o lume de oțel şi beton, cu maşinării monstruoase şi arme înfricoşătoare, un popor întreg de luptători şi fanatici mărşăluind în unitate perfectă, toți împărtăşind aceleaşi gânduri şi strigând aceleaşi slogane, muncind întruna, luptând, triumfând, persecutând - trei sute de milioane de oameni, toți cu aceeaşi figură. Realitatea sunt oraşele decăzute, murdare, în care nişte indivizi înfometați îşi târşâie de colo până colo pantofii stâlciți şi locuiesc în case şubrede, din secolul nouăsprezece, case care put mereu a varză şi a closete înfundate, îi trece pe dinaintea ochilor imaginea Londrei, mare şi în ruine, oraşul cu un milion de lăzi de gunoi, şi peste ea se suprapune chipul doamnei Parsons, o femeie cu fața brăzdată de riduri şi părul ca fânul, care se agită neputincioasă în jurul unei chiuvete pline.

Se apleacă şi-şi scarpină din nou glezna. Tele-ecranele îți bombardează urechile, zi şi noapte, cu statistici care demonstrează că, în prezent, oamenii au mai multă hrană, mai multe haine, locuințe mai bune, distracții mai variate, că trăiesc mai mult, lucrează mai puțin, sunt mai mari, mai sănătoşi, mai voinici, mai fericiți, mai inteligenți, mai bine educați decât oamenii care au trăit cu cincizeci de ani în urmă. Nici o vorbă din toate astea nu poate fi confirmată sau infirmată. Partidul pretinde, de exemplu, că, în momentul de față, patruzeci la sută din populația adultă este ştiutoare de carte; înainte de Revoluție, se spune, proporția era de numai cincisprezece la sută. Partidul afirmă că mortalitatea infantilă este acum de numai o sută şaizeci la mie, în timp ce, înainte de Revoluție, era de trei sute la mie — şi aşa mai departe. Parcă ar fi o singură ecuație cu două necunoscute. Se poate foarte bine ca absolut fiecare cuvânt din cărțile de istorie, chiar şi lucrurile pe care le accepți fără probleme, să fie pură fantezie. Nu ai cum şti, dar poate că nu a existat niciodată vreo lege intitulată *ius primae noctis,* nici vreo ființă numită *capitalist,* nici vreo pălărie care să se cheme *joben.*

Totul se topeşte în ceață. Trecutul este şters cu buretele, ştersătura se uită, iar minciuna devine adevăr, în toată viața lui, o singură dată a avut în mână - *după* întâmplare, asta este important - dovada concretă, clară, a unei mistificări. A ținut-o între degete poate chiar vreo treizeci de secunde. Era prin 1973 — atunci trebuie să fi fost - oricum, era cam în perioada în care el şi Katherine se despărțeau. Dar data cu adevărat importantă era cu vreo şapte-opt ani mai devreme.

Povestea a început, de fapt, pe la mijlocul anilor şaizeci, în perioada marilor epurări, când conducătorii inițiali ai Revoluției au fost dați la o parte o dată pentru totdeauna. Până prin 1970, nu mai rămăsese nici unul, în afară de Fratele cel Mare însuşi. Toți ceilalți fuseseră între timp demascați ca trădători şi contrarevoluționari. Goldstein fugise şi se ascundea, nu se ştia unde, iar dintre ceilalți, câțiva pur şi simplu dispăruseră, în timp ce majoritatea fuseseră executați, după nişte procese publice răsunătoare, în care mărturisiseră toate crimele imaginabile. Printre ultimii supraviețuitori se numărau trei inşi - Jones, Aaronson şi Rutherford. Cam prin 1965 şi aceştia trei au fost arestați. Aşa cum se întâmpla adeseori, au dispărut cam un an, poate ceva mai mult, aşa încât nu se mai ştia dacă mai erau în viață sau muriseră, când, deodată, au fost brusc scoşi la lumină din nou, pentru a se auto-învinovăți, ca de obicei. Au mărturisit atunci că ar fi fost vinovați de spionaj pentru inamic — la data respectivă, inamicul era tot Eurasia -, de delapidare de fonduri publice, de uciderea unor membri fideli ai Partidului, de comploturi împotriva conducerii Fratelui cel Mare, care începuse cu mult înainte de Revoluție, şi de acte de sabotaj care provocaseră moartea a sute de mii de persoane. După ce au mărturisit toate astea, au fost iertați,

reprimiți în Partid şi li s-au dat nişte posturi care sunau important, dar, de fapt, erau nişte sinecure. Toți trei au scris nişte lungi şi abjecte articole în *Times,* analizând motivele pentru care dezertaseră, şi angajându-se să revină pe calea cea bună.

La câtva timp după eliberarea lor, Winston i-a văzut cu ochii lui pe toți trei la Cafeneaua "Castanul", îşi aduce aminte cu ce gen de fascinație îngrozită i-a urmărit atunci, cu coada ochiului. Erau nişte oameni mult mai bătrâni decât el, nişte relicve ale lumii vechi, aproape ultimele figuri mari rămase din zilele eroice de început ale Partidului, încă mai erau vag înconjurați de aura luptelor din ilegalitate şi din timpul războiului civil. Winston avea sentimentul, deşi pe vremea respectivă faptele şi datele începuseră deja să se încețoşeze, că de numele lor auzise cu mai mulți ani înainte de a fi auzit pentru prima dată de Fratele cel Mare. Dar, în acelaşi timp, cei trei erau proscrişi, nişte duşmani, nişte paria sortiți, cu absolută certitudine, stârpirii în cel mult un an-doi. Nimeni care a încăput o dată pe mâna Poliției Gândirii nu scapă până la urmă. Nu erau decât nişte cadavre care îşi aşteptau intrarea oficială în mormânt.

Nu stătea nimeni la nici una dintre mesele de lângă ei. Nu era indicat să fii văzut nici măcar în apropierea unor asemenea oameni. Stăteau toți trei fără să scoată o vorbă, în fața paharelor cu gin aromatizat cu cuişoare, specialitatea barului. Dintre toți trei, Rutherford l-a impresionat pe Winston cel mai mult cu înfățişarea lui. Rutherford fusese cândva un caricaturist renumit, ale cărui desene violente ajutaseră la înflăcărarea opiniei publice înaintea şi în timpul Revoluției. Chiar şi atunci, după demascare, caricaturile lui încă mai apăreau în *Times* — ce-i drept, la intervale mari. Nu mai erau, însă, decât nişte imitații ale vechiului stil al lui Rutherford, care, cine-ştie-de-ce, păreau fără viață şi neconvingătoare. Reluau tot timpul, într-o altă formă, vechile teme - locuințele de la mahala, copiii muritori de foame, luptele de stradă, capitaliştii cu joben - până şi pe baricade capitaliştii parcă se agățau cu dinții de joben -, totul într-un efort nesfârşit şi deznădăjduit de a se întoarce în trecut. Arăta monstruos, cu o coamă de păr cărunt şi năclăit, cu fața brăzdată şi căzută şi cu buze groase, de negroid. Probabil că la vremea lui fusese colosal de solid; dar acum trupul masiv i se încovoia, se buhăia, decădea din toate punctele de vedere. Ai fi zis că, dintr-un moment într-altul, avea să cadă grămadă în fața ta, ca un munte care se prăbuşeşte.

Asta se petrecea pe la ora cincisprezece; Winston nu-şi mai aduce aminte, acum, prin ce împrejurări ajunsese să se afle la cafenea la o asemenea oră. Localul era pe jumătate gol. Tele-ecranele emiteau o muzică metalică. Cei trei stăteau în colțul lor, aproape imobili, fără să scoată o vorbă. Chelnerul le aducea mereu alte pahare cu gin, deşi ei nu comandaseră. Pe o masă de alături era o tablă de şah cu piesele aşezate, dar

nimeni nu juca. Şi, în clipa aceea, poate pentru o jumătate de minut, s-a întâmplat ceva cu tele-ecranele. Cântecul pe care-l transmiteau s-a schimbat şi tonul era acum altul. S-a auzit deodată ceva greu de descris, o notă bizară, spartă, de zbierat, de caraghioslâc; în mintea lui, Winston a numit-o atunci "notă galbenă". După care, s-a auzit o voce cântând:

"Sub castanul înfrunzit, M-ai înşelat, te-am fraierit, Şi-unul şi-altul, păcălit, Stăm sub castanul înfrunzit".

Cei trei nu au schiţat nici o mişcare. Dar, când Winston s-a uitat din nou cu coada ochiului la chipul ruinat al lui Rutherford, a văzut că avea ochii plini de lacrimi. Şi atunci a observat, pentru prima oară, cutremurându-se în sinea lui şi neştiind, totuşi, pentru *ce* se cutremura, că şi Aaronson şi Rutherford aveau nasurile rupte.

La puţin timp după asta, toţi trei au fost arestaţi din nou. Se părea că, încă din momentul eliberării, se angajaseră în alte comploturi. La al doilea proces au mărturisit toate vechile crime din nou, plus un şir de altele noi. Au fost executaţi, iar soarta lor, inclusă în istoriile Partidului ca un avertisment pentru posteritate.

La vreo cinci ani după toată povestea asta, Winston tocmai derula o grămadă de suluri care picaseră din tubul pneumatic pe biroul lui, când, deodată, a dat peste o bucată de hârtie care încăpuse, evident din greşeală, printre celelalte şi rămăsese uitată acolo. In clipa în care a văzut hârtia, a înţeles ce semnificaţie avea. Era o jumătate de pagină ruptă dintr-un *Times* vechi de vreo zece ani - jumătatea de sus, aşa că includea şi data - şi conţinea o fotografie a delegaţilor la o solemnitate oarecare a Partidului ţinută la New York. În mijlocul grupului, se distingeau tocmai Jones, Aaronson şi Rutherford. Nu avea cum să-i confunde, cu atât mai mult, cu cât numele lor figurau în legenda fotografiei.

Problema era următoarea: la ambele procese, cei trei declaraseră că, la data respectivă, se aflau pe teritoriu eurasian, că zburaseră de pe un aero-drom secret din Canada şi se duseseră la un rendez-vous undeva în Siberia, iar acolo discutaseră cu membri ai Marelui Stat-Major Eurasian, divulgându-le importante secrete militare. Data se fixase în mintea lui Winston, pentru că, din întâmplare, era solstiţiul de vară; dar toată povestea trebuie să fi fost consemnată în nenumărate alte locuri. Nu se putea trage decât o singură concluzie: mărturiile celor trei erau false.

Bineînţeles că asta nu era o descoperire în sine. Nici pe atunci Winston nu-şi închipuia că oamenii radiaţi în marile epurări comiseseră cu adevărat crimele care li se puneau în cârcă. Dar era o dovadă clară, un fragment din trecutul abolit, ca un os fosil care apare în alt strat decât cel în care te aştepţi să apară şi dă peste cap o întreagă teorie geologică. Era destul ca să pulverizeze Partidul, dacă ar fi putut fi publicată cumva în toată lumea şi semnificaţia ei, divulgată.

Atunci, însă, Winston a continuat să lucreze. De îndată ce a văzut fotografia şi şi-a dat seama ce reprezenta ea şi ce însemna, a acoperit-o cu altă foaie de hârtie. Noroc că, desfăşurând-o, fusese cu fața în jos, din unghiul de vedere al tele-ecranului. Şi-a luat blocul de ciorne pe genunchi şi şi-a împins scaunul mai în spate, ca să fie cât mai departe de tele-ecran cu putință. Să-ți menții trăsăturile feței imobile nu este greu, şi chiar şi respirația ți-o poți controla, dacă faci un efort; dar nu-ți poți stăpâni bătăile inimii, iar tele-ecranul este destul de sensibil ca să le perceapă. A lăsat să treacă vreo zece minute, chinuit, în tot acest timp, de teama ca vreun accident oarecare — de pildă, un curent care să sufle brusc peste biroul lui - să nu-l deconspire. Pe urmă, cu tot cu foaia pe care o pusese deasupra şi cu alte câteva hârtii, a aruncat fotografia în gaura de memorie.

Peste încă un minut, fotografia a ajuns, probabil, scrum.

Treaba asta se întâmpla, deci, cu zece-unsprezece ani în urmă. Astăzi, probabil că ar păstra fotografia. Este ciudat că simplul fapt de a o fi ținut cândva între degete i se pare şi acum hotărâtor, când fotografia în sine şi, o dată cu ea, şi evenimentele de care amintea nu mai sunt de mult de actualitate. Oare puterea Partidului asupra trecutului a slăbit cu ceva, se întreabă el, pentru că o dovadă astăzi dispărută *a existat* odată?

Dar astăzi, presupunând că ar putea fi reconstituită din propria-i cenuşă, fotografia respectivă poate foarte bine să nici nu mai constituie o dovadă. Încă în perioada când şi-a făcut el descoperirea, Oceania nu mai era în război cu Eurasia şi probabil că agenților Estasiei îşi trădaseră țara cei trei. De atunci au mai avut loc nişte schimbări - două, trei, nici nu mai ține minte câte anume. Precis că mărturiile lor au fost rescrise şi rescrise până când faptele şi datele inițiale au ajuns să nu mai aibă nici cea mai mică importanță. Trecutul nu este numai modificat: trecutul este modificat î*n continuu.* Ceea ce constituie pentru Winston un motiv de chin şi de coşmaruri este faptul că nu a înțeles niciodată *de ce* se pune pe roate înşelătoria asta uriaşă. Avantajele imediate ale falsificării trecutului sunt evidente, dar motivul fundamental rămâne pentru el un mister, îşi ia din nou tocul şi scrie în jurnal:

Înțeleg CUM; nu înțeleg DE CE.

Se întreabă, aşa cum s-a mai întrebat de atâtea ori, dacă nu cumva este el însuşi dement. Un nebun nu este, la urma urmelor, decât o minoritate formată dintr-un singur om. Într-o vreme, era un semn de nebunie să crezi să Pământul se învârteşte în jurul Soarelui; astăzi, să crezi că trecutul nu poate fi modificat. Poate că el, Winston Smith, este *singurul* care crede aşa ceva şi atunci, dacă e singur, e dement. Dar gândul că n-ar fi

în toate minţile nu-l tulbură cine-ştie-ce; groaza lui cea mare este că s-ar putea să nici nu aibă dreptate.

Ia în mână manualul de istorie şi se uită la portretul Fratelui cel Mare de pe pagina întâi. Ochii cei hipnotici se uită fix în ochii lui. Parcă este o forţă imensă care te copleşeşte — ceva ce îţi pătrunde sub ţeastă, nimicindu-ţi creierul, înfricoşându-te până într-atât, încât să renunţi la propriile tale păreri şi să te laşi convins să negi evidenţa simţurilor tale. Până la urmă, Partidul va anunţa că doi şi cu doi fac cinci şi fiecare va fi obligat să şi creadă că fac cinci. Este inevitabil să vină şi cu afirmaţia asta, mai devreme sau mai târziu; legea poziţiei lui o cere. Filozofia Partidului neagă, în mod tacit, existenţa realităţii obiective. Erezia ereziilor este bunul-simţ. Şi înspăimântător nu este faptul că poţi fi omorât dacă îndrăzneşti să gândeşti altfel, ci că s-ar putea să nu ai dreptate. Pentru că, la urma urmei, de unde ştim noi că doi şi cu doi fac patru? Sau că forţa gravitaţiei chiar acţionează? Sau că trecutul nu poate fi schimbat? Dacă şi trecutul şi lumea exterioară există numai în minte şi dacă mintea este controlabilă, atunci cum rămâne?

Dar nu! Deodată, parcă i s-a înăsprit curajul, cu de la sine putere. Imaginea lui O'Brien, neatrasă de nici o asociaţie clară de idei, îi inundă gândurile. Este sigur, cu şi mai multă convingere decât până acum, că O'Brien este de partea lui. Pentru O'Brien îşi scrie el jurnalul - i-l scrie *lui* O'Brien: este ca o scrisoare interminabilă, pe care nimeni n-o s-o citească vreodată, dar care se adresează unei persoane anume şi capătă culoare prin chiar acest fapt.

Partidul îţi spune să respingi evidenţa ochilor şi a urechilor tale. Asta este directiva lui cea mai importantă, cea fundamentală. Inima i se crispează la gândul imensei forţe desfăşurate împotriva lui, la uşurinţa cu care orice ideolog al Partidului l-ar putea învinge într-o controversă, la argumentele subtile pe care el, Winston, nici nu le-ar înţelege, darmite să le răstoarne! Şi totuşi, el are dreptate ! Ei greşesc şi el are dreptate. Evidenţa, falsul şi adevărul trebuie apărate. Truismele sunt adevărate - ţine-te de asta ! Lumea solidă există, iar legile ei nu se modifică. Pietrele sunt tari, apa e lichidă, obiectele lăsate libere cad către centrul Pământului. Cu sentimentul că îi vorbeşte lui O'Brien şi că formulează o axiomă importantă, scrie:

Libertatea înseamnă libertatea de a spune că doi şi cu doi fac patru. Dacă ţi se recunoaşte asta, celelalte vin de la sine.

8

De undeva, din fundul unui gang, vine un miros de cafea pusă la prăjit - cafea adevărată, nu Cafea Victoria - şi se revarsă afară, în stradă. Winston se opreşte involuntar. Timp de două secunde, i se pare că s-a întors în lumea pe jumătate uitată a copilăriei lui. Pe urmă, o uşă se trânteşte, retezând mirosul atât de brusc, de parcă ar fi fost un sunet. S-a plimbat aşa mai mulți kilometri pe trotuare si ulcerația varicoasă îi zvâcneşte. Asta este a doua oară în trei săptămâni când lipseşte o seară de la Centrul Comunitar — lucru imprudent, pentru că poți fi sigur că ți se ține cu atenție socoteala prezențelor, în principiu, un membru al Partidului nu are timp liber şi nu stă niciodată singur, numai în pat. Se presupune că, atâta timp cât nu lucrezi, nu mănânci şi nu dormi, iei parte la o formă oarecare de petrecere a timpului în grup; să faci orice ar putea sugera gustul pentru singurătate, chiar şi mersul la plimbare de unul singur, este întotdeauna destul de primejdios. Există şi un cuvânt pentru aşa ceva în Nouvorbă: *singurtrai,* însemnând individualism şi apucături ciudate. Dar în seara asta, ieşind de la Minister, aerul blând de aprilie l-a ademenit. Cerul era de un albastru mai cald, cum nu l-a mai văzut încă în acest an şi, brusc, seara lungă şi zgomotoasă de la Centru, jocurile plicticoase şi obositoare, conferințele, camaraderia țipătoare stropită cu gin — toate astea i s-au părut insuportabile. Urmându-şi impulsul, s-a răsucit pe călcâie din stația de autobuz şi s-a înfundat în labirintul numit Londra, la început către sud, pe urmă către est şi la sfârşit înapoi către nord, rătăcindu-se printre străzi necunoscute şi nedându-şi deloc silința să afle încotro mergea.

"Dacă există vreo speranță - a scris în jurnal zilele trecute —, ea stă în proli." Cuvintele astea îi tot revin în minte, ca o afirmare a unui adevăr mistic şi a unei absurdități palpabile. Uite, a ajuns undeva prin mahalaua îmbârligată şi mohorâtă de la nord şi est de ceea ce a fost odată Gara Sfântul Pancras. Merge pe o stradă pietruită, cu case scunde, cu parter şi etaj, cu porțile de la intrare dărăpănate, care dau direct în stradă şi amintesc, nu ştie nici el de ce, de nişte găuri de şobolani. Din loc în loc, printre pietre, s-au format bălți de apă împuțită. Surprinzător de mulți oameni mişună, într-un du-te-vino neîntrerupt, prin fața intrărilor şi pe aleile înguste care se ramifică într-o parte şi în cealaltă - fete în plină floare, cu buzele date brutal cu ruj şi băieți care se țin după ele, femei buhăite şi amorțite, care demonstrează cum or să arate fetele respective în zece ani, bătrâni încovoiați care îşi târăsc picioarele şi copii zgomotoşi care se joacă desculți în bălți şi se împrăştie la țipetele furioase ale mamelor. Un sfert, poate, din ferestrele de pe stradă sunt sparte şi astupate cu carton. Cei mai mulți nu-l bagă în seamă pe Winston; câțiva îi aruncă priviri care sugerează o

curiozitate distantă. Două femei monstruos de grase, cu brațele roşii, de culoarea cărămizii, încrucişate peste şorțuri, stau de vorbă în pragul unui gang. Winston prinde câteva fărâme de conversație în timp ce se apropie de ele:

— Da, îi zic io, toate astea aşa ie, zic io. Da' dac-ai fi fos' tu-n locu' meu, făceai şi tu to' ce-am făcu' şi io. Ie uşor să critici, zic io, da' tu n-ai aceleaşi probleme care le am io.

— Îhî, mormăie cealaltă, iegzact aşa ie. Iegzact aşa stă treaba.

Cele două voci stridente se opresc brusc. Femeile îl studiază pe Winston cu o tăcere ostilă în timp ce trece prin fața lor. Dar nu e tocmai ostilitate; mai curând un fel de prudență, o crispare de-o clipă, cum se întâmpla când vezi câte un animal necunoscut. Salopeta albastră a Partidului nu este, probabil, o apariție obişnuită pe o asemenea stradă. Şi, într-adevăr, nu este indicat să fii văzut în asemenea locuri, afară de cazurile în care ai vreo treabă prin zonă. Patrulele te pot opri, dacă, din întâmplare, dai peste vreuna dintre ele. “Pot să-ți văd actele, tovarăşe? Ce treabă ai pe-aici? La ce oră ai plecat de la lucru? Pe-aici mergi de obicei spre casă?” — şi aşa mai departe. Nu că ar fi vreo regulă care să-ți interzică să mergi spre casă pe altundeva decât de obicei; dar ajunge şi atât ca să atragă atenția asupra ta, dacă se aude cumva la Poliția Gândirii.

La un moment dat, strada întreagă începe să se agite. Se aud strigăte din toate părțile. Oamenii năvălesc în ganguri ca iepurii. O femeie tânăra țâşneşte dintr-un gang, ceva mai sus de Winston, smulge un copilaş care se joacă într-o băltoacă, îl înfăşoară în şorț şi o zbugheşte înapoi, toate dintr-o singură mişcare. În acelaşi moment, un individ îmbrăcat cu un costum negru şifonat ca o armonică, răsare de pe o alee laterală şi vine în goană spre Winston, agitându-se şi arătând către cer:

— Vaporu'! - urlă el. Fii atent, dom' şef! Bum acolo sus! Culcă-te pa jos, repede!

“Vapor” este o poreclă pe care, nu se ştie de ce, prolii o dau rachetelor. Winston se aruncă imediat la pământ, cu fața în jos. Prolii ştiu ei ce ştiu, când te avertizează despre aşa ceva. Parcă au un fel de instinct care le spune cu câteva secunde mai devreme când se apropie o rachetă, deşi se presupune că rachetele zboară mai repede decât sunetul. Winston îşi încleştează brațele deasupra capului. Bubuitura saltă trotuarul cu totul în sus; pe spate, simte răpăiala unei ploi de obiecte uşoare. Când dă să se ridice, constată că este acoperit cu cioburi de la un geam din apropiere.

Se scutură şi porneşte mai departe. Bomba a demolat un grup de case, cu vreo două sute de metri mai sus. Pe cer pluteşte un fir de fum negru, mai jos este un nor de praf de ciment, iar în mijlocul acestuia s-a şi format o gloată care înconjoară ruinele. Pe trotuar, în fața lui, în mijlocul unei grămezi de moloz, vede ceva ca o dungă de culoare roşu aprins. Când

ajunge în dreptul petei roşii, îşi dă seama ce este: o mână retezată de la încheietură, în afara ciotului plin de sânge, mâna este atât de albită, încât seamănă cu un mulaj din gips.

O împinge cu piciorul în rigola de la marginea trotuarului şi pe urmă, ca să evite mulţimea, coteşte la dreapta, pe o străduţă secundară. Trei-patru minute mai târziu, a ieşit din zona afectată de bombă; roirea vieţii sordide a străzilor mahalalei merge înainte ca şi cum nu s-ar fi întâmplat nimic. Este aproape ora douăzeci şi cârciumile frecventate de proli, cărora ei le spun "bodegi", gem de clienţi. Din spatele uşilor batante, mânjite, care se deschid şi se închid la nesfârşit, vine un miros amestecat de urină, talaş şi bere acrită, în unghiul pe care-l formează faţada unei case ieşite în afară, stau trei bărbaţi lipiţi unul de altul, cel din mijloc ţinând în mână un ziar îndoit, iar ceilalţi doi studiind ziarul peste umerii celui dintâi. Chiar înainte să ajungă destul de aproape de ei pentru a le distinge expresia feţelor, Winston citeşte concentrare în fiecare fibră a celor trei trupuri. Este clar că stau şi devorează cine-ştie-ce ştire importantă. Câţiva paşi îl mai despart de ei, când, deodată, grupul se destramă şi cei doi care citeau peste umărul celui de-ai treilea încep să se certe violent. Pentru o clipă, i se pare că sunt cât pe-aci să se ia la bătaie.

— Nu po' s-asculţi dracului ce-ţi zic?! Îţi spun io că n-a ma' ieşi' nici-un număr cu şapte-n coadă dă mai bine dă paişpe luni dă zile!

— Ba a ieşit!

— Ba nu, n-a ieşit. Am acas' toată lista dă mai mul' dă doi ani-ncoa, scrisă p-o buca' dă hârtie. Io le notez regulat, ca ceasu'. Şi-ţi zic io că nici-un număr cu şapte-n coadă...

— Ba da, *a fost* unu' cu şapte care-a ieşit. Aproape că po' să-ţi spun şi care era, dracu' să-l ia dă număr. Să termina cu patru-zero-şapte. A fos'pân februarie - săptămân-a doua din februarie.

— Februarie pa mă-ta! Io le am scrise negru pa alb. Şi-ţi spun io că nici-un număr...

— Mai tacă-ţi, bă, fleanca! - zice, într-un târziu, cel cu ziarul.

Vorbesc despre Loterie. Winston se uită înapoi, după ce a mai făcut vreo treizeci de metri. Tot se mai ceartă, cu nişte figuri vii şi pasionate. Loteria, cu plăţile ei săptămânale de câştiguri enorme, este singurul eveniment public în care prolii sunt foarte serios antrenaţi. Asta probabil fiindcă, pentru câteva milioane bune de proli, Loteria este motivul principal, dacă nu chiar singurul, de a mai trăi. Este pentru ei un deliciu, o pasiune, un calmant, un stimulent intelectual. Când vine vorba despre Loterie, chiar şi oamenii care abia ştiu să scrie şi să citească se dovedesc capabili de calcule complicate şi de o agerime a memoriei uluitoare. Există şi o tagmă întreagă de indivizi care trăiesc pur şi simplu din vânzarea de sisteme, de pronosticuri şi de amulete aducătoare de noroc. Winston habar

nu are cum funcționează Loteria, care se află în subordinea Ministerului Abundenței, dar este conştient - de fapt, toți membrii Partidului sunt conştienți - că majoritatea câştigurilor sunt numai pe hârtie. În realitate, nu se plătesc decât nişte sume mici, iar câştigătorii marilor premii sunt persoane fictive. Cum nu există o comunicare efectivă între o parte a Oceaniei şi alta, treaba asta nu este deloc greu de aranjat.

Dar, dacă există vreo speranță, ea stă în proli. De asta trebuie să te agăți. Când o formulezi, sună plauzibil; când te uiți, însă, la oamenii care trec pe lângă tine, pe stradă, devine o problemă de credință. Strada căreia îi dă colțul, tot frământând în minte aceste gânduri, merge în jos. Are sentimentul că a mai fost o dată prin cartierul ăsta şi că pe undeva, pe aproape, trebuie să fie o stradă mai mare. Din față, îi ajunge la urechi vacarmul unor voci care țipă. Strada coteşte brusc şi se termină cu nişte trepte care coboară către o alee înfundată, cu câteva tarabe unde nişte negustori vând legume fleşcăite. Aha, da, asta e! - Winston îşi aduce aminte unde se află. Aleea pe care a ajuns dă în strada mare şi, la al doilea colț, la nici cinci minute de aici, este magazinul de unde şi-a cumpărat el caietul devenit jurnal. Şi de la o papetărie micuță din apropiere şi-a cumpărat tocul şi sticla de cerneală.

Se opreşte pentru o clipă în capul scărilor. Pe partea opusă a aleii este o cârciumioară nenorocită, ale cărei geamuri parcă ar fi înghețate, dar de fapt sunt numai acoperite cu un strat gros de praf. Un individ foarte bătrân, cocoşat dar vioi, cu nişte mustăți albe, țepoase, ca de crevete, împinge uşa batantă şi intră înăuntru. Cum stă aşa şi se uită la el, lui Winston îi trece prin minte că bătrânul, care trebuie să aibă cel puțin optzeci de ani, era deja între două vârste când a avut loc Revoluția. El şi alții ca el sunt ultimele - din ce în ce mai puține - legături cu lumea apusă a capitalismului, care mai există în ziua de astăzi, în Partid nu au mai rămas prea mulți ale căror opinii să se fi format înainte de Revoluție. Generația bătrână a fost aproape în întregime stârpită în cursul marilor epurări din anii cincizeci şi şaizeci, iar cei câțiva rămaşi au fost de mult înfricoşați şi siliți la o totală cedare intelectuală. Dacă mai trăieşte cineva care să-ți poată relata fidel cum arăta viața în prima parte a secolului, acela nu poate fi decât un prol. Deodată, în minte îi revine pasajul din manualul de istorie, pe care l-a copiat în jurnal, şi o pornire inconştientă pune stăpânire pe el. Uite, o să intre în cârciumă, o să stea de vorbă cu bătrânul şi o să-i pună nişte întrebări. O să-i zică aşa: “Vorbeşte-mi despre viața dumitale de când erai tânăr. Cum era pe vremea aia? Lucrurile stăteau mai bine ca acum, sau mai rău?”

În mare grabă şi ca să nu aibă timp să i se facă frică, o ia pe scări în jos şi traversează strada îngustă. Este o nebunie, bineînțeles. Ca de obicei, nu există nici o regulă explicită împotriva vorbitului cu prolii sau a

mersului în cârciumile lor, dar este ceva mult prea ieşit din comun, ca să treacă neobservat. Dacă apar patrulele, ar putea pretexta un leşin, dar probabil că nu l-ar crede. Ce-o fi, o fi. Deschide uşa împingând-o şi-l izbeşte în faţă un miros puturos de bere acră. La intrarea lui, vacarmul vocilor slăbeşte cam la jumătate. Privirile tuturor parcă îi pipăie uniforma albastră. O partidă de dame care se joacă în fundul sălii se întrerupe pentru vreo treizeci de secunde. Bătrânul după care a venit Winston stă la bar şi are un fel de altercaţie cu barmanul, un tânăr mare, solid, cu nasul coroiat şi cu nişte braţe enorme. Alţi câţiva urmăresc scena, stând în picioare, cu paharele în mâini.

— Te-ntreb dăstul dă manerat, ă? Sau nu? - zice bătrânul îndreptându-şi umerii bătăios, îmi zis' tu mie că n-ai o cană d-o pintă-n toată bodega asta nenorocită?!

— Şi *ce* dracului ie aia pintă? - întreabă barmanul, aplecându-se înainte, cu vârfurile degetelor pe tejghea.

— Iete la iei! - se răţoieşte moşul. 'Ce că-i chelnăr şi nu ştie ce-i aia pintă! Cum ce-i?! Pinta-i juma' dă cvartă şi patru cvarte face-un galon. Acu' tre' să te-nvăţ io şi abeceu', te pomeni!

— N-am auzit în viaţa mea d-astea, i-o retează barmanul. Litru şi juma' dă litru, al'ceva nu servim. Ai pahare-n faţă pa tejghea.

— Mie-mi place cu pintă, insistă bătrânul. Puteai foarte bine să-m' masori o pintă. Pa vremea mea n-aveam nenorociţii ăştia dă litri.

— Pa vremea dumitale, trăiam cu toţii-n pom, zice barmanul, aruncând o privire către ceilalţi clienţi.

Izbucneşte un hohot de râs şi stinghereala provocată de intrarea lui Winston se topeşte. Bătrânul se înroşeşte la faţă, se întoarce să plece, bodogănind de unul singur, şi se ciocneşte de Winston, care îl apucă prietenos de braţ.

— Pot să-ţi ofer un pahar? - întreabă Winston.

— Eş' boier, zice bătrânul, îndreptându-şi din nou umerii şi scoţând înainte bărbia plină de ţepi albi. Parcă nici nu a observat salopeta albastră a Partidului. O pintă! — adaugă el agresiv, răsucindu-se către barman. O pintă dă bere, asta vreau!

Barmanul toarnă două jumătăţi de litru dintr-o bere de culoare brun-închis, în nişte pahare groase pe care le-a clătit într-o găleată, sub tejghea. Berea este tot ce poţi găsi ca băutură în cârciumile prolilor. Prolii nu au voie să bea gin, deşi, în realitate, reuşesc să şi-l procure destul de uşor. Jocul de dame este acum din nou în toi, iar grupul de clienţi de la bar şi-au reluat discuţia despre biletele de Loterie. Prezenţa lui Winston a fost uitată, pentru moment. El zăreşte o masă din lemn de brad, sub fereastră, unde poate sta de vorbă cu bătrânul fără teama că ar trage cineva cu urechea la ce

vorbesc ei. Şi aşa este extrem de primejdios, dar măcar nu există nici un tele-ecran în sală, ceea ce a verificat de cum a intrat.

— Putea să-m' măsoare-o pintă, mormăie bătrânul, aşezându-se mai bine în faţa paharului. Juma' dă litru nu-i dăstul, nu mi-ajunge. Şi-unu-ntreg ie prea mult. Îm' pune beşica-n mişcare. Şi preţu' i-altă poveste.

— Probabil că ai văzut multe schimbări de pe vremea când erai dumneata tânăr, întreabă Winston, tatonând terenul.

Ochii albaştri spălăciţi ai bătrânului se mută de la cutia de dame la bar şi de la bar la uşa pe care scrie *Bărbaţi,* ca şi cum ar căuta schimbările chiar aici, în sala cârciumii.

— Berea ierea mai bună, zice el, în cele din urmă. Şi mă' ieftină! Când ieream io tânăr, berea slabă ierea paişpe bani pinta. Da' asta ierea 'nainte dă război, te cre' şi io.

— De care război? — întreabă Winston.

— To' timpu' ie războaie, zice bătrânul făcând un gest ambiguu, după care ia paharul în mână şi îşi îndreaptă din nou umerii. Îţ' doresc sănătate şi numa' sănătate.

În gâtul lui stafidit, mărul proeminent al lui Adam face o mişcare sus-jos surprinzător de rapidă şi berea dispare. Winston se duce la bar şi se întoarce cu alte două jumătăţi. Bătrânul şi-a uitat, probabil, prejudecata de a nu bea un litru întreg.

— Dumneata eşti mult mai în vârsta decât mine, începe Winston. Erai, probabil, om în toată firea când m-am născut eu. Trebuie să mai ţii minte cum era în perioada dinainte de Revoluţie. Adevărul este că oamenii de vârsta mea nu ştiu nimic despre vremurile-alea. Noi tot ce putem face este să citim în cărţi despre ele şi ce scrie în cărţi poate să nu fie adevărat. Aş vrea să ştiu ce crezi dumneata despre asta. Cartea de istorie zice că viaţa dinainte de Revoluţie era cu totul altfel decât este acum. Că era cea mai cruntă exploatare, nedreptate, sărăcie - mai cumplit decât ne putem noi închipui. Aici, la Londra, zice că marea masă a populaţiei nu avea niciodată destul de mâncare, de când se năştea şi până la moarte. Jumătate zice că n-aveau nici măcar ghete-n picioare. Că munceau douăşpe ore pe zi, că se lăsau de şcoală la nouă ani, că dormeau câte zece inşi într-o cameră. Şi că, în acelaşi timp, existau şi o mână de oameni, numai câteva mii - cică li se spunea capitalişti -, care erau bogaţi şi puternici. Că ăştia, capitaliştii, stăpâneau tot ce se putea stăpâni. Că trăiau în case mari, frumoase, cu câte treizeci de servitori, că umblau cu maşini sau cu trăsuri cu câte patru cai, beau şampanie, purtau jobene... Bătrânul se luminează brusc la faţă.

— Jobene! - exclamă el. Ciuda' c-ai pomeni' dă iele. Iegzact asta mi-a trecu' şi mie pân cap ma' ieri, nu ştiu dă ce. Tocma' mă gândeam, n-a' mai văzut un joben dă ani dă zile. Au dispăru' dă to', să ştii. Ultima oară când am purtat unu', a fos' la-mormântarea cumnată-mii. Şi-asta ierea... - în fine,

nu ți-oi putea spune data iegzactă, da' tre' să fi fost acu' vo cin'zăci dă ani. Normal că ierea numa-nchiriat pentru ziua aia, mă-nțelegi ce vreau să zic...

— Nu de jobene era vorba, de fapt, zice Winston răbdător. Problema este: aceşti capitalişti - ei şi cei câțiva avocați şi preoți, care trăiau pe cheltuiala lor - erau stăpânii Pământului. Totul exista numai în folosul lor. Voi, oamenii obişnuiți, lucrătorii, le erați sclavi. Puteau face cu voi ce doreau. Puteau să vă-mbarce şi să vă trimită în Canada, ca pe vite. Puteau să se culce cu fetele voastre, dacă aveau chef. Puteau da ordin să fiți biciuiți cu o chestie căreia i se spunea “mâța cu nouă cozi”. Erați obligați să vă luați şapca de pe cap când treceați pe lângă ei. Fiecare capitalist umbla cu o echipă de lachei , care...

Bătrânul se luminează la față din nou.

— Lachei! - exclamă el, o dată în plus. Uite, ăsta-i un cuvân' care zău că nu l-am mai auzi' dă mult. Lachei! Asta chiar că mă duce cu gându-napoi, treaba asta. Mi-aduc-aminte c-acu' o groază dă ani mă mai duceam uneori în 'yde Park duminica după-masa, ca să-i auz pa tipii dă țineau discursuri: Armata Salvării, romano-catolicii, jidanii, indienii - ierea dă toate culorile. Şi ierea un tip acolo - cum îl chiema iegzact nu ți-oi mai putea spune -, da' ăla vorbitor puternic, tipu'-ăla dă care-ț' zic. Nu le-a ărăta' nici juma' dân ce putea. “Lacheilor!” — 'ce, “lachei ai burgheziei, valeții clasii dominante!” Şi “paraziți” - asta ierea o altă vorbă d-a lui. Şi „'iene”, da, da, ştiu precis că le-a spus „'iene”. Sigur că ierea vorba dă laburişti, mă-nțelegi ce vreau să spun.

Winston are sentimentul că vorbesc unul hăis şi altul cea.

— Eu voiam să ştiu, de fapt, zice el, dacă simți cumva că ai mai multă libertate acum decât aveai atunci. Eşti tratat mai bine astăzi, aşa, ca om? În zilele alea cei bogați, cei din vârful piramidei...

— Camera Lorzilor, intervine bătrânul, parcă şi-ar fi adus aminte brusc.

— Camera Lorzilor, dacă vrei dumneata. Ce te întreb eu este: oamenii ăia erau în stare să te trateze ca inferior numai şi numai fiindcă ei erau bogați şi dumneata erai sărac? De pildă, este adevărat că aveai obligația să le spui “Domnule” şi să-ți iei şapca de pe cap când treceai pe lângă ei?

Bătrânul pare a se gândi profund. Dă pe gât un sfert din cea de-a doua bere şi abia apoi răspunde :

— Da, zice, asta da. Le plăcea să-ț' duci mâna la cozoroc să-i saluți. Cică ierea sem' dă respect. Io nu ieream dă acor' cu asta, da' am făcu' şi io dă dăstule ori aşa. Nu puteam să nu, ca să zic aşa.

— Şi era un obicei — nu fac decât să citez ce am citit prin cărțile de istorie - era un obicei la oamenii aceştia şi la servitorii lor să-ți dea brânci de pe trotuar în şanț?

— Unu' m-a-mpins odată, zice bătrânul. Mi-aduc aminte parc-a fost ieri. Ierea-n noaptea Regatei dă Canotaj - toată lumea făcea un scandal dă pomină-n noaptea Regatii dă Canotaj - şi io am intrat într-un ăla acolo, un june, pa Şoseaua Shaftesbury. Ce domn ierea ăla... cămaşă cu jabou, pardesiu negru, joben... Mergea nu ştiu cum, în zigzag, pa trotuar şi io am intrat în el dân greşeală. 'Ce: "Dă ce dracu' nu te uiţi pa unde mergi?" - aşa mi-a zis. Zic io: "Da' ce, bă, ăsta-i trotuaru' tău?" 'Ce: „'ţ' crap capu'-ăla nenorocit dacă te răţoieşti la mine". Zic io: "Nu vez', bă, că ies' beat? în juma dă minu' n-am treabă cu tine", i-am zis. Şi, auzi, dacă pot' să-ţ' închipui, tipu'-m' pune mâna-m piept şi-m' dă un brânci că ierea gata să mă calce-autobuzu'. Ehee, iercam ş'-io tânăr pa vremea aia şi tocma' vroiam să-i trag una, da'...

Winston simte cum îl cuprinde un sentiment de neajutorare. Memoria bătrânului nu este nimic altceva decât un morman de amănunte. Poţi să stai să-i pui întrebări toată ziua, şi tot n-ai să obţii nici o informaţie autentică. Istoriile Partidului ar putea fi, totuşi, adevărate într-o măsură oarecare ; ar putea fi chiar în întregime adevărate. Face o ultimă încercare :

— Poate n-am vorbit eu clar, zice. Iată ce vreau să spun: dumneata trăieşti de multă vreme; jumătate din viaţă ai trăit-o înainte de Revoluţie, în 1925, de pildă, erai deja om în toată firea. Din ce-ţi aduci dumneata aminte, ai putea spune că viaţa, în 1925, era mai bună decât este acuma, sau mai rea? Dacă ţi-ar fi dat s-alegi, când ai prefera să trăieşti, atunci sau acum?

Bătrânul se uită gânditor la tabla de dame. Îşi termină berea mai încet decât prima oară. Când începe să vorbească, îşi ia un aer îngăduitor şi filosofic, de parcă l-ar fi înmuiat berea.

— Ştiu io ce-ai vrea să-ţ' spun, zice el. Ai vrea să spun că mai degrab'-aş fi iară tânăr. Cei mai mulţ'-aşa zice, când îi întrebi, c-ar prefera mai bine să fie tineri. Ai şi sănătate, când eş' tânăr, şi putere. Când ajunj' la vârsta mea, niciodată nu eş' bine. Pa mine mă doare ceva, rău dă tot, la picioare, şi beşica-i dă groază — dă şase-şapte ori pa noapte mă face să mă dau jos din pat. Da' pa d-altă parte, şi când eş' bătrân ai avantaje mari. Nu mai ai aceleaşi năcazuri. Nici o treabă cu femeile, şi asta-i mare lucru. Dă treij' d'-ani n-am mai pus mâna p-o femeie, dacă pot' crede-aşa ceva. Nis' nu mi-am dorit, şi asta-i o chestie şi mai mare...

Winston se reazemă de pervazul ferestrei. Nu are nici un rost să continue. Dă să se ridice ca să mai cumpere câte o bere, când bătrânul se ridică el brusc şi se duce, târşâindu-şi picioarele, către closetul mizer din fundul sălii. Jumătatea de litru suplimentară se pare că îşi face deja efectul. Winston rămâne un minut sau două uitându-se fix la paharul gol şi nici nu-şi dă seama când l-au purtat picioarele singure din nou afară, pe stradă, în cel mult douăzeci de ani, se gândeşte, întrebarea asta uriaşă, dar atât de simplă: "Viaţa dinainte de Revoluţie era sau nu mai bună decât cea de azi?"

nu-şi va mai putea găsi răspunsul sub nici o formă. Deşi, în realitate, de pe acum nu i se mai poate găsi practic nici un răspuns, din moment ce acei câțiva care mai trăiesc, pe ici, pe colo, din lumea veche, nu mai sunt în stare să compare între ele cele două epoci, îşi amintesc lucruri inutile cu toptanul, cearta cu un coleg de slujbă sau vânatul unei pompe de bicicletă pierdute, sau expresia feței la o soră moartă demult, sau vârtejurile de praf dintr-o dimineață cu vânt, cu şaptezeci de ani în urmă; dar toate faptele relevante rămân în afara câmpului lor vizual. Parcă ar fi nişte furnici: văd mărunțişurile, dar nu şi obiectele mari. Şi când memoria te lasă, iar arhivele sunt falsificate — când se întâmpla treaba asta - pretenția Partidului de a fi îmbunătățit radical condițiile de viață trebuie acceptată, pentru că nu există, şi nici nu mai poate exista vreodată, vreun etalon cu care să faci comparație.

În acest moment, şirul gândurilor i se curmă brusc. Se opreşte şi ridică ochii. A ajuns pe o stradă îngustă, cu câteva prăvălioare întunecoase împrăştiate printre case. Chiar deasupra capului lui atârnă trei bile de metal decolorate, care arată de parcă ar fi fost cândva aurite. Locul i se pare oarecum cunoscut. Da, sigur că da! Este chiar magazinul de vechituri de unde şi-a cumpărat jurnalul.

Îl trece un fior de spaimă. De la bun început cumpăratul acelui caiet a fost un act necugetat şi şi-a jurat să nu mai calce niciodată pe străzile respective. Şi totuşi, în clipa în care şi-a lăsat gândurile să se plimbe aiurea, uite că picioarele l-au adus din nou aici din propria lor inițiativă. Tocmai de asemenea impulsuri sinucigaşe spera să se păzească ținându-şi un jurnal, în acelaşi timp, însă, observă că, deşi este aproape ora douăzeci şi unu, magazinul nu s-a închis. Probabil că înăuntru ar fi mai puțin bătător la ochi, decât plimbându-se de colo-colo pe trotuare, aşa încât deschide uşa şi intră, de parcă s-ar ascunde. Dacă-l întreabă cineva, o să spună că voia să-şi cumpere lame de ras şi o să sune chiar plauzibil.

Proprietarul tocmai a aprins o lampă cu gaz atârnată de tavan, care răspândeşte un miros urât, dar îmbietor. Este un bărbat de vreo şaizeci de ani, slab şi adus de spate, cu un nas lung şi binevoitor şi cu ochii prietenoşi, distorsionați de nişte ochelari cu dioptrii mari. Părul i-a albit, dar sprincenele, stufoase, le are încă destul de negre. Ochelarii, mişcările uşoare şi aferate, faptul că poartă o haină uzată, de catifea neagră, toate acestea la un loc îi dau un vag aer de intelectual, ca şi cum ar fi fost, la viața lui, cine-ştie-ce om de litere sau, poate, muzician. Are şi o voce blânda - ai zice chiar decolorată -, cu un accent mai puțin stricat decât al celor mai mulți dintre proli.

— V-am recunoscut de pe trotuar, zice el, fără nici o introducere. Sunteți domnul care a cumpărat mai demult acel album de amintiri pentru domnişoare. Frumoasă hârtie era aceea. Cretată, aşa i se spunea pe vremuri.

Nu s-a mai făcut asemenea hârtie de... e-hee, de vreo cincizeci de ani, cred. Se uită intens la Winston peste ochelari. Doreaţi ceva anume? Sau aţi intrat numai să vă uitaţi?

— Treceam pe-aici, zice Winston, luând-o pe departe. Am intrat numai aşa... Nu căutam nimic anume.

— Mai bine, zice bătrânelul, pentru că nu cred că v-aş putea oferi ceva. Face un gest apologetic cu mâna, arătându-i lui Winston o palmă goală, cu pielea netedă. Vedeţi cum este: magazinu-i gol, dacă pot spune-aşa. Vă spun dumneavoastră, dar să rămână-ntre noi: comerţul cu antichităţi e pe cale de dispariţie. Cerere nu mai este. Şi nici marfă. Mobilă, porţelanuri, sticlărie - toate s-au spart, una câte una. Şi, bineînţeles, lucrurile de metal, cele mai multe, au fost topite. N-am mai văzut un sfeşnic de bronz de ani de zile.

Magazinul, cu interiorul lui strâmt, este, de fapt, plin până la refuz, de nu ai loc nici să te mişti, dar mai nimic nu este înăuntru, care să aibă cea mai mică valoare. De jur împrejurul pereţilor stau stivuite nenumărate rame de tablouri pline de praf. În vitrină, se găsesc tăvi cu şuruburi şi piuliţe, dălţi tocite, bricege cu lamele ciobite, ceasuri înnegrite care nici măcar nu au pretenţia să funcţioneze, şi tot felul de alte prostii. Numai pe o măsuţă, într-un colţ, este o grămadă de mărunţişuri - cutii pentru tutun de prizat lăcuite, broşe cu agat şi altele asemănătoare - care parcă-parcă ar putea conţine şi câte ceva interesant. Se îndreaptă spre măsuţa respectivă, dar, la un moment dat, privirea i se opreşte pe un obiect rotund şi lucios, căzut pe podea, care sclipeşte uşor la lumina lămpii cu gaz; îl ridică de pe jos. Este o bucată grea de sticlă, rotundă pe o parte şi dreaptă pe cealaltă, care are aproape formă de emisferă. Şi culoarea şi consistenţa sticlei au o netezime aparte, ca apa de ploaie, în miezul ei, se găseşte un obiect ciudat, roz, răsucit, mărit de suprafaţa rotundă, care seamănă cu un trandafir sau cu o anemonă de mare.

— Ce e asta? - întreabă Winston, impresionat.

— Asta? Coral, îi răspunde bătrânelul. Trebuie să fi fost scos din Oceanul Indian. Era un obicei pe vremuri să le încorporeze în sticlă. Obiectul acesta a fost făcut acum mai bine de o sută de ani. După cum arată, poate chiar mai mult.

— E frumos, comentează Winston.

— *Este,* într-adevăr, frumos, zice vânzătorul apreciativ. Dar în ziua de astăzi nu mai sunt mulţi care să spună aşa ceva. Îşi drege glasul, apoi continuă: Acuma, ăăă, dacă se-ntâmplă cumva să vreţi să-l cumpăraţi, vă costă patru dolari. Mi-aduc aminte de vremea când un lucru ca acesta putea ajunge şi la opt lire, iar opt lire erau... - mă rog, nu pot socoti, dar erau o mulţime de bani. Cui îi mai pasă astăzi de adevăratele antichităţi, chiar şi de cele câteva care se mai găsesc?

Winston plăteşte cei patru dolari fără să se gândească, apoi vâră în buzunar obiectul râvnit. Ceea ce-l atrage mai ales la el nu este atât faptul că e frumos, cât că are, aşa, un aer că a aparținut unei epoci cu totul diferită de cea de astăzi. Sticla netedă, ca apa de ploaie, nu seamănă deloc cu ceea ce a văzut el în materie de sticlă, de când se ştie. Şi-apoi, obiectul îl atrage de două ori mai mult, fiindcă pare să fie inutil, deşi bănuieşte că era utilizat *capresse-papiers.* Îi trage foarte greu la buzunar, dar, din fericire, nu face o umflătură prea mare. Este un obiect bizar, compromițător chiar, dacă este găsit în posesia unui membru al Partidului. Tot ce este vechi si, tocmai de aceea, frumos, este întotdeauna oarecum suspect. Anticarul s-a înveselit vizibil îndată ce a primit cei patru dolari. Winston îşi dă seama că ar fi acceptat şi trei, sau chiar doi.

— Mai avem o cameră, sus, pe care poate vreți s-o vedeți, zice el. Nu e cine-ştie-ce de capul ei, câteva lucruri numai. Ne-ajunge o singură lumină, dacă mergem sus.

Aprinde o lampă cu gaz şi, cu spatele parcă şi mai aplecat, o ia primul, încet, în sus, pe scara abruptă şi uzată, pe urmă pe un coridor strimt, şi pătrunde într-o cameră care nu este cu fața la stradă, ci dă într-o curte pietruită, către o pădure de coşuri de case. Winston observă că mobila este încă aşezată ca şi cum în cameră ar locui cineva. Pe jos se găseşte o carpetă, pe pereți un tablou sau două, iar lângă cămin este tras un fotoliu adânc şi desfundat. Pe polița căminului, ticăie un ceas de sticlă demodat, cu cadranul de douăsprezece ore. Sub fereastră şi ocupând aproape un sfert din cameră, se află un pat enorm, dublu, cu salteaua încă pe el.

— Aici am locuit până a murit soția, explică bătrânelul, oarecum scuzându-se. Vreau să vând mobila încetul cu încetul. Uitați aici un pat de mahon frumos - sau, mă rog, ar fi dacă s-ar găsi cineva care să scoată ploşnițele din el. După părerea mea, însă, l-ați găsi cam incomod.

Cum ține lampa în sus, ca să lumineze cât mai mult din cameră, şi la lumina palidă şi caldă, încăperea i se pare lui Winston ciudat de atrăgătoare. Prin minte îi trece un gând nebunesc - probabil că nu i-ar fi prea greu să închirieze camera asta pentru câțiva dolari pe săptămână, dacă îndrăzneşte să-şi asume riscul. Dementă idee, imposibilă, care trebuie abandonată de cum ți-a venit; dar camera a trezit în el un fel de nostalgie, ceva atavic. I se pare că ştie exact cum este să stai într-o cameră ca asta, pe un fotoliu, lângă foc, cu picioarele pe grătarul căminului şi cu un ceainic pe trepied, cu totul singur, cu totul liniştit, fără să te supravegheze nimeni, fără o voce care să te urmărească, fără nici un zgomot, afară de fluieratul ceainicului şi de ticăitul prietenos al ceasului.

— N-are tele-ecran! - exclamă el fără să se poată abține.

— A, da, zice bătrânul, n-am avut niciodată aşa ceva. Mult prea scumpe pentru noi. Şi, nu ştiu cum să zic, dar nici nu prea i-am simțit lipsa.

Aşa, uitaţi acolo, în colţ, o măsuţă rabatabilă frumoasă. Acuma, sigur, dacaţi vrea să folosiţi clapele, ar trebui să-i puneţi balamale noi.

În colţul opus, Winston zăreşte o bibliotecuţă şi se duce glonţ către ea. Nu conţine, însă, decât prostii. Vânătoarea cărţilor şi distrugerea lor s-a desfăşurat şi în cartierele prolilor la fel de sistematic ca peste tot. Puţin probabil să mai existe pe undeva prin Oceania vreun exemplar dintr-o carte tipărită înainte de 1960. Proprietarul magazinului, care încă mai ţine lampa cu gaz în sus, se opreşte în faţa unui tablou înrămat în lemn de trandafir şi agăţat de cealaltă parte a căminului, vizavi de pat.

— Uitaţi, aici, în caz că vă interesează cumva gravurile vechi..., începe el, vag încurcat.

Winston se apropie să studieze tabloul. Este o gravură în oţel, a unei clădiri ovale, cu ferestre dreptunghiulare şi cu un turnuleţ în faţă. Clădirea este împrejmuită de un grilaj, iar în spatele ei, se înalţă o statuie. Winston o priveşte fix câteva clipe. I se pare oarecum cunoscută, deşi nu-şi aduce aminte de statuie.

— Rama e fixată în perete, continuă bătrânelul, dar pot s-o deşurubez, dacă doriţi.

— Ştiu clădirea asta, zice Winston într-un târziu. Acuma e-n ruine. Şi e-n mijlocul străzii, nu?, în faţa Palatului de Justiţie.

— Aşa este. În faţa Tribunalului. A fost bombardată în... - mă rog, acum mulţi ani. Pe vremuri, era biserică şi-i zicea Sfântul Clement Danezul. Aici, se opreşte, zâmbeşte a scuză, parcă ar fi conştient că vrea să spună ceva destul de aiurit, după care continuă: “Portocale şi lămâi, zice-un clopot la Sân Clement”.

— Cum aţi spus? - întreabă Winston.

— Ăă, “Portocale şi lămâi, zice-un clopot la Sân Clement”. E o poezioară care circula pe când eram eu copil. Nu mai ştiu cum era mai departe, dar ştiu că se termina aşa: “Haide, ţine-o lumânare, să te duci mai iute-n pat, / Uite, cade-o toporişca şi te lasă fără cap”. Era şi un fel de dans. Doi inşi ţineau mâinile întinse în sus şi tu treceai pe sub mâinile lor si, când ajungeau la “Uite, cade-o toporişca şi te lasă fără cap”, lăsau brusc mâinile în jos şi te prindeau la mijloc. Erau numai nume de biserici. Toate bisericile din Londra cred că apăreau în cântecul ăla — cele mai mari, în tot cazul.

În mintea lui Winston se naşte întrebarea din ce secol o fi biserica, întotdeauna este greu să stabileşti vârsta unei clădiri din Londra. Orice construcţie mare şi impresionantă, dacă arată cât-de-cât bine, se spune automat că a fost ridicată după Revoluţie, iar dacă totuşi este evident mai veche, este atribuită unei perioade tulburi, numită Evul Mediu. Secolele de capitalism nu au produs absolut nimic de valoare. Nu poţi învăţa din arhitectură mai mult decât din cărţi. Statuile, inscripţiile, plăcile

comemorative, numele străzilor - tot ce ar putea arunca o lumină cât de mică asupra trecutului, totul a fost schimbat în mod sistematic.

— N-am ştiut că era biserică, zice Winston.

— Multe din ele au rămas, dacă stai şi te gândeşti, zice bătrânul, dar sunt folosite în alte scopuri. Da' cum Dumnezeu era poezioara aceea? A, gata, ştiu! “Portocale şi lămâi, zice-un clopot la Sân Clement, / Ai să-mi dai trei gologani, zice altul la Sân Martin”... - cam aşa suna, dar mai departe chiar că nu mai ştiu. Gologanul era o monedă mică de aramă, care semăna oarecum cu un cent de-ai nostru.

— Şi unde venea Sfântul Martin? - întreabă Winston.

— Sfântul Martin? Păi Sfântul Martin mai este încă în picioare, în Piața Victoriei, pe partea cu galeria de pictură. E o clădire cu un fel de portic triunghiular şi cu coloane-n față şi multe trepte.

Winston ştie bine clădirea respectivă. Acum este muzeu şi în ea se etalează diverse lucruri de propagandă - modele de rachete şi de Fortărețe Plutitoare, scene cu figurine din ceară care ilustrează atrocitățile duşmanului şi altele asemănătoare.

— Sfântul Martin-de-pe-Câmp, aşa se numea, deşi eu nu-mi aduc aminte să fi fost vreodată câmp pe-acolo, adaugă bătrânelul.

Winston nu cumpără, însă, tabloul. Este ceva şi mai nepotrivit de avut, decât greutatea de sticlă. Şi nici de dus acasă nu l-ar putea duce, decât scos din ramă. Mai zăboveşte câteva minute, de vorbă cu anticarul cel binevoitor, descoperind că nu-l cheamă Weeks, aşa cum s-ar putea crede din firma de deasupra intrării, ci Charrington. Domnul Charrington, din câte rezultă din povestirile sale, este văduv, are şaizeci şi trei de ani şi locuieşte în acest magazin de treizeci de ani. De când a preluat magazinul, tot a vrut să schimbe numele de deasupra intrării, dar uite că nu s-a învrednicit să şi facă treaba asta. În timp ce povesteşte, Winston se gândeşte la poezioara pe jumătate uitată. “Portocale şi lămâi, zice-un clopot la Sân Clement, / Ai să-mi dai trei gologani, zice altul la Sân Martin.” Foarte ciudat, dar, în timp ce şi-o spune în gând, are impresia că într-adevăr aude clopote — clopotele unei alte Londre, pierdute, care mai există încă, dracu ştie pe unde, ascunse şi uitate. Parcă le aude trimițându-şi dangătele de la o clopotniță invizibilă la alta. Cu toate că, oricât de mult şi-ar împinge amintirile în trecut, nu a auzit în viața lui clopot de biserică bătând.

Îl părăseşte pe domnul Charrington şi coboară singur scările ca să nu-l vadă bătrânelul cum inspectează strada înainte de a ieşi pe uşă. S-a hotărât deja ca, după un interval de timp rezonabil — să zicem, o lună - să-şi ia inima în dinți şi să facă o nouă vizită la magazin. Poate că nici nu este mai riscant decât că chiulească într-o seară de la Centrul Comunitar. Nebunia cea mare a făcut-o de la bun început, că a revenit aici, după ce a

cumpărat jurnalul şi fără să ştie dacă proprietarul magazinului este om de încredere. Şi totuşi...!

Ba da, se gândeşte din nou, o să mai vin. O să mai cumpăr şi alte nimicuri frumoase. O să cumpăr gravura cu Sfântul Clement Danezul, o s-o scot din ramă şi o s-o iau acasă, ascunsă în vestonul de la salopetă. Scot eu şi restul poeziei ăleia din memoria domnului Charrington. Până şi proiectul cel smintit cu închiriatul camerei de sus îi trece din nou ca un fulger prin minte. Timp de vreo cinci secunde, exaltarea îl face neatent, aşa încât iese afară, pe trotuar, fără măcar să arunce o privire pe fereastră, începe chiar să fredoneze, improvizând o melodie: “Portocale şi lămâi, zice-un clopot la Sân Clement, /Ai să-mi dai trei gologani, zice altul...”

Deodată, i se pare că inima i se transformă în gheață, iar mațele - în apă. Pe stradă, la nici zece metri de el, se apropie o salopetă albastră. Este fata de la Secția Literatură, fata cu părul negru. O fi lumina slabă, dar o recunoaşte fără nici o dificultate. Ea îl priveşte drept în ochi, apoi trece grăbită mai departe, ca şi cum nu l-ar fi văzut. Pentru câteva clipe, Winston rămâne mult prea înlemnit ca să se mai mişte. Pe urmă, o ia spre dreapta, se îndepărtează greoi, fără să-şi dea seama, pe moment, că merge în direcție opusă. Măcar atâta lucru este lămurit: fata îl spionează. Probabil că l-a urmărit până aici, pentru că nu este de crezut că numai şi numai întâmplător a trecut şi ea în aceeaşi seară, pe aceeaşi stradă lăturalnică şi întunecoasă, la mai mulți kilometri depărtare de orice cartier unde locuiesc membrii Partidului. Prea mare coincidență. Nu mai contează dacă este, într-adevăr, membră a Poliției Gândirii sau, pur şi simplu, o spioană amatoare plină de zel. A pus ochii pe el şi asta e de ajuns. Probabil că l-a văzut intrând şi în cârciumă.

Face eforturi ca să meargă. Bucata de sticlă din buzunar îl izbeşte peste coapsă la fiecare pas şi deja se gândeşte s-o scoată şi s-o arunce cât colo. Cel mai rău lucru, însă, este durerea pe care o simte în burtă. Timp de câteva minute bune, are senzația că moare dacă nu găseşte un closet mai repede. Dar, în asemenea cartiere, nu există closete publice, în cele din urmă, spasmul îi trece, lăsându-i cu o durere surdă.

Strada se înfundă în fața lui. Winston se opreşte şi rămâne câteva secunde nemişcat, întrebându-se ce să facă; pe urmă, se întoarce şi o ia înapoi pe unde a venit. Când ajunge la colț, se gândeşte că fata nu a trecut pe lângă el decât de vreo trei minute şi că, dacă fuge, ar putea s-o prindă din urmă. Să se țină după ea până ajung amândoi în vreun loc mai întunecos şi acolo să-i crape capul cu vreun bolovan. Şi bucata de sticlă din buzunar este destul de grea pentru aşa ceva. Dar la fel de repede renunță la asemenea idee, pentru că până şi gândul de a face efort fizic i se pare insuportabil. Nu ar putea alerga şi cu atât mai puțin să plaseze o lovitură zdravănă. Şi pe urmă, fata e tânăra şi vioaie şi s-ar apăra, fără doar şi poate.

Sau să se ducă la Centrul Comunitar şi să stea acolo până se închide, ca să-şi facă măcar un alibi parțial pentru restul serii. Dar şi asta îi este imposibil. L-a cuprins o amorțeală ca de plumb. Tot ce îşi doreşte este să ajungă mai repede acasă şi să stea jos pe un scaun să se linişească.

Când ajunge acasă, este deja trecut de ora douăzeci şi două. Lumina se stinge pe la douăzeci şi trei-treizeci. Se duce în bucătărie şi dă pe gât o cană aproape plină de gin Victoria. Pe urmă, se aşează la măsuța din nişă, unde stă de obicei, şi scoate din sertar jurnalul. Dar nu-l deschide imediat. La tele-ecran, o femeie cu voce ca de tinichea răcneşte un cântec patriotic. Rămâne privind fix la coperta de culoarea marmorei a jurnalului; încearcă să nu se mai gândească la vocea ca de tinichea, dar nu reuşeşte s-o ignore complet.

Noaptea vin să te ia, întotdeauna noaptea. Cel mai bine este să te sinucizi până nu pun ei mâna pe tine. Fără îndoială că unii aşa şi procedează; multe dispariții sunt, de fapt, sinucideri. Dar îți trebuie un curaj disperat ca să te omori, într-o lume în care armele de foc şi orice otravă rapidă şi sigură sunt absolut de neprocurat. Se gândeşte, cu un vag sentiment de mirare, la inutilitatea biologică a durerii şi a fricii, la felul cum te trădează propriul corp, înghețându-te în inerție exact în clipa în care ai mai mare nevoie de o energie ieşită din comun. Ar fi putut s-o reducă la tăcere pe fata cu părul negru, dacă ar fi acționat destul de repede; dar, tocmai din cauză că se găsea într-o primejdie extremă, şi-a pierdut puterea de a acționa, îngrozitor i se pare faptul că, în momentele de criză, nu te lupți în primul rând cu un duşman din afară, ci întotdeauna cu propriul tău trup. Uite, chiar şi acum, cu tot ginul pe care l-a băut, durerea surdă din burtă îl împiedică să-şi urmărească gândurile, îşi dă seama că la fel se întâmpla în toate situațiile aşa-zis eroice sau tragice. Pe câmpul de luptă, în camera de tortură, pe un vas care se scufundă, întotdeauna uiți pentru ce anume trebuie să lupți, fiindcă trupul te ia în stăpânire, ajunge chiar să-ți umple universul şi, chiar când nu eşti paralizat de frică sau când nu urli de durere, viața nu este altceva decât o luptă, clipă de clipă, cu foamea, cu frigul sau cu nesomnul, cu o greață la stomac sau cu o durere de dinți.

Deschide jurnalul. Trebuie neapărat să noteze ceva în el. Femeia de la tele-ecran a început un alt cântec. Vocea ei parcă i se înfige în creier, ca o aşchie tăioasă de sticlă, încearcă să se concentreze la persoana lui O'Brien, pentru care îşi ține el acest jurnal, dar, în loc de asta, îi vine în minte ce va păți el după ce îl ridică Poliția Gândirii. Nu contează dacă te omoară pe loc. Să fii omorât te aştepți. Dar înaintea morții - nimeni nu vorbeşte despre asemenea lucruri, deşi toată lumea ştie — trebuie să treci prin formalitățile mărturisirilor: zvârcolitul pe jos şi cerşitul de milă, pocniturile oaselor sparte, dinții zdrobiți şi smocurile de păr năclăite de sânge. De ce trebuie neapărat să suporți toate astea, din moment ce sfârşitul

este oricum acelaşi? De ce nu ţi se pot tăia pur şi simplu câteva zile sau săptămâni din viaţă? Nimeni nu scapă neprins şi nimeni nu scapă fără să mărturisească. O dată ce ai căzut în crimăgândit, este limpede că, până la cutare dată, eşti terminat. Şi atunci, de ce mai trebuie ca oroarea asta, care oricum nu schimbă nimic, să facă parte integrantă din viitorul tău?

Încearcă din nou, şi de data asta reuşeşte ceva mai bine, să-şi reconstituie în minte imaginea lui O'Brien. “Ne întâlnim în locul unde nu există întuneric” - i-a spus O'Brien. Ştie ce înseamnă asta sau, cel puţin, îşi închipuie că ştie. Locul unde nu există întuneric este viitorul ipotetic, pe care nimeni n-o să-l vadă vreodată, dar în care poţi să te incluzi şi pe tine însuţi, dacă ai o credinţă mistică în el încă de pe acum. Dar, cum vocea de la tele-ecran îi zbiară în urechi, nu-şi mai poate urmări firul gândurilor. Scoate o ţigară şi o duce la gură. Jumătate din tutun îi cade pe limbă: un praf amar pe care cu greu îl mai scuipi afară. Figura Fratelui cel Mare îi năpădeşte mintea, înlocuind-o pe cea a lui O'Brien. Aşa cum a făcut şi cu câteva zile în urmă, scoate din buzunar o monedă şi o studiază intens. Figura se uită şi ea la el de jos în sus, plină, calmă, protectoare: ce fel de zâmbet se ascunde sub mustaţa asta neagră? Ca o presimţire sumbră, grea, plumburie, îi vin în minte cuvintele:

RĂZBOIUL ESTE PACE
LIBERTATEA ESTE SCLAVIE
IGNORANŢA ESTE PUTERE

Partea a II-a

1

Pe la mijlocul dimineții, Winston iese din boxa lui, ca să meargă la closet. Dinspre celălalt capăt al coridorului lung şi puternic luminat, vine către el o persoană. Da, este fata cu părul negru. Patru zile au trecut de când a fost cât pe-aci să se ciocnească de ea în fața magazinului de vechituri. Pe măsură ce se apropie unul de celălalt, Winston observă că fata are brațul drept trecut printr-o eşarfă care nu se zărea de la depărtare, fiindcă este de aceeaşi culoare cu salopeta. Probabil că şi-a zdrobit mâna tot învârtindu-se pe lângă marile caleidoscoape de la Secția Literatură, pe care se „strunjesc“ intrigile romanelor. La ea, acolo, accidentul ăsta e monedă curentă.

Când ajunge la vreo patru metri de el, de Winston, fata se împiedică şi cade - precis a dat cu capul de pământ. Lasă să-i scape un țipăt ascuțit de durere. A căzut, probabil, chiar pe brațul imobilizat în eşarfă. Winston se opreşte brusc. Fata se ridică în genunchi. A căpătat în obraji o culoare galben-lăptoasă, din care gura îi iese în relief mai roşie ca niciodată. Se uită fix în ochii lui Winston, cu o privire chemătoare, care exprimă frică, mai degrabă decât durere.

Inima lui Winston tresare de-o emoție confuză: are în față un duşman pornit să-l lichideze; dar tot în față are o ființă omenească lovită şi poate cu un braț rupt. Se repede, dintr-o pornire interioară mai mult sau mai puțin conştientă, s-o ajute. În momentul în care a văzut-o căzând peste brațul bandajat, parcă a simțit durerea în propriul trup.

— Te-ai lovit? - o întreabă.

— Nu-i mare lucru. Brațul — şi-atât. În câteva momente-mi trece.

Vorbeşte aşa, sacadat, de parcă i-ar bate inima prea tare. Se vede limpede că s-a albit la față rău de tot, deşi bravează.

— Sper că nu ți-ai rupt nimic, insistă Winston.

— Nu, mi-e foarte bine. M-a durut doar un pic, atâta tot.

Îi întinde mâna pe care o are liberă, iar el o ajută să se ridice. Uite, i-a mai revenit ceva culoare în obraji şi deja arată mult mai bine.

— Nu s-a întâmplat nimic, repetă ea scurt. M-am lovit puțin la-ncheietură. Mulțumesc, tovarăşe!

Şi, zicând asta, îşi vede de drum în direcția în care mergea, atât de nepăsătoare, de parcă într-adevăr nu s-a întâmplat nimic. Tot acest incident nu a durat mai mult de o jumătate de minut. Să nu-ți laşi niciodată sentimentele să ți se vadă pe față este deja o obişnuință transformată în

instinct şi, oricum, totul s-a petrecut exact în fața unui tele-ecran. Şi totuşi, lui Winston îi vine foarte greu să nu-şi dezvăluie surprinderea chiar acolo, pe loc: în cele două-trei secunde cât a ajutat-o să se ridice, fata i-a strecurat ceva în palmă. Nici nu se pune problema că ar fi fost o întâmplare. Este ceva mic şi plat. În clipa în care intră pe uşa de la closet, bagă obiectul respectiv în buzunar şi-l pipăie cu vârfurile degetelor. Este o hârtiuță împăturită în formă de pătrat.

Stând în fața pisoarului, reuşeşte, tot cu vârfurile degetelor, să desfacă hârtiuță. Este clar că trebuie să fie vreun mesaj oarecare. Ce-ar fi să intre pentru câteva clipe într-o cabină şi să-l citească acolo, pe loc? Dar aşa ceva ar fi nebunie curată, şi ştie prea bine de ce. La closet, mai mult decât oriunde, poți fi sigur că tele-ecranele sunt supravegheate în continuu.

Se întoarce, aşadar, la boxa lui, se aşează pe scaun, aruncă hârtiuță ca din întâmplare printre celelalte hârtii de pe birou, îşi pune ochelarii şi-şi trage scrievorbitorul mai aproape.

Cinci minute, îşi spune în sinea lui, cel puțin cinci minute! Inima îi bubuie în piept atât de tare, că i se face şi mai frică. Noroc că lucrarea pe care o are pe masă este o treabă de rutină, rectificarea unei lungi liste de cifre, şi nu-i cere prea multă atenție.

Orice ar scrie pe hârtiuță aia are cu siguranță o semnificație politică oarecare. După cum vede el lucrurile, sunt două posibilități. Prima, de departe cea mai plauzibilă, este aceea că fata lucrează ca agentă a Poliției Gândirii, aşa cum s-a temut el de la bun început. Nu ştie de ce Poliția Gândirii ar alege o asemenea cale pentru a-şi transmite mesajele, dar or fi având ei motivele lor. Cât despre ce scrie acolo, ar putea fi o amenințare, o convocare, un ordin să se sinucidă sau dracu-ştie-ce capcană. Dar mai există şi o a doua posibilitate, şi mai înfricoşătoare, care tot scoate capul, deşi el încearcă, fără prea mare succes, s-o înăbuşe. Şi anume, ca mesajul să nu fie deloc din partea Poliției Gândirii, ci din partea unei organizații secrete. Poate că totuşi Frăția există! Poate că fata este membră a Frăției! Sigur că ideea asta e absurdă, însă i-a răsărit în minte exact în clipa în care a simțit hârtiuță în palmă. I-au trebuit câteva minute că să-şi formuleze prima explicație, mai plauzibilă. Şi uite că şi acum, deşi rațiunea îi spune că mesajul ăla înseamnă, probabil, moartea lui, tot refuză să creadă aşa ceva şi rămâne cu o speranță stupidă şi inima-i bate ca o tobă şi-i vine greu să-şi stăpânească vocea, să nu-i tremure în timp ce-şi pronunță cifrele în scrievorbitor.

În fine, a terminat lucrarea şi-i dă drumul în tubul pneumatic. Opt minute au trecut, îşi aranjează ochelarii pe nas, oftează şi trage spre el lucrarea următoare, cu hârtiuța deasupra. O desface şi o netezeşte. Cu un scris lăbărțat şi neformat, bilețelul conține doar două cuvinte:

Te iubesc.

Timp de câteva momente bune, este mult prea uluit până şi ca să arunce hârtia acuzatoare în gaura de memorie. Când îşi aduce aminte, în sfârşit, şi face treaba asta, deşi ştie prea bine că este periculos să dovedeşti prea mult interes față de orişice, nu se poate abține să mai citească o dată bilețelul, ca să fie sigur că nu scrie, de fapt, altceva. Tot restul dimineții îi vine foarte greu să mai lucreze. Şi, pe lângă faptul că trebuie să se concentreze la nişte lucrări sâcâitoare, cel mai rău este că trebuie să-şi ascundă agitația de tele-ecran. Parcă îl arde un foc în burtă. Masa de prânz la cantină, cu căldura, aglomerația şi zgomotul ei, i se pare un chin. Spera să rămână singur măcar o vreme, în nenorocita asta de oră de prânz, dar nu, cum are ghinion de obicei, dobitocul de Parsons se pleoşteşte lângă el, cu putoarea lui de transpirație, care aproape că bate mirosul metalic al mâncării, şi nu-l slăbeşte o clipă cu pălăvrăgeala despre ce pregătiri se fac pentru Săptămâna de Ură. Ce îl entuziasmează cel mai mult pe Parsons este un cap al Fratelui cel Mare, din hârtie creponată, înalt de doi metri, pe care-l confecționează, pentru ocazia respectivă, grupa de Spioni a fiică-sii. Şi toată situația este cu atât mai enervantă, cu cât Winston abia dacă aude ce îi spune Parsons, din cauza vacarmului din jur, şi trebuie să-i tot ceară să repete câte-o stupizenie. O singură dată o zăreşte pe fata cu părul negru, la o masă de la capătul celălalt al sălii, cu alte două fete. Ea se face că nu-l vede, aşa că el nu se mai uită într-acolo.

După-amiază i se pare ceva mai suportabilă. Imediat după prânz, îi soseşte o lucrare delicată şi dificilă, care o să-i ia mai multe ore şi pentru care trebuie să lase orice altceva la o parte. Este vorba să modifice o serie de rapoarte de producție de acum doi ani, în aşa fel încât să discrediteze un membru de seamă al Partidului Interior, care trece acum, din câte se pare, printr-un con de umbră. La asemenea lucruri Winston se pricepe şi, timp de două ceasuri şi mai bine, reuşeşte să nu se mai gândească deloc la fata cu părul negru. Pe urmă, însă, figura ei îi revine în minte, aducând cu ea o dorință sfâşietoare, insuportabilă, de a fi singur. Până nu rămâne singur, nu poate analiza situația asta neaşteptată. Seara trebuie să şi-o petreacă la Centrul Comunitar. Mai hăpăie o masă fără gust la cantină şi se grăbeşte să ajungă la Centru, ia parte la o mascaradă solemnă intitulată „grup de dezbateri“, joacă două seturi de ping-pong, dă pe gât mai multe pahare de gin şi asistă, timp de jumătate de oră, la o conferință cu titlul „Legătura dintre SOCENG şi şah“. Sufletul i se chirceşte de plictiseală, dar, pentru o dată, nu are deloc chef să tragă chiulul de la Centru. La vederea acelor cuvinte - „Te iubesc” -, l-a năpădit brusc dorința de a rămâne în viață, iar asumarea de riscuri mărunte i se pare, deodată, o prostie cât el de mare. Abia la ora douăzeci şi trei, când a ajuns acasă şi s-a băgat în pat - pe

întuneric şi dacă nu faci zgomot, scapi chiar şi de teama tele-ecranului -, are şi el posibilitatea să-şi urmeze firul gândurilor.

Are de soluționat o problemă de ordin fizic: cum să ia legătura cu fata şi să fixeze o întâlnire? A renunțat acum la varianta că i-ar putea întinde cine-ştie-ce cursă. De data asta, este convins că nu poate fi vorba despre aşa ceva, fiindcă a văzut cu ochii lui cât era de agitată când i-a strecurat bilețelul în palmă. Probabil că, de frică, abia se mai controla, şi era şi normal. Iar ideea de a-i refuza avansul nici nu-i trece prin minte. Nu mai departe decât cu cinci nopți în urmă, îşi imagina ce-ar fi fost să-i crape țeasta cu un bolovan; dar ce mai contează asta acum? Acum se gândeşte la ea goală, la trupul ei tânăr, aşa cum a văzut-o în vis. Şi-o închipuise o proastă, la fel ca toate celelalte femei tinere, numai baliverne şi ură îndesate în cap şi cu pântecul de gheață. Acum, însă, îl cuprinde un fel de febră la gândul că ar putea s-o piardă, că trupul ei alb şi tânăr ar putea aluneca din brațele lui pentru totdeauna! Şi, mai mult decât orice altceva, se teme că ea s-ar putea răzgândi - uite-aşa, pur şi simplu, să se răzgândească -, dacă el nu încearcă să ia cât mai repede legătura cu ea. Dar dificultatea fizică a întâlnirii îl copleşeşte. Este ca şi cum ai încerca să mai faci o mutare la şah, după ce ți se spune că eşti făcut mat. Indiferent în ce direcție te întorci, dai peste un tele-ecran. De fapt, în primele cinci minute după ce a citit biletul, i s-au şi perindat prin minte toate modalitățile posibile de a intra în legătură cu fata; acum, însă, când are timp şi întuneric să se gândească în linişte, le trece în revistă, una câte una, parcă ar etala un instrumentar pe o masă de operație.

Evident că genul de întâlnire de azi-dimineață nu se poate repeta. Dacă fata ar lucra şi ea la Secția Documente, ar fi relativ simplu; dar Winston ştie foarte vag unde se află Secția Literatură şi, în plus, ce pretext ar putea invoca dacă îl întreabă cineva ce caută acolo? Dacă ar şti unde locuieşte fata şi la ce oră iese de la serviciu, ar putea face în aşa fel, încât s-o aştepte undeva, pe drumul ei spre casă; dar nu este indicat să încerce s-o urmărească până acasă, pentru că asta ar însemna să se fâțâie prin fața Ministerului, ceea ce nu ar scăpa neobservat. Să-i trimită o scrisoare prin poştă nici nu poate fi vorba. Toate scrisorile se deschid automat la cartare şi nici măcar nu se mai face un secret din asta. De altfel, puțină lume mai trimite scrisori. Pentru mesajele pe care *trebuie* să le trimiți din când în când, există cărți poştale gata tipărite cu o lungă listă de formule din care le tai pe cele nepotrivite în situația respectivă. Şi, oricum, el nu ştie nici măcar numele fetei, darmite adresa, într-un târziu, ajunge la concluzia că locul cel mai sigur rămâne cantina. Dacă ar putea s-o prindă singură la o masă de pe la mijlocul sălii, nu prea aproape de tele-ecrane şi cu destul vacarm în jur de la conversația celorlalți — dacă toate condițiile astea ar rămâne la fel

timp de, să zicem, treizeci de secunde —, poate că ar reuşi să schimbe câteva cuvinte cu ea.

O săptămână întreagă după aceea, viaţa lui Winston nu mai e viaţă, ci un fel de vis tulbure. A doua zi, fata nu apare la cantină decât în momentul în care el dă să iasă şi când deja s-a dat semnalul de plecare. Probabil că a fost mutată în seria următoare. Trec unul pe lângă celălalt fără să-şi arunce nici măcar o privire. A treia zi, vine la ora obişnuită, dar se aşează la o masă cu alte trei fete, chiar sub unul dintre tele-ecrane. Urmează trei zile de chin, în care nu apare deloc. Toată mintea şi tot trupul lui Winston sunt cuprinse de o sensibilitate insuportabilă, ca o transparenţă, aşa încât orice mişcare, orice sunet, orice atingere, orice cuvânt pe care trebuie să-l spună sau să-l asculte, totul i se pare dureros, totul este pentru el o agonie. Nici în somn nu-l mai părăseşte cu totul imaginea fetei, în aceste trei zile, nici nu se mai atinge de jurnal. Singura uşurare şi-o găseşte în munca pe care o face şi în care se poate pierde uneori şi câte zece minute în şir. Nu are absolut nici un indiciu de ce anume s-ar fi putut întâmpla cu ea. Nu are cum întreprinde vreo anchetă. Se poate foarte bine ori să fi fost vaporizată, ori să se fi sinucis, ori chiar să fi fost transferată la celălalt capăt al Oceaniei; varianta cea mai rea — şi cea mai plauzibilă dintre toate - este, însă, că s-a răzgândit şi s-a hotărât să-l evite.

Şi totuşi, în ziua următoare, iat-o, a reapărut. Şi-a scos eşarfa care-i susţinea braţul şi şi-a pus o banderolă cu leucoplast în jurul încheieturii. În clipa în care o revede, se simte atât de fericit, încât nu se poate abţine s-o privească drept în faţă mai multe secunde. După încă o zi, este la un pas de a reuşi să intre în vorbă cu ea. De cum intră în sala de mese a cantinei, o şi zăreşte, uite-o, stă la o masă departe de perete şi e singură. Este încă devreme pentru seria lor şi sala încă nu s-a umplut. Coada se târăşte parcă mai încet ca niciodată, iar când Winston ajunge aproape de ghişeu, se opreşte vreo două minute, pentru că un dobitoc din faţă se plânge că nu şi-a primit tableta de zaharină. Fata este tot singură, aşa încât Winston, ţinându-şi strâns tava, se îndreaptă spre masa ei. Merge indiferent către ea, căutând cu ochii un loc la o masă din spatele ei. Mai are de mers doar câţiva metri şi nu i-ar lua mai mult de două secunde, când aude o voce care îl strigă din spate: — Smith! Se face că nu aude.

— Smith! - strigă din nou vocea, mai tare.

Nu mai are nici un rost să se prefacă, aşa că se întoarce. Este un tânăr cu un cap prelung, ca de cal, şi cu o expresie stupidă pe faţă, care se numeşte Wilsher şi pe care îl cunoaşte foarte vag. Acest Wilsher îl invită pe Winston la masa lui, unde a rămas un loc liber. Nu este bine să refuze. Odată recunoscut, nu mai poate merge să se aşeze la o masă unde se află deja o fată singură. Ar fi mult prea bătător la ochi. Se aşează, deci, la masa lui Wilsher, zâmbind cât poate mai prietenos. Chipul decolorat şi cretin se

luminează tot la zâmbetul lui. Winston are o halucinație de moment: se vede pe el însuşi izbind cu o secure în moalele capului din fața lui. După alte câteva minute, se ocupă şi masa fetei.

Însă precis că l-a văzut venind spre ea şi poate că i-a înțeles intenția. A doua zi, face tot posibilul să sosească la cantină printre primii. Şi uite că fata se află deja la o masă, cam tot pe acolo şi tot singură. În fața lui Winston, la coadă, este un individ scund, cu mişcări iuți ca de gândac şi cu o figură plată în jurul unor ochi mici şi suspicioşi. Când porneşte de la ghişeu cu tava, Winston îşi dă seama că omul cel mărunțel se îndreaptă spre masa fetei. Toate speranțele lui se prăbuşesc din nou. Mai există un loc liber la o masă mai departe, dar ceva din felul cum arată sfrijitul ăsta îi spune lui Winston că individul este destul de atent cu propriu-i confort, ca să aleagă masa cea mai liberă. Îl urmează, totuşi, fără prea mare convingere. Nu poate face nimic dacă n-o prinde pe fată singură. În clipa următoare, însă, aude o bufnitură înspăimântătoare. Omul din fața lui a căzut în patru labe, tava i-a zburat din mâini, iar pe podea se scurg două pârâiaşe, unul de supă, celălalt de cafea. Nefericitul se ridică în picioare brusc, privindu-1 cu duşmănie pe Winston şi bănuindu-1, e şi clar, că i-a pus piedică. Dar totul se sfârşeşte cu bine. După câteva clipe, cu inima tunându-i în piept, Winston se aşează la masa fetei.

Nu se uită la ea. Îşi pune tava jos şi începe să mănânce. A venit cu gândul că e foarte important să-i spună imediat ce are de spus, până nu vine altcineva, dar acum l-a cuprins o frică teribilă. A trecut o săptămână de când ea s-a apropiat de el. Probabil că s-a răzgândit - precis s-a răzgândit! Este imposibil ca o asemenea aventură să se termine cu bine; în viața de zi cu zi, aşa ceva nu se întâmpla. Şi poate că ar renunța cu totul să mai intre în vorbă cu fata, dacă nu l-ar zări, deodată, pe Ampleforth, poetul cu urechile păroase, cum umblă de colo-colo prin sală cu tava, căutând un loc liber. În felul lui absent, Ampleforth se simte legat de Winston şi, dacă apucă să-l vadă, precis se înființează la masa asta. Are, deci, cam un minut la dispoziție. Şi el şi fata mănâncă, prefăcându-se că nu văd ce este în jurul lor. În gamelele de tablă au o mâncare cu un sos subțire, de fapt o ciorbă de fasole boabe. Winston începe să vorbească abia şoptind. Nici unul, nici celălalt nu ridică ochii; amândoi îşi înfundă lingurile în gură cu zeama cea lungă şi, între o lingură şi alta, schimbă câteva cuvinte cu o voce lipsită de orice expresie:

— La cât ieşi de la serviciu?

— Opşpe-treizeci.

— Unde ne putem vedea?

— Piața Victoriei, lângă monument.

— E plin de tele-ecrane.

— Nu contează, dacă-i lume-n jur.

— Care-i semnul?

— Nu, nu, să nu te-apropii de mine până nu mă vezi cu multă lume-n jur. Şi nu te uita la mine. Ţin-te pe undeva pe-aproape.

— La ce oră?

— La nouăşpe.

— Foarte bine.

Ampleforth nu-l zăreşte pe Winston. Se aşează la altă masă. Winston şi fata nu mai schimbă nici o vorbă şi, atâta cât pot doi oameni, stând la aceeaşi masă, faţă în faţă, să nu se uite unul la celălalt, îşi evită privirile. Fata îşi termină prânzul mai repede şi pleacă, iar Winston rămâne să fumeze o ţigară.

În Piaţa Victoriei ajunge înainte de ora stabilită. Se plimbă în jurul soclului imensei columne în vârful căreia se înalţă statuia Fratelui cel Mare, cu ochii aţintiţi spre cer, către sud, unde a înfrânt avioanele eurasiene — acum câţiva ani era vorba de avioanele estasiene - în Bătălia pentru Aerobaza Unu. Pe strada din faţa monumentului, se află o statuie ecvestră care l-ar reprezenta, zice-se, pe Oliver Cromwell. La cinci minute după ora stabilită, fata nu a apărut încă. Pe Winston îl năpădeşte iarăşi teama teribilă de azi-dimineaţă. Nu mai vine, s-a răzgândit! Se îndreaptă cu paşi rari spre partea de nord a Pieţei şi deodată simte un fel de plăcere sumbră: uite-o, sigur că da, este biserica Sfântul Martin-de-pe-Câmp, ale cărei clopote, pe vremea când mai avea aşa ceva, băteau zicând: „Ai să-mi dai trei gologani“. Se întoarce pe călcâie şi, în acelaşi moment, o zăreşte pe fată, stând la picioarele monumentului şi citind - sau prefăcându-se a citi - un afiş care se întinde în spirală, pe columnă în sus. Nu este indicat să se apropie de ea până nu se mai adună nişte lume, fiindcă postamentul este tapetat de jur împrejur cu tele-ecrane. De undeva, din stânga, se aude brusc un vacarm de strigăte şi huruitul unor vehicule grele. Toată lumea o ia la fugă prin mijlocul Pieţei. Fata se strecoară agilă printre leii de la baza monumentului şi se alătură valului. Winston se ia şi el după ea. În timp ce fuge, pricepe, din câteva remarci spuse cu voce tare, că trece un convoi de prizonieri eurasieni.

Latura de sud a Pieţei este deja blocată de o masă densă de oameni. Winston care, de felul lui, gravitează de obicei către exteriorul gloatelor, acum se împinge, se îmbrânceşte, îşi forează drumul până în mijlocul mulţimii, în scurt timp, ajunge la o întinsoare de braţ de fată, dar drumul îi este blocat de o namilă de prol şi de o femeie aproape la fel de masivă, probabil nevasta lui, care formează un fel de zid de carne, imposibil de trecut. Dar Winston este hotărât să pătrundă, se răsuceşte cu umărul înainte, şi, zvâcnind cât poate el de tare, reuşeşte să şi-l înfigă între ei. Timp de câteva clipe i se pare că maţele îi sunt măcinate între cele două şolduri musculoase, dar în cele din urmă răzbeşte, nu fără o năduşeală zdravănă.

Acum se află alături de fată, umăr la umăr cu ea, amândoi holbându-se înainte.

Pe stradă trece lent un lung şir de camioane, cu câte patru santinele cu fețe inexpresive, înarmate cu pistoale-mitralieră şi stând în poziție de drepți în cele patru colțuri, în camioane se află înghesuiți, claie peste grămadă, o mulțime de omuleți galbeni, îmbrăcați în uniforme verzui zdrențuite. Fețele lor mongoloide, triste, privesc fix peste obloanele camioanelor, fără să arate nici o curiozitate. Din când în când, câte un camion se hurducă şi atunci se aude un *clang-clang* de metale: toți prizonierii au cătuşe de fier la picioare. Camion după camion de fețe triste se scurg prin fața mulțimii. Winston ştie că trec, dar numai din când în când este conştient de trecerea lor. Umărul fetei şi brațul ei, până la cot, sunt lipite de ale lui. Obrazul ei este destul de aproape de al lui, ca să-i simtă căldura. Ea preia imediat inițiativa – ca la cantină, de altfel, începe să murmure, cu aceeaşi voce lipsită de expresie ca şi mai devreme, abia mişcându-si buzele, o şoaptă care se îneacă foarte uşor în vacarmul de voci şi huruitul camioanelor.

— M-auzi?

— Da.

— Poți să-ți iei liber duminică?

— Da.

— Atunci, ascultă cu atenție. Trebuie să ții minte. Te duci la gara Paddington...

Îl uimeşte precizia militărească de care dă dovadă când îi descrie drumul pe care trebuie să-l urmeze: jumătate de oră cu trenul; iese din gară şi-o ia la stânga; doi kilometri pe drum; dă de-o poartă cu drugul de sus lipsă; merge pe-o cărare peste un câmp; o pajişte cu iarbă; o potecă printre tufişuri; un copac uscat, cu muşchi pe el. Parcă ar avea o hartă în cap.

— Poți să ții minte toate astea? — şopteşte ea în cele din urmă.

— Da.

— O iei la stânga, la dreapta şi iarăşi la stânga. Şi poarta n-are drugul de sus.

— Bine. La ce oră?

— Pe la cinşpe. S-ar putea să ai de aşteptat. Eu vin pe alt drum. Eşti sigur că ții minte totul?

— Da.

— Atunci pleacă de lângă mine cât poți de repede. Nu avea nevoie să i-o mai spună şi pe asta.

Dar, pentru moment, nu-şi poate croi drum afară din mulțime, încă mai trec camioane şi lumea încă mai cască gura, setoasă de spectacol. La început s-au auzit huiduieli ici şi colo, dar numai de la membrii Partidului, câți se află prin mulțime, şi în scurt timp s-au oprit. Sentimentul dominant a

rămas curiozitatea. Străinii, fie din Eurasia, fie din Estasia, sunt un fel de animale ciudate pe care le vezi exclusiv în postura de prizonieri şi chiar şi aşa nu apuci să arunci mai mult decât o privire fugară către ei. Nu ştii niciodată ce se întâmpla cu ei, cu excepția celor câțiva care sunt spânzurați drept criminali de război; ceilalți pur şi simplu dispar, probabil în lagăre de muncă silnică. Fețele rotunde, mongoloide, au făcut acum loc unora de tip mai european, murdare, nerase şi epuizate. Ochii ăia care privesc de deasupra unor pomeți uscați se întâlnesc din când în când cu ai lui Winston, uneori chiar cu o ciudată intensitate, pe urmă dispar în depărtare. Convoiul se apropie de sfârşit. In ultimul camion, zăreşte un bătrân cu o claie de păr încărunțit, care stă în picioare, cu încheieturile mâinilor încrucişate în față, ca şi cum ar fi obişnuit să le aibă legate. Se apropie clipa când Winston şi fata trebuie să se despartă. Dar, în ultimul moment, când mulțimea încă îi mai presează ca pe nişte sardele, mâna ei pipăie după a lui şi i-o strânge în fugă.

Nici o secundă nu durează, şi totuşi lui i se pare că stau cu mâinile încleştate de-o veşnicie. Are timp berechet să-i învețe fiecare detaliu al mâinii, îi studiază degetele lungi, unghiile bine conturate, pielea înăsprită de muncă şi bătăturile, pielea catifelată de sub încheietură. Chiar şi numai aşa, pipăind-o, şi tot ar recunoaşte-o, dacă ar vedea-o. Deodată, îi fulgeră prin minte că nu ştie ce culoare au ochii ei. Probabil căprui, deşi oamenii cu părul negru au uneori ochii albaştri. Să se întoarcă şi să se uite la ea ar fi o nebunie cât el de mare. Cu mâinile strânse una într-altă, nevăzuți în mijlocul gloatei de trupuri, stau şi se uită amândoi fix înainte; în loc de ochii fetei, ochii prizonierului cel bătrân se încrucişează cu ai lui Winston de sub şuvoaiele de păr cărunt.

2

Winston o apucă pe drumul brăzdat de lumini şi umbre, călcând în pete de aur ori de câte ori crengile se despart. Sub copacii de pe partea stânga, pământul este acoperit cu clopoței. Aerul cald parcă îi sărută pielea. Este 2 mai. De undeva, din inima pădurii, se aude gânguritul unor hulube.

A ajuns ceva mai devreme. Călătoria nu i-a pus nici o problemă, iar fata se vede limpede că este atât de experimentată, încât nici lui nu-i mai este atât de frică. Probabil că, dacă spune ea că a găsit un loc sigur, poți avea încredere în judecata ei. În general, nu eşti cu nimic mai în siguranță la țară decât la Londra. Nu există tele-ecrane, bineînțeles, dar se poate foarte bine să existe microfoane ascunse care să-ți înregistreze vocea şi să fii recunoscut după aceea, în plus, este greu să călătoreşti de unul singur, fără să atragi atenția. Pentru distanțe sub 100 de kilometri, nu ai nevoie de

viză pe paşaport, dar uneori sunt patrule care îşi fac veacul prin gări, controlează actele fiecărui membru al Partidului pe care-l întâlnesc şi pun întrebări indiscrete. Nu a apărut, însă, nici o patrulă, iar pe drumul dinspre gară până aici s-a asigurat, aruncând priviri atente în urmă, că nu se ţinea nimeni după el. Trenul era plin de proli care se simţeau ca în vacanţă, din cauza vremii văratice, în vagonul în care a călătorit el, băncile de lemn erau supraaglomerate de o singură familie imensă, de la o străbunică ştirbă până la un copil de o lună; se duceau cu toţii la ţară, la nişte neamuri, să-şi petreacă după-amiază, şi, aşa cum i-au explicat lui Winston, deşi el nu-i întrebase, ca să facă rost de nişte unt pe sub mână. Drumul se lăţeşte şi, după un minut, ajunge la cărarea despre care i-a spus fata, o potecă pentru vite, care se înfundă în lăstăriş. Nu are ceas, dar încă nu poate fi ora cincisprezece. Sub picioarele lui, clopoţeii sunt atât de mulţi, încât nu poate să nu calce pe ei. Se aşează în genunchi şi culege câţiva, ca să-şi mai omoare timpul, dar şi cu sentimentul tulbure că i-ar plăcea să aibă un buchețel, să i-l ofere fetei când o veni. A apucat să culeagă deja cam de-un buchet şi-i duce la nas, ca să le simtă mirosul slab şi parcă bolnăvicios, când, deodată, aude în spate un zgomot şi înlemneşte: e trosnetul tipic al unor vreascuri sub picior. Continuă să culeagă clopoţei, fiindcă nici nu are cum să facă altceva, din poziţia în care se află. Poate că este fata, dar se poate la fel de bine să-l fi urmărit cineva. Dacă se uită înjur, ar putea părea vinovat de cine-ştie-ce. Smulge un clopoţel, apoi altul. O mână i se aşează uşor pe umăr.

Întoarce capul. Fata este. Îi face semn cu capul, evident ca să-l avertizeze că trebuie să tacă, pe urmă dă la o parte lăstărişurile şi se înfundă ea cea dintâi printre ele, pe potecuţa îngustă care duce în inima pădurii. Este clar că a mai fost pe-aici şi altă dată, pentru că evită băltoacele de parcă le-ar şti pe dinafară. Winston o urmează, ţinând strâns în mână buchețelul de clopoţei. Acum s-a mai liniştit, dar, uitându-se la trupul puternic şi zvelt care saltă în faţa lui, cu eşarfa stacojie destul de strânsă ca să-i scoată în evidenţă curbura şoldurilor, parcă îl doare sentimentul propriei lui inferiorităţi. Chiar şi acum, chiar dacă au ajuns până aici, se poate foarte bine ca fata să se întoarcă spre el, să-l privească în faţă şi să-i piară cheful de el. Aerul înmiresmat şi frunzele verzi îl descurajează şi mai mult. Încă de pe drumul de la gară încoace, soarele de mai l-a făcut să se simtă murdar şi ofilit, o fiinţă care stă numai înăuntru şi care are praful şi funinginea Londrei până şi în porii pielii, îşi dă seama că, până astăzi, ea nu l-a văzut, probabil, niciodată în aer liber, la lumina zilei. Au ajuns la capătul potecii, la copacul doborât pe care trebuia să-l caute ca reper. Fata se saltă peste trunchi şi împinge tufişurile la o parte printr-un loc unde nu ai bănui că există vreo trecere. Winston o urmează, ca şi până acum, şi

descoperă un luminiş natural, o movilă înconjurată de copaci tineri, înalţi, care o închid complet.

— Am ajuns, zice fata, oprindu-se şi răsucindu-se cu faţa spre el.

El rămâne proţăpit în faţa ei, la câţiva paşi. Nu îndrăzneşte să se apropie de ea.

— N-am vrut să spun nici o vorbă pe drumeag, continuă tot ea, în caz c-ar fi vreun microfon ascuns pe cine-ştie-unde. Nu cred să fie, dar nu poţi să ştii niciodată. Oricând se poate să-ţi recunoască vocea vreunul din porcii ăia. Aici, în schimb, n-avem de ce ne teme.

Încă nu are curaj să facă vreun pas spre ea.

— N-avem de ce ne teme? — repetă el prosteşte.

— Nu, uită-te la copaci, zice ea şi-i arată cu mâna de jur împrejur. Copacii sunt frasini care se vede că au fost tăiaţi cândva şi au răsărit din nou, formând o pădure de beţe, dintre care nici unul nu este mai gros decât încheietura mâinii. Vezi, nici unul nu este destul de mare ca să poată încăpea în el un microfon. Şi pe urmă, eu am mai fost aici.

În timp ce fata îi vorbeşte despre copaci, Winston reuşeşte să se urnească doi paşi înainte. Ea stă perfect dreaptă în faţa lui, cu un zâmbet care arată oarecum sarcastic, parcă s-ar mira de ce îi trebuie atâta vorbărie ca să treacă la fapte. Clopoţeii îi scapă toţi din mână şi se revarsă ca o cascadă. Parcă din propria lor iniţiativă i-au scăpat pe jos. O ia uşor de mână.

— Poţi să crezi, zice el, că până-n clipa asta nu ştiam ce culoare au ochii tăi?! Observă că sunt căprui, o nuanţă de căprui ceva mai deschis, cu genele negre. Acuma, când m-ai văzut cum arăt în realitate, mai poţi să te uiţi la mine?

— Da' sigur că da, de ce nu?

— Am treizeci şi nouă de ani şi-o nevastă de care nu pot scăpa. Am varice şi cinci dinţi falşi.

— Dac-ai şti cât de puţin îmi pasă, zice fata.

În clipa următoare - greu de spus cine a făcut primul pas -, ea se află în braţele lui.

La început, nu are nici o senzaţie, doar atâta, că pur şi simplu nu-i vine să creadă. Trupul ei tânăr stă strâns de-ai lui, părul ei negru stă lipit de obrazul lui şi - da, chiar aşa! - chiar îşi ridică ochii spre el şi-acum el chiar o sărută pe buzele roşii desfăcute. Şi-a încolăcit braţele în jurul gâtului lui şi-i spune „iubitule, comoara mea, iubirea mea". O trage în jos, să se întindă împreună pe iarbă, iar ea nu i se împotriveşte deloc; poate face cu ea ce-i trece prin cap. Dar adevărul este că nu-şi poate defini vreo senzaţie fizică; îşi dă seama de atingere şi atât. Nu simte nimic altceva decât neîncredere şi mândrie. Îi pare bine de ce face, dar nu are nici o dorinţă fizică. Ori că l-a luat prea repede, ori că tinereţea şi frumuseţea ei l-au speriat; poate că este

mult prea învățat să trăiască fără femei - nu ştie de ce. Fata se opinteşte să se ridice şi-şi scoate un clopoțel din păr. Se reazemă de el, punându-i un braț pe piept.

— Nu-i nimic, iubitule, nu-i nici o grabă, avem toată după-amiază la dispoziție. Nu-i aşa că ascunzătoarea asta-i minunată? Am descoperit-o mai demult, când eram într-o excursie în grup şi m-am rătăcit de ceilalți. Chiar dacă se-apropie careva, îl auzi şi de la o sută de metri.

— Cum te cheamă? - întreabă Winston.

— Julia. Eu ştiu cum te cheamă pe tine. Winston, nu? Winston Smith.

— De unde ai aflat?

— Am impresia că sunt mai bună decât tine la aflat diverse lucruri, iubitule. Spune-mi, ce părere aveai despre mine înainte de ziua când ți-am dat biletul ăla?

Winston nu simte deloc nevoia să-i îndruge minciuni. Şi, pe urmă, dacă începe cu partea cea mai rea, parcă sună a vino-ncoace.

— Te detestam ori de câte ori te zăream. Voiam să te violez şi după aia să te omor. Acum două săptămâni m-am gândit foarte serios să-ți crap capul cu un bolovan. Dacă chiar vrei să ştii, mi-am închipuit că eşti cine-ştie-ce agent de-ai Poliției Gândirii.

Fata izbucneşte în hohote de bucurie, luând ce-i spune el, se vede, ca pe-o recunoaştere a calității jocului pe care l-a făcut.

— Hai, nu, zău, chiar Poliția Gândirii?! Nu se poate să te fi gândit chiar la ăia!

— În fine, poate nu chiar c-ai lucra la ei, dar, din felul cum te comportai în general, ştii, numai pentru că eşti tânăra şi proaspătă şi sănătoasă, m-am gândit că probabil...

— Te-ai gândit că sunt o bună membră a Partidului. Curată în vorbă şi-n faptă. Drapele, marşuri, lozinci, jocuri, excursii în grup - toată panoplia. Şi ce te-ai mai gândit tu, că dac-aş avea şi-un sfert de motiv, te-aş denunța că eşti criminal în gândire şi te-aş trimite la plutonul de execuție, nu?

— Cam aşa ceva. Ştii bine că multe fete din ziua de astăzi aşa ar proceda.

— Din cauza porcăriei ăsteia sunt toate aşa, zice Julia, smulgându-şi eşarfa stacojie a Ligii Tineretului Anti-Sex şi aruncând-o pe o creangă.

Pe urmă, ca şi cum şi-ar fi adus aminte de ceva când şi-a atins talia, bagă mâna în buzunarul salopetei şi scoate o bucată mică de ciocolată, o rupe în două şi-i întinde jumătate lui Winston. Nici nu a apucat s-o ia din mâna ei, că şi-a dat seama, după miros, că nu este ciocolata obişnuită. Asta este închisă la culoare şi luceşte şi învelită în poleială. Ciocolata pe care o mănâncă el de obicei este fărâmicioasă şi are o culoare maronie, palidă şi

un gust, dacă se poate compara cu aşa ceva, ca fumul de la gunoaiele arse. Totuşi, din când în când, i s-a mai întâmplat să pună în gură câte o bucățică de ciocolată ca asta pe care i-a dat-o Julia. Din prima clipă când i-a mirosit parfumul, s-a deşteptat în memoria lui o amintire confuză, pe care n-o poate localiza, dar care, în orice caz, este puternică şi tulburătoare.

— De unde ai chestia asta? - o întreabă.

— Am luat-o de la negru, răspunde ea indiferentă. Ştii, eu sunt genul de fată care atrage privirile. Sunt şi bună la jocuri. Am fost comandantă de grupă la Spioni. Fac muncă voluntară trei seri pe săptămână pentru Liga Tineretului Anti-Sex. Ore-ntregi am pierdut lipind rahaturile lor nenorocite prin toată Londra. La marşuri, întotdeauna duc câte un capăt al pancartei, întotdeauna am o mutră fericită şi nu trag chiulul de la nimic. Zbiară cu gloata, asta-i deviza mea. Numai aşa poți trăi liniştit.

Prima bucățică de ciocolată s-a topit deja în gura lui Winston. Are un gust delicios, iar amintirea aceea confuză încă îi mai gravitează pe la marginile conştiinței de sine şi îşi dă seama de ea, asta e clar, dar nu-i poate atribui o formă bine conturată, de parcă ar fi un obiect privit cu coada ochiului, încearcă s-o alunge, cu singura certitudine că este amintirea a ceva ce ar vrea să repare, dar nu mai poate.

— Eşti foarte tânăra, îi spune Juliei. Ai zece sau cincisprezece ani mai puțin ca mine. Ce poți găsi care să te atragă, la un bărbat de vârsta mea?

— Mi-a plăcut mutra ta şi m-am gândit să-mi încerc norocul. Mă cam pricep să descopăr oamenii care nu au de-a face cu *ăia.* Cum te-am văzut, am fost convinsă că eşti contra *ălora.*

Ăia, se pare, sunt Partidul, şi mai cu seamă Partidul Interior, despre care vorbeşte fără menajamente şi cu o ură zeflemitoare, făcându-l pe Winston să se crispeze întrucâtva, deşi este şi el de acord că poate singurul loc de pe lume unde ar putea fi în siguranță este poienița în care se află acum. Ceea ce-l uimeşte la ea este vulgaritatea limbajului. Membrii Partidului nu au voie să înjure şi chiar şi Winston nu înjură decât foarte rar şi, în orice caz, nu în gura mare. Dar Julia parcă nu poate pomeni Partidul, şi mai ales pe cel Interior, fără a folosi acel gen de cuvinte pe care le mai găseşti câteodată scrise cu cretă pe alei. Nu poate spune că nu-i place: este, pur şi simplu, simptomul revoltei ei împotriva Partidului şi a tuturor preceptelor Partidului şi pare cumva antiseptic şi natural, ca strănutul calului când miroase ovăz stricat. Pleacă amândoi din luminiş, hoinărind prin umbra zdrențuită de lumină şi ținându-se unul pe altul pe după mijloc, atunci când au loc să umble umăr lângă umăr. Winston observă cât de suplă pare talia Juliei acum, că şi-a scos eşarfa. Nu vorbesc decât în şoapta cea mai slabă. Ajung imediat la marginea păduricii. Ea îl opreşte:

— Nu ieşi la lumină. Să nu te vadă careva. Dacă stăm aici, între crengi, nu avem de ce ne teme.

De jur împrejur sunt tufişuri de alun. Lumina soarelui, deşi filtrată de nenumăratele frunze, tot le încălzeşte fețele. Winston se uită peste câmpul care se deschide înaintea lor şi se simte cuprins de o uimire lentă şi ciudată, recunoscând locurile. Le ştie din vedere. O pajişte roasă la firul ierbii, cu un drumeag care şerpuieşte de-a latul ei şi câte un muşuroi de cârtiță ici şi colo. În peretele de verdeață părăginit de pe partea cealaltă, crengile ulmilor se leagănă abia vizibil în adierea vântului, iar frunzele lor unduiesc fremătător, în masă densă, ca părul femeilor. Precis că pe-acolo, pe undeva, ascuns de ochii lor, curge un pârâu cu băltoace verzi de apă, în care viermuiesc ochenele.

— Nu cumva e şi un pârâiaş pe-aici, pe undeva? - întreabă Winston, cu o voce surdă.

— Ba da, e un pârâu. Pe-acolo, pe la marginea câmpului ăluia. Are şi peşti, din ăia mari. Poți să-i vezi cum zac în mâl în ochiurile de pe sub sălcii şi dau din coadă.

— Parc-ar fi Tărâmul de Aur; în fine, aproape, şopteşte el.

— Ce-i aia Tărâmul de Aur?

— Nu e nimic, de fapt, e un peisaj pe care-l tot văd eu în vis.

— Uite, îi atrage atenția Julia.

Un sturz s-a oprit pe o creangă la nici cinci metri de ei, aproape la nivelul ochilor lor. Probabil că nu i-a văzut, pentru că el stă în plin soare, iar ei au rămas în umbră, îşi desface aripile şi le aşează cu grijă la loc, lasă capul în piept pentru un moment, de parcă ar face o reverență soarelui, după care începe să reverse un torent de triluri, în zumzetul după-amiezii, volumului sunetului îți dă fiori. Winston şi Julia se lipesc unul de celălalt, fascinați. Cântecul continuă minute în şir, cu o variație uimitoare, fără să se repete nici măcar o singură dată, ca şi cum pasărea şi-ar etala într-adins virtuozitatea. Din când în când, se opreşte pentru câteva secunde, îşi desface şi-şi strânge la loc aripile, pe urmă îşi umflă pieptul pestriț şi deodată cântecul izbucneşte din nou. Winston se uită la el cu un fel de respect ciudat. Pentru cine sau pentru ce cântă sturzul ăsta? Nu este nici o pereche şi nici un rival care să-l urmărească. De ce stă la marginea unei păduri izolate şi-şi iroseşte cântecul în auzul nimănui? Se întreabă dacă, la urma urmei, n-o fi totuşi vreun microfon ascuns pe undeva prin apropiere. El şi Julia nu au vorbit decât în şoaptă şi vorbele lor nu le-a putut capta, dar cântecul sturzului, da. Şi poate că la celălalt capăt al firului ascultă vreun individ mărunt, cu mutră de gândac — poate că ascultă *asta.* Dar, încetul cu încetul, torentul de cântec îi alungă din minte orice speculație. Parcă ar fi o materie lichidă care curge peste el, amestecându-se cu soarele care se filtrează printre frunze, încearcă să nu se mai gândească la nimic, doar să

simtă. Talia fetei, pe care o înlănțuie cu brațul, este caldă şi delicată. O întoarce cu fața spre el şi-şi reazemă piepturile unul de celălalt: trupul ei parcă se topeşte într-al lui. Oriunde şi-ar aşeza mâinile, trupul Juliei se modelează după mâinile lui ca apa. Buzele li se încleştează. Cu totul altceva decât săruturile dure de la început. Când îşi îndepărtează fețele unul de celălalt, fiecare scoate câte un oftat adânc. Pasărea îi aude pentru prima dată, se sperie şi zboară de pe creangă, bătând tare din aripi.

Winston îşi lipeşte buzele de urechea ei şi-i Şopteşte:

— Haide-acuma.

— Nu aici, îi răspunde Julia, tot în şoaptă. Vino înapoi în ascunzătoare. E mai sigur.

O iau amândoi înapoi spre luminiş pe acelaşi drum pe care au venit, mergând repede şi făcând sâ trosnească vreascurile din loc în loc. Când ajung în mijlocul cercului de frasini, Julia se întoarce cu fața spre el. Şi unul şi celălalt gâfâie, dar ei îi apare imediat zâmbetul în colțurile gurii. Rămâne aşa câteva clipe, uitându-se fix în ochii lui Winston, pe urmă îşi duce mâna la fermoarul salopetei şi, uite! da, aproape ca în visele lui. Aproape la fel de iute cum şi-a închipuit el această scenă, Julia îşi smulge hainele de pe ea şi le azvârle deoparte cu acelaşi gest măreț cu care ai zice că anihilează o civilizație întreagă. Trupul îi străluceşte alb în lumina soarelui. Dar, în prima clipă, el nu se uită la trupul ei: ochii îi rămân ancorați de pistruii de pe obrajii ei, care zâmbesc a obrăznicie, îngenun-chează în fața ei şi-i apucă amândouă mâinile într-ale lui.

— Ai mai făcut treaba asta?

— Sigur că da. De sute de ori - sau, în fine, în orice caz de zeci de ori.

— Cu membri ai Partidului?

— Da, întotdeauna numai cu membri ai Partidului.

— Ai Partidului Interior?

— Nu, cu porcii ăia nu. Da' sunt o mulțime care-ar vrea, dacă ar avea şi numai pe jumătate ocazia. Crezi că sunt aşa de sfinți cum vor să pară?

Inima lui Winston se înflăcărează. De zeci de ori a făcut treaba respectivă; el ar vrea s-o fi făcut de sute - de mii de ori. Orice sună a corupție îi umple întotdeauna sufletul cu o speranță sălbatică. Poate, cine ştie?, Partidul este, de fapt, putred, dincolo de fațada pe care şi-o etalează, poate cultul vigorii şi al autonegării, pe care şi-l întreține, nu este decât o înşelătorie care să mascheze nedreptatea. Dacă ar putea, le-ar da lepră sau sifilis la toată şleahta aia nenorocită - ce mult i-ar plăcea să facă o chestie de genul ăsta! Ar fi în stare să facă orice care să degradeze, să slăbească, să submineze! O trage pe Julia în jos, către el, aşa încât ajung amândoi față în față, în genunchi.

— Uite ce e: cu cât ai mai mulți bărbați la activ, cu atât te iubesc mai mult. Înțelegi ce vreau să zic?

— Da, înțeleg perfect.

— Detest puritatea. Detest corectitudinea. Nu vreau să mai existe virtute nicăieri. Vreau ca toată lumea să fie coruptă până-n măduva oaselor.

— Păăăi, atunci, eu cred că-s bună pentru tine, iubitule. Eu *sunt* coruptă până-n măduva oaselor.

— Îți place să faci treaba asta? Adică nu numai cu mine, acum - chestia în sine, vreau să zic?

— Îmi place la nebunie.

Asta voia să știe de la ea, mai presus de orice. Nu numai dragostea pentru un singur om, ci pofta animalică, instinctul simplu, nediferențiat, asta este forța care o să ajungă să pulverizeze Partidul. O răstoarnă pe spate în iarbă, printre clopoțeii împrăştiați mai devreme. De data asta, totul merge fără nici o dificultate; până la urmă, piepturile ajung să li se ridice şi să coboare într-un ritm normal şi se descleştează unul de celălalt cu un fel de uitare de sine voluptuoasă. Soarele s-a făcut parcă mai fierbinte. Winston o acoperă cu salopeta. Ațipesc amândoi aproape imediat şi dorm cam o jumătate de oră.

Winston se trezeşte primul. Se ridică în capul oaselor şi se uită la chipul pistruiat al Juliei care mai doarme încă liniştită, cu obrazul în palmă. Cu excepția gurii, n-ar putea spune că are trăsături frumoase. Are şi un rid sau două în jurul ochilor, dacă te uiți atent. Părul scurt şi negru este extraordinar de des şi de mătăsos, îşi dă seama că tot nu ştie cum o cheamă pe numele de familie şi unde locuieşte. Trupul ei tânăr şi altminteri puternic, dar acum neajutorat în somn, deşteaptă în el un sentiment de milă şi dorința de a o proteja. Dar nu mai este tandrețea aceea instinctivă pe care a resimțit-o în aluniş. Dă salopeta la o parte şi-i priveşte cu atenție şoldul alb şi catifelat. Pe vremuri, un bărbat se uita la corpul unei femei şi-şi dădea seama că se trezea în el dorința şi cu asta, basta. În ziua de azi, însă, nu mai găseşti dragoste curată sau dorință curată. Nici o emoție nu mai este pură, pentru că totul este amestecat cu teamă şi cu ură. Împreunarea lor a fost o bătălie, iar orgasmul - o victorie. Au dat o lovitură Partidului. A fost un gest politic.

3

— Mai putem veni aici încă o dată, zice Julia. De obicei, poți folosi aceeaşi ascunzătoare de două ori, fără probleme. Da', bineînțeles, nu înainte de o lună-două, cam aşa.

Nici nu s-a trezit bine şi a şi început să se comporte altfel. Grăbită, parcă ar avea alte treburi, îşi trage lucrurile pe ea, îşi înnoadă eşarfa stacojie la brâu şi acum stabileşte amănuntele întoarcerii acasă. Lui Winston i se pare firesc să lase treaba asta în seama ei. Are, fără îndoială, acea istețime practică de care el duce lipsă şi pare să aibă cunoştințe foarte amănunțite despre împrejurimile Londrei, adunate în timpul nenumăratelor excursii în grup. Îi descrie o cale de întoarcere cu totul alta decât cea pe care a venit şi-l scoate la o altă stație de cale ferată. Niciodată să nu mergi acasă pe acelaşi drum pe care ai plecat, îi spune, pe tonul pe care enunți cine-ştie-ce principiu fundamental. Ea urmează să plece prima, iar el trebuie să mai aştepte o jumătate de oră acolo şi pe urmă să pornească pe urmele ei.

Îi pomeneşte şi de un loc unde se pot întâlni după slujbă, peste patru seri: pe o stradă dintr-o mahala, unde este o piață zgomotoasă şi de obicei ticsită de lume. Ea o să se plimbe printre tarabe, prefăcându-se a căuta şireturi de pantofi sau ață de cusut. Dacă totul e în regulă, o să-şi sufle nasul la apropierea lui; dacă nu, el trebuie să treacă pe lângă ea, ca şi cum nu s-ar cunoaşte. Dar acolo, în mijlocul vacarmului şi cu puțin noroc, ar trebui să poată sta de vorbă un sfert de oră şi să fixeze întâlnirea următoare.

— Gata, mă duc, zice Julia, după ce Winston îi repetă instrucțiunile, pentru verificare. Trebuie să fiu înapoi la nouăsprezece-treizeci. Am două ore program la Liga Tineretului Anti-Sex. Distribuire de broşuri, ceva de genul ăsta. Zi şi tu, ce porcărie! Dă-mi cu mâna pe spate, te rog. Vezi să nu am vreun fir de iarbă-n păr. Uită-te bine. Bun, atunci te sărut, iubirea mea, te sărut!

Se aruncă în brațele lui şi-l sărută aproape violent, iar în clipa următoare îşi croieşte drum printre frasini şi se afundă în pădure fără nici un zgomot. Uite, nici acuma nu-i ştie numele de familie, şi nici adresa. Dar nu are nici o importanță, pentru că e de neconceput că s-ar putea întâlni vreodată undeva înăuntru, sau că ar putea comunica în scris sub orice formă.

Întâmplarea a făcut, însă, că nu s-au mai întors niciodată în luminişul din păduricea de frasini tineri, în toată luna mai, o singură dată au mai reuşit, într-adevăr, să facă amor, într-o altă ascunzătoare pe care o ştia Julia, şi anume în clopotnița unei biserici căzute în ruină, singura care mai stă în picioare dintr-o zonă devastată de o bombă atomică, acum treizeci de ani. După ce ajungi la ea, este o ascunzătoare ideală, dar ajunsul până acolo este problema, în rest, nu se pot întâlni decât pe străzi, în fiecare seară în alt loc şi nu mai mult de o jumătate de oră o dată. Pe stradă pot vorbi, de obicei, dar cu o tehnică anume. Merg amândoi pe trotuarele aglomerate, duşi de valul de trecători, niciodată prea aproape unul de celălalt şi fără să-şi arunce nici măcar o privire, şi în felul acesta reuşesc să poarte o discuție ciudată, intermitentă, care porneşte şi se opreşte ca lumina unui far,

înghețând la apariția vreunei uniforme de-a Partidului sau în apropierea vreunui tele-ecran, ca să fie reluată apoi, după câteva minute, din mijlocul propoziției, sau suspendată brusc o dată ce ajung la locul convenit pentru despărțire şi continuată aproape fără nici o introducere a doua zi. Julia parcă este în elementul ei când poartă asemenea conversații, pe care ea le numeşte „discuții în rate”. Se pricepe de minune să vorbească fără să-şi mişte buzele. O singură dată într-o lună întreagă de întâlniri nocturne au reuşit să se sărute. Cum mergeau amândoi, tăcuți, pe o străduță lăturalnică — Julia nu vrea niciodată să vorbească dacă nu se găsesc pe o stradă mai mare - când, deodată, s-a auzit o bubuială asurzitoare, pământul s-a zguduit, cerul s-a întunecat, iar Winston s-a trezit aruncat la pământ într-o parte, răvăşit şi îngrozit. Probabil că o rachetă căzuse la doi paşi de ei. Şi-a dat seama că obrazul Juliei era la câțiva paşi de al lui, palid, ca de mort, de un alb cretos. Până şi buzele îi erau albe. Moartă! A strâns-o în brațe şi a văzut că săruta o gură vie şi caldă. Dar simțea pe buze un fel de substanță albă, prăfoasă, care se interpunea între ei. Amândoi aveau fețele pline de moloz.

Mai sunt şi seri când ajung la locul de rendez-vous şi trebuie să treacă unul pe lângă altul fără să se vadă, pentru că vreo patrulă tocmai a apărut de după colț sau vreun elicopter se învârte peste capetele lor. Şi chiar dacă n-ar fi atât de periculos, tot le-ar fi greu să găsească timpul liber necesar pentru a se întâlni. Săptămâna de muncă a lui Winston este de şaizeci de ore, a Juliei şi mai lungă de atât, iar ziua liberă a fiecăruia depinde de volumul de muncă, aşa încât nu reuşesc prea des să se coordoneze. Pe lângă asta, Juliei i se întâmpla foarte rar să aibă o seară cu totul liberă. O mulțime de timp îşi petrece luând parte la conferințe şi demonstrații, împărțind broşuri pentru Liga Tineretului Anti-Sex, construind lozinci pentru Săptămâna de Ură, făcând colecte pentru campania de economisire şi altele asemenea. Merită, după părerea ei; merită, pentru că aşa te camuflezi. Dacă respecți regulile mărunte, zice ea, le poți încălca pe cele mari. Ba chiar l-a convins pe Winston să-şi mai sacrifice din timpul liber pentru a se angaja în munca voluntară la muniție, pe care o fac din proprie inițiativă membrii zeloşi ai Partidului. Aşa încât, o seară pe săptămână, Winston îşi petrece patru ore de lehamite paralizantă, înşurubând între ele nişte piese de metal care se introduc, probabil, în focoasele bombelor, într-un atelier prost luminat, unde se face curent şi unde bubuitul ciocanelor şi muzica de la tele-ecran se amestecă într-un vacarm lugubru.

Acum, în clopotnița bisericii, au ocazia să umple găurile în conversație. Este o după-amiază caniculară. În cămăruța de deasupra clopotelor, unde se refugiază, aerul fierbe, atmosfera e stătută şi miroase cumplit a găinaț de porumbel. Ore întregi şed amândoi direct pe jos, în paie

şi în praf, vorbind de una şi de alta şi ridicându-se pe rând, din când în când, ca să arunce o privire prin creneluri, să se asigure că nu se apropie cineva.

Julia are douăzeci şi şase de ani. Locuieşte într-un cămin, cu alte treizeci de fete.

— Tot timpul în putoarea aia de muieri! Ah, aşa nu pot suferi femeile, zice ea.

Lucrează, aşa cum bănuise el, la o maşină de scris romane, din Secţia Literatură, îi place munca ei, care constă, mai ales, în a manevra şi repara, dacă e cazul, un motor electric solid, dar complicat. Nu se consideră cine-ştie-ce deşteaptă, dar îi place să facă muncă manuală şi cunoaşte maşinăria ca pe propriul ei buzunar. Poate să-i descrie întregul proces de constituire a unui roman, de la linia generală trasată de Comisia de Planificare până la ultima virgulă pusă de Echipa de Rescriere. Dar produsul finit pe ea nu o interesează. Nu se omoară ea cu cititul, îl asigură pe Winston. Cărţile sunt un articol care trebuie produs, ca şi gemul sau şireturile de pantofi.

Nu păstrează nici o amintire despre ce s-a petrecut înainte de începutul anilor şaizeci şi singura persoană pe care a auzit-o vreodată vorbind mai tot timpul despre anii dinaintea Revoluţiei era un bunic care, de altfel, a şi dispărut când ea avea vreo opt ani. La şcoală a fost căpitanul echipei de hochei şi a câştigat cupa la gimnastică doi ani la rând. A fost comandant de grupă la Spioni şi secretar pe ramură la Liga Tineretului, pe urmă a intrat în Liga Tineretului Anti-Sex. A avut întotdeauna caracterizări excelente. A fost chiar şi selecţionată - semn incontestabil de bună reputaţie - să lucreze la Pornosec, o subsecţie a Secţiei Literatură axată pe producerea de pornografii de doi bani care să fie apoi distribuite în rândurile prolilor. Cei care lucrează în subsecţia asta, adaugă ea, îi spun Jegăria. Acolo a lucrat, timp de un an de zile, la producerea unor cărticele cu titluri de *genul Povestiri picante* sau *O noapte într-o scoală de fete,* care se ambalau în colete sigilate şi pe care le cumpărau pe furiş copiii de proli, având impresia că făceau contrabandă cu ceva ilegal.

— Şi ce scrie-n cărţile-alea? — întreabă Winston curios.

— Ei, nişte rahaturi îngrozitoare. De fapt, sunt şi plicticoase. Sunt şase scenarii mari şi late, pe care le mai amestecă şi ei, pe ici, pe colo. Eu sigur că eram la caleidoscoape. N-am fost niciodată în Echipa de Rescriere. N-am talente literare, dragă, şi pace, nici măcar pentru alea.

Lui Winston nu-i vine să creadă că la Pornosec, cu excepţia şefului de secţie, nu lucrează decât fete. Ideea este că bărbaţii, având instinctele sexuale mai puţin controlabile decât femeile, s-ar afla în mai mare pericol de a se lăsa corupţi de porcăriile cu care ar lucra.

— Nici femei măritate nu acceptă ăia acolo, adaugă Julia. Cică fetele sunt curate şi pure. Uite, ştiu eu una care nu-i nici, nici.

Prima aventură amoroasă a avut-o la şaisprezece ani, cu un membru al Partidului care avea şaizeci şi care pe urmă s-a sinucis, ca să nu ajungă la închisoare.

— N-a făcut rău, comentează Julia, că altfel ar fi scos ăia de la el la mărturisiri cum mă cheamă.

După acea primă oară, au mai fost o mulțime de alte ori. Viața, aşa cum o vede Julia, e simplă. Tu vrei să te distrezi; *ei,* adică Partidul, vor să te împiedice să te distrezi; atunci, tu încâlci regulile cât poți de mult. I se pare la fel de normal ca ei să vrea să te priveze de plăceri şi ca tu să vrei să nu fii prins. Nu poate suferi Partidul şi spune treaba asta cu cele mai porcoase cuvinte, dar nu-i aduce vreo critică mai generală. Cu excepția situațiilor în care propria ei viață are de suferit, nu-i pasă de doctrina Partidului. Winston observă, după o vreme, că Julia nu foloseşte cuvinte din Nou-vorbă, afară de cele intrate în vocabularul curent. Nu a auzit în viața ei de Frăție şi refuză să creadă că ar putea exista o asemenea organizație. Orice formă de revoltă organizată împotriva Partidului, fiind de la bun început sortită eşecului, i se pare stupidă. Singurul lucru inteligent pe care-l poți face este să te străduieşti să încâlci regulile şi totuşi să rămâi în viață. Prin mintea lui Winston trece o întrebare fugară: câți oameni la fel ca ea or mai fi în generațiile mai tinere, care au crescut în lumea Revoluției şi care, necunoscând nimic altceva, iau Partidul ca pe ceva imuabil, la fel cu cerul de deasupra capului, fără să se revolte împotriva autorității lui, ci doar fofilându-se pe lângă ea, ca iepurele care se ascunde când trece dulăul? Despre posibilitatea de a se căsători nu discută. Nu are rost nici măcar să se gândească la un lucru atât de îndepărtat. Ce comisie ar autoriza o asemenea căsătorie, presupunând că Winston ar găsi o formă oarecare de a scăpa de fosta lui nevastă, de Katherine? Nu are nici un sens - este un vis absurd.

— Cum era nevastă-ta? - întreabă Julia.

— Era aşa, cum să zic? - ştii cuvântul ăla din Nouvorbă: *bungânditoare?* Adică unul care gândeşte corect prin firea lui şi nu e-n stare să-i treacă nimic prin cap, care să fie nelalocul lui...

— Cuvântul nu-l ştiam, da' genul de om îl ştiu destul de bine.

Începe să-i povestească viața lui conjugală, dar, curios lucru, parcă ea ar şti, în linii mari, cum au stat lucrurile. *Ea* îi povesteşte lui, ca şi cum ar fi fost de față, sau ar fi luat parte, cum trupul Katherinei devenea rigid ori de câte ori Winston punea mâna pe ea, sau cum îl strângea în brațe şi parcă în acelaşi timp îl împingea cât mai departe de ea cu toată puterea. Cu Julia, nu-i vine greu să vorbească despre lucruri din astea; şi, oricum, Katherine nu mai este de multă vreme o amintire dureroasă pentru el - cel mult una grețoasă.

— Şi aş fi suportat-o, dacă n-ar fi fost un singur lucru, zice el, povestindu-i despre micul ceremonial frigid pe care Katherine i-l vâra pe

gât, în fiecare săptămână în aceeaşi noapte. Şi culmea este, adaugă el, că detesta chestia în sine, da' n-ar fi renunţat pentru nimic în lume. Ştii cum îi zicea? Nici nu-ţi trece prin cap.

— Datoria faţă de Partid?! — întreabă Julia prompt. Şi eu am fost la şcoală, iubire. Probleme sexuale - o dată pe lună, la fetele peste paişpe ani. Şi-n Liga Tineretului la fel. Ţi se bagă în cap ani în şir. Şi dă-mi voie să-ţi spun că-n cele mai multe cazuri prinde. Da' nu poţi să ştii niciodată: oamenii sunt atât de ipocriţi!

Începe să dezvolte acest subiect. Cu Julia, se vede, oricum ai dă-o, tot la viaţa sexuală ajungi şi, de îndată ce trece la lucrurile astea, dovedeşte multă isteţime. Spre deosebire de Winston, ea a priceput care este sensul austerităţii în materie sexuală a Partidului. Nu e vorba numai că instinctul sexual se manifestă într-o lume a lui proprie, pe care Partidul nu o mai poate controla şi care, deci, trebuie suprimată prin orice metode. Mai important este faptul că privaţiunile sexuale au ca efect isteria, ceea ce este de dorit, pentru că isteria poate fi transformată în febră războinică sau în adularea conducătorului. Julia exprimă lucrurile astea mai simplu:

— Când te regulezi, îţi consumi energia şi pe urmă te simţi fericit şi ţi se rupe de orice al'ceva. Ei nu te pot lăsa să ajungi în situaţia asta. Trebuie să dai pe dinafară de energie tot timpu'. Ce rost are mărşăluitul ăsta în sus şi-n jos, şi uralele, şi datul din steaguri? Nu mai ai voie să ţi se scoale şi-atunci te consumi în felul ăsta. Dacă-n sinea ta te simţi satisfăcut, nu te doare-n cur de Fratele cel Mare, de Planurile Trienale, de Minutele de Ură şi de tot rahatul ăsta nenorocit?!

Foarte adevărat, se gândeşte Winston. Între abstinenţă şi ortodoxia politică este o legătură profundă. Pentru că, altminteri, cum s-ar putea menţine exacerbarea obligatorie a fricii, a urii şi a credulităţii tembele de care Partidul are nevoie la membrii săi? Numai încătuşând un instinct puternic şi folosindu-l ca forţă motrice. Atracţia sexuală este o primejdie pentru Partid şi atunci Partidul a pus-o la lucru în folosul său propriu. Ca şi cu instinctul filial. Cum nu se poate desfiinţa familia, oamenii sunt încurajaţi să-şi iubească progeniturile aproape ca pe vremuri. Pe de altă parte, însă, copiii sunt sistematic montaţi împotriva părinţilor şi învăţaţi să-i spioneze şi să raporteze orice formă de deviaţie de la linie. Familia a devenit nici mai mult, nici mai puţin decât un auxiliar al Poliţiei Gândirii, o metodă prin care tot omul trăieşte, zi şi noapte, înconjurat de nişte turnători care-i cunosc orice intimitate.

Deodată, gândul i se întoarce la Katherine. Da - Katherine l-ar fi denunţat, fără doar şi poate, Poliţiei Gândirii, dar, din fericire, era atât de proastă, încât nu a realizat niciodată cât de neortodoxă era gândirea lui. Adevărul este că şi-a adus aminte de ea în acest moment din cauza căldurii insuportabile care i-a umplut fruntea cu broboane de sudoare, începe să-i

povestească Juliei ceva ce s-a întâmplat - sau, mai degrabă, a fost cât pe-aci să se întâmple - într-o altă după-amiază sufocantă, cu vreo unsprezece ani în urmă.

La vreo trei sau patru luni după ce se căsătoriseră, luau parte amândoi la o excursie în grup pe undeva prin Kent şi, cum-necum, la un moment dat au rătăcit drumul. Rămăseseră în urma celorlalți cu câteva minute, atâta tot, dar au luat-o greşit şi s-au trezit deodată blocați, la marginea unei vechi cariere de cretă. Era ca un fel de faleză verticală de zece-douăzeci de metri înălțime, iar jos era plin de bolovani, înjur nu era nimeni, aşa încât nu aveau pe cine să întrebe de drum. Când şi-a dat seama că se rătăciseră, Katherine a devenit foarte nervoasă. Chiar şi atâta lucru îi dădea sentimentul vinovăției — că se despărțise pentru un moment de turma gălăgioasă de excursionişti. Voia s-o ia repede înapoi pe drumul pe care veniseră şi să caute în direcția opusă. Dar tocmai atunci Winston a zărit câteva tufe de flori care creşteau din crăpăturile stâncilor de dedesubt. Una dintre tufe avea flori de două culori, fucsină şi purpură, care, dacă te uitai atent, creşteau din aceeaşi rădăcină. Cum nu mai văzuse aşa ceva, a strigat-o pe Katherine, să vină să vadă şi ea: „Ia uite, Katherine! Uită-te la florile-alea. Tufa aia de jos de tot. Nu ți se pare că e-n două culori diferite?!” Ea o pornise deja înapoi, dar s-a întors, destul de iritată, ca să se uite. S-a aplecat peste marginea falezei, să vadă mai bine. El, care stătea în spatele ei, a apucat-o de mijloc şi o ținea bine, să nu cadă. În clipa aceea şi-a dat seama deodată că erau absolut singuri. Nici țipenie de om nicăieri, nu se mişca nici o frunză, nici o pasăre, într-un asemenea loc, posibilitatea să fi existat vreun microfon ascuns era aproape nulă şi, oricum, chiar dacă ar fi existat, n-ar fi înregistrat decât sunetele. Totul se petrecea la ora cea mai fierbinte şi mai somnolentă a după-amiezii. Şi lui i-a trecut prin cap gândul că...

— De ce nu i-ai dat un brânci ca lumea? - îl întrerupe Julia. Eu aşa aş fi făcut.

— Da, dragă, tu aşa ai fi făcut. Şi eu as fi făcut aşa, poate, dacă aş fi fost pe-atunci omul de-acuma. Sau poate că n-aş fi făcut nici atunci - în fine, nu ştiu sigur.

— Şi-acuma-ți pare rău că n-ai profitat de ocazie?

— Da - dacă stau să mă gândesc, îmi pare rău. În timp ce vorbesc, cum şed unul lângă altul pe jos, în praf, Winston o trage pe Julia mai aproape de el. Ea îşi reazemă capul de umărul lui, reuşind, cu mirosul plăcut al părului ei, să-i mai alunge din nas putoarea de găinaț. Ce tânăra este! — se gândeşte Winston. Ea mai aşteaptă ceva de la viață, dar uite, nu înțelege că nu rezolvi nimic, cu un om care te incomodează, dându-i brânci într-o prăpastie.

— De fapt, situația tot aia ar fi fost, zice el.

— Şi-atunci, de ce-ţi pare rău că n-ai împins-o?

— Pur şi simplu pentru că aleg un lucru pozitiv, şi nu unul negativ, în jocul ăsta de care ne-am apucat noi, nu putem câştiga, însă unele feluri de a pierde sunt mai bune decât altele, atâta tot.

Îi simte umărul zvâcnind a dezaprobare. Ori de câte ori spune asemenea lucruri, ea îl contrazice. Ea nu poate accepta ca pe o lege a naturii faptul că individul este întotdeauna învins, într-un fel, îşi dă şi ea seama că soarta îi este pecetluită şi că, mai devreme sau mai târziu, Poliția Gândirii tot o s-o prindă şi o s-o omoare, dar cu cealaltă jumătate a minții crede că ai putea, cumva, să-ți construieşti o lumea a ta, proprie şi secretă, în care să trăieşti cum vrei tu. Şi că nu-ți trebuie decât noroc, şiretenie şi îndrăzneală. Ea nu poate înțelege că nu există ceea ce se numeşte fericire, că singura victorie posibilă se află undeva, în viitorul îndepărtat, mult după moartea lor, şi că, din clipa în care au declarat război Partidului, sunt deja nişte oameni morți.

— Noi suntem cei morți, zice Winston.

— Ba n-am murit încă, i-o întoarce Julia, mai mult decât prozaic.

— Nu, fizic nu. Peste şase luni sau un an. Poate peste cinci. Mie mi-e frică de moarte. Tu eşti mai tânăra, aşa că probabil că ți-e şi mai frică decât mi-e mie. Sigur că o să-ncercăm s-o amânăm cât putem de mult. Da' chiar şi aşa nu rezolvăm mare lucru. Câtă vreme oamenii or să mai aibă ceva omenesc în ei, moartea şi viața or să-nsemne acelaşi lucru.

— Ei, rahat! Cu cine-ai prefera să te culci, cu mine sau cu vreo moartă?! Ție nu-ți place să trăieşti? Nu-ți place să poți spune: uite, ăsta sunt eu, am două mâini, am două picioare, exist, deci sunt o ființă vie? Nu-ți place treaba *asta?!*

Vorbind, se răsuceşte cu fața spre el şi-şi lipeşte pieptul de al lui. Prin salopetă, Winston îi frământa sânii mari şi totuşi tari. Trupul ei mai revarsă un strop de tinerețe şi de vigoare peste al lui.

— Ba da, asta-mi place, zice el.

— Ei, atunci termină cu vorbitul despre moarte. Bun, ascultă, iubitule, trebuie să ne punem de acord unde ne vedem data viitoare. Cred că de-acum putem merge liniştiți acolo, la locul din pădure, că l-am lăsat destul să se odihnească. Da' de data asta, trebuie s-o iei prin altă parte. M-am gândit eu cum facem. Iei trenul... Stai, uite, îți fac o schemă.

În felul ei practic de a fi, adună o grămăjoară de praf de pe jos şi, luând un pai dintr-un cuib de porumbel, se apucă să traseze o hartă pe podeaua cămăruței de deasupra clopotelor.

4

Winston aruncă o privire circulară peste cămăruța sărăcăcioasă de la etajul prăvăliei domnului Charrington. Lângă fereastră, se găseşte patul enorm gata făcut, cu nişte pături jerpelite şi o pernă mare, fără față de pernă pe ea. Ceasul demodat, cu cadranul de douăsprezece ore, ticăie pe polița de deasupra căminului, într-un colț, pe măsuța rabatabilă, tronează *presse-papiers-ul* pe care l-a cumpărat ultima oară când a mai fost pe aici şi care licăreşte discret în semiobscuritate.

Pe grătarul din fața căminului se află o sobă cu petrol din tablă laminată, o cratiță şi două căni pe care le-a procurat domnul Charrington. Winston aprinde arzătorul şi pune nişte apă la fiert în cratiță. A adus cu el un pachet de cafea Victoria şi câteva tablete de zaharină. Ceasul arată şapte-douăzeci: de fapt, nouăsprezece-douăzeci. Julia trebuie să vină la nouăsprezece-treizeci.

În pieptul lui Winston, inima zvâcneşte, şoptindu-i: nebunie, nebunie conştientă, gratuită şi sinucigaşă. Ceea ce fac ei este tocmai crima pe care un membru al Partidului o poate ascunde cel mai puțin. Adevărul este că lui i-a venit în cap ideea, mai întâi sub forma unei viziuni: şi-a imaginat *presse-papiers-ul* de sticlă oglindindu-se în tăblia lustruită a măsuței rabatabile. Aşa cum, de altfel, a şi prevăzut, domnul Charrington nu a avut nici o obiecție să-i închirieze camera. Este clar că îi pare bine de cei câțiva dolari în plus pe care-i câştigă. Şi nici nu a părut şocat, nici nu l-a jignit pe Winston arătându-se curios, când el i-a spus verde în față că vrea camera pentru o relație amoroasă. Nu a făcut altceva decât să privească undeva înainte şi în podea, emițând câteva generalități, cu o diplomație care dădea impresia că este pe jumătate invizibil. Important lucru, a zis domnul Charrington, să ai puțină intimitate. Cine nu-şi doreşte un loc unde să poată sta singur din când în când? Şi, când cineva reuşeşte să găsească un asemenea loc, este o problemă elementară de delicatețe ca toți cei care mai sunt la curent cu situația respectivă să se prefacă, nu-i aşa?, a nu şti nimic. Apoi a adăugat, parcă evaporându-se cu totul el însuşi din lumea reală, că, dacă pe Winston îl interesează, casa are două intrări, dintre care una prin spate, care dă într-o alee.

Jos, sub fereastră, se aude cum cântă cineva. Winston aruncă o privire afară, stând cu mare atenție în spatele draperiei de muselină. Fiind iunie, soarele este încă sus pe cer şi, în curtea inundată de lumină deasupra căreia dă fereastra, vede o femeie monstruoasă, solidă ca o coloană normandă, cu brațele de un roşu-închis, care poartă strâns în jurul mijlocului un şorț făcut din pânză de sac şi se plimbă tot timpul cu paşi apăsați între o copaie de spălat rufe şi o sârmă de întins, agățând cu cârlige

la uscat nişte pătrate de pânză albă - scutece de copil trebuie să fie, se gândeşte Winston. Iar când nu are gura căscată şi plină cu cârlige de rufe, cântă cu o voce de contralto:

„N-a fos' dăcât amăgire,
S-a zbura' ca o zi dă-april',
Da' o privire ş-un cuvân' şi visu' ce-au născu',
Mi-au lua' cu iele sufletu'”.

Melodia asta bântuie deja prin Londra de câteva săptămâni. Este unul dintre nenumăratele cântece de acest fel publicate în folosul prolilor de un serviciu din cadrul Secției Muzică. Textele unor asemenea cântece se compun fără nici un fel de intervenție umană, cu ajutorul unui aparat numit versificator. Dar uite că femeia cântă atât de melodios, încât stupizenia aia odioasă sună aproape plăcut. O aude cântând şi-i aude târşâitul picioarelor pe dalele de piatră, aude țipetele copiilor pe stradă şi, de undeva de departe, vine un ecou l stins de circulație intensă; şi totuşi, în cameră este o linişte ciudată, din cauză că lipseşte tele-ecranul. Nebunie, nebunie, nebunie, se gândeşte din nou. Este de neconceput că ar putea frecventa locul ăsta mai mult de câteva săptămâni fără să fie prinşi. Dar să aibă o ascunzătoare a lor şi numai a lor, undeva înăuntru şi la îndemână - ispita a fost prea mare pentru amândoi ca să-i reziste. După ce s-au întâlnit în clopotnița bisericii, a urmat o perioadă în care le-a fost imposibil să-şi aranjeze vreo întâlnire. Orele de muncă au sporit drastic în perspectiva Săptămânii de Ură. Mai este o lună şi ceva până atunci, dar, cum pregătirile sunt teribil de complicate, toată lumea are de lucru peste program. Până la urmă, au reuşit să obțină fiecare câte o după-amiază liberă, şi s-a nimerit să fie în aceeaşi zi. S-au înțeles să meargă în luminişul din pădure, în seara dinaintea zilei respective, s-au întâlnit pe stradă pentru câteva minute, apropiindu-se, ca de fiecare dată, fără să se uite unul la altul, în cercuri largi. Dar, chiar şi aruncându-i o singură privire fugară, Winston şi-a i dat seama că Julia era mai palidă ca de obicei.

— A picat, i-a şoptit ea, când i s-a părut că putea vorbi fără grijă. Pentru mâine, adică.

— Ce-a picat?

— Mâine după-masă. Nu pot veni.

— De ce?

— Ei, chestia aia lunară. Mi-a venit mai devreme de data asta.

Câteva clipe, lui Winston i-a venit să urle de furie. O cunoştea deja de o lună şi genul lui de dorință pentru ea se schimbase. La început, n-a simțit cine-ştie-ce plăcere adevărată. Prima oară când au făcut amor nu a fost nimic altceva decât un act de voință. Dar, după a două oară, n-a mai fost acelaşi lucru. Mirosul părului ei, gustul buzelor ei, atingerea pielii ei,

toate parcă intraseră şi în el sau pluteau în aerul din jurul lui. Julia a devenit pentru el o necesitate fizică, un lucru pe care nu numai că şi-l doreşte, dar la care simte că are dreptul. Când ea i-a spus că nu poate veni, a avut sentimentul frustrării. Dar, tocmai în clipa aceea mulțimea i-a împins şi i-a lipit unul de celălalt, iar mâinile li s-au întâlnit din întâmplare. Ea i-a strâns iute vârfurile degetelor într-un fel care părea să-i transmită nu numai dorință, dar şi afecțiune. Şi-a dat şi el seama, după ce i-a trecut furia, că, atunci când trăieşti cu o femeie, dezamăgirea asta mai ales este ceva curent şi firesc; aşa încât l-a năpădit brusc un sentiment de profundă tandrețe față de Julia, cum nu mai trăise până atunci. I-ar fi plăcut să fi fost căsătoriți aşa, de vreo zece ani. I-ar fi plăcut să se poată plimba cu ea pe străzi, uite-aşa, cum făceau atunci, dar pe față şi fără frică, vorbind despre tot soiul de banalități şi târguind una-alta pentru casă. Şi cel mai mult i-ar fi plăcut să fi avut şi ei un loc unde să poată sta singuri, fără să se simtă obligați să facă amor de câte ori se întâlneau. Şi, de fapt, nu chiar în clipa respectivă, ci a doua zi i-a venit ideea să închirieze camera domnului Charrington. Când i-a propus Juliei, ea a fost de acord imediat, neaşteptat de repede. Ştiu amândoi că este curată nebunie să facă aşa ceva, ca şi cum ar coborî în mod intenționat cu un picior în groapă. Acum, stând pe marginea patului şi aşteptând-o pe Julia, îi vin în minte din nou beciurile Ministerului Iubirii. Ciudat cum poate oroarea asta predestinată să-ți invadeze gândurile şi apoi să-ți iasă din cap. O vezi în fața ta, inevitabilă, într-un viitor oarecare, stând înaintea morții ca 99 înaintea lui 100. Nu o poți evita, dar s-o amâni — asta s-ar putea să reuşeşti; şi totuşi, în loc să încerci s-o amâni, de fiecare dată şi din propria ta inițiativă, faci ce faci şi te îndrepți către ea, şi încă pe scurtătură.

Pe scară se aud paşi grăbiți. Julia dă buzna în cameră. În mână duce o trusă de scule din canava maro, cu care Winston a mai văzut-o plimbându-se pe coridoarele Ministerului. Se ridică şi o ia în brațe, dar ea se desface din îmbrățişarea lui, în parte şi fiindcă a rămas cu trusa de scule în mână.

— Stai, stai aşa, zice ea. Lasă-mă o clipă, să-ți arăt ce-am adus. Tu ai adus porcărie de-aia de cafea Victoria, nu? Ştiam eu c-ai s-aduci. Dă-o dracului, că n-avem nevoie de ea. Uite-aici!

Se aşează în genunchi, deschide trusa şi răstoarnă pe jos câteva chei şi şurubelnițe, dând la iveală mai multe pachete aranjate cu grijă, pe care i le întinde lui Winston pe rând. Primul pachet pare cunoscut la pipăit: este ceva greu şi nisipos, în care îți intră degetul dacă apeşi.

— N-o fi zahăr?! - întreabă el.

— Zahăr-zahăr, nu zaharină. Şi uite-aici, o franzelă. Pâine albă, ca lumea, nu mizeria aia ce mâncăm noi. Şi un borcănel de gem. Şi-o cutie de lapte da' uite-aici! De-asta chiar că sunt mândră. A trebuit s-o învelesc într-o pânză de sac, pentru că...

Dar nu mai este nevoie să-i explice de ce învelise pachetul. Camera se umple brusc de miros, un parfum puternic, fierbinte, care parcă emană de undeva din prima lui copilărie, cu care te mai întâlneşti şi în ziua de astăzi, totuşi, când se răspândeşte din câte un gang înainte să se trântească o uşă, sau peste câte o stradă, îl adulmeci pentru o clipă şi apoi dispare ca şi cum n-ar fi fost.

— Cafea! - şopteşte Winston. Cafea adevărată!

— Cafea de la Partidul Interior. Nu există nimic pe lumea asta să nu aibă şi porcii ăia, da' nimic, ştii ce-i aia? Bineînțeles că servitorii şi chelnerii şi oamenii în general mai pun mâna şi... A, uite, am şi un pachet de ceai.

Winston se aşeză şi el pe jos, lângă ea, şi rupe hârtia într-un colț.

— E ceai adevărat, nu frunze de coacăz.

— Se pare că s-a găsit o mulțime de ceai în ultima vreme. Am cucerit India, aşa ceva, comentează Julia. Aşa, iubitule, dar acuma ascultă-mă o clipă. Vreau să te întorci cu spatele la mine trei minute; du-te şi stai pe partea cealaltă a patului. Nu te duce prea aproape de fereastră. Şi să nu te-ntorci până nu-ți spun eu.

Winston rămâne privind fix, în gol, pe lângă draperia de muselină. Jos, în curte, femeia cu brațele roşii merge în continuare de la copaie până la sârmă şi înapoi, îşi scoate alte două cârlige din gură şi începe din nou să cânte, cu vocea ei profundă:

„Unii zi' că-n tim' pa toate le uiți,
Zi' c-orice durere-ți trece,
Da' un zâmbet s-o lacrimă dup-atâția ani
Tot îm'mai sfâşi-inima-a-a-a..."

Precis că ştie pe de rost toată prostia aia de cântec. Vocea ei ajunge până sus la el o dată cu adierea blinda a verii şi sună foarte convingătoare, a melancolie fericită, îți dă impresia că femeia ar fi pe deplin satisfăcută dacă seara asta de iunie nu s-ar mai sfârşi niciodată, iar rufele de pus la uscat nu s-ar mai termina nici ele; atunci ar putea rămâne şi ea acolo încă o mie de ani, agățând scutece pe sârmă şi fredonând nerozii. Lui Winston îi trece prin minte un gând curios, şi anume că nu a auzit niciodată un membru al Partidului care să cânte de unul singur, fiindcă aşa simte el nevoia. Probabil că ar părea şi oarecum neortodox, o excentricitate periculoasă, la fel cu vorbitul de unul singur, de pildă. Poate numai dacă ajungi prin vecinătatea morții de foame să ai motive să cânți.

— Poți să te-ntorci, zice Julia.

Se întoarce cu fața spre ea, dar, în prima clipă, aproape că nu o recunoaşte, în loc s-o vadă goală, cum se aştepta, descoperă o transformare cu mult mai surprinzătoare: Julia s-a vopsit pe față.

Probabil că s-a furişat până în cartierele prolilor, a găsit vreo drogherie şi şi-a cumpărat o trusă completă de machiaj. Uite, s-a rujat din plin pe buze, s-a fardat în obraji şi şi-a dat cu pudră pe nas — până şi sub ochi şi-a dat cu ceva care i-i face să strălucească. Nu a lucrat ea prea îndemânatic, dar, oricum, nici pretențiile lui Winston în acest domeniu nu sunt cine-ştie-ce. Nu a mai văzut niciodată şi nici nu-şi putea închipui vreo membră a Partidului fardată. Uimitor cât de mult şi-a îmbunătățit înfățişarea. Cu câteva tuşe de culoare unde trebuia, a devenit nu numai cu mult mai atrăgătoare, dar şi de departe mai feminină. Părul tuns scurt şi salopeta băiețească nu fac decât să sublinieze aceste efecte noi. Când o ia în brațe, îl năpădeşte un miros de violete, care îi readuce în minte semiobscuritatea unei bucătării dintr-un subsol şi gura fără dinți a unei femei care folosea exact acelaşi parfum; dar ce mai contează acum?

— Şi parfum! - exclamă el.

— Da, iubitule, şi parfum. Şi data viitoare, ştii ce fac? O să-mi fac rost de-o rochie adevărată de femeie şi-o s-o port în locul pantalonilor ăstora nenorociți, îmi pun ciorapi de mătase şi pantofi cu toc înalt! În camera asta, o să fiu femeie, nu tovarăşă!

Drept care, îşi smulg amândoi hainele de pe ei şi se urcă în patul imens de mahon. Pentru prima oară se dezbracă şi el de tot în fața ei - până acum i-a fost ruşine de trupul lui alb şi slăbănog, cu venele atinse de varice, care îi ies în evidență pe coapse, şi cu pata albicioasă de deasupra gleznei. Cearşafuri nu au, iar pătura pe care se întind este roasă şi netedă, dar dimensiunile şi arcurile elastice ale patului îi uimesc şi pe unul, şi pe celălalt.

— Precis că e plin de ploşnițe, da' ce contează? - zice Julia.

În ziua de astăzi, nu mai găseşti un pat dublu, poate doar în casele prolilor. În copilărie, lui Winston i s-a mai întâmplat să doarmă într-un pat dublu, dar Julia nu-şi aduce aminte să fi trăit vreodată experiența asta.

După ce fac ce fac, ațipesc amândoi. Când se trezeşte, Winston vede că limbile ceasului arată nouă fără câteva minute. Rămâne aşa, nemişcat, pentru că Julia doarme cu capul pe brațul lui îndoit. Aproape tot fardul i-a rămas pe pernă sau pe fața lui, dar mai are încă o nuanță de roşu în obraji, care îi scoate în evidență liniile frumoase. Soarele aruncă dinspre apus o rază la piciorul patului şi umple de lumină căminul, unde apa din cratiță fierbe cu bulboane. Jos, în curte, femeia nu mai cântă, dar țipetele îndepărtate ale copiilor pătrund până la ei. Printre multe alte gânduri, se întreabă dacă în trecutul acela desființat era o experiență normală de viață să stai uite-aşa, în pat, în răcoarea serii de vară - un bărbat şi o femeie, goi-puşcă şi care fac amor când au ei chef, care vorbesc despre ce au chef, fără să simtă nici o obligație de a se scula, stând pur şi simplu întinşi în pat şi ascultând ecourile liniştite de afară. Oare chiar n-o fi existat nici o perioadă

în care treaba asta să fi trecut drept ceva firesc? Julia se trezeşte şi ea, se freacă la ochi şi se ridică într-un cot, ca să se uite la sobiță.

— S-a dus juma' de apă, zice ea. Stai, că mă scol acum şi fac imediat cafeaua. Mai avem o oră. La voi, la cât se taie lumina?

— La douăzeci şi trei-treizeci.

— La noi, la cămin, la douăzeci şi trei. Da' trebuie să fim în camere mai devreme, pentru că... - Marş afară, scârbă-mpuțită!!

Deodată, se răsuceşte peste marginea patului, pune mâna pe un pantof de pe jos şi-l aruncă de perete într-unul din colțuri, cu o zvâcnire băiețească a brațului, la fel cum, într-o dimineață, acum vreo două luni, la cele Două Minute de Ură, a aruncat cu dicționarul în Goldstein.

— Ce s-a-ntâmplat? - întreabă Winston surprins.

— Era un şobolan. L-am văzut când şi-a scos botul scârbos de după lambriuri. Uite, e o gaură jos, acolo. Oricum, l-am speriat serios de tot.

— Şobolani!! - murmură Winston. În camera asta!

— E plin de ei peste tot, zice Julia indiferentă, întinzându-se la loc pe spate. Avem şi la cămin, la bucătărie. Sunt părți ale Londrei în care mişună. Ştiai că atacă şi copiii? Da, cică da. Sunt străzi pe care femeile n-au curaj să-şi lase copiii singuri nici două minute. Da' numai ăia mari, cafenii, fac chestia asta. Şi ce-i prost e că-ntotdeauna...

— Taci din gură ! - scrâşneşte Winston din dinți, cu ochii strânşi.

— Da' ce s-a-ntâmplat, dragă? Uite, că eşti palid de tot. Ce, îți fac scârbă?

— Din toate ororile de pe lumea asta, tocmai un şobolan!

Julia se întoarce lângă el şi-şi aruncă un picior peste el, ca şi cum ar vrea să-l liniştească, încălzindu-l cu corpul ei. El nu deschide ochii imediat.

A avut, timp de câteva clipe, senzația că vede din nou în fața ochilor un coşmar care l-a terorizat, la diverse intervale, toată viața, întotdeauna se întâmpla cam la fel: se face că stă în fața unui zid de întunecime şi că de partea cealaltă se află ceva îngrozitor, ceva prea cumplit pentru a putea fi îndurat, în vis, are de fiecare dată un profund sentiment de frustrare, pentru că îşi dă seama că el, de fapt, ştie ce se află dincolo de zidul de întunecime. Cu un efort sfâşietor, de parcă şi-ar smulge o bucată din propriul lui creier, ar putea chiar să scoată la lumină ceea ce *se află* acolo. De fiecare dată, se trezeşte conştient că, în adâncul sufletului lui, ştie despre ce este vorba; şi uite, şi acum, într-un fel sau altul, are legătură cu ce spunea Julia când el i-a retezat-o.

— Iartă-mă, zice într-un târziu. N-am nimic, da' nu-mi plac şobolanii, atâta tot.

— Fii liniştit, iubitule, scăpăm noi de scârbele alea-mpuţite de-aici. Înainte de a pleca, o să îndes eu în gaură nişte cârpe şi, când mai venim, o să aduc nişte ciment şi-o astup ca lumea.

Winston a trecut deja, pe jumătate, peste momentul de panică oarbă. Se ridică în capul oaselor şi se reazemă de tăblia patului, oarecum ruşinat de slăbiciunea de care a dat dovadă. Julia se ridică din pat, îşi trage salopeta pe ea şi face cafeaua. Din cratiţă se răspândeşte un miros atât de puternic şi de aţâţător, încât trebuie să închidă fereastra, de teamă să nu-l simtă careva de afară Şi să devină curios. Dar şi mai bună decât gustul cafelei în sine este consistenţa mătăsoasă pe care i-o dă zahărul şi pe care Winston aproape c-a uitat-o, după ani întregi de îndulcit orişice cu zaharină. Julia se învârte prin cameră cu o mână în buzunar şi în cealaltă cu o felie de pâine cu gem. Se uită indiferentă la bibliotecă, îşi dă cu părerea cum ar fi cel mai bine de reparat măsuţa rabatabilă, se aruncă în fotoliul jerpelit ca să vadă cât de comod este şi cercetează ceasul absurd cu cadranul de douăsprezece ore, zâmbind cu un aer vag tolerant. La presse-papiers-ul de sticlă şi-l aduce pe pat ca să-l vadă la lumină mai bună. Winston i-l ia din mână, fascinat, ca de obicei, de luciul sticlei, transparentă ca apa de ploaie.

— Tu pentru ce zici c-o fi asta? – întreabă Julia.

— Nu cred că e pentru ceva - adică nu cred c-a folosit vreodată la ceva. Asta-mi place la ea. E un ciob de istorie pe care au omis s-o aducă la zi. Un mesaj de-acum o sută de ani, dac-am şti să-l descifrăm.

— Şi tabloul ăla de pe perete..., zice ea, arătând cu capul spre gravura de pe peretele din faţă. Şi ăla tot o sută de ani o fi având?

— Mai mult. Poate chiar două sute. N-avem cum şti sigur. În ziua de azi nu mai poţi şti despre nimic câţi ani are.

Julia se ridică şi se apropie de gravură.

— Uite, de-aici a scos scârboşenia aia botu', zice şi trage un picior în lambriul care se găseşte chiar sub gravură. Da' unde e, aici? Am mai văzut clădirea asta nu-ştiu-unde...

— E o biserică - sau, cel puţin, a fost. Sfântul Clement Danezul, aşa se numea. Şi, aducându-şi aminte de cele câteva versuri pe care i le-a recitat domnul Charrington, adaugă, oarecum nostalgic: „Portocale şi lămâi, zice-un clopot la Sân Clement“.

Spre surprinderea lui, Julia preia poezioara:

— „Ai să-mi dai trei gologani, zice altul la Sân Martin. / Când mi-i dai, zi, când mi-i dai? — zice-al treilea la Justiţie...“ Şi nu mai ştiu cum era mai departe, da' ştiu că se termina aşa: „Haide, ţine-o lumânare să te duci mai iute-n pat, / Uite, cade-o toporişca şi te lasă fără cap“.

Parcă şi-ar fi spus cele două jumătăţi ale unei parole. Dar trebuie să mai fie un vers, după cel cu „al treilea la Justiţie“. Poate că l-ar putea

scoate, totuşi, din memoria domnului Charrington, dacă îl ajută să-şi aducă aminte restul.

— De unde ştii chestia asta? - întreabă Winston.

— De la bunicu-meu. Când eram mică, mi-o tot recita, poezioara asta. A fost vaporizat când aveam eu opt ani. În tot cazul, a dispărut. Da' mă-ntreb cum erau lămâile, adaugă ea, sărind de la una la alta. Că portocale am văzut. Sunt nişte fructe galbene, rotunde, zemoase, cu coaja groasă.

— Eu țin minte lămâile, zice Winston. Prin cincizeci erau nişte fructe obişnuite. Atât de acre, că ți se strepezeau dinții numai când le vedeai.

— Pot să jur că tabloul ăsta are ploşnițe pe sub ramă, zice Julia. Am să-l dau jos într-o zi şi-am să-l curăț ca lumea. Mă rog, acuma hai să ne pregătim de plecare. Eu trebuie să-mi şterg culorile-astea de pe față. Ce nu-mi place! După aia, te şterg şi pe tine de ruj.

Winston mai rămâne în pat câteva minute. S-a întunecat aproape de tot. Se întoarce către lumină şi se uită la *presse-papiers-ul* de sticlă. Ce i se pare nemaipomenit la el nu este bucățica de coral dinăuntru, ci chiar interiorul sticlei. Are, aşa, cumva, ca o adâncime a ei proprie, şi totuşi este transparentă ca aerul. Suprafața sticlei îi sugerează bolta cerului, care închide în ea o lume minusculă, dar un univers complet. Are sentimentul că ar putea încăpea în universul respectiv Şi el însuşi, şi patul de mahon, şi măsuța, şi ceasul demodat, şi gravura în oțel — chiar şi *presse-papiers-ul* însuşi. Bucata de sticlă simbolizează camera în care se află, iar bucățica de coral - viața Juliei şi a lui, fixate în miezul cristalului ca într-o eternitate.

5

Syme a dispărut. Alaltăieri, el nu a mai apărut la slujbă; câțiva inşi fără minte s-au apucat să comenteze absența lui. Ieri, deja, nimeni nu mai pomenea nimic despre el. Astăzi, în pauza de prânz, Winston se duce în holul Secției Documente, ca să se uite la avizier. Există acolo o listă bătută la maşină, cu membrii Comisiei de Şah, din care făcea parte şi Syme. Lista arată aproape la fel ca înainte, adică nimic nu este tăiat; atâta, că e mai scurtă cu un nume. Clar: Syme nu mai există; el nu a existat niciodată.

Afară este o căldură care te coace, în clădirea ca un labirint a Ministerului, încăperile fără ferestre şi cu aer condiționat păstrează o temperatură normală, dar afară trotuarele te frig la picioare, iar în metrouri, la orele de vârf, domneşte o duhoare înspăimântătoare. Preparativele pentru Săptămâna de Ură sunt în toi şi în toate Ministerele personalul lucrează peste program. Totul trebuie organizat: marşuri, întruniri, parade militare, conferințe, expoziții de figuri de ceară, filme, tele-programe; sunt de ridicat tribune, de construit efigii, de inventat lozinci, de scris cântece, de răspândit zvonuri, de măsluit fotografii. La Secția Literatură, echipa din

care face parte şi Julia a fost luată de la producţia de romane şi i s-a dat de fabricat la repezeală o serie de pamflete despre atrocităţi. Winston, pe lângă lucrările obişnuite, stă în fiecare zi ore întregi ca să treacă în revistă numere vechi din *Times* şi să schimbe sau să îmbunătăţească anumite pasaje care urmează să fie citate în discursuri. Noaptea, târziu, când prolii mişună pe străzi cu miile, oraşul arată ciudat de febril.

Rachetele cad parcă mai des ca niciodată, iar uneori se aud de la mare depărtare nişte explozii fantastice, despre care nimeni nu ştie ce ar putea fi, în schimb circulă zvonuri îndrăcite.

Noul cântec care va fi şlagărul Săptămânii de Ură — se şi numeşte *Cântec despre Ură* — a fost deja compus şi se reia la nesfârşit pe tele-ecrane. Are un ritm sălbatic, de lătrat, care nu poate fi numit propriu-zis muzică; seamănă mai degrabă cu un răpăit de tobe. Răcnit pe sute de voci, în tropăiala marşurilor, îţi dă fiori pe şira spinării. De minune a prins deja la proli, răsunând la miezul nopţii pe străzi, la concurenţă cu încă popularul *N-a fost decât amăgire.* Copiii Parsons îl cântă în gura mare, la orice oră din zi şi din noapte, şi au devenit insuportabili.

Serile lui Winston sunt acum mai pline ca niciodată. Parsons, vecinul lui, organizează plutoane de voluntari care să pregătească strada lor pentru Săptămâna de Ură fixând pancarte, lipind afişe, instalând catarge pentru steaguri pe case şi încumetându-se chiar să agate cabluri de-a latul străzii, de la un acoperiş la altul, pentru a putea atârna fanioane. Motivul numărul unu de mândrie al lui Parsons, care este fericit ca un bufon şi se simte în elementul lui, este că numai Blocul Victoria urmează să asigure patru sute de metri de drapele. Sub pretextul căldurii şi al muncii fizice, seara trece la pantaloni scurţi şi la o cămaşă descheiată la gât. Îl vezi peste tot în acelaşi timp: împinge, trage, taie cu ferăstrăul, bate cu ciocanul, organizează, îi încurajează pe toţi cu îndemnuri tovărăşeşti şi emană, prin fiecare cută a pielii, valuri Parcă inepuizabile de miros acru de sudoare.

Brusc, Londra a fost năpădită de un nou afiş. Nu are nici un text, ci reprezintă, pur şi simplu, un soldat eurasian monstruos, înalt de trei-patru metri, cu o mutră inexpresivă de mongol şi care înaintează, cu nişte cizme enorme şi cu pistolul-mitralieră ţinut la brâu şi îndreptat înainte. Indiferent din ce unghi te uiţi, gura puştii, mărită din cauza perspectivei, pare a ţinti exact către ochii tăi. Afişul ăsta a fost lipit în orice loc liber de pe orice perete destul de mare, lăsând în urmă, ca număr, chiar şi portretele Fratelui cel Mare. Prolii, care de felul lor sunt apatici când vine vorba despre război, acum s-au mobilizat, lăsându-se asmuţiţi într-una dintre crizele lor periodice de frenezie patriotică. Şi, pentru a se armoniza cu starea generală de spirit, rachetele omoară şi ele mai mulţi oameni decât de obicei. Una a căzut pe un cinematograf plin din Stepney şi a lăsat câteva sute de morţi îngropaţi sub dărâmături. Toată populaţia cartierului s-a încolonat într-o

lungă procesiune funebră, care a durat ore întregi şi a luat, de fapt, forma unui miting de protest. Altă bombă a căzut pe un maidan folosit ca loc dejoacă şi câteva zeci de copii au fost transformați în praf şi pulbere. Au urmat alte demonstrații furioase. Goldstein a fost ars *in effigie,* sute de afişe cu soldatul eurasian au fost sfâşiate şi aruncate pe foc, iar câteva magazine au fost jefuite în tărăboiul general; în cele din urmă, s-a răspândit zvonul că ar exista spioni care teleghidează rachetele prin radio-unde, aşa încât doi bătrâni, suspectați de a fi de origine străină, au murit sufocați de flăcări în propria lor casă.

Ori de câte ori ajung în camera domnului Charrington, Julia şi Winston stau dezbrăcați, întinşi unul lângă altul pe patul nefăcut, sub fereastra deschisă, doar-doar le-o fi mai puțin cald. Şobolanul n-a mai apărut, dar, din cauza căldurii, ploşnițele s-au înmulțit îngrozitor. Lor, însă, nu le pasă. Murdară sau curată, camera lor li se pare a fi raiul pe pământ. Cum ajung, împrăştie peste tot piper cumpărat la negru, îşi dau jos hainele de pe ei şi fac amor aşa, năduşiți, pe urmă adorm în tandem, iar când se trezesc, ploşnițele sunt deja regrupate, gata de contra-ofensivă.

De patru, cinci, şase - de şapte ori s-au întâlnit numai în luna iunie. Winston a renunțat la obiceiul de a bea gin la orice oră. Parcă i-a trecut şi nevoia de a bea. S-a îngrăşat, ulcerația varicoasă a mai dat înapoi, lăsând doar o pată cafenie pe pielea de deasupra gleznei, iar accesele de tuse din fiecare dimineață au încetat. Cursul vieții nu i se mai pare de nesuportat şi nici nu-i mai vine să se strâmbe la tele-ecran sau să strige porcării în gura mare. Acum, că au o ascunzătoare sigură, aproape ca o locuință, numai a lor, nici nu li se mai pare o nedreptate că nu se pot vedea decât din când în când, şi numai câteva ceasuri de fiecare dată. Un singur lucru contează: camera de deasupra magazinului de vechituri, faptul că ea există. Dacă o ştiu acolo, neatinsă, se simt de parcă ar fi înăuntru chiar şi când nu sunt. Camera lor este o lume în sine, ca o enclavă din trecut, în care mai trăiesc încă anumite animale, altminteri dispărute. Şi domnul Charrington, se gândeşte Winston, este tot un animal dispărut, înainte de a merge sus, şi-a făcut un obicei: se opreşte şi stă de vorbă cu domnul Charrington. Bătrânelul nu pare să iasă vreodată din prăvălie, în orice caz foarte rar, iar. Pe de altă parte, nu are aproape nici un client. Duce o existență de fantomă, pendulând între prăvălia mică şi întunecoasă şi o bucătărie şi mai mică din dos, unde îşi face de mâncare şi ține, printre altele, şi un gramofon incredibil de vechi, cu o pâlnie enormă. Conversația cu Winston se pare că îi face plăcere. Se învârteşte printre mormanele de obiecte inutile, cu nasul lui lung şi ochelarii groşi, cu umerii aduşi în față în jacheta de catifea, având mereu un aer de perceptor, mai degrabă decât de negustor. Se opreşte din când în când şi pune degetul, cu un fel de entuziasm ofilit, pe câte un dop de porțelan, pe capacul pictat al unei tabachere pentru prizat, sparte,

sau pe câte un medalion gol pe dinăuntru, care conține o şuviță din părul cine-ştie cărui copil mort demult. Nu-i cere lui Winston să le cumpere, doar să le admire. Când vorbeşti cu domnul Charrington, parcă asculți clincăitul unei cutii muzicale vechi şi stricate. De undeva, din cotloanele memoriei lui, tot scoate fragmente de poezioare uitate de toată lumea. Una este despre douăzeci şi patru de mierle, alta despre o vacă fără un corn, alta despre moartea bietului Robin Cocoşelul.

— M-am gândit că v-ar putea interesa, zice el, râzând uşor a dispreț, ori de câte ori vine cu câte un asemenea citat, deşi niciodată nu-şi aduce aminte în întregime de nici o poezioară.

Şi Winston şi Julia realizează — într-un fel, nu pierd nici o clipă din vedere - faptul că, oricum ar fi, ceea ce fac ei nu poate dura la infinit. Uneori, când sentimentul morții iminente li se pare la amândoi la fel de palpabil ca patul pe care fac amor, se strâng unul în celălalt, cu un fel de senzualitate disperată, ca un suflet damnat care se agață de ultimele fărâme de plăceri lumeşti, atunci când vede că mai are numai câteva minute până i să-i bată ceasul. Alteori, însă, îşi întrețin unul celuilalt iluzia nu numai a siguranței, dar şi permanenței. Atâta timp cât se află în camera lor nu li se poate întâmpla nimic rău. De ajuns acolo este, într-adevăr, dificil şi primejdios, dar camera în sine este ca un templu, ca atunci când Winston s-uitat în inima *presse-papiers*-ului, cu sentiment că ar putea, într-un fel oarecare, să pătrundă în interiorul universului de sticlă şi că, odată intrat înăuntru, timpul, cel puțin pentru el, ar fi încătuşat. De multe ori, se lasă să alunece în vise de mântuire. Norocul nu-i va părăsi niciodată şi îşi vor duce mai departe complotul, uite-aşa, până la adânci bătrânețe. Sau Katherine crapă dracului odată, iar ei reuşesc, trăgând sforile cu multă abilitate, să se căsătorească. Sau se sinucid amândoi în acelaşi timp. Sau dispar, îşi schimbă înfățişarea, devin imposibil de recunoscut, învață să vorbească în argoul prolilor, se angajează într-o fabrică oarecare şi trăiesc până la adânci bătrânețe neştiuți de nimeni, pe o străduță dosnică. Toate astea sunt nişte tâmpenii, bineînțeles; amândoi ştiu prea bine că, în realitate, nu au nici o scăpare. Singura variantă efectiv realizabilă este cea cu sinuciderea, dar nici la asta nu au nici o intenție să recurgă. Trăiesc de la o zi la alta şi de la o săptămână la alta, târându-se printr-un prezent fără viitor, dintr-un instinct mai puternic decât voința lor, aşa cum întotdeauna plămânii îți mai trag o gură de aer, dacă mai există măcar o gură de aer de respirat în jurul tău.

Alteori, tot aşa, cad de acord să se revolte în mod organizat împotriva Partidului, dar habar nu au care ar trebui să le fie primul pas. Chiar dacă legendara Frăție există într-adevăr, tot mai au de rezolvat dificultatea de a găsi o metodă prin care să ia legătura cu ea. Winston îi povesteşte Juliei despre acea bizară comuniune spirituală care există - sau, cel puțin, i se pare lui că există - între el şi O'Brien şi despre tentația pe care

o simte uneori de a-l aborda aşa, direct, pe O'Brien, anunţându-l că este duşmanul Partidului şi cerându-i sprijinul. Curios este, însă, că o asemenea afirmaţie din partea lui nu i se pare Juliei un lucru îngrozitor de imprudent. Cum ea are obiceiul de a judeca oamenii după feţele lor, i se pare normal ca Winston să-l eticheteze pe O'Brien drept persoană de încredere pe temeiul unei singure priviri fugare. Mai mult decât atât, ea este convinsă că toată, sau aproape toată lumea detestă Partidul pe ascuns şi că toţi ar încălca regulile, dacă ar găsi o metodă cât-de-cât prudentă de a face treaba asta. Dar că ar exista, sau că *ar putea* exista o opoziţie organizată, de anvergură - aşa ceva Julia refuză să creadă. Poveştile despre Goldstein şi armata lui camuflată, cum îi spune ea, nu sunt decât nişte gogomănii pe care trebuie să te prefaci că le crezi, inventate de Partid pentru a-şi sluji propriile interese. De nenumărate ori, la întrunirile de Partid şi la demonstraţiile spontane, ea recunoaşte că zbiară cât poate de tare în favoarea executării unor oameni despre care nu a auzit niciodată şi nu crede nici în ruptul capului că ar fi comis crimele care li se pun în cârcă. La procesele publice, se bagă şi ea în primele rânduri, în detaşamentele Ligii Tineretului care înconjoară clădirea tribunalului zi şi noapte, şi ţipă, la anumite intervale de timp, „Moarte trădătorilor!” în timpul celor Două Minute de Ură, îi întrece pe toţi ceilalţi la insultele adresate lui Goldstein, deşi, totuşi, are o idee foarte vagă despre el, cine este şi ce teze, pasămite, susţine. Julia a crescut în anii de după Revoluţie şi este mult prea mică pentru a ţine minte confruntările ideologice ale anilor cincizeci şi şaizeci. Ceva care să semene a mişcare politică independentă iese din perimetrul imaginaţiei ei şi, oricum, Partidul nu poate fi învins. Partidul va exista întotdeauna şi va fi întotdeauna acelaşi. Împotriva lui nu te poţi revolta decât făcând anumite gesturi secrete de neascultare sau câte un act izolat de violenţă, de pildă s: omori pe cineva sau să arunci în aer ceva.

În anumite privinţe, Julia este mult mai perspicace decât Winston şi mult mai puţin atentă la propaganda Partidului. Într-o zi, de pildă, când el a adus vorba, în legătură cu altceva, despre războiul cu Eurasia, ea l-a lăsat cu gura căscată spunându-i, cu tonul cu care ai enunţa o banalitate, că, după părerea ei, nu este nici un război. Rachetele care cad în fiecare zi asupra Londrei sunt lansate, probabil, de guvernul Oceaniei însuşi, „ca să ţină lumea cu sufletul la gură”. Asemenea idee lui Winston chiar că nu i-a trecut niciodată prin cap. I-a trezit şi un sentiment de invidie spunându-i că, în timpul celor Două Minute de Ură, marea ei problemă este să se abţină, să nu o umfle râsul. Julia nu pune la îndoială tezele Partidului decât atunci când îi afectează propria ei viaţă într-un fel sau altul. De multe ori, acceptă mitologia oficială, pur şi simplu fiindcă diferenţa dintre adevărat şi fals i se pare neesenţială. De pildă, ea crede, fiindcă aşa a învăţat la şcoală, că Partidul a inventat avioanele. Winston, în schimb, îşi aduce aminte că, la

sfârşitul anilor cincizeci, când mergea el la şcoală, numai despre elicopter se spunea că l-ar fi inventat Partidul; uite, nu au trecut decât vreo doisprezece ani şi Julia a învăţat la şcoală că şi avionul a fost inventat de Partid; peste încă o generaţie, or să pretindă că şi locomotiva cu aburi tot ei au descoperit-o. Când îi spune că avioanele existau deja cu mult înainte să se fi născut ei şi cu mult înainte de Revoluţie, Juliei i se pare o informaţie absolut neinteresantă. La urma urmei, *ce* contează cine a descoperit avionul? Efectiv uimit rămâne, însă, Winston atunci când constată, dintr-o vorbă spusă de el la întâmplare, că Julia nu-şi aduce aminte că numai acum patru ani Oceania era în război cu Estasia şi în pace cu Eurasia. Bun, sigur că ea consideră tot războiul o gogoriţă; dar parcă nici nu a băgat de seamă că duşmanul se cheamă acum altfel.

— Eu credeam că suntem tot timpul în război cu Eurasia, comentează ea, cu gândurile aiurea. Treaba asta îi dă lui Winston un sentiment de frică. Descoperirea avionului a avut loc cu mult înainte de naşterea ei, dar de la mutarea războiului n-au trecut decât patru ani, şi chiar şi atunci ea era deja femeie în toată firea. Se ceartă cu ea pe această temă şi, după vreun sfert de oră, izbuteşte să-i scoată cu cleştele din memorie o vagă amintire cum că, la un moment dat, Estasia era duşmanul, şi nu Eurasia. Chiar şi aşa, ei subiectul i se pare neimportant.

— Şi ce contează, zău aşa?! — exclamă Julia, pierzându-şi răbdarea. Oricum toate războaiele-astea se ţin lanţ şi oricum toată lumea ştie că ştirile-s false de la un cap la altul.

Uneori, îi povesteşte despre Secţia Documente, unde lucrează el, şi despre nesimţirea cu care se falsifică totul acolo. Asemenea lucruri, însă, pe ea n-o oripilează ca pe el. Nu i se pare că se cască vreo prăpastie sub picioarele ei la gândul minciunilor care devin adevăruri, îi povesteşte despre Jones, Aaronson şi Rutherford şi despre petecul de hârtie pe care l-a avut pentru câteva clipe în faţa ochilor. Nu reuşeşte s-o impresioneze. La început, nici nu înţelege prea bine despre ce este vorba:

— Erau prieteni de-ai tăi? - îl întreabă.

— Nu, nu-i cunoşteam personal. Erau membri ai Partidului Interior. Şi, în tot cazul, erau mai bătrâni ca mine, oameni dinainte de Revoluţie şi din primii ani de după. Eu îi ştiam numai din vedere.

— Şi-atunci, care era problema? Tot timpul sunt omorâţi oameni, nu?

Winston încearcă s-o facă să priceapă.

— A fost un caz excepţional. Nu-i vorba numai că nişte oameni au fost omorâţi. Nu-ţi dai seama că trecutul, până şi ziua de ieri, a fost abolit? Dacă mai supravieţuieşte pe undeva, atunci acel undeva este câte un corp solid care există fără cuvinte, uite, ca bucata aia de sticlă de pe masă. Noi deja nu mai ştim absolut nimic despre Revoluţie şi despre anii dinaintea ei.

Toate documentele au fost ori distruse, ori falsificate, toate cărțile au fost rescrise, toate tablourile au fost pictate din nou, la toate statuile şi străzile şi clădirile li s-au schimbat numele, toate datele au fost modificate. Şi procesul ăsta continuă zi de zi şi clipă de clipă. Istoria s-a blocat. Nu mai există nimic altceva decât un prezent fără început şi fără sfârşit, în care Partidul are întotdeauna dreptate. Sigur că eu *ştiu* că trecutul este falsificat, dar n-aş putea în nici un fel să dovedesc treaba asta, chiar dacă şi eu lucrez la falsificarea lui. După ce-mi fac partea mea, nu mai rămâne nici o singură dovadă. Singura probă se află în mintea mea, dar de unde ştiu eu că mai există măcar un singur om care să aibă aceleaşi amintiri ca şi mine? Numai atunci, când îți spun, o singură dată în viața mea, am avut în fața ochilor o dovadă palpabilă *după* ce se întâmplase falsificarea - ani de zile după.

— Şi ce-ai rezolvat cu asta?

— N-am rezolvat nimic, pentru că am aruncat-o câteva secunde mai târziu. Dar, dacă mi s-ar mai întâmpla astăzi aşa ceva, zău c-aş păstra-o!

— Ei, uite, eu n-aş păstra-o! - exclamă Julia. Sunt gata să risc, dar pentru ceva care să merite, nu pentru nişte fițuici vechi de ziar. Şi, chiar dac-o păstrai, ce puteai face cu ea?

— Probabil că nu mare lucru. Dar era o probă. Poate că ar fi semănat câteva îndoieli pe ici, pe colo, presupunând că aş fi avut curajul s-o arăt cuiva. Nu-mi fac iluzii că noi am putea schimba ceva în timpul vieții noastre. Dar parcă şi văd mici nuclee de rezistență apărând din loc în loc, grupuri mici de oameni care se alătură unele altora şi se măresc treptat, treptat, poate reuşesc să lase şi ceva scris după ele, aşa încât generațiile viitoare să ducă mai departe puținul pe care l-am început noi.

— Ce-mi pasă mie, iubirea mea, de generațiile viitoare? - zice Julia. Mie îmi pasă de *noi.*

— Tu te revolți numai de la brâu în jos, zice Winston.

Vorba asta, Julia o găseşte strălucită şi se aruncă de gâtul lui încântată.

Ramificațiile doctrinei Partidului, în schimb, o lasă absolut rece. Ori de câte ori Winston începe să-i vorbească despre principiile SOCENG-ului, despre dublugândit, despre caracterul schimbător al trecutului, despre negarea realității obiective, sau când foloseşte cuvinte din Nouvorbă, Julia se plictiseşte, nu mai înțelege o iotă şi-l întrerupe, spunându-i că ea niciodată nu dă atenție tuturor bazaconiilor ălora. Doar ştie toată lumea că-s numai aiureli, de ce să le mai şi bagi în seamă?! Ea ştie foarte bine când să strige „ura!" şi când „huo!" şi nici nu-i trebuie mai mult. Iar dacă el se încăpățânează pe asemenea subiecte, ea are obiceiul descurajant de a adormi imediat. Este genul de om care ațipeşte oricând şi în orice poziție. Când vorbeşte cu ea, îşi dă seama cât de uşor poate lăsa cineva impresia ortodoxiei, neavând habar, în realitate, despre lucrurile care înseamnă,

propriu-zis, ortodoxie, într-un anume fel, concepţia despre lume a Partidului prinde cel mai bine la oamenii incapabili de a o înțelege. Numai asemenea oameni pot fi făcuți să accepte cele mai flagrante încălcări ale bunului-simţ, pentru că ei nu pricep şi pace enormitățile care li se cer şi, nefiind suficient de interesați de evenimente, nici nu observă ce se petrece de fapt. Neînțelegând, oamenii aceştia rămân normali. Ei înghit, pur şi simplu, totul, iar ceea ce înghit nu le face practic nici un rău, pentru că nu lasă nimic în urmă, nu lasă reziduuri, aşa cum, uneori, câte un bob de porumb trece nedigerat prin stomacul păsării.

6

În sfârşit!! În sfârşit, s-a-ntâmplat! Semnul pe care-l aştepta de-atâta timp! Toată viața, i se pare acum, a tânjit după treaba asta.

Winston merge pe un coridor lung, la Minister şi, la un moment dat, când ajunge cam în acelaşi loc unde i-a strecurat Julia bilețelul în mână mai demult, îşi dă seama că exact în spatele lui merge cineva, mai voluminos decât el. Persoana, cine-ştie-cine o fi, tuşeşte scurt, dându-i a înțelege, evident, că vrea să stea de vorbă cu el. Se răsuceşte brusc, să vadă cine-i urmăreşte. O'Brien.

În sfârşit, se află unul lângă celălalt şi parcă prima şi singura pornire a lui, a lui Winston, este s-o ia la fugă. Inima îi zvâcneşte de-a dreptul brutal. Nu se simte în stare să scoată vreo vorbă. O'Brien îşi urmează drumul înainte, în acelaşi ritm, apucându-1 prieteneşte de braț pentru câteva momente, aşa încât ajung să meargă umăr la umăr. Dar el sparge gheața primul, în felul lui aparte, cu politețea aceea solemnă, care-l face să fie altfel decât majoritatea membrilor Partidului Interior.

— Aşteptam o ocazie potrivită pentru a sta de vorbă cu dumneata, îi spune el lui Winston. Mai acum câteva zile, am citit în *Times* un articol al dumitale, scris în Nouvorbă. Am impresia că dovedeşti un interes ştiințific pentru limba noastră.

Winston îşi mai recapătă ceva din stăpânirea de sine.

— Ştiinţific e cam mult spus, zice el. Eu sunt un profan. Şi, pe urmă, nu e specialitatea mea. N-am avut niciodată de-a face cu alcătuirea propriu-zisă a limbii.

— Dar scrii într-un stil foarte elegant, zice O'Brien. Şi nu e numai părerea mea. Vorbeam de curând cu un prieten al dumitale care *este,* fără îndoială, un specialist, îmi scapă numele lui în clipa asta.

Winston simte un nou junghi dureros în inimă. Cum poate înțelege remarca asta altfel decât ca pe o referire la Syme? Dar Syme nu este numai mort şi gata: este abolit, este o *nepersoană.* Orice referire cât-de-cât

explicită la el este mortal de primejdioasă. Precis că O'Brien vrea să-i dea, în felul acesta, un semn, să-i transmită ceva ca o parolă. Comițând, împreună, un mărunt act de crimăgândit, ajung complici. Merg în continuare amândoi pe coridor când, deodată, O'Brien se opreşte, îşi reaşează ochelarii pe nas, cu gestul acela ciudat, dezarmant de prietenesc de fiecare dată, apoi zice:

— Ceea ce voiam, de fapt, să-ți spun, este că în articolul dumitale am observat că ai folosit două cuvinte care s-au perimat. E drept, numai foarte de curând, dar s-au perimat. Ai avut ocazia, cumva, să consulți Ediția a Zecea a Dicționarului Nouvorbei?

— Nu, răspunde Winston. Nu ştiam c-a şi apărut. Noi, la Secția Documente, o folosim încă pe-a Noua.

— Ediția a Zecea urmează să apară abia peste vreo câteva luni, cred. Dar au fost puse deja în circulație câteva exemplare. Eu, de pildă, am un exemplar. Te-ar interesa cumva să te uiți prin el?

— Sigur că da, se grăbeşte să încuviințeze Winston, pricepând imediat încotro bate O'Brien.

— Sunt câteva inovații acolo foarte ingenioase. De pildă, cred c-o să te frapeze restrângerea numărului de verbe. Deci, cum zici să procedăm? Să trimit pe cineva la dumneata să ți-l aducă? Problema este că invariabil îmi zboară din minte lucrurile de acest fel. Poate poți dumneata să treci pe la mine să-l iei — oricând îți convine. Stai o clipă, să-ți scriu adresa.

Se opresc în fața unui tele-ecran. O'Brien îşi pipăie cu palma, oarecum distrat, două dintre buzunare şi scoate un carnețel cu coperțile legate în piele şi un pix aurit. Mâzgăleşte adresa stând exact sub tele-ecran, într-o poziție în care, dacă de la celălalt capăt al firului l-ar urmări cineva, ar putea citi foarte bine ce scrie el; pe urmă, rupe foaia din carnețel şi i-o întinde lui Winston.

— Mă găseşti acasă de obicei seara, zice el. Dacă nu sunt eu, îți dă servitorul meu dicționarul.

Şi pleacă, lăsându-i pe Winston cu hârtiuța în mână, de astă dată fără să trebuiască s-o ascundă. Totuşi, memorează cu atenție adresa scrisă pe ea şi, după câteva ceasuri, o aruncă în gaura de memorie, împreună cu un teanc de alte hârtii.

Câteva minute au stat de vorbă, nu mai mult. O singură explicație poate avea întâmplarea asta. O'Brien a pus la cale întâlnirea de pe coridor pentru a-i putea da lui Winston adresa lui, lucru necesar, pentru că este singura modalitate de a afla unde anume locuieşte cineva. Cărți de adrese nu există. Dacă vrei să vorbeşti cu mine vreodată — asta a vrut să-i comunice O'Brien — aici mă găseşti. Poate că o să găsească şi vreun mesaj ascuns pe undeva prin dicționar. În tot cazul, un lucru e cert: conspirația la

care visează de atâta timp există cu adevărat, iar el, Winston Smith, a pus mâna pe un fir care duce într-acolo.

Ştie că, mai devreme sau mai târziu, va răspunde la apelul lui O'Brien. Poate a doua zi, poate peste mai mult timp - nu ştie sigur. Ceea ce i se întâmpla acum nu este altceva decât evoluția unui proces care s-a declanşat cu ani în urmă. Primul pas a fost un gând involuntar şi secret, al doilea a fost acela de a-şi ține un jurnal. A trecut de la gânduri la vorbe, iar acum de la vorbe la fapte. Ultimul pas îl va duce în beciurile Ministerului Iubirii, şi el ştie şi acceptă certitudinea asta, din moment ce începutul conține în sine şi sfârşitul. Şi totuşi, îi este frică sau, mai degrabă, parcă ar simți dinainte gustul morții, parcă ar fi ceva mai puțin viu. Chiar în timp ce vorbea cu O'Brien, când a pătruns în profunzime sensul cuvintelor lui, l-au cuprins nişte fiori reci: avea senzația că păşeşte într-un loc umed ca un mormânt, şi nu era ceva nou, pentru că de la bun început a ştiut că i s-a pregătit mormântul şi că-l aşteaptă.

7

Winston se trezeşte din somn cu ochii înecați în lacrimi. Julia se rostogoleşte, somnoroasă, şi se lipeşte de el, bălmăjind ceva ce vrea să însemne „Ce s-a-ntâmplat?“

— Am visat..., începe el, dar se opreşte brusc.

Mult prea complicat de spus în câteva cuvinte. Pe de-o parte, este visul în sine, pe de altă parte, o amintire pe care i-a deşteptat-o visul şi care i-a năvălit în minte în cele câteva clipe de când s-a trezit.

Rămâne culcat, cu ochii închişi, adâncindu-se în continuare în atmosfera visului. Vede ceva ca un loc larg, luminos, în care întreaga lui viață parcă i se aşterne înainte, ca un peisaj de vară, seara, după ploaie. Totul se petrece în interiorul *presse-papiers-ului* de sticlă, dar suprafața sticlei este ca bolta cerului, iar sub bolta aceea totul este inundat de o lumină limpede în care poți privi până hăt-departe. Visul în sine se comprimă - şi, într-un anume fel, şi constă - într-un gest din braț pe care l-a făcut mama lui demult şi pe care l-a repetat, după treizeci de ani, o evreică dintr-un film documentar, încercând să-şi apere băiețelul de gloanțe, cu câteva clipe înainte ca elicopterele să-i măcelărească pe amândoi.

— Auzi, zice el, ştii că eu, până-n momentul ăsta, am crezut c-am omorât-o pe maică-mea?

— De ce-ai omorât-o? - întreabă Julia semi-conştientă, fiindcă nici nu mai doarme, nici nu s-a trezit încă.

— N-am omorât-o propriu-zis. Adică nu fizic. În vis i-a reapărut chipul mamei lui, aşa cum a văzut-o ultima oară, iar în cele câteva clipe

după ce s-a trezit, i-au revenit în minte toate micile întâmplări legate de această ultimă imagine. Este, probabil, o amintire pe care şi-a împins-o cu bună ştiinţă în străfundurile memoriei în toţi anii ăştia care au trecut de atunci. Nu ştie cu siguranţă când s-au petrecut lucrurile, dar nu putea avea mai puţin de zece ani, mai degrabă vreo doisprezece.

Tatăl îi dispăruse ceva mai înainte, dar cât era acel ceva nu mai ştie. Îşi aduce aminte de condiţiile grele, mizere ale vieţii din zilele acelea: panica provocată din când în când de raidurile aeriene, adăposturile improvizate în staţiile de metrou, grămezile de moloz prin tot oraşul, proclamaţiile pe care nu le înţelegea, afişate la fiecare colţ de stradă, bandele de tineri, toţi cu cămăşi la fel, cozile interminabile la pâine, rafalele de mitralieră care se auzeau de undeva, din depărtare - dar, mai presus de toate, faptul că niciodată nu mânca să se sature, îşi aduce aminte cum se unea cu alţi băieţi, după-amiezi întregi, ca să scotocească prin coşurile şi lăzile de gunoi şi cum scoteau de acolo cotoare de varză, coji de cartofi şi, uneori, chiar câte o coajă de pâine veche şi cum le ştergeau cu grijă de scrum; cum aşteptau să treacă pe stradă camioanele care aveau traseu prin cartierul lor şi despre care se ştia că transportau hrană pentru vite, fiindcă uneori, când se hurducau pe hârtoape, mai cădea câte o turtă de ulei.

Când a dispărut tatăl lui, maică-sa nici măcar nu a părut surprinsă sau cine-ştie-ce mâhnită, dar s-a schimbat brusc: a devenit complet apatică. Până şi pentru Winston era limpede că mama lui aştepta ceva ce era sigură că avea să vină. Făcea tot ce era nevoie - gătea, spăla, cârpea, strângea patul, freca pe jos, ştergea praful de pe cămin -, dar le făcea pe toate foarte lent şi cu o ciudată lipsă de mişcări inutile, parcă ar fi fost modelul unui pictor, care îşi schimbase poziţia cu de la sine putere. Voinică şi înaltă cum era, trupul ei parcă revenea întruna automat către poziţia de repaus. Uneori, stătea ore întregi aproape nemişcată pe marginea patului, legănând-o pe surioara lui, o biată copilă de doi-trei ani, mică şi bolnavă, tăcută, cu o faţă prelungă şi subţire ca de maimuţă. Alteori, foarte rar, însă, îl lua şi pe el, pe Winston, în braţe şi-l strângea la pieptul ei minute în şir fără să scoată o vorbă. Şi el era conştient, dincolo de tinereţea şi de egoismul lui, că gestul ei era legat cumva de lucrul acela nerostit niciodată, dar care trebuie să se întâmple dintr-un moment într-altul.

Revede şi camera unde locuiau: o încăpere întunecoasă, care mirosea a stătut şi părea pe jumătate plină numai din cauza patului acoperit cu o cuvertură albă. Din grătarul de la sobă ieşea un arzător de gaz, iar mâncarea o ţineau pe o poliţă; afară, pe palier, era o chiuvetă cafenie, de teracotă, comună mai multor camere, îşi aduce aminte de trupul statuar al mamei lui, cum se apleca la arzătorul de gaz şi învârtea ceva într-o cratiţă. Cel mai bine, însă, îşi aduce aminte de foamea lui continuă şi de luptele abjecte şi crâncene de la fiecare masă. O pisălogea pe maică-sa întrebând-o, de zeci

de ori, de ce nu aveau mai mult de mâncare, urla la ea şi se înfuria - parcă îşi aude din nou inflexiunile vocii care începuse să i se schimbe prea devreme şi uneori suna ciudat de spartă - sau făcea eforturi supraomeneşti, dublate de un accent de patetism, ca să capete mai mult decât porţia care îi revenea. I se părea de la sine înțeles că el, „băiatul”, trebuia să primească porția cea mai mare; dar, oricât de mult i-ar fi pus mama lui în farfurie, el în mod invariabil mai cerea. La fiecare masă, mama îi făcea morală, să nu fie egoist, să nu uite că sora lui mai mică era bolnavă şi că şi ea avea nevoie să mănânce - dar nu era nici un chip. El zbiera de furie când mama lăsa jos polonicul, sărea să-i smulgă cratiță şi lingura din mână şi lua din farfuria fetiței, îşi dădea seama că le lăsa pe celelalte două ființe să moară de foame, dar nu se putea abține; uneori, avea chiar senzația că i se cuvenea. Foamea care-i răsuna în burtă i se părea o justificare suficientă. Iar între mese, dacă mama nu stătea de pază, fura mereu din amărâta de cămară de pe poliță.

Într-o zi, s-a anunțat o rație de ciocolată. Aşa ceva nu se mai văzuse de săptămâni sau luni de zile. Parcă vede şi acum prețioasa bucățică de ciocolată, un baton de două uncii - pe atunci încă se mai măsura în uncii - de împărțit în trei. Era clar că trebuia împărțit în trei părți egale. Deodată, ca şi cum altcineva ar fi vorbit în locul lui, Winston s-a trezit pretinzând, cu o voce bubuitoare, să i se dea lui toată bucata. Mama i-a spus să nu fie lacom. A urmat o lungă şi insistentă ceartă, care a continuat minute în şir, cu țipete, scâncete, lacrimi, observații şi târguieli. Fetița se agăța de maică-sa cu amândouă mâinile, exact ca un pui de maimuță, şi se uita la el peste umărul ei, cu nişte ochi mari şi trişti. Până la sfârşit, mama a rupt trei sferturi din ciocolată şi i-a dat lui Winston, iar restul surioarei lui. Fetița a apucat-o şi s-a uitat la ea cu o privire goală; poate nici nu ştia ce era. Winston a urmărit-o o clipă, apoi, zvâcnind brusc, i-a smuls bucățica de ciocolată din mână şi a zbughit-o spre uşă.

— Winston! Winston! - a strigat mama după el. Treci aici! Dă-i surioarei tale ciocolata 'napoi!

El s-a oprit, dar de întors înapoi nu s-a întors. Ochii mamei priveau fix în ochii lui şi aşteptau. Acum, că revede în minte întregul episod, îşi dă seama că atunci ştia, de fapt, ce anume era pe punctul de a se întâmpla. Sora lui, conştientă că i se luase ceva, s-a pornit să scâncească abia perceptibil. Mama a luat-o în brațe şi i-a lipit fața de sânul ei. Lui, ceva din gestul mamei i-a spus că fetița murea. Şi totuşi, s-a răsucit pe călcâie şi fugit în jos pe scări, ținând strâns ciocolata care începuse să i se topească în mână.

Nu şi-a mai văzut niciodată mama. După ce a hăpăit ciocolata, s-a simțit oarecum ruşinat de el însuşi şi s-a fâțâit pe străzi câteva ore, până când foamea l-a mânat înapoi. Când a ajuns acasă, mama lui dispăruse, încă de pe atunci era ceva normal. Din cameră nu lipsea nimic, afară de mama şi

de sora lui. Nu-şi luaseră nici o haină, iar mama nu-şi luase nici măcar paltonul. Până în ziua de astăzi nu ştie cu siguranță dacă maică-sa a murit sau nu. Se poate foarte bine să fi fost trimisă într-un lagăr de muncă obligatorie. Cât despre sora lui, poate că fusese transportată, cum a pățit şi el, Winston, către vreuna dintre coloniile alea pentru copii orfani — Centre de Solicitare, aşa se numeau - care se iviseră ca urmare a războiului civil, sau poate fusese trimisă cu maică-sa în lagărul de muncă sau, pur şi simplu, lăsată cine-ştie-unde să moară.

Visul i-a rămas proaspăt în minte şi acum, după ce s-a trezit, mai ales gestul acela învăluitor, de protecție, al brațului mamei lui; în acel gest părea să se concentreze întreaga semnificație. Gândul îl poartă, însă, spre un alt vis, pe care l-a avut acum vreo două luni, tot cu mama lui. La fel cum stătea pe marginea patului acoperit cu o cuvertură albă murdară, cu copilul agățându-i-se de gât, la fel stătea şi atunci, în celălalt vis, pe vaporul care se scufunda din ce în ce mai mult, undeva jos, sub picioarele lui, afundându-se cu fiecare minut care trecea, dar tot uitându-se spre el în sus, prin apa tot mai întunecată.

Îi povesteşte Juliei despre dispariția mamei lui. Fără să deschidă ochii, Julia se rostogoleşte şi se aşează într-o poziție mai comodă.

— Bănuiesc că erai o mică bestie ticăloasă pe-atunci, zice ea sec. Toți copiii sunt nişte bestii.

— Da, bine, dar adevărata semnificație a întâmplării...

Din respirația ei, îşi dă seama că este pe cale să adoarmă la loc. I-ar plăcea să mai vorbească despre mama lui. Nu-şi face iluzii, din câte îşi mai aminteşte, ca ea să fi fost o femeie deosebită, cu atât mai puțin o femeie inteligentă; şi totuşi, avea un gen de noblețe, de puritate, numai pentru că normele ei de viață erau de ordin personal. Sentimentele îi aparțineau întru totul şi nu puteau fi schimbate din afară. Nu i-ar fi trecut niciodată prin minte gândul că o acțiune fără vreun rezultat devine, prin chiar acest fapt, lipsită de importanță. Dacă iubeşti pe cineva, îl iubeşti şi, dacă nu ai nimic altceva de dăruit, îi dăruieşti totuşi iubirea ta. Când el a smuls şi ultima bucățică de ciocolată, mama şi-a strâns copilul la piept. Era un gest lipsit de importanță, nu schimba cu nimic datele problemei, ciocolată tot nu mai era, iar moartea copilului n-o putea lua asupra ei; dar i s-a părut normal să procedeze aşa. La fel şi evreica aia refugiată, din filmul documentar: mâna cu care îşi acoperea băiețelul ca să-l ferească de gloanțe nu servea mai mult decât o foaie de hârtie. Lucrul cel mai abominabil pe care l-a făcut Partidul a fost acela de a te convinge că imboldul sau sentimentul cel mai obişnuit nu are nici un fel de însemnătate, în acelaşi timp lipsindu-te de orice fel de putere asupra lumii materiale. Odată aflat în brațele Partidului, ceea ce simți sau nu, ceea ce faci sau nu, toate acestea nu mai au absolut nici un fel de importanță. Orice s-ar întâmpla, tot dispari şi nu se mai aude nimic nici

despre tine ca persoană, nici despre ce ai realizat. Eşti şters şi scos în afara istoriei. Şi totuşi, pentru oamenii care au trăit cu numai două generații în urmă, aceste lucruri erau de o importanță capitală, pentru că ei nu încercau să schimbe istoria. Ei se conduceau după credințe intime, de care nu se îndoiau. Ceea ce avea, într-adevăr, importanță erau relațiile dintre oameni şi cel mai simplu gest - o îmbrățişare, o lacrimă, o încurajare spusă unui muribund — avea valoare în sine. Uite, de pildă, prolii nu s-au schimbat deloc. Ei nu sunt fideli vreunui partid, sau vreunei țări, sau vreunei idei: prolii îşi sunt fideli unii altora. Este poate pentru prima oară când nu-i dispreţuieşte pe proli sau nu-i consideră doar o forță amorfă care o să se trezească la viață într-o bună zi, ca să regenereze întreaga lume. Prolii au rămas oameni. Sufletele lor nu s-au împietrit. Ei au păstrat acele senzații arhaice pe care el însuşi, Winston Smith, trebuie să le învețe din nou. Gândindu-se la asta, îşi aduce aminte, prin cine-ştie-ce asociație de idei, cum a văzut pe asfalt, cu câteva săptămâni în urmă, o mână retezată într-o explozie şi a împins-o într-un canal, de parcă ar fi fost un cotor de varză.

— Prolii sunt ființe omeneşti, zice el cu voce tare. *Noi* nu suntem oameni.

— De ce? - mormăie Julia, trezită iarăşi din somn.

Se gândeşte o clipă.

— Ți-a trecut vreodată prin minte, zice el, în loc să-i răspundă, că cel mai bine pentru noi ar fi să ieşim pur şi simplu de aici, până nu e prea târziu, şi să nu ne mai vedem niciodată?

— Da, iubitule, mi-a trecut prin minte, şi încă de mai multe ori. Dar n-am de gând să fac treaba asta.

— Am avut noroc, zice Winston, dar nu poate dura la infinit. Eşti tânăra. Pari o femeie normală şi nevinovată. Dacă te fereşti de oameni ca mine, ai mai putea trăi încă cincizeci de ani.

— Nu, ştiu eu ce am de făcut. Stau cu tine şi tot ce faci tu fac şi eu. Şi nu mai fi chiar atât de pesimist. Mă pricep destul de bine să rămân în viață.

— Julia, putem fi împreună încă şase luni, un an, cine ştie? Până la urmă, or să ne despartă, cu siguranță, îți dai seama cât de singuri o să fim? Odată prinşi, n-o să mai putem face nimic unul pentru celălalt, absolut nimic. Dacă recunosc, or să te-mpuşte. Iar dacă refuz să recunosc, tot or să te-mpuşte. Nimic din ce am să fac sau am să spun - sau n-am să spun -, nimic n-o să-ți amâne moartea nici măcar cu cinci minute. N-o să ştim nici unul dacă celălalt a murit sau mai trăieşte. O să fim lipsiți de orice fel de putere. Singurul lucru care contează este să nu ne trădăm unul pe celălalt, deşi nici asta nu are nici cea mai mică influență asupra viitorului nostru.

— Dacă te referi la mărturisit, să ştii că o să mărturisim. Toată lumea mărturiseşte. N-ai ce face. Te torturează.

— Nu mă refer la mărturisire. Asta nu înseamnă trădare. Nu contează ce faci sau ce spui; doar ce simţi contează. Dacă m-ar putea face să nu te mai iubesc - asta ar fi adevărata trădare.

Julia se gândeşte o vreme.

— N-au cum să facă aşa ceva, zice ea într-un târziu. Este singurul lucru pe care nici măcar *ăia* nu-l pot face. Te pot face să spui orice — *orice* —, dar nu te pot face să şi crezi ce spui. Nu-ţi pot pătrunde-n suflet.

— Nu, zice şi Winston, ceva mai îmbărbătat. Nu. Asta aşa este. Nu-ţi pot pătrunde-n suflet. Dacă poţi să *simţi* că merită să rămâi om, chiar şi fără să obţii nimic concret, i-ai învins.

Uite, de pildă tele-ecranul, cu urechea lui veşnic vigilentă. Te pot spiona zi şi noapte, dar, dacă nu te pierzi cu firea, îi poţi păcăli. Cu toată deşteptăciunea lor, nu au descoperit încă secretul prin care să poată afla ce gândeşte o altă fiinţă omenească. Probabil că observaţia asta nu mai este chiar atât de adevărată în situaţia în care te afli deja în mâinile lor. Nimeni nu ştie ce se întâmpla în beciurile Ministerului Iubirii, dar nu *e* greu de ghicit: torturi, droguri, instrumente sensibile care îţi înregistrează reacţiile, vlăguire treptată prin lipsă de somn, singurătate şi interogatorii repetate. În orice caz, faptele nu pot fi ascunse. Ţi le pot descoperi prin interogatoriu sau smulge prin tortură. Dar, dacă scopul nu este să rămâi în viaţă, ci să rămâi om, ce mai contează, în ultimă instanţă? Nu-ţi pot schimba sentimentele; nici chiar tu nu poţi să ţi le schimbi, presupunând că ai vrea aşa ceva. Pot să-ţi spună de-a fir-a-păr tot ce-ai făcut, tot ce-ai spus, tot ce-ai gândit; dar adâncul sufletului, care se ghidează după legi străine chiar şi ţie însuţi, rămâne impenetrabil, nu-i aşa?

8

Au reuşit, în fine, au reuşit!

Camera în care au fost invitaţi este lungă şi uşor luminată. Tele-ecranul murmură încet. Covorul luxos, de un albastru-închis, îţi dă impresia că păşeşti pe catifea. La capătul celălalt al camerei, O'Brien stă la un birou, sub o lampă cu abajur verde, cu un teanc de hârtii de o parte şi de alta. Nu ridică privirile când servitorul îi pofteşte înăuntru pe Julia şi pe Winston. Lui Winston, inima îi bate atât de tare, încât nu se crede în stare să articuleze vreo vorbă. Au reuşit, în fine, au reuşit! - este tot ce-i vine în minte. Cu totul nesăbuit din partea lor să vină aici şi curată nebunie să vină împreună. Deşi este adevărat că au venit fiecare pe alt drum şi doar în faţa uşii lui O'Brien s-au întâlnit. Dar pentru simplul fapt de a intra într-un

asemenea loc îți trebuie nervi tari. Sunt extrem de rare ocaziile în care poți vedea pe dinăuntru locuințele membrilor Partidului Interior, sau chiar să intri în cartierul lor şi-atât. Întreaga atmosferă a blocului imens, tot luxul ăsta şi bogăția din jur, mirosurile neobişnuite de mâncare bună şi tutun fin, lifturile silențioase şi incredibil de rapide, care alunecă în sus şi în jos, servitorii în livrele albe care se grăbesc încoace şi încolo - totul te intimidează. Deşi scopul venirii aici este unul precis, la fiecare pas îl urmăreşte teama ca nu cumva de după primul colț să apară vreun soldat din gardă în uniformă neagră, să-i ceară actele şi să-i ordone să iasă afară. Oricum, servitorul lui O'Brien i-a primit fără şovăială. Este un tip scund, brunet, în livrea albă, cu o față romboidală lipsită de orice expresie, care poate foarte bine să fie o față de asiatic. Coridorul prin care i-a condus este acoperit cu un covor moale şi tapetat în crem, cu lambriuri albe, totul strălucind de curățenie. Şi asta este de natură să te intimideze. Winston nu-şi aminteşte să fi văzut vreodată un coridor ai cărui pereți să fie altfel decât murdari de la frecarea cu corpurile oamenilor.

O'Brien ține în mână o foaie de hârtie pe care o studiază foarte concentrat. Fața lui lată, aplecată în aşa fel, încât i se vede linia nasului, este deopotrivă impunătoare şi inteligentă. Timp de vreo douăzeci-treizeci de secunde, nu se mişcă deloc.

Apoi, trage scrievorbitorul spre el şi bolboroseşte repede un mesaj, în jargonul hibrid al Ministerelor:

Articol unu virgulă cinci virgulă şapte aprobat plineşte stop propunere conținută articol şase dubluplus stupidă vecină crimăgândit anulează stop neprocedează constructeşte anteprimire plusdepline evaluări echipament deasupra stop final mesaj.

Abia acum se ridică de pe scaun şi vine spre ei de-a lungul covorului moale. Ceva din atmosfera oficială pare să fi dispărut o dată cu transmiterea mesajului în Nouvorbă, dar O'Brien este mai încruntat ca de obicei, parcă neconvenindu-i că este deranjat din munca pe care o face. Groaza resimțită de Winston până a ajunge aici este acum dublată de o stinghereală banală: dar dacă a făcut o greşeală stupidă? Ce dovadă clară are el că O'Brien conspiră în vreun fel împotriva regimului? Nimic, în afară de o anumită sclipire a ochilor şi un răspuns echivoc, în rest numai şi numai închipuirile lui, bazate pe un vis. Nici măcar nu poate folosi pretextul că a venit să ia dicționarul promis, pentru că atunci ce rost mai are prezența Juliei? Apropiindu-se de ei, O'Brien trece prin fața tele-ecranului, se opreşte brusc, de parcă i-ar fi venit chiar atunci o idee, se întoarce spre tele-ecran şi apasă pe un buton din perete. Se aude un pocnet ascuțit. Vocea se stinge.

Julia scoate un fel de icnet de mirare, abia perceptibil. Deşi îngrozit, Winston este, totuşi, mult prea surprins ca să se abțină:

— Puteți să-l închideți! - exclamă el.

— Da, răspunde sec O'Brien. Avem acest privilegiu.

Acum a ajuns în fața lor. Silueta lui masivă îi domină, iar expresia feței este tot indescifrabilă. Îl aşteaptă, cu o atitudine severă, pe Winston să vorbească, dar despre ce? Chiar şi acum se poate foarte bine să fie, pur şi simplu, un om ocupat, iritat că a fost întrerupt. De când O'Brien a oprit tele-ecranul, nici el, nici ei doi nu au scos o vorbă. În cameră s-a aşternut o linişte mormântală. Secundele trec, lungindu-se la infinit. Cu eforturi aproape supraomeneşti, Winston reuşeşte să susțină în continuare privirea ochi în ochi a lui O'Brien. Deodată, fața întunecată a acestuia se schimbă în ceva ce ar putea fi începutul unui zâmbet. Cu gestul lui caracteristic, O'Brien îşi scoate ochelarii şi apoi şi-i aşează mai bine pe nas.

— Cine începe? Dumneata sau eu? - întreabă el.

— Încep eu, răspunde Winston prompt. Aparatul este închis de-a binelea?

— Da, este închis de tot. Suntem numai noi.

— Am venit aici pentru că...

Dar se opreşte, dându-şi seama, pentru prima oară, ce motive şubrede au avut de a veni acolo. Şi cum, de fapt, habar nu are ce fel de ajutor aşteaptă din partea lui O'Brien, îi vine greu să spună de ce au venit, îşi reia, însă, vorba, conştient că trebuie să spună ceva care să sune şi neajutorat şi pretențios în acelaşi timp.

—...credem că există un fel de conspirație, un gen de organizație secretă care acționează împotriva Partidului şi că dumneavoastră faceți parte din ea. Vrem şi noi să facem parte din ea şi să luptăm alături de ea. Suntem duşmanii Partidului. Nu credem în principiile SOCENG-ului. Suntem criminali în gândire. Întreținem relații amoroase. Vă spun toate astea pentru că vrem să ne pune la dispoziția dumneavoastră. Dacă vreți să vă mai spunem şi altceva care să ne incrimineze, sunt gata s-o facem.

Se opreşte şi aruncă o privire peste umăr, cu sentimentul că s-a deschis uşa. Într-adevăr, servitorul cel mic şi galben la față a intrat fără să bată la uşă, aducând pe o tavă o sticlă şi câteva pahare.

— Martin este dintre noi, zice O'Brien impasibil. Adu paharele-aici, Martin. Pune-le pe masa rotundă. Sunt destule scaune? Bine, atunci luați loc şi să stăm de vorbă mai comod. Adu-ți şi tu un scaun, Martin. Avem de discutat lucruri serioase, zece minute nu-i nevoie să mai faci pe valetul.

Omul cel scund se aşează, foarte dezinvolt, dar, totuşi, cu un aer care tot a purtare de servitor aduce, ca un valet căruia i se face o favoare. Winston îl urmăreşte cu coada ochiului. Formidabil: toată viața, omul ăsta joacă un rol şi-i este frică să se dezbare fie şi o clipă de personajul pe care-l

întruchipează. O'Brien apucă sticla de gât şi toarnă în pahare un lichid de un roşu-aprins. Lui Winston i se trezesc nişte vagi amintiri, ceva ce a văzut demult pe un perete sau pe un panou - o sticlă mare făcută din lumini electrice, care parcă se mişca în sus şi în jos, turnându-şi conținutul într-un pahar. Privit de sus, lichidul acesta pare negru. Dar în sticlă se vede că luceşte în culoarea rubinului. Are un miros dulce-acrişor. Se uită la Julia: a luat paharul şi-l miroase de zor, cu o sinceră curiozitate.

— Vin se numeşte, zice O'Brien, cu un zâmbet discret. Ați citit prin cărți despre el, nu se poate să nu fi auzit. Din păcate, nu ajunge cine-ştie-cât din el şi la Partidul Exterior. Ridică paharul, cu un aer de solemnitate: Cred că s-ar cuveni să începem cu un toast. În sănătatea conducătorului nostru, Emmanuel Goldstein!

Winston îşi duce paharul la buze cu o oarecare nerăbdare. A citit în cărți despre vin şi l-a văzut în vis. Ca şi *presse-papiers-ul* de sticlă, sau ca poezioarele pe care domnul Charrington şi le aminteşte numai pe jumătate, vinul ține de un trecut romantic, dispărut - de vremurile de aur, cum îi place lui să le spună, atunci când meditează, în puținele momente de intimitate. Nu ştie nici el de ce, dar întotdeauna a crezut că vinul trebuie să aibă un gust foarte dulce, ca gemul de mure, şi că te ameţeşte imediat. De fapt, când îl înghite, lichidul cel roşu îl dezamăgeşte profund. După ani întregi de băut gin, vinul i se pare chiar greţos. Pune înapoi pe masă paharul golit.

— Deci există o persoană numită Goldstein? - întreabă el.

— Da, există o asemenea persoană, şi anume trăieşte. Unde? Asta nu ştiu, îi răspunde O'Brien.

— Dar conspirația - organizația, vreau să zic? Ea este reală? Nu este, pur şi simplu, o invenție a Poliției Gândirii?

— Nu, este reală. Frăția i se spune. Nu veți afla niciodată prea multe despre Frăție, doar că există şi că faceți parte din ea. Dar despre treaba asta o să vă spun mai multe peste câteva minute. Se uită la ceasul de la mână. Nu este indicat, nici pentru membrii Partidului Interior, să închidă tele-ecranul mai mult de jumătate de oră. N-ar fi trebuit să veniți aici amândoi; iar de plecat, va trebui să plecați separat. Dumneata, tovarăşă, zice el, înclinând capul către Julia, pleci prima. Avem la dispoziție vreo douăzeci de minute. Sper că înțelegeți că, pentru început, trebuie să vă pun anumite întrebări, în linii mari vorbind, cam ce ați fi gata să faceți?

— Orice este omeneşte posibil, se grăbeşte să-i răspundă Winston.

O'Brien se răsuceşte pe jumătate pe scaun şi ajunge cu fața către el. Pe Julia aproape că nu o bagă în seamă, de parcă i s-ar părea normal ca el, Winston, să vorbească şi în numele ei. Clipeşte din ochi ceva mai lung, apoi începe să pună întrebările cu o voce joasă, inexpresivă, aşa cum faci ceva de rutină, un fel de catehism ale cărui răspunsuri, cele mai multe dintre ele, le ştii dinainte.

— Sunteți gata să vă dați viața?

— Da.

— Sunteți gata să ucideți?

— Da.

— Să comiteți sabotaje care ar putea costa viața a sute de oameni nevinovați?

— Da.

— Să vă trădați țara unei puteri străine?

— Da.

— Sunteți pregătiți să înşelați, să falsificați, să şantajați, să corupeți mintea copiilor, să împărțiți droguri care anihilează voința, să încurajați prostituția, să răspândiți boli venerice — să faceți orice este susceptibil de a demoraliza Partidul şi de a-i submina puterea?

— Da.

— Dacă, de pildă, s-ar dovedi necesar, dintr-un motiv oarecare, să aruncați acid sulfuric în ochii unui copil, sunteți gata să faceți aşa ceva?

— Da.

— Sunteți gata să vă schimbați identitatea şi să trăiți tot restul vieții, de pildă, servind într-un restaurant sau cărând cu spinarea în port?

— Da.

— Sunteți gata - amândoi - să vă despărțiți şi să nu vă mai vedeți niciodată?

— Nu, intervine Julia.

Winston are senzația ciudată că trece mult timp până să formuleze un răspuns. În prima clipă, i se pare chiar că şi-a pierdut capacitatea de a vorbi. Limba i se răsuceşte mută, articulând primul sunet al unui răspuns, pe urmă al celuilalt. Şi tot aşa de mai multe ori. Până nu-l rosteşte cu voce tare, nu ştie nici el pe care l-a formulat de fapt. În cele din urmă, spune:

— Nu.

— E bine că mi-ați spus, zice O'Brien. Noi trebuie să ştim totul. După care adaugă, de astă dată cu o voce mai expresivă, întorcându-se către Julia: Trebuie să înțelegi un lucru, tovarăşă: chiar dacă prietenul dumitale rămâne în viață, s-ar putea să devină o cu totul altă persoană. S-ar putea să fim obligați de a-i da o identitate complet nouă. Fața, mişcările, forma mâinilor, culoarea părului - până şi vocea - ar ajunge diferite față de ce ştii dumneata. Şi chiar şi dumneata ai putea deveni altcineva. Avem chirurgi care pot schimba un om de nu-l mai recunoşti. Uneori se dovedeşte necesar. Uneori ajungem chiar să amputăm câte-o mână sau un picior.

Winston nu se poate abține să arunce o privire, mai mult cu coada ochiului, către fața mongoloidă a lui Martin, servitorul. Nu vede, însă, nici o cicatrice. Julia parcă a mai pălit cu o nuanță, arătându-şi şi mai clar

pistruii, dar îl înfruntă pe O'Brien plină de curaj. Morfoleşte ceva din buze a asentiment.

— Bun, atunci astea le-am aranjat, conchide O'Brien.

Pe masă se află o tabacheră de argint. O'Brien o împinge către ei cu un aer oarecum absent, îşi ia şi el o ţigară, pe urmă se ridică şi începe să măsoare camera în sus şi în jos cu paşi mici, ca şi cum i-ar veni mai uşor să mediteze în picioare. Ce ţigări minunate, minunate şi bine legate, cu hârtia mătăsoasă, cum Winston n-a mai fumat până acum. O'Brien se uită din nou la ceasul de la mână.

— Ar fi bine să te întorci la tine-n oficiu, Martin, zice el. Într-un sfert de oră îi dau drumul la loc. Uită-te bine la aceşti tovarăşi înainte de a pleca. Tu s-ar putea să-i mai vezi, eu — poate nu.

La fel ca atunci când au intrat pe uşă, ochii negri ai omuleţului se plimbă pe feţele lor. Nu este nici urmă de privire prietenească în felul cum se uită la ei. Le memorează trăsăturile, fără ca asta să-i trezească nici cel mai mic interes, sau, cel puţin, aşa pare. Poate că un obraz sintetic nu are capacitatea de a-şi schimba expresia, îi trece prin cap lui Winston. Apoi, fără să scoată o vorbă sau să salute pe careva dintre ei, Martin iese, închizând uşa delicat în urma lui. O'Brien se plimbă de colo-colo, cu o mână în buzunarul salopetei negre, cu cealaltă ţinând ţigara.

— Sper că aţi înţeles, le explică el, că veţi lupta în umbră, întotdeauna veţi fi în umbră. Veţi primi ordine şi le veţi îndeplini fără să ştiţi de ce. Peste câtva timp, vă voi trimite o carte din care veţi putea afla adevărata faţă a societăţii în care trăim şi strategia prin care o vom distruge. După ce veţi citi cartea - numai atunci veţi fi membri de drept ai Frăţiei. Dar ce se află între scopurile generale pentru care luptăm şi necesitatea imediată a fiecărui moment nu veţi şti niciodată. Vă spun că Frăţia există, dar nu ştiu să vă spun dacă are o sută de membri sau o sută de milioane. Din câte veţi şti voi, nu veţi putea niciodată spune dacă are măcar zece membri. Veţi avea trei-patru oameni de legătură, care se vor schimba pe măsură ce dispar. Fiindcă eu sunt primul vostru om de legătură, rămân deocamdată eu. Când veţi primi ordine, să ştiţi că vin de la mine. Dacă se va dovedi necesar să vă comunicăm ceva, vom lua legătura prin Martin. Când veţi fi prinşi, în cele din urmă, veţi mărturisi: asta este inevitabil. Dar nu veţi avea mare lucru de mărturisit, cel mult propriile voastre fapte. Nu veţi avea cum să trădaţi mai mult de o mână de oameni, Şi aceia dispensabili. Probabil că nici măcar pe mine nu mă veţi trăda. La ora respectivă, poate voi fi mort, sau voi fi deja altă persoană, cu alt chip.

Spunând toate astea, se plimbă în continuu de colo-colo pe covorul moale, în ciuda trupului său mătăhălos, are mişcări de o graţie ieşită din comun, care se vede până şi în gesturile banale, când îşi vâră mâna în buzunar sau când îşi aprinde o ţigară. Poate chiar mai mult decât forţă, îţi

dă o senzație de încredere şi înțelegere, dublată de ironie. Oricât de serios ar vorbi, nu are nimic din îndârjirea aceea obsesivă, proprie unui fanatic. Vorbeşte despre omoruri şi sinucideri, despre boli venerice, despre membre amputate şi fețe modificate, dar vorbeşte cu un anume aer de persiflare, cu o voce care parcă spune: este inevitabil, iată ce suntem obligați să facem, fără doar şi poate; dar, când viața va merita din nou să fie trăită, nu vom mai face aceste lucruri. Un val de admirație, aproape de adorație, se rostogoleşte dinspre Winston înspre O'Brien. Pentru o clipă, chipul încruntat al lui Goldstein păleşte, în mintea lui. Când te uiți la umerii lați ai lui O'Brien, la fața lui cu pomeții obrajilor teşiți, atât de urât şi totuşi atât de manierat, nu-ți vine a crede că ar putea fi înfrânt vreodată. Nu există strategie căreia să nu-i facă față, nici primejdie pe care să n-o prevadă. Până şi Julia pare impresionată de el. Şi-a lăsat țigara să se stingă singură şi-l ascultă cu atenție. O'Brien îşi reia perorația:

— Ați auzit, probabil, vorbindu-se despre existența Frăției. Mai mult ca sigur că v-ați format o imagine personală despre ea. V-ați închipuit, probabil, o imensă rețea de complotişti care se întâlnesc pe ascuns în beciuri, scrijelesc mesaje pe pereți şi se recunosc unul pe altul după câte o vorbă codificată sau vreun semn anume făcut cu mâna. Nici vorbă de aşa ceva. Membrii Frăției nu se pot recunoaşte între ei şi nici un membru nu cunoaşte decât o mână de alți membri. Nici măcar Goldstein, presupunând că ar încăpea pe mâinile Poliției Gândirii, nu le-ar putea furniza o listă completă a membrilor şi nici vreo informație care să-i conducă spre completarea listei. Asta pentru că nici nu există o asemenea listă. Frăția nu poate fi anihilată, pentru că nu este o organizație în sensul tradițional al termenului. Ea nu are nici o bază de susținere - numai o idee, şi anume o idee indestructibilă. Nu veți avea niciodată un alt punct de sprijin, afară de acea idee. Nu veți avea parte de tovarăşi sau de încurajări. Când veți fi prinşi, fiindcă până la urmă veți fi prinşi, nu veți căpăta nici un fel de ajutor. Noi nu ne ajutăm niciodată membrii. În cel mai bun caz, dacă se iveşte necesitatea stringentă de a reduce pe cineva la tăcere, putem găsi o metodă oarecare de a introduce pe ascuns o lamă de ras în celula cutărui prizonier. Va trebui să vă obişnuiți să trăiți fără nici un rezultat şi fără speranță. Veți fi activi o vreme, pe urmă veți fi prinşi, veți mărturisi şi, în final, veți muri. Acestea sunt toate rezultatele de care veți avea parte. Este practic imposibil ca vreo schimbare notabilă să aibă loc în epoca în care trăim. Noi suntem cei morți. Singura noastră viață normală se află în viitor. Vom lua şi noi parte la ea, deşi pe atunci nu vor mai exista din noi decât cel mult o mână de țărâna şi câteva aşchii de os. Dar cât de îndepărtat este acel viitor nu avem cum şti. S-ar putea să vină abia peste o mie de ani. În momentul de față, tot ce se poate face este să încerci să extinzi, încetul cu încetul, aria de gândire normală. În grup, nu se poate acționa. Atâta tot putem face: să ne

răspândim cunoştinţele în afară, de la individ la individ şi de la generaţie la generaţie. În faţa Poliţiei Gândirii, nu avem ce face altceva.

Se opreşte şi se uită pentru a treia oară la ceasul de la mână, lung, de parcă şi-ar face nişte socoteli în minte.

— Mai este puţin şi trebuie să pleci, tovarăşă, adaugă el, întorcându-se către Julia. Dar, până atunci, să vedem ce facem cu jumătatea asta de sticlă. Umple el însuşi paharele şi-l ridică pe-al lui, ţinându-1 de picior. De data asta, pentru ce bem? — întreabă, cu acelaşi aer ironic. Pentru prostirea Poliţiei Gândirii? Pentru moartea Fratelui cel Mare? Pentru omenire? Pentru viitor?

— Pentru trecut, intervine Winston.

— Într-adevăr, într-adevăr, recunoaşte O'Brien gânditor. Trecutul este mai important.

Îşi dau toţi trei paharele peste cap şi, imediat după aceea, Julia se ridică să plece. O'Brien ia o cutiuţă de pe un scrin şi-i dă o pastilă albă, plată, rugând-o să şi-o pună sub limbă. Este foarte important să nu plece de-acolo mirosind a vin: însoţitorii de la lifturi sunt foarte perspicace. După ce închide uşa în urma ei, O'Brien parcă a şi uitat că Julia a fost de faţă. Mai face un pas-doi prin cameră, apoi se opreşte.

— Trebuie să ne mai punem de acord asupra câtorva amănunte, zice el. Bănuiesc că aveţi o ascunzătoare, ceva de felul acesta?

Winston îi povesteşte despre camera de deasupra magazinului domnului Charrington.

— Da, bine, pentru moment e bună. Mai târziu, o să vă găsim noi altceva. Este esenţial să-ţi schimbi ascunzătoarea de multe ori. Între timp, însă, îţi voi trimite *cartea* - uite, până şi O'Brien pronunţă acest cuvânt de parcă ar fi subliniat, observă Winston -, cartea lui Goldstein, adică, şi anume cât de curând posibil. S-ar putea să dureze câteva zile până reuşesc să capăt un exemplar, îţi dai şi dumneata seama că nu există cine-ştie-câte. Poliţia Gândirii le vânează şi le distruge cam în acelaşi ritm în care reuşim noi să le tipărim. Dar nu are importanţă. Cartea este indestructibilă. Chiar dacă ar dispărea şi ultimul exemplar, tot am fi în stare s-o reconstituim, aproape cuvânt cu cuvânt. Când mergi la slujbă, ai cumva vreo servietă, ceva? - se interesează el.

— Da, de obicei da.

— Şi cum arată?

— E o servietă neagră, cu două toarte, foarte uzată...

— Neagră, două toarte, foarte uzată - bun. Într-o zi din astea, într-un viitor apropiat - nu-ţi pot spune exact ziua -, unul dintre mesajele pe care le vei primi ca lucrări va avea un cuvânt greşit bătut la maşină şi dumneata vei cere o confirmare, în ziua următoare, vei merge la lucru fără servietă. Iar cândva în timpul zilei, pe stradă, cineva te va atinge pe braţ şi-ţi va spune:

„V-a căzut servieta”. Cea pe care ți-o va da va avea înăuntru un exemplar din cartea lui Goldstein. Mi-o înapoiezi în cel mult două săptămâni... Urmează o clipă de tăcere, apoi O'Brien continuă: Ne vom mai întâlni - dacă ne mai întâlnim...

Winston ridică ochii spre el şi, uitându-se țintă în ochii lui, întreabă, pe un ton ezitant:

— Ăăă... În locul unde nu există întuneric?

O'Brien încuviințează din cap, fără să pară deloc surprins:

— În locul unde nu există întuneric, da, răspunde el, ca şi cum ar fi dibuit pe loc aluzia. Până atunci, însă, vrei să-mi spui ceva înainte de a Pleca? Să-mi transmiți ceva? Să mă-ntrebi ceva?

Winston se gândeşte. Parcă nu-i vine în minte nici o întrebare esențială pe care să i-o pună; iar să proclame generalități sforăitoare nu are nici un chef. Prin fața ochilor i se perindă nu ceva legat direct de O'Brien sau de Frăție, ci un fel de tablou compozit, cu dormitorul întunecat unde a văzut-o pe mama lui pentru ultima oară, cu cămăruța de deasupra magazinului domnului Charrington, cu *presse-papiers-ul* de sticlă şi gravura de oțel înrămată în lemn de trandafir, întreabă, aproape la nimereală:

— Ați auzit vreodată, din întâmplare, o poezioară veche care începea aşa: „Portocale şi lămâi, zice-un clopot la Sân Clement”?

O'Brien încuviințează din nou din cap şi completează strofa cu un fel de politețe gravă:

— „Portocale şi lămâi, zice-un clopot la Sân Clement, / Ai să-mi dai trei gologani, zice altul la Sân Martin, / Când mi-i dai, zi, când mi-i dai? - zice-al treilea la Justiție. / Când oi avea, răsună turnul de la Shoreditch.”

— Ştiați ultimul vers! - exclamă Winston, nevenindu-i să creadă.

— Da, ştiam ultimul vers, zice O'Brien. Acuma, însă, îmi pare rău, dar e timpul să te duci. Stai, stai, aşteaptă să-ți dau o pastilă dintr-astea.

Winston se ridică de pe scaun. O'Brien îi întinde mâna şi i-o strânge atât de tare, de parcă ar vrea să-i zdrobească oasele palmei. Winston se opreşte la uşă şi întoarce capul, dar O'Brien a şi început să uite de existența lui. Îl aşteaptă să iasă, cu un deget pe butonul care controlează tele-ecranul. Stă cu spatele la biroul de lucru, pe care se află lampa cu abajur verde şi scrievorbitorul. Pe jos, sunt coşuri de sârmă pline-ochi cu hârtii. Incidentul s-a terminat. În mai puțin de treizeci de secunde, O'Brien se va întoarce la acele treburi importante consacrate Partidului, de la care a fost întrerupt.

9

Se simte gelatinos de oboseală. Da, gelatinos este un termen foarte potrivit, care îi vine în minte spontan. I se pare că trupul lui a căpătat nu

numai consistența, dar şi transparența jeleului. Are sentimentul că, dacă ar ridica mâna, ar putea vedea lumina prin ea. Tot sângele şi toată limfa i le-a stors din vene volumul imens de muncă din ultimele zile, lăsând în urmă numai o structură şubredă de nervi şi oase acoperite cu piele. Toate senzațiile le percepe exacerbat. Salopeta îi jupoaie umerii; trotuarul îi gâdilă tălpile; până şi efortul de a strânge şi a desface palma îi face încheietura să pocnească.

A lucrat nouăzeci de ore şi mai bine în cinci zile, ca de altfel toată lumea din Minister. Acum s-a terminat şi nu mai are literalmente nimic de făcut, nici un fel de muncă pentru Partid, până mâine dimineață. Poate petrece şase ore în camera domnului Charrington şi alte nouă în patul lui de acasă, în lumina soarelui blând de după-amiază, se îndreaptă încet, pe o stradă prăfuită, către magazinul de vechituri. Cu un ochi se uită mereu după patrule, dar este convins - nu ştie nici el de ce — că în după-amiază asta nu-l paşte nici o primejdie să-şi bage cineva nasul în treburile lui. Cară după el o servietă grea, care-l buşeşte peste genunchi la fiecare pas, dându-i furnicături pe toată pielea piciorului, în servietă are *cartea* şi, deşi se află în posesia ei de când? — uite, da, de şase zile, nu a deschis-o încă şi nici măcar nu s-a uitat la ea.

Într-a şasea zi a Săptămânii de Ură, după toate demonstrațiile, discursurile, zbieratele, cântecele, lozincile, afişele, filmele, figurile de ceară, după tam-tam-ul tobelor şi ta-ta-ta-urile trompetelor, după tropăielile picioarelor în marş, zuruitul şenilelor de tancuri, huruitul avioanelor în formație strânsă, bubuitul tunurilor - după şase zile pline de asemenea lucruri, când orgasmul general vibra la intensitate maximă şi când ura tuturor față de Eurasia se încinsese până la o asemenea stare delirantă, încât, dacă mulțimea ar fi pus mâna pe cei două mii de criminali de război eurasieni care urmau să fie spânzurați în public în ultima zi a manifestărilor, i-ar fi sfâşiat, mai mult ca sigur, în bucăți - exact în momentul acela s-a făcut cunoscut că, de fapt, Oceania nu se afla în război în Eurasia. Oceania se afla în război cu Estasia. Eurasia era aliată.

Bineînțeles, nimeni nu a recunoscut că ar fi avut loc vreo schimbare. S-a anunțat pur şi simplu, brusc şi peste tot în acelaşi timp, că Estasia este duşmanul, şi nu Eurasia. El, Winston, tocmai lua parte la o demonstrație într-una dintre piețele centrale ale Londrei, când a avut loc evenimentul. Era seară, iar fețele albe ca de ceară şi lozincile roşii se vedeau lugubre la lumina reflectoarelor. Piața gemea de mai multe mii de oameni, printre care un detaşament de vreo o mie de elevi îmbrăcați în uniforme de Spioni. De pe un podium drapat în roşu, perora către mulțime un orator al Partidului Interior, scund şi uscat, cu brațe disproporționat de lungi şi cu o țeastă mare şi chealã, pe care degeaba se străduiau să o acopere câteva şuvițe slinoase răzlețe. Individul, cu fața mică, de şoarece, contorsionată de ură, ținea gâtul

microfonului cu o mână, iar cu cealaltă, o palmă enormă la capătul unui braț osos, spinteca amenințător aerul pe deasupra capului. Vocea, care bubuia metalic din cauza amplificatoarelor, revărsa un catalog interminabil de atrocități, masacre, deportări, jafuri, violuri, torturări de prizonieri, bombardări de civili, propagandă mincinoasă, agresiuni nedrepte şi tratate încălcate. Era practic imposibil să-l asculți, fără să ajungi mai întâi să-l crezi şi apoi să turbezi la rândul tău. La fiecare câteva vorbe, furia mulțimii dădea pe dinafară şi vocea vorbitorului se îneca într-un urlet sălbatic, animalic, care izbucnea necontrolat din mii de piepturi. Zbieratele cele mai puțin omeneşti le scoteau elevii. Discursul începuse deja de douăzeci de minute, când, deodată, un curier a urcat grăbit pe podium şi a strecurat un petec de hârtie în mâna vorbitorului. Acesta l-a desfăcut şi l-a citit fără să se oprească din vorbit. Nu s-a schimbat nimic, nici în vocea, nici în felul lui de a vorbi, nici în ceea ce spunea, doar că, brusc, numele erau altele. Fără nici o explicație, un val de înțelegere şi-a croit drum prin mulțime. Oceania se afla în război cu Estasia! În clipa următoare, toată piața aceea de oameni a resimțit un şoc teribil: lozincile şi afişele cu care era împodobită piața erau toate greşite! Peste jumătate din ele nu reprezentau figurile corecte! Sabotaj !! Oamenii lui Goldstein erau la mijloc! A urmat un intermezzo de exaltare, în care afişele au fost smulse de pe pereți, iar lozincile - rupte şi călcate în picioare. Spionii au săvârşit adevărate minuni prin promptitudinea cu care au escaladat acoperişurile pentru a sfâşia fanioanele atârnate de coşuri. Dar, după numai două-trei minute, totul a revenit la normal. Oratorul era tot cu gâtul microfonului în mână, cu umerii aplecați înainte, iar cu mâna liberă spinteca aerul; nici măcar o clipă nu s-a oprit. După încă un minut, din mulțime izbucneau din nou țipete animalice de furie. Ura a continuat exact ca mai înainte, numai că ținta se schimbase între timp. Ceea ce-l impresionează pe Winston şi acum, când îşi rememorează situația, este faptul că vorbitorul s-a comutat de la un rând la altul, în mijlocul propoziției, nu numai fără nici o pauză, dar chiar şi fără să-şi modifice câtuşi de puțin sintaxa. La vremea respectivă, însă, avea alte lucruri pe cap. Exact în timpul dezordinii produse la smulgerea afişelor, un bărbat a cărui față nu a putut-o vedea l-a bătut pe umăr de la spate şi i-a spus:

— Scuzați-mă, vă rog, v-a scăpat servieta pe jos!

A luat servieta automat, fără să scoată o vorbă. Ştia că urmau să treacă zile întregi până să aibă el ocazia s-o deschidă, servieta aceea. În momentul în care manifestația s-a sfârşit, Winston a luat-o de-a dreptul către Ministerul Adevărului, deşi era aproape ora douăzeci şi trei. Întregul personal al Ministerului a procedat la fel. Ordinele ca toată lumea să se prezinte neîntârziat la posturi, care se transmiteau deja la tele-ecrane, nu mai erau necesare.

Oceania se afla în război cu Estasia: Oceania se afla dintotdeauna în război cu Estasia. O mare parte din literatura politică a ultimilor cinci ani devenise brusc cu totul nefondată. Rapoarte şi documente de tot felul, ziare, cărţi, broşuri, filme, înregistrări, fotografii - toate trebuiau corectate cu viteza fulgerului. Deşi, ca întotdeauna, nu s-a dat nici o asemenea dispoziţie, toată lumea ştia că şefii Secţiei intenţionau ca, în cel mult o săptămână, nici o referire la războiul cu Eurasia sau la alianţa cu Estasia să nu mai existe nicăieri. Volumul de muncă avea să fie copleşitor, cu atât mai mult, cu cât presupunea anumite procese cărora nu li se putea spune pe nume. Toată lumea de la Secţia Documente a lucrat câte optsprezece ore din douăzeci şi patru, cu câte două pauze de câte trei ore pentru somn. S-au adus de la subsoluri saltele şi au fost instalate peste tot pe coridoare; pentru mese, personalul de la cantină aducea tot timpul cărucioare pline cu sandvişuri şi cafea Victoria. De fiecare dată când se ridica de pe scaun pentru cele trei ore de somn, Winston se străduia să-şi lase biroul curat şi de fiecare dată când se târa înapoi la lucru, abia putând să-şi mai ţină ochii deschişi de cât îl dureau, găsea alt val de suluri de hârtie care acopereau biroul ca o avalanşă, îngropând scrievorbitorul şi revărsându-se şi pe jos, aşa încât prima lui grijă era întotdeauna de a le aşeza cât-de-cât ordonat, pentru a-şi face loc să lucreze. Cel mai prost era, însă, că munca era departe de a fi mecanică. De multe ori, ajungea să înlocuiască un nume cu altul; în schimb, rapoartele detaliate ale tuturor evenimentelor îi solicitau atenţia şi imaginaţia. Până şi simplul fapt de a muta războiul dintr-o parte a lumii în alta cerea solide cunoştinţe de geografie.

După trei zile, ochii îl dureau insuportabil de tare, iar ochelarii trebuia să şi-i şteargă la fiecare câteva minute. Era ca un fel de efort fizic epuizant, pe care ar fi avut dreptul să-l refuze, dar cu care simţea şi el, ca de altfel toţi colegii lui, o nerăbdare nevrotică de a se lupta. Din câte avea timp să-şi mai aducă aminte, nu faptul că fiecare cuvânt pe care-l şoptea în scrievorbitor sau pe care-l scria cu creionul chimic era o minciună voită îl deranja. La fel cu toţi ceilalţi din Secţie, dorea şi el, din tot sufletul, ca falsificarea să fie perfectă. În dimineaţa celei de-a şasea zile, avalanşa de suluri s-a rărit. Timp de jumătate de oră, din tubul pneumatic nu a mai ieşit nimic, pe urmă încă un sul şi gata. Cam în acelaşi timp, volumul de muncă slăbea peste tot. Secţia a fost străbătută de un oftat prelung şi, dacă se poate spune aşa, secret. Săvârşiseră cu toţii, acolo, o faptă măreaţă despre care, însă, nimeni nu putea sufla o vorbă. Nimeni n-ar mai fi putut dovedi, pe de altă parte, pe bază de documente, că avusese loc vreodată vreun război cu Eurasia. La orele douăsprezece s-a anunţat deodată, pe neaşteptate, că toţi lucrătorii Ministerului erau liberi până a doua zi dimineaţa. Winston s-a dus acasă, cărând încă i după el servieta în care se găsea *cartea* şi pe care o ţinuse între picioare cât timp lucra şi sub saltea cât timp dormea; s-a

bărbierit şi a fost la un pas de-a pica de somn direct în cadă, deşi apa abia dacă era cât-de-cât dezmorțită.

Cu un fel de pocnituri voluptuoase în toatei încheieturile, urcă repede scările deasupra magazinului domnului Charrington. Este obosit, dar nu-i mai este somn. Deschide fereastra, aprinde soba murdară de gaz şi pune apă la fiert, într-o cratiță, pentru cafea. Julia trebuie să sosească dintr-o clipă într-altă; până atunci, are *cartea.* Se aşeză comod pe fotoliul uzat şi desface servieta. Scoate din ea un volum greu, negru, legat grosolan, fără autor şi titlu pe copertă. Tiparul arată şi el destul de neregulat. Paginile sunt roase pe la colțuri şi se desprind cu uşurință, ca şi cum ar fi trecut prin multe mâini.

Pe pagina de titlu, scrie:

TEORIE ŞI PRACTICĂ ÎN COLECTIVISMUL OLIGARHIC
de Emmanuel Goldstein

Winston începe să citească:

Capitolul I
IGNORANȚA ESTE PUTERE

De-a lungul întregii istorii, şi poate chiar de la sfârşitul neoliticului, în lume au existat trei categorii de oameni: cei de Sus, cei de Mijloc şi cei de Jos. Aceste grupuri au fost subîmpărțite în multe feluri, cu cele mai diverse denumiri, iar numărul de indivizi din fiecare grup, ca şi atitudinea unora față de ceilalți au fost diferite de la epocă la epocă; dar structura societății nu s-a modificat, în esență, niciodată. Chiar şi atunci când au avut loc răsturnări de proporții sau schimbări aparent iremediabile, schema dinainte s-a reinstaurat, ca un giroscop care se întoarce de la sine în poziția de echilibru, oricât de mult ar fi deplasat într-o parte sau în cealaltă.

Idealurile celor trei categorii sunt cu totul incompatibile între ele...

Winston se opreşte din citit, realizând, brusc, tocmai acest lucru: uite, citeşte, se simte bine şi nu-l pândeşte nici o primejdie. Este singur, fără tele-ecran şi fără nici o ureche care să asculte pe gaura cheii, nu are reflexul nervos de a se uita mereu peste umăr sau de a-şi acoperi pagina cu mâna. Simte pe obraz adierea blândă a verii. De undeva, de departe de tot, ajunge până la el ecoul stins al strigătelor unor copii; în cameră, însă, nu se aude nimic altceva decât ticăitul pendulei. Se înfundă mai bine în fotoliu şi îşi ridică picioarele pe grătarul de la cămin. Este o minune pentru el, este ideea pe care şi-o face el despre nemurire. La un moment dat, aşa cum faci

de obicei cu o carte despre care ştii că ai s-o citeşti de la cap la coadă şi de la coadă la cap, o deschide în altă parte şi nimereşte la
Capitolul III, unde se apucă să citească:

Capitolul III
RĂZBOIUL ESTE PACE

Împărțirea lumii în cele trei mari superputeri a putut fi şi a fost, într-adevăr, prevăzută încă prima jumătate a secolului XX. O dată cu înghițirea Europei de către Rusia şi a Imperiului Britanic de către Statele Unite ale Americii, au luat ființă două dintre cele trei puteri existente, Eurasia si, respectiv, Oceania. Cea de-a treia, Estasia, s-a cristalizat ca unitate distinctă abia după un alt deceniu de lupte confuze. Frontierele dintre cele trei superputeri sunt, pe alocuri, arbitrare, iar în alte părți oscilează în funcție de soarta războiului, dar, în general, urmează liniile geografice. Eurasia cuprinde întreaga parte de nord a masei continentale euro-asiatice, din Portugalia până la strâmtoarea Behring. Oceania cuprinde cele două Americi, arhipelagurile din Oceanul Atlantic, inclusiv Insulele Britanice, Australasia, precum şi sudul Africii. Estasia, fiind ceva mai mică decât celelalte două şi cu o frontieră occidentală mai puțin clară, cuprinde China şi țările de la sud de ea, arhipelagul japonez şi o porțiune mare, dar variabilă, din Manciuria, Mongolia şi Tibet, într-o combinație sau alta, cele trei superputeri se află în permanență în stare de război, de peste douăzeci şi cinci de ani. Cu toate acestea, războiul nu mai este o luptă disperată şi anihilantă, aşa cum era în primele decenii ale secolului XX. Este un conflict cu scopuri limitate, între nişte combatanți care nu se pot distruge unul pe altul, care nu au nici un motiv material ca să se lupte şi între care nu există nici o diferență ideologică esențială. Ceea ce nu înseamnă că modul în care este purtat războiul sau atitudinea predominantă în legătură cu el au devenit mai puțin sângeroase sau mai cavalereşti. Dimpotrivă, isteria războinică este generală şi neîntreruptă în toate cele trei state, iar acte ca violul, jaful, masacrarea copiilor, reducerea de populații întregi la condiția de sclavi şi represaliile împotriva prizonierilor, mergând până la a-i fierbe sau îngropa de vii, sunt considerate fireşti şi chiar meritorii atunci când sunt săvârşite de propria tabără, şi nu de inamic. Dar, fizic vorbind, războiul nu antrenează decât un număr foarte restrâns de oameni, mai ales specialişti de înaltă clasă, şi produce relativ puține pierderi de orice fel. Lupta, presupunând că se dă vreo luptă, are loc pe acele frontiere vagi, ale căror linii omul simplu le poate cel mult bănui, sau în jurul Fortărețelor Plutitoare

care păzesc pozițiile strategice pe întinsul mărilor, în centrele de civilizație, însă, războiul nu înseamnă altceva decât o continuă criză de bunuri de larg consum şi, din când în când, explozia câte unei rachete care poate lăsa în urma ei cel mult câteva zeci de morți. De fapt, esența războiului este cea care s-a schimbat. Mai exact spus, motivele pentru care se duce războiul s-au schimbat, ca ordine a importanței. Motive care existau deja, într-o mică măsură, în războaiele extinse din prima parte a secolului XX au devenit acum dominante şi sunt recunoscute şi formulate în mod conştient.

Cine vrea să înțeleagă esența războiului actual - pentru că, în ciuda regrupărilor care au loc la câțiva ani o dată, este mereu acelaşi, unic, război - trebuie să-şi dea seama, în primul rând, că războiul de acum nu are cum fi hotărâtor. Nici una dintre cele trei superputeri nu ar putea fi definitiv cucerită, nici măcar de celelalte două împreună. Sunt mult prea echilibrate ca forță, iar obstacolele naturale care le protejează pe fiecare sunt efectiv descurajante: Eurasia este apărată de suprafețele ei parcă nesfârşite, Oceania de apele Atlanticului şi Pacificului, iar Estasia de numărul imens de locuitori pe care îi are şi de sârguință acestora, în al doilea rând, din punct de vedere material, nu mai are pentru ce să se lupte. O dată cu instaurarea unor economii închise, autarhice, în care producția şi *consumul se reglează reciproc, bătălia pentru piețe de desfacere, care era una dintre principalele cauze ale războaielor anterioare, a luat sfârşit, iar concurența în legătură cu materiile prime nu mai este o problemă de viață şi de moarte. Oricum, fiecare superputere este atât de întinsă, încât poate obține aproape toate materiile prime din resurse strict interne. Atâta cât mai are o rațiune economică directă, războiul se poartă pentru forța de muncă, între frontierele superputerilor şi niciodată definitiv în posesia vreuneia dintre ele, se află o zonă aproape dreptunghiulară, având colțurile la Tanger, Brazzaville, Darwin şi Hong-Kong, unde trăieşte aproximativ o cincime din populația globului. Pentru capturarea acestor regiuni dens populate şi a Polului Nord se luptă cele trei state fără întrerupere. De fapt, nici unul dintre ele nu controlează vreodată întreaga suprafață disputată. Unele regiuni trec în continuu dintr-o parte în alta, iar nesfârşitele schimbări de aliniere sunt dictate de posibilitatea de a cuceri cutare sau cutare porțiune printr-o bruscă trădare.*

Toate teritoriile disputate conțin minereuri valoroase, iar unele dintre ele sunt surse de produse vegetale importante, cum ar fi cauciucul care, în zonele cu o climă mai rece, nu poate fi obținut decât pe cale sintetică, prin metode relativ costisitoare. Dar, mai presus de orice, toate sunt rezerve nesecate de forță de muncă ieftină. Puterea care controlează Africa Ecuatorială, țările din Orientul Mijlociu, sudul Indiei sau Arhipelagul Indonezian dispune, în acelaşi timp, de viețile a zeci sau sute de milioane de muncitori prost plătiți, care trag din greu. Locuitorii acestor regiuni,

reduşi, mai mult sau mai puţin pe faţă, la condiţia de sclavi, trec fără întrerupere de la cuceritor la cuceritor, fiind consumaţi ca o materie primă, ca petrolul sau cărbunele, în competiţia celor trei puteri de a produce şi mai multe arme, de a cuceri şi mai mult teritoriu, de a stăpâni şi mai multă forţă de muncă, de a produce şi mai multe arme, de a cuceri şi mai mult teritoriu-si tot aşa la nesfârşit. Este de remarcat, totuşi, faptul că luptele în sine nu trec niciodată dincolo de marginile regiunilor disputate. Frontiera Eurasiei oscilează între bazinul fluviului Congo şi ţărmul de nord al Mediteranei; insulele din Oceanul Indian şi din Pacific sunt tot timpul cucerite şi recucerite de Oceania şi Estasia; în Mongolia, linia care desparte Eurasia de Estasia nu este niciodată fixă; în jurul Polului, toate cele trei puteri ridică pretenţii la nişte enorme teritorii care, de fapt, sunt în mare măsură nelocuite şi neexplorate; dar echilibrul de forţe rămâne tot timpul relativ constant, iar teritoriul care constituie corpul fiecăreia dintre puteri rămâne întotdeauna neviolat. Mai mult decât atât, forţa de muncă a popoarelor din jurul Ecuatorului nu este, în realitate, vitală pentru economia mondială; aceşti oameni nu adaugă nimic avuţiei globale a omenirii, din moment ce întregul produs al muncii lor este consumat pentru ducerea războiului, iar scopul fiecărui război este acela de a ajunge într-o situaţie favorabilă pentru a declanşa un nou război. Forţa de muncă a Populaţiilor înrobite permite accelerarea tempo-ului stării neîntrerupte de conflict. Dar, chiar dacă aceste populaţii nu ar exista, structura societăţii mondiale şi procesul prin care aceasta se menţine nu ar fi esenţialmente diferite.

Principalul scop al războiului modern-conform Principiilor dublugânditului, *acest scop este şi, în acelaşi timp, nu este recunoscut de capetele conducătoare ale Partidului Interior - este acela de a consuma produsul maşinii, fără a ridica nivelul general de trai. Încă de la sfârşitul secolului XIX, printre problemele latente în societatea industrializată a fost şi aceea de a găsi ceva de făcut cu surplusul de bunuri de larg consum. In prezent, când puţini oameni au ce mânca în cantităţi suficiente, această problemă, desigur, nu este urgentă şi nu ar fi devenit urgentă nici dacă nu ar fi existat un proces artificial de distrugere. Lumea de astăzi este o lume despuiată, înfometată, ruinată, chiar şi faţă de cea dinainte de 1914 şi cu atât mai mult faţă de viitorul utopic pe care-l prefigurau oamenii acelor timpuri. La începutul secolului XX, imaginea unei societăţi a viitorului incredibil de bogată, de tihnită, de ordonată şi de eficientă — o lume antiseptică, strălucind a sticlă, oţel şi beton armat alb ca laptele — făcea parte din conştiinţa aproape a fiecărui individ alfabetizat. Ştiinţa şi tehnologia se dezvoltau într-un ritm prodigios şi era de presupus că aveau să se dezvolte în continuare. Şi totuşi, nu s-a întâmplat aşa, pe de o parte datorită sărăcirii provocate de o lungă serie de războaie şi revoluţii, pe de altă parte fiindcă progresul ştiinţific şi tehnic depind de un sistem de*

gândire empirică imposibil de menținut într-o societate strict înregimentată. În general, lumea este mai primitivă astăzi decât în urmă cu cincizeci de ani. Unele regiuni înapoiate au progresat şi au fost dezvoltate anumite tehnologii, întotdeauna legate, într-un fel sau altul, de înfruntările militare şi de spionajul polițienesc, dar inovația şi experiența au dispărut aproape de tot, iar ravagiile războiului nuclear din anii cincizeci nu au fost înlăturate în întregime. Şi totuşi, pericolul inerent pe care-l reprezintă maşina este în continuare activ, încă în momentul primei apariții a maşinii, orice om cu capul pe umeri îşi putea da seama că nevoia de corvezi omeneşti şi, plecând de aici, într-o oarecare măsură, nevoia inegalității între oameni dispăruseră. Dacă maşina ar fi fost utilizată în această direcție în mod conştient, atunci foametea, munca excesivă, mizeria, analfabetismul şi boala ar fi fost eradicate în răstimpul câtorva generații. Realitatea a confirmat că, fără a fi folosită cu acest scop anume, ci printr-un fel de proces automat – prin producerea unei avuții care, uneori, nu putea să nu fie distribuită -, maşina a ridicat, într-adevăr, foarte mult nivelul de trai al omului mediu, într-o perioadă de circa cincizeci de ani, la sfârşitul secolului XIX şi începutul secolului XX. Dar la fel de limpede a devenit şi faptul că o creştere globală a avuției amenința să distrugă — si, de fapt, într-un anume sens, a şi distrus — societatea ierarhizată, într-o lume în care fiecare ar fi muncit puține ore pe zi, ar fi posedat o maşină sau chiar un avion, într-o astfel de ipotetică lume, forma cea mai evidentă şi poate cea mai importantă de inegalitate ar fi dispărut. Devenită generală, bogăția ar fi şters deosebirile. Desigur, se putea imagina o societate în care bogăția, în sens de bunăstare, adică posesiuni personale şi comodități, să fie echitabil distribuită, iar puterea să rămână în mâinile unei mici caste privilegiate. Dar o asemenea societate nu ar fi putut, practic, rămâne stabilă prea mult timp. Fiindcă, dacă toată lumea s-ar bucura de tihnă în egală măsură, atunci narea masă a celor scufundați, în mod normal, în sărăcie s-ar cultiva şi ar învăța să gândească independent; pasul următor ar fi să realizeze, mai devreme sau mai târziu, că minoritatea privilegiată nu are nici o funcție şi s-o dea la o parte, “Până la urmă, o societate ierarhizată nu este posibilă decât bazându-se pe sărăcie şi ignoranță, întoarcerea la un trecut agricol, aşa cum propovăduiau gânditori de la începutul secolului XX, nu era o soluție realizabilă, atât pentru că venea în conflict cu tendința către mecanizare, devenită cvasi-instinctivă în toată lumea, cât şi pentru că o țară nedezvoltată din punct de vedere industrial rămânea, militar vorbind, neajutorată şi descoperită în fața dominației directe sau indirecte a rivalilor mai avansați. Nici soluția de a ține masele în stare de sărăcie prin restrângerea producției de mărfuri nu a fost satisfăcătoare. Acest lucru s-a petrecut pe scară largă în timpul ultimei faze a capitalismului, în linii mari între anii 1920 şi 1940. Economia multor țări a fost lăsată să stagneze, pământul a fost lăsat să se sălbăticească,

fondurile fixe nu au mai fost reînnoite, secțiuni mari ale populației au fost împiedicate să muncească și întreținute de Stat prin ajutorul de șomaj. Dar și această situație pe de o parte a atras după sine slăbirea capacității de luptă, iar pe de altă parte, cum privațiunile pe care le menținea erau vizibil ne-necesare, a făcut inevitabilă fortificarea opoziției.

Problema era așadar, următoarea: cum să faci, ca mașinăria industriei să funcționeze, fără a spori avuția reală a omenirii, adică mărfurile sa fie produse, dar să nu fie circulate, în practică, singura modalitate de a atinge acest dublu scop a fost menținerea neîntreruptă a stării de război.

Esența războiului constă în distrugere - nu neapărat de vieți omenești, ci a produselor muncii omului. Războiul este o modalitate unanim acceptată de a zdrobi în bucăți, de a răspândi în stratosferă sau de a scufunda In adâncurile oceanului acele produse care ar putea fi, altminteri, folosita pentru a dărui maselor prea mult confort si, în (ultimă instanță, prea multă inteligență. Chiar și atunci când armele destinate războiului nu sunt distruse, simpla lor producere rămâne o modalități convenabilă de a cheltui forța de muncă fără a fabrica nimic ce s-ar putea consuma. O Fortăreață Plutitoare, de exemplu, are înglobat în ea un volum de muncă suficient construirii mai multor sute de cargouri, în cele din urmă, este dată la o parte ca fiind învechită, fără să fi adus cuiva, vreodată, vreun câștig material și apoi, irosindu-se alt volum imens de muncă, se construiește o nouă Fortăreață Plutitoare, în principiu, efortul de război este în așa fel calculat, încât să înghită orice surplus care ar putea rămâne după satisfacerea minimelor nevoi ale populației. De fapt, nevoile populației sunt întotdeauna subestimate, având ca rezultat lipsa cronică a cel puțin jumătate din cele necesare vieții; dar acest lucru este socotit un avantaj. Este perfect deliberată politica de a menține chiar și categoriile favorizate la limita greutăților, deoarece o stare generală de lipsuri face să sporească importanța micilor privilegii, amplificând astfel deosebirile dintre o categorie și alta. După criteriile începutului de secol XX, până și un membru al Partidului Interior duce o viață austeră și trudită. și totuși, micile comodități de care se bucură - apartamentul spațios și bine împărțit, stofa mai bună a hainelor, mâncarea, băutura și țigările de calitate mai bună, cei doi-trei servitori, mașina sau elicopterul personal - toate acestea îl plasează într-o lume diferită de cea a membrilor Partidului Exterior, pe când aceștia beneficiază de avantaje sunt ilare față de masele subjugate pe care le numim „proli”. Atmosfera socială este aceea a unui oraș asediat, în care faptul de a avea sau de a nu avea o naică de carne de cal face diferența între bogăție Și sărăcie. Si, totodată, conștiința de a fi în stare de război si, deci, în continuu pericol, face ca încredințarea întregii puteri unei mici caste să pară condiția firească și inevitabilă a supraviețuirii. Războiul, așa cum se va vedea în continuare, nu numai că săvârșește distrugerea necesară, dar o

săvârşeşte într-o manieră acceptabilă din punct de vedere psihologic. Desigur, în principiu ar fi foarte simplu să se cheltuiască surplusul de forță de muncă al omenirii construind temple şi piramide, săpând găuri în pământ şi astupându-le apoi la loc, sau chiar producând mari cantități de bunuri şi dându-le apoi foc. Dar o asemenea abordare a problemei ar asigura numai latura economică, nu şi pe cea emoțională necesară unei societăți ierarhizate. Ceea ce importă, aici, nu este starea de spirit a maselor, a căror atitudine nici nu contează, atâta vreme cât muncesc fără întrerupere, ci starea de spirit a Partidului însuşi. Până şi celui mai umil membru al Partidului i se cere să fie competent, sârguincios şi chiar şi inteligent într-o mică măsură, dar la fel de necesar este ca el să fie un fanatic, un credul şi un ignorant, ale cărui stări de spirit precumpănitoare să fie teama, ura, adorația şi triumful orgiastic. Cu alte cuvinte, este necesar ca mentalitatea lui să fie aceea potrivită stării de război. Nu contează dacă războiul are, într-adevăr, loc, nici dacă se desfăşoară bine sau rău, din moment ce nu poate fi vorba de o victorie decisivă. Nu trebuie decât să existe starea de război. Sciziunea intelectului, pe care Partidul o aşteaptă de la membrii săi şi care poate fi mai uşor atinsă într-o atmosferă de război, a devenit astăzi cvasi-universală, dar ea se dovedeşte cu atât mai pregnantă, cu cât urci mai sus în ierarhie. Nicăieri altundeva decât în Partidul Interior nu sunt mai energice demența războinică şi ura față de duşmani, în calitatea sa de diriguitor, un membru al Partidului Interior trebuie să ştie, uneori, ca nu este reală cutare sau cutare ştire de pe frontul de luptă si, de multe ori, el poate fi conştient că întregul război este fals şi că ori nu are loc, ori este purtat pentru cu totul alte scopuri decât cele declarate sus şi tare; dar o asemenea conştiință el şi-o poate uşor neutraliza prin tehnica dublu-gânditului. *În tot acest timp, nici unui membru al Partidului Interior nu i se zdruncină, nici pentru o clipă, credința de-a dreptul mistică pe care o are, că războiul este real şi că el nu se poate sfârşi decât victorios, cu Oceania devenită stăpâna incontestabilă a întregii lumi.*

Toți membrii Partidului Interior fac din această inerentă cucerire o profesiune de credință. Ea urmează să fie realizată ori printr-o continuă anexare de teritorii, care ar avea ca rezultat o zdrobitoare superioritate militară, ori prin descoperirea unei arme noi, imposibil de contracarat. Cercetarea pentru crearea de noi arme continuă fără întrerupere, rămânând una dintre foarte puținele activități în care modul de gândire inventiv sau speculativ îşi mai poate găsi un debuşeu. Astăzi, în Oceania, Ştiința, în sensul vechi al termenului, nu mai există. Nouvorba nici nu are vreun cuvânt pentru „ştiință". Modalitatea empirică de gândire, care a stat la baza tuturor descoperirilor ştiințifice ale trecutului, se opune principiilor celor mai importante ale SOCENG-ului. Chiar şi progresul tehnologic nu mai are loc decât atunci când produsele sale pot fi utilizate, într-un fel sau altul, la

îngrădirea libertății umane, în toate domeniile, omenirea fie stă pe loc, fie dă înapoi. Pământul este cultivat cu pluguri trase de cai, în timp ce cărțile sunt scrise cu ajutorul maşinilor. Dar, în anumite ramuri de importanță vitală - mai concret spus, războiul şi spionajul polițienesc - abordarea empirică este încurajată sau, cel puțin, tolerată. Cele două țeluri ale partidului sunt acestea: să cucerească întreaga suprafață a planetei şi să suprime, o dată pentru totdeauna, posibilitatea gândirii independente. În aceste două scopuri, Partidul se preocupă de rezolvarea a două mari probleme: prima este aceea de a putea afla, împotriva voinței sale, ce gândeşte fiecare, iar a doua, de a putea ucide mai multe sute de milioane de oameni în câteva secunde, fără un avertisment prealabil, în măsura în care mai există cercetare ştiințifică, ea nu are decât acestei două orientări.

Omul de ştiință de astăzi este fie o combinația între psiholog şi inchizitor, studiind cu o excepțională minuțiozitate semnificația expresiilor faciale, a gesturilor şi a inflexiunilor vocii şi testând modalitățile de a obține adevărul cu ajutorul drogurilor,al terapiei de soc, al hipnozei sau al torturilor corporale, fie chimist, fizician sau biolog, preocupați exclusiv de acele ramuri ale respectivei specialității care au legătură cu omorul în masă. În marile laboratoare ale Ministerului Păcii şi în stațiunile experimentale secrete din jungla braziliană, din desertul Australiei sau de pe insulele presărate în jurul Antarcticii, echipele de specialişti lucrează neobosite. Unii nu fac altceva decât să schițeze strategia viitoarelor războaie; alții proiectează rachete din ce în ce mai mari, explozibile din ce în ce mai puternice şi blindaje din ce în ce mai greu de străpuns; alții se află în căutarea unor gaze noi, cât mai ucigătoare, a unor otrăvuri solubile care să poată fi produse în asemenea cantității încât să anihileze vegetația unor continente întregii sau a unor culturi de viruşi imunizați împotriva oricăror anticorpi; alții se străduiesc să realizezi un vehicul care să avanseze pe sub pământ săpându-şi galeria, aşa cum submarinul avansează pe sub apă, sau un avion la fel de independent de bază cum este un vapor; alții explorează posibilități mai îndepărtate, cum ar fisă focalizeze razele solare cu ajutorul unor lentile aşezate la câteva mii de kilometri în spațiu, pe orbită geo-staționară, sau să provoace artificial cutremure şi valuri tectonice, canalizând căldura înmagazinată în miezul fierbinte al planetei.

Nici unul, însă, dintre aceste proiecte nu se apropie câtuşi de puțin de realizare şi nici una dintre cele trei superputeri nu ia niciodată vreun avans semnificativ asupra celorlalte două. şi totuşi, este demn de remarcat faptul că toate trei posedă deja o armă cu mult mai distrugătoare decât ar putea spera să descopere oricare dintre proiectele de cercetare actuale: bomba atomică. Deşi Partidul îşi atribuie, aşa cum procedează în mod obişnuit, şi această invenție, bomba atomică a apărut încă din anii patruzeci şi a fost utilizată pe scară largă zece ani mai târziu, în perioada respectivă, au fost

lansate câteva sute de bombe asupra unor centre industriale, în special din partea europeană a Rusiei, din Europa Occidentală şi din America de Nord; cercurile conducătoare din toate cele trei puteri s-au convins atunci că simpla detonare a câtorva bombe atomice în plus ar însemna sfârşitul societății omeneşti organizate şi, deci, şi al lor însele. Ca urmare, deşi nu s-a încheiat nici un acord în acest sens, nici măcar nu s-a formulat vreo aluzie, nu au mai fost lansate bombe. Toate cele trei puteri continuă să producă şi să stocheze bombe atomice, din convingerea intimă a cercurilor lor conducătoare că momentul oportun nu poate să nu se ivească, mai devreme sau mai târziu, fot aşteptând acea ocazie, însă, arta militară bate Pasul aproape pe loc de treizeci sau patruzeci de ani. Elicopterele sunt utilizate mai mult astăzi decât erau în trecut, avioanele bombardiere au fost serios depăşite de rachetele autopropulsate, iar nava de război, mobilă dar şi fragilă, a făcut loc Fortăreței Plutitoare, care este aproape imposibil de scufundat; dincolo, însă, de aceste progrese, avansul în domeniu este neglijabil. Tancul, submarinul, torpila, mitraliera, până şi carabina şi grenada de mână se mai folosesc pe scară largă şi astăzi. Dar, în ciuda nesfârşitelor masacre citate în presă şi la tele-ecran, luptele disperate din precedentele războaie, în care erau uciși sute de mii sau chiar milioane de oameni în câteva săptămâni, nu s-au mai repetat niciodată.

Nici una dintre cele trei superputeri nu se angajează vreodată în vreo manevră care să implice riscul unei înfrângeri serioase. Dacă se întreprinde cumva vreo acțiune de amploare, atunci aceasta este, de obicei, un atac prin surprindere asupra aliatului. Strategia pe care toate trei puterile o urmează sau, cel puțin, pretind că o urmează este aceeaşi. Ea constă în a uza de luptă, de tocmeli şi de trădări bine calculate, pentru a forma un şir de baze care să încercuiască în totalitate un stat rival sau pe celălalt, apoi în a semna un tratat de prietenie cu statul rival respectiv, menținând raporturile de pace atâta timp cât este necesar pentru a linişti suspiciunile. Anii-tampon ar permite asamblarea, în toate punctele strategice, de rachete purtătoare de bombe atomice; în cele din urmă, toate rachetele ar fi lansate simultan, efectele fiind atât de devastatoare, încât riposta ar deveni imposibilă, în momentul respectiv, ar urma să fie semnat un tratat de prietenie cu superputerea rămasă, o *dată cu începerea pregătirilor pentru un nou atac de acelaşi fel. Este aproape de la şi înțeles că această schemă este curată fabulați imposibil de pus în practică. Oricum, toate luptele dau exclusiv în zonele disputate din jur, Ecuatorului şi al Polului; niciodată nu s-a-ncercat invadarea teritoriului inamic. Ceea ce explica şi faptul că frontierele dintre superputeri sunt, pe alocuri, arbitrare. De exemplu, Eurasia ar putea cuceri cu uşurință Insulele Britanice care, geografic vorbind, țin de Europa; şi, dimpotrivă, Oceania şi-ar putea împinge frontiera până la Rin, sau chiar până la Vistula. Dar atunci s-ar viola un principiu respectat de toate părțile*

implicate, deşi neformulat, ca atare, nicăieri, şi anume acela al integrităţii culturale. Dacă ar cuceri teritoriile care pe vremuri se numeau Franţa şi Germania, Oceania ar trebui ori să extermine locuitorii, ceea ce s-ar putea dovedi dificil din punct de vedere practic, ori să asimileze o populaţie de circa o sută de milioane de oameni, al căror nivel de dezvoltare tehnologică este oricând comparabil cu cel al propriilor ei locuitori. Problema este aceeaşi pentru toate cele trei superputeri. Structura lor este de aşa natură, încât nu trebuie să existe nici un contact cu străinii, cu excepţia - dar şi aici într-o mică măsură - a prizonierilor de război şi a sclavilor de culoare. Chiar şi aliatul oficial al momentului este privit mereu cu cea mai neagră suspiciune. Dincolo de prizonierii de război, omul mediu din Oceania nu vede niciodată cu ochii lui un eurasian sau un estasian şi-i este interzis să cunoască limbi străine. Dacă i s-ar permite să vină în contact cu străinii, ar vedea că şi aceia sunt oameni ca şi el şi că aproape tot ce i s-a spus despre ei este fals. Universul sigilat în care trăieşte el s-ar prăbuşi, iar teama, ura şi auto-mulţumirea de care depinde statutul lui moral s-ar destrăma, de aceea, fiecare dintre puteri îşi dă seama că, indiferent de câte ori ar trece dintr-o parte într-altă Persia, Egiptul, Java sau Ceylonul, frontierele Principale nu trebuie să fie traversate decât de bombe. În spatele acestei necesităţi se ascunde faptul, niciodată pomenit cu voce tare, dar înţeles, în mod tacit, şi luat ca atare, şi anume că în toate cele trei superputeri condiţiile de viaţă sunt aproximativ aceleaşi, în Oceania, doctrina oficială se numeşte SOCENG, în Eurasia - Neo-Bolşevism, iar în Estasia este denumită cu un cuvânt chinezesc tradus, de obicei, prin Adoraţia Morţii, dar redat poate mai bine prin Uitarea-de-Sine. Unui cetăţean al Oceaniei nu i se permite să cunoască nimic despre principiile celorlalte două doctrine; de la bun început i se insuflă ura faţă de ele, ca fiind nişte ultragii câineşti aduse moralei şi bunului-simţ. În realitate, între cele trei doctrine nu există nici o deosebire esenţială. Fiecare în parte defineşte aceeaşi structură piramidală, aceeaşi adoraţie faţă de un conducător semi-divin şi aceeaşi economie care funcţionează prin şi pentru o neîntreruptă stare de război. Concluzia este limpede: cele trei superputeri nu numai că nu se pot învinge una pe alta, dar nu ar avea nimic de câştigat, dacă ar putea. Dimpotrivă, atâta timp cât rămân în conflict, se sprijină una pe alta, precum trei căpiţe de fin. Şi, evident, cercurile conducătoare din toate cele trei puteri în acelaşi timp sunt şi nu sunt conştiente de ceea ce fac. Ele şi-au dedicat viaţa cuceririi întregii lumi, dar tot ele ştiu că războiul trebuie *să continue la nesfârşit, fără un rezultat decisiv. Faptul că* nu există *nici o şansă de cucerire face posibilă acea negare a realităţii care este trăsătura dominantă a SOCENG-ului şi a doctrinelor sale rivale. Ajungând aici, este necesar să repetăm ceea ce am afirmat mai devreme, şi anume că, devenind continuu, războiul şi-a modificat esenţa din temelii.*

În trecut, prin definiție, dacă se poate spune aşa, războiul era un lucru care, mai devreme sau mai târziu, se sfârşea, de obicei printr-o inconfundabilă victorie sau înfrângere. Tot în trecut, războiul era unul dintre principalele instrumente prin intermediul cărora societățile omeneşti veneau în contact cu partea fizică a realității. Toți conducătorii, din toate timpurile, au încercat să le impună supuşilor lor o viziune deformată asupra lumii, dar nici unul nu şi-a putut permite himere care aveau tendința de a şubrezi eficacitatea militară. Atâta timp cât înfrângerea însemna pierderea independenței sau cine-ştie-ce altă consecință socotită în general indezirabilă, trebuiau luate măsuri serioase împotriva ei: nu puteai ignora faptele concrete, în filosofie, în religie, în etică sau în politică, doi şi cu doi puteau face cinci, dar, dacă proiectai un tun sau un avion, nu puteau face decât strict şi exclusiv patru. Națiunile ineficace au fost întotdeauna cucerite, mai devreme sau mai târziu, iar lupta pentru eficacitate s-a situat întotdeauna la polul opus față de iluzii. Pe lângă asta, pentru a fi eficace, trebuia să fii în stare să înveți lecțiile trecutului, ceea ce presupunea să ştii, cât-de-cât corect, ce s-a întâmplat în trecut. Evident, ziarele şi cărțile de istorie au fost întotdeauna înflorite şi părtinitoare, dar o mistificare de calibrul celei care se practică astăzi ar fi fost imposibilă. Pentru bunul-simț, războiul era un termen sigur de comparație, iar în ceea ce priveşte clasele conducătoare, era, probabil, cel mai important termen de comparație, pentru că, dacă războaiele se puteau pierde sau câştiga, nici o clasă conducătoare nu putea fi cu totul iresponsabilă. Dar, atunci când războiul devine efectiv continuu, el şi încetează de a mai fi periculos. Dispare ceea ce se numeşte necesitate militară. Progresul tehnic poate stagna, iar faptele cele mai evidente Pot fi tăgăduite sau trecute cu vederea. Aşa cum am arătat, încă mai au loc cercetări orientate în direcția războiului, care s-ar putea numi ştiințifice, dar acestea nu sunt altceva decât nişte himere a căror incapacitate de a da vreun rezultat nu are nici o importanță în practică. Eficacitatea, chiar şi aceea militară, a devenit inutilă. Nimic nu este eficace în Oceania, afară de Poliția Gândirii. Din moment ce fiecare dintre cele trei superputeri este imposibil de cucerit, rezultă că fiecare este, de fapt, un univers separat, în interiorul căruia poate fi practicată în linişte aproape orice perversiune de gândire.

Realitatea nu-şi manifestă presiunea decât prin necesitățile vieții curente - nevoia de apă şi de mâncare, de adăpost şi de îmbrăcăminte, nevoia de a nu înghiți otravă sau de a nu cădea pe fereastră de la înălțime şi altele asemănătoare, între viață şi moarte, sau între plăcerea fizică şi durerea fizică mai există încă o diferență, dar atât. Neputând avea nici un contact cu lumea exterioară sau cu trecutul, cetățeanul Oceaniei trăieşte ca un om aflat în spațiul interstelar, care nu are cum şti dacă stă cu capul în sus sau în jos. Conducătorii unui asemenea stat sunt absoluți, aşa cum nu

puteau fi nici măcar faraonii egipteni sau cezarii de la Roma. Ei sunt obligați să facă două lucruri: primul, să nu-şi lase supuşii să moară de foame într-un număr prea mare, pentru a nu crea o problemă insurmontabilă, de ordin administrativ; al doilea, să se mențină la acelaşi nivel scăzut al tehnicii militare ca şi rivalii lor. Odată realizat acest minim necesar, îşi pot permite să sucească realitatea oricum doresc.

De aceea, judecat din perspectiva războaielor trecute, cel de astăzi nu este decât o impostură se aseamănă cu luptele dintre anumite rumegătoare, ale căror coarne sunt aşezate într-un asemenea unghi, încât, atunci când se luptă între ele animalele nu se pot împunge - ci doar împinge — unul pe celălalt. Dar, deşi este nereal, războiul nu este şi lipsit de sens: el consumă surplusul de bunuri de larg consum şi ajută la menținerea acelui climat psihologic de care are nevoie o societate ierarhizată pentru a supraviețui. Aşa cum se va vedea în continuare, el nu mai este decât o problemă strict internă, în trecut, cercurile conducătoare din toate țările, deşi îşi recunoşteau interesele comune şi încercau să limiteze caracterul destructiv al războiului, se luptau unele cu altele şi întotdeauna învingătorul îl jefuia pe cel învins, în zilele noastre, ele nu se mai luptă deloc unele cu altele. Fiecare grup conducător poartă războiul împotriva propriilor săi supuşi, iar scopul războiului nu este acela de a face sau de a împiedica anexiunile teritoriale, ci de a menține intactă structura societății. De aceea, însuşi termenul „război“ induce în eroare. Ar fi, probabil, potrivit să spunem că, devenind continuu, războiul a încetat să mai existe ca atare. Acea presiune specială pe care el a exercitat-o asupra oamenilor, de la sfârşitul epocii neolitice până la începutul secolului XX, a dispărut şi a fost înlocuită cu ceva total diferit. Efectul ar fi, în linii mari acelaşi dacă cele trei superputeri, în loc să se lupte între ele, s-ar înțelege să trăiască într-o eternă pace, fiecare dintre ele rămânând neatinsă în interiorul frontierelor proprii. Pentru că şi în acest caz fiecare dintre ele ar continua să fie un univers zăvorit în sine, scăpat Pentru totdeauna de sub influența deschizătoare de ochi a primejdiilor din afară. O pace cu adevărat permanentă ar fi acelaşi lucru ca şi un război permanentizat. Aceasta este - deşi marea majoritate a membrilor Partidului o înțeleg numai într-un sens mai restrâns - semnificația ascunsă a sloganului Războiul este Pace.

Winston se opreşte din citit. Undeva, la mare depărtare, bubuie o rachetă, încă îl mai animă sentimentul reconfortant de a fi singur cu cartea interzisă, într-o cameră fără tele-ecran. Singurătatea şi siguranța sunt nişte senzații palpabile, care se asociază într-un fel anume cu extenuarea lui fizică, ori cu perna moale a fotoliului, ori cu adierea care vine dinspre fereastră şi îi atinge atât de delicat obrazul. Cartea îl fascinează sau, mai degrabă, îi dă un altfel de sentiment de siguranță. De fapt, nu-i spune nimic

nou şi ăsta este unul dintre motivele pentru care îl atrage. Spune exact ce ar spune şi el, dacă şi-ar putea face ordine printre gândurile răvăşite. Este rodul unei inteligențe asemănătoare cu a lui însuşi, dar cu mult mai puternică, mai sistematică şi mai puțin stăpânită de frică. Cele mai bune cărți sunt cele care îți spun ceea ce ştiai dinainte.

Dă să se întoarcă la capitolul întâi, când pe scări aude paşii Juliei şi sare din fotoliu s-o întâmpine. Ea îşi aruncă pe jos punga de hârtie şi i se aruncă în brațe. O săptămână şi ceva a trecut de când nu s-au mai văzut.

— Am primit *cartea,* zice el, dându-i drumul din brațe.

— Ai primit-o? Bine, zice ea fără să se arate prea interesată şi se aşează în genunchi lângă soba cu ulei, ca să pună de cafea.

Numai după o jumătate de oră de stat în pat mai reiau discuția despre *carte.* S-a făcut deja seară şi destul de rece ca să trebuiască să tragă storurile. De jos, din curtea interioară, se aude cântecul atât de familiar şi târşâiala cizmelor pe dalele de piatră. Femeia cea tuciurie şi cu brațele roşii, pe care Winston a văzut-o încă de la prima lui vizită în camera domnului Charrington, parcă nu pleacă niciodată din curtea aia. La orice oră din zi merge în sus şi în jos între ligheanul de spălat şi sfoara de pus la uscat, iar când nu are gura plină de cârlige de rufe, se apucă de cântat. Julia se întinde pe o coastă, cu un aer că este gata să adoarmă. Winston întinde mâna după carte, pe care a lăsat-o să cadă lângă fotoliu, şi se ridică în capul oaselor, rezemat de tăblia patului.

— Trebuie s-o citim, zice el. Şi tu trebuie s-o citeşti. Toți membrii Frăției trebuie s-o citească.

— Citeşte tu, zice Julia, care stă cu ochii închişi. Citeşte cu voce tare. Aşa-i cel mai bine. Că poți să-mi explici şi mie pe măsură ce citeşti.

Ceasul arată ora şase, adică optsprezece. Mai au încă trei sau patru ore în față. Winston îşi aşează cartea pe genunchi, o deschide la capitolul întâi şi începe să citească:

IGNORANȚA ESTE PUTERE

De-a lungul întregii istorii, şi poate chiar de la sfârşitul neoliticului, în lume au existat trei categorii de oameni: cei de Sus, cei de Mijloc şi cei de Jos. Aceste grupuri au fost subîmpărțite în multe feluri, cu cele mai diverse denumiri, iar numărul de indivizi din fiecare grup, ca şi atitudinea unora față de ceilalți au fost diferite de la epocă la epocă; dar structura societății nu s-a modificat, în esență, niciodată. Chiar şi atunci când au avut loc răsturnări de Proporții sau schimbări aparent iremediabile, schema dinainte s-a reinstaurat, ca un giroscop care se întoarce de la sine în poziția de echilibru, oricât de mult ar fi deplasat într-o parte sau în cealaltă.

— Julia, ai adormit? - întreabă Winston, întrerupându-şi cititul.

— Nu, nu, te ascult. Zi mai departe. E formidabil, răspunde Julia, tot cu ochii închişi.

— Bine. Aşaaa... unde rămăsesem?

Idealurile celor trei categorii sunt cu totul incompatibile între ele. Idealul celor de Sus este de a rămâne acolo unde se găsesc. Idealul celor de Mijloc este de a lua locul celor de Sus. Idealul celor de Jos, atunci când se întâmpla ca aceştia să aibă vreun scop în viață - pentru că este caracteristic celor de Jos faptul că sunt în prea mare măsură copleşiți de greutățile vieții pentru a mai fi conştienți şi de altceva în afară de existenta lor zilnică — este desființarea tuturor diferențelor între oameni şi crearea unei societăți în care toți să fie egali. Aşa se face că, de-a lungul istoriei, între cele trei categorii s-a desfăşurat o luptă continuă, ale cărei linii generale au fost, practic, întotdeauna aceleaşi. Uneori, pentru o bună bucată de vreme, cei de Sus par a fi tari pe poziție, dar, la un moment dat, mai devreme sau mai târziu, ei îşi pierd fie încrederea în ei înşişi, fie capacitatea de a guverna în mod eficient, fie şi pe una şi pe cealaltă. În această situație, ei sunt dați la o parte de către cei de Mijloc, aliați, sub pretenția luptei pentru dreptate şi libertate, cu cei de Jos. Îndată ce şi-au atins scopul, cei de Mijloc îi reduc din nou pe cei de Jos la vechea lor condiție servilă, ei înşişi devenind cei de Sus. Curând după aceea, fie dintr-o categorie, fie din cealaltă, fie din amândouă deodată, se alege şi se desprinde un nou grup de Mijloc, iar competiția se reia. Dintre cele trei categorii, numai cei de Jos nu reuşesc niciodată să-şi vadă idealul împlinit, nici măcar vremelnic. Ar fi o exagerare ¡ să *spunem că, de-a lungul istoriei, nu s-a înregistrat nici un progres de ordin material. Chiar şi astăzi, într-o perioadă de declin, omul mediu trăieşte, fizic vorbind, mai bine decât trăia cu câteva sute de ani în urmă. Cu toate acestea, însă, nici îmbunătățirea condițiilor de viață, nici îmblânzirea obiceiurilor şi nici o reformă, nici o revoluției nu s-a apropiat nici măcar cu un deget de egalitatea între oameni. Din punctul de vedere al celor de Jos, toate schimbările istorice nu au reprezentat niciodată nimic altceva decât un nume diferit pus unor stăpâni noi.*

Spre sfârşitul secolului XIX, mulți gânditori au observat că schema se repeta. Astfel au apărut scoli filozofice care interpretau istoria ca pe un proces ciclic şi urmăreau să demonstreze că inegalitatea ar fi legea imuabilă a vieții. Este de la sine înțeles că o asemenea doctrină şi-a găsit oricând adepți, dar, în zilele noastre, ea se prezintă într-un mod esențialmente diferit, în trecut, necesitatea ierarhizării societății a fost, în special, o doctrină a celor de Sus. Au propovăduit-o regii şi aristocrații pe de o parte, iar pe de altă parte preoții, avocații şi alte categorii care parazitau pe lângă cei dintâi, făgăduind, în acelaşi timp, o compensație în lumea fictivă de

dincolo de mormânt. Cei de Mijloc au uzat întotdeauna de cuvinte precum „libertate”, „dreptate” şi „frăție”, atâta timp cât erau angajați în lupta pentru putere. Acum, însă, ideea umanității fraternizate a început să fie asaltată de oameni care nu se aflau încă în situația de a dicta, ci doar sperau s-o atingă, această situație, în scurt timp. În trecut, cei de Mijloc au făcut revoluții sub stindardul egalității şi, de îndată ce au răsturnat vechea tiranie, au instaurat una nouă, a lor. Noul grup de Mijloc şi-a proclamat, de fapt, tirania dinainte de a lua puterea.

Socialismul, care a apărut la începutul secolului XIX şi a reprezentat ultima treaptă a unei direcții de gândire ce îşi împinge izvoarele înapoi în timp până la răzvrătirile sclavilor din Antichitate, se găsea încă profund infestat de utopismul epocilor anterioare. Dar fiecare variantă de socialism apărută 1900 a abandonat, din ce în ce mai deschis idealul instaurării libertății şi egalității. Noile mişcări, apărute la mijlocul secolului - SOCENG în Oceania, Neo-Bolsevismul în Eurasia si, în Estasia, Adorația Morții, cum este denumită frecvent - şi-au stabilit în mod conştient drept ideal perpetuarea ne-libertății, a ne-egalității. Evident că aceste mişcări au răsărit din cele vechi şi au avut tendința de a le păstra denumirea şi de a le prelua ideologia. Dar, totodată, scopul fiecăreia dintre ele era stagnarea progresului şi oprirea istoriei într-un moment anume ales. Obişnuita, de-acum, mişcare de pendul urma să mai aibă loc o singură dată şi apoi să se oprească definitiv. Ca întotdeauna, cei de Sus aveau să fie răsturnați de către cei de Mijloc, care ar fi devenit ei înşişi cei de Sus; dar, de această dată, printr-o strategie conştientă, cei de Sus aveau să-şi mențină poziția definitiv.

Noile doctrine au apărut, într-un anume sens, din cauza acumulării de cunoştințe istorice şi a sporirii gradului de înțelegere a istoriei, care era aproape inexistent până în secolul XIX. Abia acum a putut fi înțeleasă evoluția ciclică a istoriei; şi, dacă a putut fi înțeleasă, a putut fi şi modificată. Motivul esențial a fost acela că, de la începutul secolului XX, egalitatea între oameni a devenit posibilă, cel puțin din punct de vedere tehnic. Deşi nimeni nu contestă că oamenii nu au, din naştere, aceleaşi calități şi că profesiile presupun specializare, ceea ce favorizează pe unii indivizi în dauna altora, totuşi distincțiile de clasă şi marile diferențe de avuție au încetat de a mai fi realmente necesare, în epocile anterioare, distincțiile de clasă fuseseră nu doar de neevitat, ci chiar de dorit. Prețul civilizației a fost inegalitatea. Dezvoltarea, însă, a producției mecanizate a făcut ca situația să se schimbe. Chiar dacă a rămas necesar ca oamenii să presteze munci diferite, nu mai era necesar ca ei să trăiască la nivele sociale sau economice diferite. Iată de ce, din punctul de vedere al noului grup care era pe cale de a pune mâna pe putere, egalitatea între oameni nu mai constituia un ideal pentru care să lupte, ci o primejdie de care să se

ferească, în vremurile primitive, era destul de uşor de crezut într-o societate a dreptăţii şi a păcii, care, de fapt, era imposibil de realizat. Imaginea paradisului terestru, în care oamenii trăiesc la un loc, înfrăţiţi, fără legi şi fără muncă brută, a bântuit închipuirea oamenilor timp de mii de ani. Această viziune aprins, întrucâtva, şi la grupurile care profitau concret de pe urma fiecărei schimbări istorice. Urmaşii revoluţiilor franceză, engleză şi americană credeau, oarecum, în propriile lor fraze despre drepturile omului, despre libertatea cuvântului, despre egalitatea în faţa legii şi aşa mai departe si, într-o anumită măsură, s-au lăsat influenţaţi de acestea. Dar, până la începutul deceniului patru al secolului XX, toate direcţiile mai importante din gândirea politică erau autoritare. Paradisul terestru a fost abandonat exact în momentul când a devenit realizabil. Orice teorie politică nou apărută, indiferent ce denumire îşi atribuia, se orienta către ierarhizare şi înregimentare, iar în contextul general de înăsprire a concepţiilor, care a apărut în jurul anului 1930, anumite practici care fuseseră abandonate de mult timp, unele de sute de ani - arestarea fără judecată, folosirea prizonierilor de război ca sclavi, execuţiile publice, stoarcerea de mărturisiri prin tortură, luarea de ostatici şi deportarea depopulaţii întregi - toate acestea nu numai că au redevenit obişnuite, dar erau tolerate şi chiar ocrotite până şi de oameni care se considerau progresişti şi luminaţi. A mai trecut un deceniu de războaie naţionale, războaie civile, revoluţii şi contra-revoluţii, în toate regiunile globului, până ca SOCENG-ul şi teoriile sale rivale să iasă la rampă bine închegate ca doctrine politice. Ele fuseseră, însă, prevestite de diversele sisteme numite, cu un cuvânt, totalitare, apărute în prima parte a secolului; de mult timp se conturase, în liniile sale generale, lumea care avea să iasă din haosul perioadei respective. Se conturase, de asemenea, şi tipul de oameni care aveau să controleze această lume. Noua aristocraţie era constituită, în cea mai mare parte, din funcţionari, oameni de ştiinţă, tehnicieni, activişti sindicali, experţi în publicitate, sociologi, profesori, jurnalişti, economişti. Toţi aceşti oameni, care proveneau din clasa mijlocie salariată şi din pătura de sus a clasei muncitoare, s-au format şi s-au unit în lumea despuiată a industriei mono-poliste şi a centralismului guvernamental, în comparaţie cu omologii lor din epocile trecute, erau mai puţin zgârciţi, mai puţin ispitiţi de lux, mai setoşi de putere pură şi, în primul rând, mai conştienţi de ce făceau şi mai decişi să anihileze opoziţia, oricare ar fi fost ea. Această din urmă deosebire este crucială, în comparaţie cu cea de astăzi, toate tiraniile din trecut au fost timide şi ineficace. Păturile conducătoare au avut întotdeauna, într-o măsură mai mare sau mai mică, idei liberale şi şi-au permis să aibă puncte nevralgice peste tot, mulţumindu-se să considere numai actul în sine, fără să le intereseze ce gândeau cei pe care îi conduceau. După standardele de astăzi, până şi Biserica Catolică din Evul Mediu a fost tolerantă. Unul

dintre motive, printre altele, este acela că, în trecut, nici un guvern nu avea puterea de a-şi ține cetățenii în permanență sub supraveghere. Apariția tiparului, însă, a facilitat, iar filmul şi radio-ul au sprijinit manevrarea opiniei publice. O dată cu inventarea televiziunii şi cu acele progrese tehnologice care au făcut posibile recepționarea şi transmiterea în acelaşi timp, cu ajutorul aceluiaşi aparat, viața particulară practic a luat sfârşit. Fiecare cetățean sau, cel puțin, fiecare cetățean care merită urmărit poate fi ținut timp de douăzeci şi patru de ore din douăzeci şi patru sub ochii poliției şi în sunetele propagandei oficiale, cu orice alt canal de comunicare blocat. Acum a apărut, pentru prima oară, posibilitatea de a asigura nu numai o totală supunere față de voința Statului, ci şi o totală uniformitate a opiniei din partea tuturor cetățenilor.

După deceniile revoluționare cincizeci şi şaizeci, societatea s-a restructurat, ca de obicei, într-o parte de Sus, una de Mijloc şi una de Jos. Numai că noul strat de Sus, spre deosebire de toți predecesorii săi, nu a acționat din instinct, ci ştiind cu siguranță de ce anume avea nevoie pentru a-şi menține poziția. De mult timp devenise limpede că singura bază cu adevărat solidă, pentru oligarhie, este colectivismul. Bogăția şi privilegiile pot fi apărate cum trebuie numai atunci când sunt o proprietate de grup. Aşa-numita „abolire a proprietății private“, care a avut loc la mijlocul secolului, a însemnat, în realitate, concentrarea proprietății în şi mai puține mâini decât până atunci; cu diferența, însă, că noii proprietari formau un grup, şi nu un număr de indivizi. Nici un membru al Partidului nu posedă, separat, nimic altceva decât mici obiecte strict personale, în comun, însă, Partidul stăpâneşte totul în Oceania, pentru că el controlează totul şi dispune de produsul muncii aşa cum socoteşte necesar, în anii imediat următori Revoluției, Partidul a putut ajunge în această Postură conducătoare aproape nestingherit, pentru ca întregul proces a fost prezentat ca un act de naționalizare. S-a pornit întotdeauna de la premiza că, după exproprierea capitaliştilor, trebuie să *urmeze socialismul; iar capitaliştii au fost cu adevărat expropriați - nimeni nu poate nega acest lucru. Fabrici, mine, pământ, case, mijloace de transport, totul le-a fost luat. Şi, din moment ce toate aceste bunuri nu mai constituiau proprietate privată, atunci însemna că formau proprietate publică. SOCENG-ul, care a izvorât din mai vechea mişcare socialistă, moştenindu-i frazeologia, a tradus în viață astfel principalul punct din programul socialist; rezultatul, prevăzut şi dorit dinainte, a fost inegalitatea economică devenită permanentă.*

Dar problematica perpetuării unei societăți ierarhizate este mai profundă decât atât. Există patru modalități în care un grup conducător poate cădea de la putere. Ori cedează în fața unei cuceriri din exterior, ori guvernează atât de ineficient, încât masele se revoltă, ori permite apariția

unui grup de Mijloc puternic şi nemulţumit, ori îşi pierde încrederea în sine şi voinţa de a guverna. Aceste patru cauze nu se manifestă, de obicei, individual, ci sunt prezente, toate patru, într-o măsură mai mare sau mai mică. Dacă o clasă conducătoare le-ar putea ocoli pe toate, atunci ea ar rămâne la putere definitiv. In ultimă instanţă, psihologia clasei conducătoare însăşi este factorul determinant.

După prima jumătate a acestui secol, cel dintâi pericol a dispărut cu totul. Fiecare dintre cele trei superputeri care îşi împart lumea astăzi este practic imposibil de cucerit şi nu ar putea fi cucerită decât prin nişte schimbări demografice lente şi uşor de evitat pentru un guvern cu puteri nelimitate. Şi al doilea pericol este numai teoretic. Masele nu se revoltă niciodată cu de la sine putere şi nu se revoltă niciodată numai fiindcă sunt oprimate.

Adevărul este că, atâta timp cât nu li se îngăduie să aibă termene de comparaţie, masele nici măcar nu-şi dau seama că sunt oprimate. Crizele economice care se iveau la tot pasul în trecut erau absolut netrebuincioase; astăzi, nu li se mai îngăduie să apară, dar sunt posibile şi se petrec, într-adevăr, alte dislocări, la fel de mari, care rămân, însă, fără vreun rezultat politic, pentru că nemulţumirea nu-şi poate găsi nicăieri o formă de exprimare. În ceea ce priveşte problema supra-producţiei, care mocneşte, în societatea modernă, încă de la dezvoltarea tehnicii maşiniste, ea este soluţionată prin menţinerea unei permanente stări de război (vezi capitolul III), ceea ce facilitează menţinerea psihologiei maselor la un necesar nivel de exacerbare. De pe poziţiile clasei noastre conducătoare de astăzi, deci, singurele primejdii reale sunt constituirea unui grup de oameni capabili, ţinuţi în subordine şi însetaţi de putere, pe de o parte, iar pe de altă parte, răspândirea liberalismului şi a scepticismului în propriile sale rânduri. Cu alte cuvinte, problema ţine de educaţie. În esenţă, este vorba de a modela în permanenţă conştiinţa atât a grupului conducător, cât şi a acelui grup executiv mai larg, care se situează la nivelul imediat inferior primului. Conştiinţa maselor nu trebuie decât să fie influenţată în mod negativ. Odată definite aceste probleme, oricine poate intui, chiar dacă nu cunoştea dinainte, structura societăţii oceanice. În vârful piramidei se află Fratele cel Mare. Fratele cel Mare este infailibil şi atotputernic. Despre fiecare succes, fiecare realizare, fiecare victorie, fiecare descoperire ştiinţifică, despre întreaga cunoaştere, înţelepciune, fericire şi virtute, despre toate acestea se afirmă că izvorăsc direct din conducerea sa şi sunt inspirate de el. Nimeni nu l-a văzut niciodată pe Fratele cel Mare; el este o figură de pe afişe şi o voce la tele-ecran. Avem toate motivele să credem că nu va muri niciodată şi deja există mari incertitudini asupra datei naşterii sale. Fratele cel Mare este masca sub care Partidul se prezintă lumii întregi. El are funcţia de a concentra într-un singur punct dragostea, frica şi respectul, pentru că

asemenea emoții sunt mai uşor de resimțit față de o persoană decât față de o întreagă organizație. Sub Fratele cel Mare, se află Partidul Interior, ai cărui membri sunt în număr de șase milioane, adică ceva mai puțin de două procente din populația Oceaniei. Sub Partidul Interior urmează Partidul Exterior pe care, dacă socotim Partidul Interior drept creierul Statului, îl putem uşor asemui cu brațele acestuia. La baza piramidei se află masele amorfe pe care le numim în mod curent „proli” şi care numără în jur de 85 la sută din populație. În termenii clasificării noastre: inițiale, prolii sunt cei de Jos; populațiile de sclavi din țările ecuatoriale, care trec în permanență de la un cuceritor la altul, nu reprezintă o parte nici permanentă, nici necesară a structurii societății oceanice.

În principiu, apartenența la unul dintre acestei trei grupuri nu este ereditară. Dacă părinții fac parte din Partidul Interior, teoretic copilul lor nu se naşte ca membru al Partidului Interior. La fiecare dintre cele două ramuri ale Partidului se accede pe baza unui examen care se susține la vârsta de șaisprezece ani. De asemenea, nu se face nici un fel de discriminare rasială şi nu se poate afirma că o provincie domină o altă provincie. În rândurile cele mai înalte ale Partidului există evreii negri sau chiar sud-americani de pur sânge indian iar în administrarea fiecărei zone sunt numai locuitori din zona respectivă. Nicăieri în Oceania locuitorii nu pot avea sentimentul unei populații coloniale conduse dintr-o capitală îndepărtată. Oceania nici nu are propriu-zis o capitală, iar conducătorul ei este o persoană despre care nimeni nu ştie unde se află. Cu excepția faptului că engleza este folosită ca lingua franca *şi că Nouvorba este limba ei oficială, Oceania nu este în nici un fel centralizată. Cei care o conduc nu sunt uniți între ei prin legături de sânge, ci prin aderența lor la o doctrină comună. Este adevărat că societatea noastră este stratificată, şi anume foarte rigid stratificată, după ceea ce, la prima vedere, pare a fi un principiu ereditar, între diferitele ei straturi, însă, există o mult mai redusă mişcare de du-te-vino decât se întâmpla în capitalism sau chiar în epoca pre-industrială. Desigur, mai există unele schimburi între cele două ramuri ale Partidului, dar numai atât cât să asigure excluderea celor slabi din Partidul Interior şi anihilarea membrilor ambițioşi ai Partidului Exterior prin promovare. Practic vorbind, proletarilor nu li se îngăduie accesul în rândurile Partidului. Aceia mai dotați dintre ei, care constituie potențiale nuclee de nemulțumire, sunt pur şi simplu trecuți pe listele negre ale Poliției Gândirii şi eliminați. Dar această stare de lucruri nu este în mod obligatoriu permanentă şi nici o problemă de principiu. Partidul nu este o clasă în sensul vechi al cuvântului. Scopul său nu este acela de a transmite puterea propriilor săi copii ca atare; iar dacă nu ar avea nici o altă modalitate de a-i ține pe cei mai capabili oameni în vârf, Partidul ar fi oricând gata să recruteze o întreagă nouă generație din rândurile proletariatului. În anii de răscruce,*

faptul că Partidul nu era un corp ereditar a contribuit mult la neutralizarea opoziției. Socialistul de tip vechi fusese aruncat pentru a lupta împotriva a ceea ce se numea "Privilegiu de clasă" si, din acest motiv, el pleca de la premisa că tot ce nu este ereditar nu poate fi durabil. El nu înțelegea că permanentizarea unei oligarhii nu este în mod obligatoriu de ordin fizic şi nici nu se oprea să reflecteze la faptul că aristocrațiile ereditare au avut întotdeauna o viață scurtă, în timp ce suprastructurile adoptive, precum Biserica Catolică, au rezistat, uneori, sute sau chiar mii de ani. Esența organizării oligarhice nu este transmiterea puterii pe linia tată-fiu, ci persistențe unei anumite concepții despre lume şi a unui anumit mod de viață impus de cei morți celor vii. Orice grup conducător rămâne grup conducător atâta timp cât este capabil să-şi desemneze succesorii. Partidul nu are interesul să-şi perpetueze sângele, ci să se perpetueze pe sine însuşi. Nu contează cine *anume exercită puterea, atâta timp cât structura ierarhizată a societății rămâne mereu aceeaşi. Toate credințele, obiceiurile, gusturile, emoțiile, toate atitudinile mentale care definesc vremurile noastre au drept scop real să susțină dogma Partidului şi să împiedice pe oricine de a înțelege adevărata natură a societății contemporane. Revolta fizică sau orice mişcare preliminară revoltei nu este posibilă în prezent. Din partea proletarilor nu amenință nici o primejdie. Lăsați în voia lor, de la o generație la alta şi de la un secol la altul, ei vor continua să muncească, să se înmulțească şi să moară, nu numai fără nici o pornire spre revoltă, dar şi fără puterea de a înțelege măcar că lumea ar putea arăta altminteri, într-un singur caz ar putea proletarii să devină periculoşi, anume dacă progresul tehnologic ar face necesari educarea lor la un nivel superior; dar, din moment ce concurența militară şi comercială a dispărut, nivelul de educație al maselor este, de fapt, în scădere. Care este sau care nu este atitudinea maselor nu mai contează astăzi. Maselor li se poate acorda libertatea gândirii, pentru că ele nu gândesc. Pe de altă parte, însă, de la un membru al Partidului nu poate fi tolerată nici cea mai mică deviație de opinie, nici măcar asupra celei mai neimportante chestiuni.*

Fiecare membru al Partidului trăieşte, de la naştere până la moarte, sub ochii Poliției Gândirii. Chiar când este singur, el nu poate avea niciodată certitudinea că este, într-adevăr, singur. Oriunde s-ar afla, indiferent dacă doarme, dacă este treaz, dacă munceşte sau se odihneşte, în baia sau în patul său, el poate fi inspectat fără a şti dinainte şi fără a şti nici măcar că este *inspectat. Nimic din ceea ce face el nu este lipsit de importanță. Prieteniile sale, distracțiile, comportamentul față de soție şi copii, expresia feței când se găseşte singur, cuvintele pe care le şopteşte în somn, până şi mişcările specifice ale corpului - toate îi sunt studiate insistent. Nu numai orice faptă vizibil greşită, dar şi orice excentricitate, oricât de măruntă, orice modificare a obiceiurilor, orice tic nervos care ar*

putea fi simptomul unui conflict interior - orice îi va fi, cu siguranță, detectat până la urmă. El nu are nici cea mai mică libertate de opțiune, în nici o direcție. Pe de altă parte, însă, actele lui nu sunt reglementate de nici o lege şi de nici un cod de conduită limpede formulat, pentru că în Oceania nu există legi. Gânduri şi fapte care, atunci când sunt descoperite, înseamnă moarte sigură nu sunt, în realitate, interzise formal, iar nesfârşitele epurări, ridicările, torturările, arestările şi vaporizările nu sunt aplicate pentru a pedepsi vreo fărădelege comisă cu adevărat, ci au numai rolul de a elimina persoanele care ar putea, eventual, comite o fărădelege cândva în viitor. Unui membru al partidului i se cere să aibă, pe lângă opiniile corecte, şi instinctele corecte. Multe dintre convingerile sau atitudinile aşteptate din partea lui nu sunt nicăieri formulate clar şi nici nu ar putea fi formulate fără a scoate la iveală inerentele contradicții ale SOCENG-ului. Dacă este o persoană care prin propria-i natură are o gândire ortodoxă - în Nou-vorbă, dacă este bungânditor - *el va şti, în orice situație şi fără nevoia de a mai gândi, care este justa convingere sau sentimentul preferabil, în orice caz, el posedă, încă din copilărie, un complex antrenament intelectual definit, în Nouvorbă, de termenii* crimăstop, albnegru şi dublugândit, *care îl ajută să nu poată şi să nici nu dorească să cugete prea profund asupra nici unei probleme… De la un membru al Partidului se aşteaptă să nu resimtă nici o emoție personală şi nici o slăbire a entuziasmului. El trebuie să trăiască într-o continuă exacerbare a urii față de duşmanii din afară şi de trădătorii dinăuntru, de jubilare în fața victoriilor şi de auto-umilire în fața puterii şi înțelepciunii Partidului. Nemulțumirile provocate de insatisfacțiile şi lipsurile vieții sale sunt, în mod deliberat, orientate în afară şi destrămate cu ajutorul unor procedee cum ar fi cele Două Minute de Ură, iar acele speculații care ar putea da naştere, în mintea lui, unei atitudini sceptice sau rebele sunt ucise în faşă de propria lui disciplină interioară, formată încă din copilărie. In această disciplină, prima şi cea mai simplă normă, care poate fi insuflată şi copiilor mici, se numeşte, în Nouvorbă,* crimăstop. *Acest termen defineşte facultatea de a te opri brusc, parcă din instinct, în pragul oricărui gând primejdios. Tot aici intra şi capacitatea de a nu înțelege analogiile, de a nu surprinde erorile logice, de a nu înțelege nici cele mai simple argumente, dacă acestea contravin SOCENG-ului, şi de a simți plictiseală şi repulsii, în fața oricărui proces de gândire care ar putea eventual, conduce într-o direcție considerată eretică. Altfel spus,* crimăstop *înseamnă prostie protectoare. Dar prostia nu ajunge; dimpotrivă, ortodoxia, în sensul deplin al cuvântului, cere un control total asupra propriilor procese de gândire, similar cu cel al unui contorsionist asupra trupului său. Societatea oceanică se sprijină, în ultimă instanță, pe convingerea că Fratele cel Mare este omnipotent şi că Partidul este infailibil. Dar, de vreme ce, în realitate, Fratele cel Mare* nu *este omnipotent, iar Partidul* nu *este infailibil,*

rezultă necesitatea ca faptele să fie tratate, în orice situație, cu o extremă flexibilitate, pentru care cuvântul-cheie este albnegru. *Asemenea atâtor alte cuvinte din Nouvorbă, și acesta are două sensuri reciproc opuse. Când se aplică unui oponent, înseamnă obiceiul de a pretinde cu nerușinare că albul este negru, contrazicând bunul-simț. La un membru al Partidului, înseamnă acea voință loială de a afirma că albul este negru, dacă disciplina de Partid cere acest lucru. Dar nu numai atât: mai înseamnă și capacitatea de a* crede *că albul este negru și, încă și mai mult, de a* ști *că albul este negru, uitând că ai fi putut vreodată să crezi sau să știi altceva în legătură cu albul și cu negrul. Acest lucru necesită* o *neîncetată modificare a trecutului, pe care o face posibilă numai acel sistem de gândire supraordonat tuturor celorlalte și cunoscut, în Nou-vorbă, drept* dublugândit. *Modificarea trecutului este obligatorie din două motive, dintre care unul este secundar și ține, dacă se poate spune așa, de precauție. Acest motiv secundar este acela că orice membru al Partidului, ca de fapt și orice proletar, suportă condițiile prezente de viață, printre altele, fiindcă nu are nici un termen de comparație. El trebuie să trăiască izolat de trecut tot așa cum trebuie să trăiască izolat de străinătate, pentru că trebuie să poată crede fără nici un dubiu* căi *trăiește mai bine decât predecesorii lui și că nivelul mediu de trai material crește neîncetat. Dar motivul esențial care face obligatorie reorganizarea trecutului este necesitatea de a asigura infailibilitatea Partidului. Problema nu se limitează la continua reactualizare a discursurilor, statisticilor și datelor de orice natură, pentru ca acestea să dovedească justețea previziunilor Partidului în orice situație. Problema este, în primul rând, că nu se poate recunoaște fățiș nici un fel de modificare de doctrină sau realiniere politică. Pentru că a-ți schimba poziția, chiar și politică, înseamnă a-ți mărturisi slăbiciunea. Dacă, de pildă, dușmanul de astăzi este Eurasia sau Estasia - indiferent care -, atunci acela a fost dintotdeauna dușmanul. Iar dacă faptele spun contrariul, atunci faptele vor fi modificate, în acest mod, istoria se rescrie fără întrerupere. Procesul zilnic de falsificare a trecutului, cu care se ocupă Ministerul Adevărului, este, în egală măsură, vital în menținerea stabilității regimului, cum este munca de represiune și spionaj cu care se ocupă Ministerul Iubirii.*

Caracterul schimbător al trecutului este principala teză a SOCENG-ului. Evenimentele care au avut loc nu există în mod obiectiv, ci supraviețuiesc doar în documentele scrise și în memoria oamenilor. Trecutul este acel lucru despre care documentele și memoria nu se contrazic reciproc. Or, din moment ce Partidul deține controlul exclusiv asupra tuturor documentelor și controlează, în egală măsură, și mintea tuturor membrilor săi, rezultă că trecutul arată exact așa cum hotărăște Partidul; mai rezultă și că, deși trecutul este modificabil, el nu a fost niciodată modificat, în nici o situație anume, și că este imposibil să fi existat vreodată vreun trecut

diferit. Lucrul rămâne valabil şi atunci când acelaşi eveniment trebuie modificat de mai multe ori în cursul aceluiaşi an, până la pierderea oricărei posibilități de a-l mai reconstitui. Partidul se află, în orice moment, în posesia adevărului absolut şi este de la sine înțeles că absolutul nu poate să fi arătat vreodată altfel decât arată astăzi. Se va vedea mai departe că de exersarea memoriei depinde, înainte de toate, controlul asupra trecutului. A face ca toate documentele scrise să concorde cu ortodoxia fiecărui moment este un simplu proces tehnic. Problema este să-ți aminteşti *că faptele au fost aşa şi nu altminteri. Si, dacă trebuie să-ți reorganizezi amintirile sau să măsluieşti documentele scrise, atunci mai trebuie şi să* uiți *că ai făcut vreodată aşa ceva. Aceasta nu este decât o simplă tehnică pe care o poți deprinde ca pe oricare altă gimnastică a minții şi ea* este î*nvățată de majoritatea membrilor Partidului, mai cu seamă de cei care, pe lângă ortodocşi, mai sunt şi inteligenți. În Vechi-vorbă ea se numeşte, fără ocolişuri, „control al realității"; în Nouvorbă, se numeşte* dublugândit, *deşi* dublugânditul *acoperă o arie mult mai largă.* Dublugânditul *este capacitatea de a stoca în minte, concomitent, două convingeri care se exclud reciproc şi de a le îmbrățişa pe amândouă în acelaşi timp. Un gânditor al Partidului ştie în ce direcție trebuie să-şi modifice amintirile; prin însuşi acest lucru, el este conştient că joacă feste realității; dar, prin intermediul* dublugânditului, *el se şi auto-asigură că realitatea nu a fost violată. Acest întreg proces trebuie să fie şi conştient, altminteri nu s-ar desfăşura cu precizia necesară, şi inconştient, altfel ar atrage după sine un sentiment de laşitate la început, apoi de vinovăție.* Dublugânditul *însuşi nucleul SOCENG-ului, fiindcă Partidul nu face, în esență, altceva decât să folosească frustrarea conştientă pentru a ajunge la acea finalitate solidă care, de fapt, depinde de o totală onestitate.*

Aşa stând lucrurile, este neapărat necesar să spui minciuni sfruntate şi totuşi să le crezi cu toată sinceritatea, să uiți orice a devenit nedorit si, pe urmă, dacă acel lucru revine la lumină, să-l readuci din uitare exact pentru atâta timp cât ți se cere, să negi existența realității obiective şi să nu încetezi, nici o clipă, a ține cont de realitatea pe care o negi. Chiar şi folosirea termenului dublugândit *presupune exercitarea* dublugânditului, *pentru că, rostind cuvântul, recunoşti implicit că suceşti realitatea; printr-un nou proces de* dublugândit *anulezi această recunoaştere, şi aşa mai departe, la infinit, minciuna fiind mereu cu un pas înaintea adevărului, în ultimă instanță, prin intermediul* dublu-gânditului *a reuşit Partidul — şi s-ar putea să mai reuşească, nu avem cum şti — să oprească fluxul istoriei.*

Toate oligarhiile din trecut au căzut de la putere fie pentru că s-au osificat, fie pentru că s-au înmuiat. Ori au îmbrățişat prostia şi aroganța, neizbutind să se adapteze unor condiții schimbătoare, aşa încât au fost răsturnate; ori au adoptat liberalismul şi laşitatea, făcând concesii atunci

când ar fi trebuit să folosească forța și au fost, tot așa, răsturnate. Au căzut de la putere, cu alte cuvinte, fie în mod conștient, fie din inconștiență. Partidul are meritul de a fi realizat un sistem de gândire în care ambele condiții pot exista simultan. și adevărul este că supremația Partidului nu ar putea deveni permanentă pe nici o altă bază de intelect. Dacă trebuie să guvernezi și, mai mult, să guvernezi pentru totdeauna, trebuie să ai capacitatea de a anihila simțul realității. Căci, în ultime instanță, secretul puterii constă în a combina credința în propria-ți infailibilitate cu aptitudinea de a învăța din propriile tale erori din trecut.

Este inutil să mai spunem că dublugânditul *este practicat cu cea mai mare subtilitate tocmai de cei care l-au inventat și care știu că el reprezintă un vast sistem de jonglerie mentală. În societatea noastră, cei care știu cel mai bine cum anume stau lucrurile sunt și cei care văd cel mai puțin lumea așa cum este ea în realitate. În general, cu cât înțelegerea este mai profundă, cu atât este și prefăcătoria mai mare; cei mai inteligenți sunt și cei mai puțin normali. Un exemplu elocvent este faptul că isteria războinică sporește în intensitate pe măsura ascensiunii pe scara socială. Singurele care au față de război o atitudine aproape normală sunt popoarele supuse din teritoriile disputate. Pentru oamenii aceia, războiul nu este decât o calamitate neîntreruptă care îi mătură încoace și încolo, ca un val tectonic. Lor le este complet indiferent cine anume câștigă; ei sunt conștienți că schimbarea de stăpân înseamnă pur și simplu că vor face aceleași munci ca și mai înainte, pentru noii stăpâni, care nu-i vor trata, însă, cu nimic diferit față de ceilalți. Cei pe care îi numim „proli” și care sunt, totuși, ceva mai favorizați nu sunt decât rareori conștienți de existența războiului. Dacă este necesar, teama și ura lor pot fi ațâțate până la paroxism, dar, dacă sunt lăsați în voia lor, sunt în stare să și uite, pentru multă vreme, că ar ivea loc într-adevăr vreun război. Pe de altă parte, entuziasmul sincer față de război se regăsește în rândurile Partidului - mai ales ale Partidului Interior. Cei care cred cel mai mult în cucerirea întregii lumi sunt tocmai cei care știu că ea este Practic imposibilă. Această alăturare a contra-- cunoaștere și ignoranță, cinism și fanatism - reprezintă una dintre dominantele societății oceanice. Ideologia oficială este plină de contradicții, chiar și acolo unde ele nu au nici o motivație practică. De exemplu, Partidul respinge și atacă orice principiu pe care l-a susținut la început mișcarea socialistă și face acest lucru* în numele *socialismului. El propovăduiește un dispreț față de clasa muncitoare cum nu s-a mai văzut de secole întregi, dar își îmbracă membrii într-o uniformă care era, într-o vreme, specifică salahorilor și tocmai de aceea a și fost adoptată. El subminează în mod sistematic solidaritatea familiei, în schimb dă propriului său conducător un nume care se referă fără echivoc la sentimentul de loialitate familială. Până și în denumirile celor patru Ministere care ne guvernează se vădește cu neru-*

şinare o voită inversare a lucrurilor: Ministerul Păcii se ocupă de război, Ministerul Adevărului de mistificări, Ministerul Iubirii de tortură, iar Ministerul Abundenței de înfometare. Toate aceste contradicții nu sunt nici accidentale, nici rezultate dintr-o deja obişnuită fățărnicie: ele reprezintă exerciții conştiente de dublugândit. *Numai printr-o reconciliere a contradicțiilor poate fi păstrată, pe termen nedefinit, puterea. Vechea mişcare ciclică nici nu ar fi putut fi întreruptă în alt mod. Căci, dacă este vorba ca egalitatea între oameni să fie înlăturată o dată pentru totdeauna - adică, dacă este vorba ca grupul de Sus, cum l-am denumit, să rămână definitiv acolo unde se află în acest moment, atunci atitudinea mentală prevalentă trebuie să fie anormalul controlat.*

Există, însă, o întrebare pe care am ignorat-o aproape de tot până acum, şi anume: de ce să *fie înlăturată egalitatea între oameni? Presupunând că mecanismul procesului a fost descris corect, care este rațiunea acestui imens efort, perfect planificat, de a opri cursul istoriei într-un anume moment. Pe această cale ajungem la secretul central. Aşa cum am văzut, dogma Partidului, şi mai cu seamă aceea a Partidului Interior, se sprijină pe* dublugândit. *Dar, dincolo de ea, se află rațiunea inițială, acel impuls niciodată pus sub semnul întrebării, care a dus, cel dintâi, la cucerirea puterii, aducând cu sine, mai apoi,* dublugânditul, *Poliția Gândirii, starea neîntreruptă de război şi toate celelalte adjuvante obligatorii. Acea rațiune constă, de fapt, în...*

Winston devine, deodată, conştient de liniştea din jurul lui, aşa cum îți dai seama de un nou sunet. L-a întrerupt din citit senzația că Julia nu s-a mai mişcat de mult timp. Se uită la ea cum stă întinsă pe o coastă, cu sânii goi, cu obrazul aşezat pe palmă şi cu o buclă neagră atârnându-i peste ochi. Pieptul i se ridică şi se lasă în jos, mişcându-se încet, dar regulat.

— Julia.

Nimic.

— Julia, ce faci, dormi?!

Nimic. Doarme. Winston închide cartea, o pune cu grijă pe jos, se întinde şi el lângă ea şi trage cuvertura peste amândoi.

Uite, vezi, se gândeşte, tot nu a apucat să afle secretul fundamental; *cum,* asta înțelege; nu înțelege, însă, *de ce.* Capitolul întâi, ca şi cel de-ai treilea, nu i-a spus, de fapt, nimic nou, ci doar i-a sistematizat puțin cunoştințele pe care le-a acumulat singur în timp. Dar acum, că l-a citit, ştie mai bine ca înainte că nu este nebun. Nu înseamnă că eşti nebun dacă faci parte dintr-o minoritate, chiar şi dintr-o minoritate de un singur om. Există adevăr şi există neadevăr şi, dacă te ții strâns de adevăr, chiar şi împotriva lumii întregi, nu înseamnă că eşti nebun. O rază roşiatică de la soarele care apune se strecoară pieziş pe fereastră şi cade pe pernă. Winston închide

ochii. Lumina soarelui de pe fața lui şi atingerea trupului catifelat al Juliei îi dau un sentiment plenar, reconfortant şi odihnitor. Este în siguranță, totul este în regulă. Adoarme şoptindu-şi „normalitatea nu se judecă statistic”, cu sentimentul că în această observație se află o profundă înțelepciune.

Se trezeşte cu senzația că a dormit mult timp, dar ceasul cel demodat îi arată că nu este decât opt-treizeci, de fapt douăzeci-treizeci. Rămâne încă puțin culcat pe spate, pe urmă distinge obişnuita voce din fundul plămânilor care cântă în curtea din spate:

„N-a fos' dăcât amăgire,
S-a zbura' ca o zi dă-april',
Da' o privire ş-un cuvân' şi visu' ce-au născu',
Mi-au lua' cu iele sufletu'”.

Cum şi-a păstrat popularitatea cântecul ăsta prostesc! Încă îl mai auzi pe la toate colțurile, în timp ce Cântecul pentru Ură a fost deja uitat. Julia se trezeşte şi ea de zgomot, se întinde cu voluptate şi se ridică din pat zicând:

— Mi-e foame. Hai să mai facem nişte cafea. Fir-ar al dracului, s-a stins soba şi apa s-a răcit. Ia sobița şi o zgâlțâie. La uite, s-a dus tot gazul.

— Cred că putem să cerem nişte gaz de la domnul Charrington.

— Chestia e că m-am uitat şi era plină. Stai să mă-mbrac, adaugă ea. Parcă s-a făcut mai frig.

Winston se ridică şi el din pat şi se îmbracă. Vocea cântă mai departe neobosită:

„Unii zi' că-n tim' pa toate le uiți,
Zi' c-orice durere-ți trece,
Da' un zâmbet s-o lacrimă dup-atâția ani
Tot îm' mai sfâşi-inima-a-a-a...”

Se apropie de fereastră, strângându-şi cureaua de la salopetă. Probabil că soarele a coborât în spatele caselor, pentru că nu mai luminează curtea. Dalele de piatră sunt ude, parcă ar fi fost spălate. Da, şi parcă şi cerul a fost spălat, fiindcă se vede printre coşurile de pe acoperişuri de un albastru mult prea palid şi proaspăt. Femeia merge ca întotdeauna de colo până colo, se suceşte şi se răsuceşte, cântă şi se opreşte din cântat, şi toate astea în timp ce agață scutec după scutec, parcă din ce în ce mai multe. Winston se întreabă dacă nu cumva femeia asta trăieşte din spălat pentru alții, sau dacă, pur şi simplu, n-o fi sclava a vreo douăzeci-treizeci de nepoței, după câte scutece spală întruna. Julia vine şi ea lângă el: se uită împreună, cu un fel de fascinație, la silueta butucănoasă din curtea interioară. Acum, când se uită la femeia de jos aflată în exercițiul funcțiunii ei, cu brațele groase întinse către sârmă şi cu bucile solide, ca de iapă, ieşite în afară, pe Winston îl izbeşte, pentru prima dată, revelația faptului că este

chiar *frumoasă.* Niciodată până acum nu şi-a imaginat că o femeie de cel puțin cincizeci de ani, ajunsă la dimensiuni monstruoase din cauza naşterilor, pe urmă întărită, înăsprită de muncă, până când şi firea i s-a abrutizat, ca un nap răscopt, ar putea fi frumoasă. Şi totuşi, aşa este şi, la urma urmelor, de ce nu? Trupul ei solid, fără nici o formă, ca un bloc de granit, şi pielea înroşită de atâta frecat, sunt, pentru un corp de fată, exact ce este măceaşa pentru trandafirul sălbatic. De ce să consideri fructul inferior florii?

— E frumoasă, murmură el.

— Are cel puțin un metru peste şolduri, şopteşte şi Julia.

— Ăsta-i felul ei de frumusețe, zice Winston. Îşi încolăceşte uşor brațul în jurul taliei suple a Juliei, care stă lipită de el de la şold până la genunchi. Din ei doi n-o să iasă nici un copil. Este singurul lucru pe care nu l-ar putea face niciodată. Numai prin cuvânt şi numai pe calea minții poți transmite secretul generațiilor viitoare. Femeia de acolo, de jos, nu are minte, are doar brațe puternice, o inimă caldă şi un pântec mai mult decât roditor. Se întreabă în sinea lui cam câți copii o fi adus pe lume femeia asta; nici cincisprezece n-ar fi prea mulți. Şi-a avut şi ea momentul ei de înflorire, probabil vreun an de zile, când a fost frumoasă ca un trandafir sălbatic şi pe urmă s-a umflat ca un fruct fecundat şi s-a făcut solidă, roşie şi aspră şi viața a ajuns să nu mai însemne pentru ea nimic altceva decât spălat, frecat, cârpit, gătit, măturat, lustruit, cârpit, frecat, spălat - mai întâi pentru copii, apoi pentru nepoți, treizeci de ani bătuți pe muchie. Şi, după toți anii ăştia, tot mai găseşte energie şi dispoziție sufletească să cânte. Respectul de-a dreptul mistic pe care-l resimte față de ea se leagă, nu ştie nici el cum, de imaginea cerului palid, fără nori, care se întinde în spatele coşurilor de fum, până hăt, departe. Şi când te gândeşti că unul este cerul pentru toată lumea, din Eurasia, din Estasia şi din Oceania: sute sau mii de milioane de oameni ca femeia de jos, din curte, care habar nu au unii despre ceilalți că există, oameni ținuți de-o parte şi de cealaltă a unor ziduri de ură şi minciuni şi totuşi exact la fel - oameni care nu au învățat niciodată să gândească, dar care țin depozitată în inimile, în pântecul şi în muşchii lor puterea care, într-o buna zi, va zdruncina lumea din temelii. Dacă exista vreo speranță, ea stă, totuşi, în proli. Dar poate el să fie sigur că, atunci când o veni vremea lor, lumea construită de ei nu va fi, pentru unul ca el, ca Winston Smith, la fel de alienantă cum este astăzi lumea Partidului? Da, poate să fie sigur, pentru că aceea va fi, cel puțin, o lume normală. Acolo unde există egalitate, poate exista şi normalitate. Mai devreme sau mai târziu, tot trebuie să se întâmple, forța să se transforme în conştiință. Prolii sunt nemuritori, de asta poți fi convins uitându-te la femeia voinică de jos, din curtea interioară. Până la urmă, tot or să se trezească la realitate. Iar până atunci, chiar dacă ar fi să mai dureze încă o mie de ani, prolii vor

supraviețui, în ciuda tuturor împotrivirilor, ca păsările, perpetuând, prin trupurile lor, acea vitalitate pe care Partidul nu o are şi nici nu o poate ucide.

— Ți-aduci aminte, zice Winston, de sturzul ăla care ne-a cântat atunci, prima oară, la marginea pădurii?

— Nu ne cântă nouă, zice Julia. Cânta că-i făcea lui plăcere. Nici măcar pentru asta. Cânta si-atât.

Păsările cântă, prolii cântă, Partidul nu cântă. În toată lumea largă, la Londra, la New York, în Africa sau în Brazilia, în regiunile necunoscute şi interzise de dincolo de frontiere, pe străzile Parisului şi Berlinului, în satele de pe nesfârşitele câmpii ale Rusiei, în bazele din China şi Japonia - peste tot găseşti aceeaşi ființă solidă şi de neînvins, ajunsă monstruoasă din cauza corvezilor şi a naşterilor, care trudeşte din prima zi de viață şi până la moarte şi care totuşi *cântă.* Dintr-o asemenea burtă puternică trebuie să iasă, într-o bună zi, o rasă de ființe puternice. Tu, cel de astăzi, eşti dintre cei morți; viitorul este al lor. Dar ai şi tu şansa de a face parte din acest viitor, dacă îți perpetuezi mintea aşa cum ei îşi perpetuează trupul şi dacă transmiți mai departe adevărul simplu devenit Doctrină secretă, că doi şi cu doi fac patru.

— Noi suntem cei morți, zice Winston.

— Noi suntem cei morți, răspunde Julia, ca un ecou conştiincios.

— Voi sunteți cei morți, zice o voce metalică în spatele lor.

Țâşnesc unul într-o parte, celălalt în partea opusă. Lui Winston i se pare deodată că are un sloi de gheață în burtă, nu mațe. Vede şi albul ochilor Juliei: s-a făcut de un gălbui-lăptos. Mai are încă, pe amândoi obrajii şi perfect vizibile, urmele de fard, ca şi cum nu ar avea legătură cu pielea de dedesubt.

— Voi sunteți cei morți, repetă vocea metalică.

— Era în spatele tabloului, şopteşte Julia.

— Era în spatele tabloului, o îngână vocea. Rămâneți exact unde vă aflați. Nu faceți nici o mişcare până nu vi se dă ordin.

A început! A început, în sfârşit! Nu pot face nimic altceva decât să se uite unul în ochii celuilalt. Să fugă şi să scape, să iasă din casă cât mai au timp — nici nu le trece prin cap aşa ceva. Este imposibil să nu asculte ordinele vocii metalice din perete. Se aude un *clic,* ca de zăvor dat înapoi, şi o pocnitură de geam spart. Tabloul cade pe jos, dând la iveală tele-ecranul din spate.

— Acuma ne şi văd, zice Julia.

— Acuma vă şi vedem, zice vocea. Treceți în mijlocul camerei. Spate-n spate. Palmele la ceafă. Nu vă atingeți.

Nu se ating, dar lui Winston i se pare că simte trupul Juliei, cum tremură. Sau poate este numai propriul lui tremur. Tot ce poate face este să-

şi țină dinții încleştați, ca să nu-i clănțăne, dar genunchii deja nu-l mai ascultă. Se aude o tropăială de cizme la parter, şi înăuntru şi afară; curtea musteşte, probabil, de oameni. Cineva târăşte ceva pe pietre. Femeia s-a oprit brusc din cântat. Se aude ceva zăngănind prelung şi rostogolit, probabil ligheanul de spălat aruncat pe jos, Pe urmă un talmeş-balmeş de țipete furioase, care se sfârşeşte cu un urlet de durere.

— Au înconjurat casa, zice Winston.

— Am înconjurat casa, îl îngână vocea. O aude pe Julia clănțănind din dinți.

— Cred că putem să ne spunem adio, zice ea.

— Puteți să vă spuneți adio, încuviințează vocea. Deodată, pe fir intră o voce cu totul diferită, subțire şi cultă, pe care Winston are impresia că a mai auzit-o cândva:

— Apropo, fiindcă tot suntem aici: „Haide, ține-o lumânare, să te duci mai iute-n pat, / Uite, cade-o toporişca şi te lasă fără cap”!

Winston aude ceva ce cade peste pat, în spatele lui, şi se sparge. Tocmai a fost băgat pe fereastră capătul unei scări care a izbit în lemnul cercevelei. Cineva o să intre pe acolo. Şi pe scările interioare se aude tropăială de cizme. Camera se umple, după câteva clipe, de zdrahoni în uniforme negre, cu cizmele placate cu oțel şi înarmați cu bastoane.

I-a trecut tremuratul; până şi ochii abia dacă şi-i mai mişcă. Un singur lucru contează acum: să stea nemişcat, să stea nemişcat şi să nu le dea motiv să-l lovească ! Un individ cu un maxilar ca de boxer profesionist, în care gura pare a fi cel mult o fantă, se opreşte în fața lui, legănându-şi meditativ bastonul între degetul mare şi arătător. Îngrozitor este sentimentul de goliciune pe care-l ai stând cu mâinile la ceafă şi cu toată fața şi corpul neapărate. Individul scoate vârful unei limbi albe şi-şi umezeşte locul unde ar trebui să aibă buze, pe urmă trece mai departe. Se aude o nouă bufnitură. Cineva a luat *presse-papiers*-ul de sticlă de pe măsuța rabatabilă şi l-a izbit de cămin, făcându-l țăndări. Bucățica de coral, o aşchie minusculă, roz ca un boboc de trandafir pe un tort, se rostogoleşte pe preş. Cât de mic este! - se gândeşte Winston, cât de mic! În spatele lui, aude un icnet şi o bufnitură şi ceva îl loveşte violent peste gleznă, dezechilibrându-1. Unul dintre gealați a izbit-o pe Julia cu pumnul în plexul solar, îndoind-o ca pe o ruletă de buzunar. Acum se zvârcoleşte pe jos, luptându-se să-şi recapete respirația. Winston nu îndrăzneşte să întoarcă ochii nici cu un milimetru, dar, din când în când, fața Juliei, lividă şi gâfâitoare, intră în unghiul lui vizual. Chiar şi îngrozit cum este, parcă simte durerea ei în propriul lui trup, durerea ucigătoare care, totuşi, este mai puțin urgentă decât nevoia de a trage o gură de aer. Ştie cum este: o durere înspăimântătoare, o agonie pe care trebuie, totuşi, s-o amâni, pentru că, mai presus de orice, ai nevoie de aer. În cele din urmă, doi dintre indivizii îmbrăcați în negru o saltă de umeri

şi de genunchi, ca pe un sac de cartofi, şi o scot din cameră, ca s-o ducă cine-ştie-unde. Winston îi zăreşte, pentru o clipă, fața galbenă şi contorsionată, cu ochii închişi, pe care, culmea!, tot se mai distinge fardul din obraji, îşi dă seama că este pentru ultima oară când o vede.

Rămâne nemişcat ca un mort. Deocamdată nu l-a lovit nimeni. Prin minte încep să i se perinde, fără voia lui, gânduri absolut neinteresante, în condițiile date. Se întreabă dacă l-or fi umflat şi pe domnul Charrington; se întreabă ce i-or fi făcut femeii din curte; îşi dă seama că-i vine rău de tot să urineze; ciudat, pentru că a făcut cu vreo două-trei ore în urmă. Zăreşte, însă, ceasul de pe cămin, care arată ora nouă, adică douăzeci şi unu. Parcă prea vine multă lumină de afara! n-ar trebui să se întunece pe la ora douăzeci-trei-zeci într-o seară de august? Nu cumva el şi Julia s-au înşelat şi au dormit toată noaptea, crezând că este ora douăzeci-treizeci, când, de fapt, zero-opt-treizeci a doua zi dimineața? Abandonează acest gând: ce mai contează?

Pe scări se aude un alt pas, mai uşor de astă dată. În cameră intră domnul Charrington. Purtarea zdrahonilor în uniforme negre devine brusc subordonată. Şi în aspectul domnului Charrington s-a schimbat ceva. Ochii lui cad pe cioburile *presse-papiers-ului* de sticlă.

— Adunați cioburile-alea, ordonă el tăios.

Unul dintre zdrahoni îngenunchează şi execută ordinul. Accentul specific prolilor a dispărut. Winston îşi dă seama, deodată, a cui voce a auzit-o acum câteva minute la tele-ecran, după vocea metalică de la început. Domnul Charrington este îmbrăcat tot cu jacheta veche de catifea, dar părul, pe care Winston i-l ținea minte aproape alb, acum e negru. Nici ochelarii nu-i mai poartă pe nas. Domnul Charrington îi aruncă lui Winston o singură privire tăioasă, de parcă ar vrea să-i verifice identitatea, după care nu-l mai bagă în seamă. Da, îl recunoaşte, este tot el, dar parcă nu mai este acelaşi om. Stă mai drept şi parcă este şi mai mare. Fața i-a suferit schimbări mărunte, dar transformarea este, totuşi, uriaşă. Sprâncenele negre le are mai puțin stufoase, ridurile au dispărut, întreaga linie a feței parcă este alta; până şi nasul îi pare mai scurt. Are figura dură şi ageră a unui bărbat de vreo treizeci şi cinci de ani. Winston îşi spune în sinea lui că uite, pentru prima oară în viață, vede, cu bună ştiință, un agent al Poliției Gândirii.

Partea a treia

1

Winston nu ştie unde se află. Probabil că undeva în beciurile Ministerului Iubirii; dar nu are cum să ştie sigur.

Se află într-o celulă înaltă, fără ferestre, cu pereții acoperiți cu faianță albă strălucitoare. Nişte lămpi ascunse inundă celula cu o lumină rece şi se aude un zgomot slab, ca un bâzâit continuu, care are, probabil, legătură cu aerisirea. De jur-împrejurul pereților se întinde o banchetă ca un fel de raft, lată cât să poți sta pe ea şi întreruptă numai de uşa metalică, iar pe peretele de vizavi de uşă, de o latrină fără capacul de lemn. Pe fiecare dintre cei patru pereți tronează câte un tele-ecran.

Simte o durere surdă în stomac. L-a apucat încă de când l-au legat şi încărcat într-o dubă şi l-au dus - de fapt, nu ştie unde l-au dus. Dar îi este şi foame, o foame nefirească, o foame care îl roade. Nu a pus nimic în gură de douăzeci şi patru de ore, sau poate chiar de treizeci şi şase. Tot nu ştie, şi probabil că nici n-o să afle vreodată, ce era de fapt, atunci când l-au arestat, seară sau dimineață? Oricum, de când a fost arestat nu i s-a dat nimic să mănânce.

Stă pe bancheta îngustă, cât poate de nemişcat, cu mâinile încrucişate pe genunchi. A învățat deja să stea nemişcat. Dacă faci orice mişcare neaşteptată, zbiară la tine unul dintre tele-ecrane. Dar nevoia de a mânca devine din ce în ce mai arzătoare. Mai presus de orice, tânjeşte după o bucată de pâine. Îşi tot spune, în sinea lui, că în buzunarul de la salopetă trebuie să-i fi rămas nişte firimituri de pâine. Se poate chiar - fiindcă din când în când simte câte un gâdilat pe picior - să aibă o bucată de coajă cât-de-cât mai mare. În cele din urmă, tentația de a se convinge îi învinge frica: îşi strecoară o mână în buzunar.

— Smith! - răcneşte o voce de la tele-ecranul din fața lui. Şase-zero-şapte-nouă Smith W.! Jos mâinile din buzunar în celulă!

Încremeneşte din nou, cu mâinile încrucişate pe genunchi. Înainte de a-l aduce aici, l-au dus altundeva, probabil într-o închisoare obişnuită, sau un arest temporar al patrulelor. Nu ştie cât l-au ținut acolo; oricum, vreo câteva ore bune. Fără ceas şi fără lumină de zi, îi vine greu să țină socoteala timpului scurs. Era o încăpere zgomotoasă, care puțea. L-au băgat într-o celulă asemănătoare cu asta, în care se află acum, numai că jegoasă şi plină, în orice moment, cu zece-cincisprezece oameni. Cei mai mulți erau delincvenți obişnuiți, dar printre ei nimeriseră şi câțiva prizonieri politici. El s-a ținut lipit de perete şi nu a scos o vorbă. L-au îmbrâncit nişte indivizi

jegosi, dar frica şi durerea din stomac îl preocupau prea tare, ca să-l mai intereseze ce se întâmpla în jurul lui. Şi totuşi, nu a putut să nu observe diferenţa uimitoare în felul de a se comporta, între prizonierii de Partid şi ceilalţi, în timp ce prizonierii de Partid stăteau muţi şi îngroziţi, delincvenţilor obişnuiţi nu le păsa de nimic şi de nimeni. Îi înjurau pe gardieni, se luptau violent ca să nu li se confişte lucrurile, scriau obscenităţi pe jos, mâncau alimente aduse din afară, pe care le scoteau de prin cine-ştie-ce ascunzători făcute în haine şi îşi permiteau chiar să ţipe şi ei la tele-ecranele care încercau să restabilească ordinea. Pe de altă parte, unii dintre ei păreau să fie în relaţii bune cu gardienii, îi strigau pe porecle şi încercau să-i momească să le dea ţigări prin vizorul de la uşă. Gardienii, la rândul lor, îi tratau cu mai multă îngăduinţă pe delincvenţii de drept comun, chiar şi atunci când aveau ordin să-i bruftuluiască. Discuţiile între prizonieri se învârteau aproape exclusiv în jurul lagărelor de muncă silnică: majoritatea se aşteptau să fie trimişi într-un asemenea lagăr. Din câte a ascultat ce vorbeau, Winston a înţeles că în lagăre „nu e rău", cu condiţia să ai pile bune şi să cunoşti dedesubturile. Se dă şi mită, se fac toate favoritismele şi ticăloşiile pământului, găseşti şi homosexuali, şi curve, şi chiar alcool interzis, distilat din cartofi. Posturile-cheie li se dau numai delincvenţilor de drept comun, mai ales gangsterilor şi criminalilor, care formează, ziceau ei, un fel de aristocraţie. Toate corvezile scârboase cad în seama „politicilor".

Cât a stat acolo, a asistat la un du-te-vino neîntrerupt de prizonieri de toate soiurile:
negustori de droguri, hoţi, tâlhari, contrabandişti, beţivi, curve. Unii dintre beţivi erau atât de agresivi, încât ceilalţi prizonieri trebuia să se unească pentru a-i potoli. La un moment dat, patru gardieni au adus înăuntru, târând-o de mâini şi de picioare, o epavă enormă de femeie, de vreo şaizeci de ani, cu sânii mari şi fleşcăiţi şi cu zulufii lungi de păr desprinşi de cât se zbătuse, dând cu picioarele şi ţipând. I-au smuls cizmele cu care încerca să-i lovească şi pe urmă au aruncat-o grămadă în braţele lui Winston. Lui i s-a părut, în clipa aceea, că se rupe din toate încheieturile. Femeia s-a ridicat în capul oaselor, sprijinindu-se de el, şi a strigat, după cei care o aduseseră acolo:

— Futu-vă mama voastră de porci!!

Pe urmă, şi-a dat seama că stătea pe ceva moale şi s-a urnit de pe genunchii lui Winston pe bancă, sprijinindu-se iarăşi de el.

— Scuză-mă, cocoşel, a continuat ea, nu m-aşezam io pa tine, da' curiştii ăia mi-au făcu' vânt. Nu ştiu să se poarte c-o doamnă, ieste?

S-a oprit, şi-a apăsat un sân şi a scos o râgâială zdravănă.

— Pardon, da' nu prea mă sim' bine... după care, s-a aplecat în faţă, cu picioarele desfăcute larg, şi a vomitat din belşug pe jos.

— Aş-şaaa, acu-i mai bine, a comentat ea, după ce s-a liniştit, rezemându-se de perete cu ochii închişi. Niciodată să n-o ţii-n tine, asta-i părerea mea. Scoţi afară cât ie încă proaspătă-n burtă, pa bune.

După ce s-a mai înviorat, s-a întors să se uite mai bine la Winston şi s-a ataşat imediat de el. L-a luat pe după gât cu un braţ masiv şi fleşcăit şi l-a tras spre pieptul ei lăbărţat, trimiţându-i în nas un damf de bere şi vomă.

— Cum îţ' zice, cocoşel?

— Smith, i-a răspuns Winston.

— Smith?! — s-a mirat femeia. La uite, al dracu', ce chestie! Şi pă mine to' Smith mă cheamă. E-heei - şi a devenit brusc sentimentală -, aş putea să-ţ' fiu şi mamă.

Ar fi putut să-i fie şi mamă, se gândeşte Winston, rememorându-şi scena acum, la rece. Ca vârsta şi statură se potrivea, şi probabil că oamenii se mai schimbă după aproape treizeci de ani de lagăr.

În rest, nimeni nu a vorbit cu el. A fost chiar surprins de cum puteau delincvenţii obişnuiţi să-i ignore pe prizonierii de Partid. Le ziceau „poliţi” şi-i priveau cu un fel de dispreţ lipsit de orice interes. Prizonierii de Partid, în schimb, arătau îngroziţi şi se temeau să schimbe o vorbă cu oricine, mai cu seamă între ei. O singură dată s-a întâmplat, cât a stat el acolo, că două femei, amândouă membre ale Partidului, au fost împinse de ceilalţi pe bancă până au ajuns lipite una de alta şi atunci a auzit câteva cuvinte şoptite în grabă prin vacarmul de voci; vorbeau mai ales de ceva ce se chema camera unu-zero-unu, dar el nu a priceput despre ce era vorba.

Să tot fie vreo trei ore de când a fost adus aici. Durerea surdă din stomac nu s-a stins nici o clipă, dar în unele momente parcă e mai uşoară, în altele, în schimb, mai puternică, iar gândurile îi rătăcesc sau se adună în consonanţă cu ea. Când o simte mai rău, nu se poate gândi decât la durerea însăşi şi la cât de foame îi este. Când o simte mai puţin, îl cuprinde panica. În unele momente, întrevede cu atâta acurateţe cele ce i se vor întâmpla, încât inima i-o porneşte la galop şi i se taie respiraţia. Parcă simte deja izbitura bastoanelor în coate şi a cizmelor cu placheuri de fier în fluierele picioarelor; se şi vede pe el însuşi zvârcolindu-se pe jos şi implorând milă printre dinţii sfărâmaţi. La Julia se gândeşte foarte rar. Nu-şi mai poate fixa în minte imaginea ei. O iubeşte şi nu ar trăda-o pentru nimic în lume; dar ăsta este un simplu fapt pe care-l ştie aşa cum ştii regulile aritmeticii. Nu simte nici un fel de dragoste pentru ea şi aproape că nici nu-şi pune problema ce s-a mai întâmplat cu ea în ultimele ore. Cel mai mult se gândeşte la O'Brien, cu un licăr de speranţă. O'Brien precis a aflat că el a fost arestat. Frăţia, după cum i-a spus O'Brien, nu încearcă niciodată să-şi salveze membrii. Dar mai este lama de ras: dacă se va putea, o să primească o lamă de ras - nu ştie cum, dar o să primească. Nu se poate să nu treacă măcar cinci secunde până se vor năpusti gardienii în celulă. Suficient ca

lama să muşte din gâtul lui cu un fel de răceală arzătoare. Chiar şi degetele cu care o s-o țină or să fie tăiate până la os. Toate acestea se răsfrâng asupra unui trup bolnav care s-ar prăbuşi tremurând la cea mai mică durere. Adevărul este că nu ştie sigur dacă o să folosească lama, nici dacă ar avea ocazia. În ultimă instanță, i se pare mai firesc să trăiască de la o clipă la alta, alegând încă zece minute de viață, chiar dacă ştie, de astă dată cu siguranță, că la capătul lor îl aşteaptă tortura.

În unele momente, se străduieşte să numere plăcile de faianță de pe pereții celulei. Ar trebui să fie simplu, dar de fiecare dată pierde socoteala până să ajungă la colțul peretelui. Cel mai frecvent se întreabă unde se află şi ce oră o fi. Acum este convins că afară e ziua în amiaza mare, peste câteva clipe că este întuneric beznă, în locul acesta, ştie din instinct, lumina nu se va stinge niciodată. Da, uite, ăsta este locul unde nu există întuneric; abia acum realizează de ce O'Brien a părut a pricepe aluzia: Ministerul Iubirii nu are ferestre. Celula lui poate foarte bine să se găsească în inima clădirii sau lipită de peretele exterior; poate foarte bine să se găsească la zece etaje sub pământ sau la treizeci deasupra. Cum stă, aşa, pe banca de lemn, se mută, în minte, din loc în loc, încercând să-şi dea seama, după senzațiile trupului, daca este cocoțat sus pe cer sau îngropat adânc sub pământ.

Deodată, se aude afară tropăitul unor cizme Uşa de oțel se deschide făcând *clang*. Un ofițer tânăr şi dichisit, în uniformă neagră, care parcă luceşte tot de piele lustruită şi a cărui față palidă şi tăiată în linii drepte aduce mai curând a mască de ceară, păşeşte țanțoş prin cadrul metalic al uşii. Apoi, le face semn gardienilor să-l bage înăuntru pe prizonierul pe care l-au adus. În celulă intră bălăbănindu-se poetul Ampleforth. Uşa se închide la loc, făcând din nou *clang*.

Ampleforth face două mişcări nesigure într-o parte şi în alta, ca şi cum ar căuta vreo altă uşă pe care să iasă, apoi începe să se plimbe în sus şi în jos prin celulă. Nu l-a observat încă pe Winston, deşi nu sunt decât ei doi. Are ochii tulburi şi se uită fix către perete, la un metru peste capul lui Winston. Este desculț: din găurile de la ciorapi îi ies nişte degete butucănoase, negre de jeg. Au trecut câteva zile de când nu s-a bărbierit şi are fața acoperită, până la pomeții obrajilor, de o barbă scurtă şi țepoasă care îi dă un aer grosolan, nepotrivit cu statura lui masivă şi flască şi cu mişcările nervoase.

Winston se trezeşte şi el puțin din letargie. Trebuie să stea de vorbă cu Ampleforth, chiar dacă riscă un zbierat din partea tele-ecranului. Poate că Ampleforth este tocmai cărăuşul care i-a adus lama de ras.

— Ampleforth, zice el, cât mai calm cu putință, în condițiile date.

Tele-ecranul nu zbiară. Ampleforth se opreşte, oarecum surprins, din patrularea prin celulă. Ochii ii coboară şi se focalizează încet-încet pe Winston.

— A, Smith, zice el. Şi tu!

— Pentru ce te-au luat?

— Să ți-o spun pe-a dreaptă - şi se aşează greoi, pe bancă față în față cu Winston -, nu există decât o singură crimă, nu?

— Şi tu ai comis-o, crima aia?

— Se pare că da. Îşi duce mâna la frunte şi-şi apasă tâmplele, cercând să-şi amintească, probabil, ceva. Ei ştii, lucrurile-astea se mai întâmpla, începe pe departe. Am reuşit să reconstitui o situație, o situație posibilă. A fost, fără îndoială, vorba de-o indiscreție. Lucram, ştii, la noi, acolo, la producerea unei ediții definitive a poemelor lui Kipling. Eu am lăsat cuvântul *Doamne* la sfârşitul unui vers. N-am avut ce face, zău aşa! - exclamă aproape indignat, ridicând ochii spre Winston. Mi-a fost *im-po-si-bil* să modific versul. Rima era *toamne.* Tu îți poți imagina că-n toată limba dacă sunt una sau două rime la *toamne?* Mi-am bătut creierii zile în şir. *Nu exista* altă rimă.

Uite, s-a schimbat deja la față. Aerul de plictiseală a făcut chiar loc, pentru o clipă, unui sentiment de plăcere care i-a luminat țepii nespălați, un fel de căldură intelectuală, acea bucurie a pedantului care a descoperit cine-ştie-ce inutilitate.

— Te-ai gândit vreodată, continuă Ampleforth, că întreaga istorie a poeziei engleze a fost determinată de faptul că limba engleză practic nu are rime?

Nu, treaba asta, ce-i drept, nu i-a trecut niciodată prin cap lui Winston. Iar în momentul de față, nu i se pare a fi nici importantă, nici interesantă.

— Ştii cumva cât o fi ceasul? - întreabă el. Ampleforth îl priveşte din nou cu mirare.

— Nu, îmi pare rău, nici nu m-am gândit. M-au arestat - s-ar putea să fie vreo două zile, poate chiar trei.

Îşi roteşte ochii pe pereți, ca şi cum s-ar aştepta să găsească o fereastră.

— Aici nu e nici o diferență între zi şi noapte Nu văd cum ai putea ține socoteala timpului.

Mai vorbesc o vreme, cu pauze lungi, apoi, fară nici un motiv special, un răcnet al tele-ecranului îi reduce pe amândoi la tăcere. Winston rămâne liniştit, cu mâinile încrucişate. Ampleforth, care este prea masiv ca să stea comod pe banca îngustă de la perete, se bâțâie dintr-o parte într-alta. Încleştându-şi mâinile osoase când pe un genunchi, când pe celălalt. Tele-ecranul latră la el să stea nemişcat. Timpul trece: douăzeci de minute, o oră

- greu de socotit. Din nou se aud paşi de cizme afară. Lui Winston i se chircesc mațele, în curând, poate chiar foarte curând, poate peste cinci minute, poate chiar acum, tropăitul cizmelor o să însemne că i-a venit şi lui rândul.

Clang. Uşa se deschide. Ofițerul cu fața impasibilă intră în celulă şi-l arată pe Ampleforth cu o mişcare scurtă a mâinii, zicând:

— Camera o-sută-unu.

Ampleforth porneşte greoi între gardieni, oarecum schimbat la față. Se vede clar că nu pricepe ce i se întâmpla.

Trece un timp care lui Winston i se pare lung. Durerea din stomac i-a revenit, dar gândurile îi calcă mereu pe aceleaşi urme, ca o minge care cade întruna în acelaşi şir de găuri. Şase sunt cu totul: durerea din stomac; o bucată de pâine; sânge şi urlet; O'Brien, Julia; lama de ras. Deodată, simte un nou spasm în intestine: cizmele se apropie apăsat. Când se deschide, uşa provoacă un curent de aer care aduce înăuntru un miros inconfundabil de sudoare rece. În celulă intră Parsons, îmbrăcat în pantaloni scurți kaki şi într-o cămaşă sport. De astă dată, Winston este atât de copleşit de uimire, încât uită de orice precauție şi exclamă:

— Cum?! Tu, aici?!

Parsons îi aruncă lui Winston o privire care nu are nici o urmă de interes sau de mirare, ci numai suferință. Neputând să stea liniştit, începe să umble smucit, de sus în jos; de câte ori îşi încordează genunchii puhavi, se vede clar cum îi tremură. În ochi are o privire căscată şi fixă, ca şi cum nu s-ar putea abține să se holbeze la ceva aflat la o distanță oarecare.

— De ce te-au luat? - insistă Winston.

— Crimăgândit! - strigă Parsons, care mai are puțin şi izbucneşte în hohote de plâns. Din tonul vocii lui se deduce o totală recunoaştere a vinovăției şi groaza celui care nu ar fi crezut pentru nimic în lume că un asemenea cuvânt i se poate aplica tocmai lui. Se opreşte în fața lui Winston şi apelează la el din tot sufletul:

— Ce zici, bătrâne, n-or să mă-mpuşte, nu? Nu te-mpuşcă ei dacă n-ai făcut chiar nimic - numai gânduri care n-ai ce le face, nu? Ştiu că-ți fac un interogatoriu cinstit. A, nu, că la asta am încredere-n ei! Şi p-ormă mie mi se ştie dosarul, nu? Tu doar ştii ce fel de băiat sunt eu. Băiat bun, în felu' meu. N-am eu cine-ştie-ce minte, de acord, da' sunt zelos. Am încercat să fac totul pentru Partid, este? Scap cu cinci ani, ă, tu ce zici? Sau poate cu zece? Un băiat ca mine se poate oricând face util într-un lagăr de muncă. N-or să mă-mpuşte ei pentru c-am călcat pe-alături numai o singură dată, nu?

— Eşti vinovat? - întreabă Winston.

— Categoric că-s vinovat! - strigă din nou Parsons, cu o privire servilă spre tele-ecran. Doar nu crezi că Partidul ar aresta pe cineva

nevinovat, ă? Figura de broască i s-a mai liniştit, aşa încât adoptă chiar o mină prefăcută: Crimăgânditul, bătrâne, începe el sentențios, este un lucru îngrozitor. E perfid. Poate pune mâna pe tine fără să-ți dai seama. Ştii cum a pus mâna pe mine, de pildă? În somn. Da, da, chiar aşa. Stăteam şi munceam, mă străduiam să-mi realizez porția mea, acolo, şi habar nu aveam că-mi treceau lucruri rele prin cap. Şi p-ormă am început să vorbesc prin somn. Ştii ce-am fost auzit spunând, cică? Şi, coborându-şi vocea, ca atunci când eşti obligat, din rațiuni medicale, să pronunți ceva obscen, zice: Jos cu Fratele cel Mare! Da, auzi, cic-am zis treaba asta. Am zis-o de nu-ştiu-câte ori. Fie vorba-ntre noi, bătrâne, mă bucur că m-au luat până nu mergeam mai departe. Ştii ce-am să le zic când or să m-aducă-n fața tribunalului? Vă mulțumesc, ast-am să le zic, vă mulțumesc că m-ați salvat până nu era prea târziu.

— Cine te-a denunțat? - îl întrerupe Winston.

— Fii-mea aia mică, zice Parsons, cu un fel de mândrie tristă. A ascultat pe gaura cheii, m-a auzit ce ziceam în somn şi-a tulit-o la patrule chiar a doua zi. Ă, deşteaptă pentru-o mucea de şapte ani, nu? Eu, unul, nu-i port pică pentru treaba asta. De fapt, sunt chiar mândru de ea. Se vede, oricum, nu?, c-am crescut-o într-un spirit corect.

Se mai smuceşte de câteva ori în sus şi în jos, aruncând mai multe privire jinduitoare către latrină. Apoi, fără nici un avertisment, îşi trage pantalonii jos.

— Iartă-mă, bătrâne, n-am ce face... Din cauza aşteptatului ăstuia.

Şi îşi înfundă în latrină dosul uriaş. Winston îşi acoperă fața cu mâinile.

— Smith! - răcneşte vocea de la tele-ecran. Şase-zero-şapte-nouă Smith W.! Dă-ți mâinile jos de pe față! Nu se stă cu fața acoperită în celulă!

Winston îşi descoperă fața şi se uită spre tavan. Parsons foloseşte latrina din plin şi cu zgomot. Cu ocazia asta, se dovedeşte că scurgerea este defectă, aşa încât celula va puți înspăimântător cine-ştie-câte ore de-acum încolo.

După o vreme, Parsons este mutat. Alți prizonieri vin, stau o vreme şi pleacă, fără nici un fel de explicații. Unul dintre ei, o femeie, este expediată la Camera o-sută-unu. Winston observă că femeia, auzind comanda ofițerului, începe să tremure toată şi se albeşte la față. Vine o vreme când, dacă el a fost adus aici dimineața, atunci este după-amiază târziu; iar dacă a fost adus după-amiază, atunci este miezul nopții. Şase prizonieri sunt acum în celulă, bărbați şi femei. Toți stau foarte liniştiți, în fața lui Winston stă un bărbat fără bărbie şi cu dinții ieşiți în afară, care seamănă perfect cu un rozător mare şi inofensiv. Fălcile grase şi pătate i s-au lăsat atât de jos, încât nu poți să nu te gândeşti că ar avea în ele provizii ascunse de hrană. Ochii palizi şi cenuşii i se mută de pe o față pe alta, dar

se îndreaptă brusc în partea opusă atunci când întâlnesc privirea unui alt prizonier.

Clang. Uşa se deschide şi intră un prizonier pe care, când îl vede, Winston simte că-l trece un fior pe şira spinării. Este un om oarecare, obişnuit, care ar putea fi ceva gen inginer sau tehnician de cine-ştie-ce fel. Are, însă, o faţă uimitor de uscată, ca un craniu. Din cauza slăbiciunii, gura şi ochii par disproporţionat de mari, iar dintre ele, ochii se arată plini de o ură de moarte, nepotolită, faţă de cineva sau ceva.

Omul se aşează pe bancă, mai departe de Winston, care nu se mai uită la el. Dar mutra chinuită, de schelet, îi revine în minte atât de vie, de parcă ar sta drept în faţa ochilor lui. Deodată, înţelege despre ce este vorba: omul ăsta moare de foame. Acelaşi gând se pare că le trece prin minte aproape în acelaşi timp şi celorlalţi din celulă. Pe toata banca se iscă un fel de freamăt. Privirile omului fără bărbie zboară tot timpul către cel cu faţa de schelet şi se întorc vinovaţi în altă parte, revenind, însă, întruna, minaţi de o atracţie irezistibila. Individul începe să se frământe pe bancă. Până la urmă, se ridică, traversează celula clătinându-se greoi, scobeşte adânc în buzunarele salopetei şi scoate o bucată soioasă de pâine pe care o întinde cu stângăcie omului cu faţa de schelet.

Tele-ecranul scoate un răget furios şi asurzitor. Omul fără bărbie sare înapoi. Cel cu faţa de schelet îşi duce rapid mâinile la spate, ca să demonstreze întregii lumi că nu primeşte pomana.

— BUMSTEAD!! - tună vocea. Doi-şapte-unu-trei Bumstead J.! Aruncă pe jos bucata aia de pâine!

Omul fără bărbie lasă bucata de pâine să cadă pe jos.

— Rămâi în picioare unde te afli! - ordonă vocea. Faţa la uşă ! Nici o mişcare!

Omul fără bărbie se conformează. Fălcile enorme şi fleşcăite îi tremură deja necontrolat. Uşa se deschide făcând *clang* parcă şi mai sonor ca de obicei. Ofiţerul cel tânăr intră şi face un pas într-o parte, lăsând să intre, din spatele lui, un gardian scund şi butucănos, cu braţele şi umerii enorme, care se opreşte în faţa omului fără bărbie. La un semn al ofiţerului, îi sloboade un pumn direct în gură, ajutat de toată greutatea corpului, un pumn înspăimântător, atât de violent, încât lui Winston i se pare că l-a săltat de la pământ pe omul fără bărbie, care se trezeşte proiectat de-a curmezişul celulei şi se prăbuşeşte lângă latrină, în prima clipă, rămâne acolo, buimăcit, iar din gură şi din nas îi ţâşneşte un sânge negru. Scoate şi un sunet, ceva ca un geamăt foarte slab sau un scheunat, în tot cazul involuntar. Pe urmă, se întoarce şi se ridică nesigur în patru labe. O dată cu şuvoiul de sânge şi salivă, din gură îi cad cele două jumătăţi ale unei proteze dentare.

Prizonierii stau nemişcaţi, cu mâinile încrucişate pe genunchi. Omul fără bărbie se târăşte la locul lui pe bancă. Pe o parte a feţei, carnea i s-a şi înnegrit. Gura i s-a umflat şi s-a transformat într-o masă informă de culoarea vişinei putrede cu o gaură neagră în mijloc. Din când în când, i se scurg câteva picături de sânge pe pieptul salopetei. Ochii cenuşii tot mai navighează de la unul la altul, mai vinovaţi ca niciodată, ca şi cum ar vrea; să afle cât de mult îl dispreţuiesc ceilalţi pentru umilinţa îndurată.

Uşa se deschide din nou. Ofiţerul face un gest scurt spre omul cu faţa de schelet şi ordonă:

— Camera o-sută-unu!

Winston simte lângă el un icnet şi agitaţie. Cel vizat, care s-a aruncat de-a dreptul în genunchi, pe jos, cu mâinile încleştate, strigă:

— Tovarăşe! Locotenente! N-aveţi nevoie săi mă duceţi acolo! Nu v-am spus deja totu'? Ce mai vreţi să ştiţi? Mărturisesc orice, indiferent ce. Spuneţi-mi numai ce anume şi mărturisesc pe loc, aici. Puneţi pe hârtie şi semnez — absolut orice! Da' nu camera o-sută-unu!

— Camera o-sută-unu! - repetă ofiţerul. Faţa de schelet, care şi aşa era mai mult decât palidă, capătă o culoare pe care Winston n-ar fi crezut-o posibilă: în mod cert şi inconfundabil, este o nuanţă de verde.

— Faceţi-mi orice! - răcneşte el. De săptămâni întregi nu mi-aţi dat nimic să mănânc. Mergeţi până la capăt şi omorâţi-mă! împuşcaţi-mă, spânzuraţi-mă, daţi-mi douăş'cinci de ani. Vreţi să mai înfund pe cineva? Arătaţi-mi numai pe cine şi vă spun orice vreţi despre el. Nu-mi pasă nici cine e şi nici ce-i faceţi. Am o nevastă şi trei copii. Cel mai mare nu are nici şase ani. Luaţi-i pe ei şi spintecaţi-i în faţa mea şi promit să stau şi să mă uit. Da' nu camera o-sută-unu!

— Camera o-sută-unu! - zice din nou ofiţerul la fel de impasibil, de parcă acum ar spune pentru prima oară.

Omul cu faţa de schelet îşi roteşte privirile, turbat, către ceilalţi prizonieri, probabil cu ideea că ar putea oferi o altă victimă în locul lui. Ochii i se opresc tocmai pe faţa zdrobită a omului fără bărbie; întinde un braţ slăbănog, arătând spre el, şi urlă neomeneşte:

— P-ăsta ar trebui să-l luaţi, nu pe mine! N-aţi auzit ce-a zis după ce i-aţi buşit mutra. Daţi-mi voie şi vă spun, cuvânt cu cuvânt. *El* e-mpotriva Partidului, nu eu.

Gardienii fac un pas înainte. Vocea nefericitului se subţiază într-un fel de guiţat:

— Nu l-aţi auzit!! - repetă el. S-a stricat ceva la tele-ecran. *Ăsta e* cel care vă trebuie, nu eu! Luaţi-l pe el, nu pe mine!

Cei doi gardieni voinici se apleacă să-l ia de braţe. Dar el, brusc, se aruncă pe podeaua celulei şi se apucă de unul dintre picioarele de fier care susţin banca, scoţând un urlet înfundat, de animal. Gardienii îl apucă şi-l

smucesc, ca să dea drumul, dar el se agață cu o forță uimitoare. Trag de el o jumătate de minut, dacă nu şi mai mult, timp în care ceilalți prizonieri rămân la fel de calmi, cu mâinile încrucişate pe genunchi, privind exact înainte. Urletul se opreşte: omul cu fața de schelet nu mai are suflu, probabil, pentru nimic altceva decât pentru efortul disperat de a se crampona de piciorul de fier al băncii. Dar, la un moment dat, scoate un altfel de țipăt. Unul dintre gardieni l-a izbit cu cizma şi i-a făcut praf degetele de la o mână. Îl ridică în picioare.

— Camera o-sută-unu! - ordonă ofițerul.

Omul cu fața de schelet se lasă dus afară, mergând nesigur, cu capul în jos şi mângâindu-şi mâna zdrobită: a renunțat la orice fel de luptă.

Trece apoi mai mult timp. Presupunând că era miezul nopții când a fost luat de acolo omul cu fața de schelet, atunci e dimineață; iar dacă atunci era dimineață, acum e după-amiază. Winston a rămas singur în celulă parcă de o veşnicie, îl doare fundul atât de tare de la statul pe banca îngustă, încât de multe ori se ridică să se dezmorțească, fără ca tele-ecranul să se răstească la el. Bucata de pâine este tot acolo unde i-a dat drumul omul fără bărbie. La început, Winston a trebuit să facă mari eforturi ca să nu se uite la ea, dar pe urmă, din foame i s-a făcut sete. Îşi simte saliva cleioasă şi un gust prost în gură. Bâzâiala continuă şi lumina albă puternică îi dau o senzație de leşin, un sentiment de gol în cap. Se ridică în picioare pentru că durerea din oase i se pare insuportabilă, dar se aşează imediat la loc, pentru că este mult prea amețit ca să poată sta în picioare. Ori de câte ori reuşeşte, câtuşi de puțin, să-şi controleze senzațiile trupului, groaza îi revine în galop. Uneori se gândeşte cu o slabă speranță la O'Brien şi la lama de ras. Nu este imposibil ca lama să-i parvină ascunsă în mâncare - asta dacă or să-i mai dea vreodată ceva să mănânce. Gândurile cele mai negre, însă, i se îndreaptă acum către Julia. Undeva - cine poate şti unde? - suferă şi ea, poate mult mai rău decât el. Poate chiar acum, în momentul ăsta, urlă de durere. Se gândeşte: dacă aş putea s-o salvez pe Julia dublând durerile mele, aş face aşa ceva? Da, aş face, îşi spune în sinea lui. Dar tot el realizează că o asemenea decizie este una strict intelectuală, pe care o ia pentru că ştie că trebuie s-o ia. Altminteri, nu simte deloc o asemenea dorință. În locul ăsta nu poți simți nimic altceva afară de durerea prezentă şi viitoare. Şi pe urmă, este oare posibil ca, atunci când realmente suporți o durere, să-ți doreşti, pentru cine-ştie-ce motiv, ca ea să fie şi mai mare? O fi ştiind cineva răspunsul la întrebarea asta?

Se apropie din nou cizmele. *Clang.* Uşa se deschide şi în celulă, în locul ofițerului cu fața impasibilă, intră O'Brien.

Winston țâşneşte în picioare. De şocul vederii lui O'Brien, îşi lasă baltă orice simț al prevederii. Pentru prima oară, de ani de zile, uită cu totul de tele-ecranele din perete.

— Şi pe dumneavoastră au pus mâna!! - strigă el, disperat.

— Pe mine au pus mâna cu mult timp în urmă, zice O'Brien, uşor sarcastic, dar aproape cu părere de rău, după care se dă la o parte şi, din spatele lui, apare un gardian masiv, cu umeri largi şi cu un baston lung, negru în mână. Ai ştiut treaba asta, Winston, continuă el. Nu te minți singur. Ai ştiut. De la bun început ai ştiut, dar te-ai prefăcut că nu ştii.

Da, acum îşi dă şi el seama că a ştiut de la bun început. Dar nu mai este momentul să se gândească la asta. Nu are ochi decât pentru bastonul din mâna gardianului. Poate să-l izbească oriunde: în cap, în lobul urechii, în umăr, în cot...

În cot!! Se prăbuşeşte în genunchi, aproape paralizat, strângându-şi cu cealaltă mână cotul zdrobit, în cap totul i-a explodat într-o lumină galbenă. De necrezut - de necrezut că o singură lovitură poate provoca atâta durere! Lumina galbenă se risipeşte, în cele din urmă. Winston reuşeşte să-i vadă pe cei doi care se uită de sus în jos la el. Gardianul râde de zvârcolelile lui. A găsit, totuşi, răspunsul la întrebare: niciodată, şi pentru nimic în lume, nu ți-ai putea dori o durere şi mai mare. La durere nu-ți poți dori decât un singur lucru: să înceteze. Nimic în lumea asta nu e mai rău decât durerea fizică, în fața ei nu există eroi, nimeni nu e erou, nimeni, îi vine mereu în minte, în timp ce stă şi se frământa pe jos, strângându-şi degeaba cotul stâng dislocat.

2

Se trezeşte întins pe ceva ca un pat de campanie, numai că mai sus de la pământ, şi care îl ține imobilizat în aşa fel, încât nu poate face absolut nici o mişcare. Pe față îi cade o lumină mai puternică decât de obicei, într-o parte se află O'Brien, care se uită atent la el de sus în jos. În partea cealaltă, stă un om în halat alb, care ține în mână o seringă.

Chiar şi după ce şi-a deschis ochii, numai treptat devine conştient de ce vede în jurul lui. Are senzația că a ajuns în camera asta înotând de jos în sus, de undeva dintr-o altă lume, liniştită, un fel de lume subacvatică aflată departe în adâncime. Nu ştie cât timp s-a aflat acolo, în lumea aceea. Din momentul arestării, nu a mai văzut nici zi, nici noapte. Pe lângă asta, amintirile îi sunt discontinue. A avut câteva momente în care şi-a pierdut cunoştința cu desăvârşire, chiar şi felul acela de cunoştință pe care o ai în somn, şi şi-a recăpătat-o după câte un răstimp de gol absolut. Dar nu are cum şti dacă acele răstimpuri au durat câteva zile, câteva săptămâni sau pur şi simplu câteva secunde.

Coşmarul a demarat o dată cu acea primă lovitură în cot. Mai târziu, a constatat că toate cele prin care a trecut atunci nu erau decât prelimi-

nariile, un interogatoriu de rutină, la care sunt supuşi, probabil, mai toţi prizonierii.

Era o lungă listă de delicte - spionaj, sabotaje şi altele asemănătoare - pe care presupune că trebuie să le mărturisească toată lumea, ca pe ceva firesc. Mărturisirea în sine era o formalitate; chinurile, însă, au fost reale. De câte ori l-au bătut, cât au durat bătăile - nu-şi aduce aminte.

De fiecare dată câte cinci-şase zdrahoni în uniforme negre dădeau în el, în acelaşi timp, ori cu pumnii, ori cu bastoanele, ori cu drugi de oțel, ori cu cizmele. Uneori se rostogolea pe jos fără nici o demnitate, ca un animal, se zvârcolea în fel şi chip, sforțându-se în continuu şi în zadar să evite loviturile şi nereuşind altceva decât să invite la alte şi alte lovituri în piept, în burtă, în coate, în glezne, în vintre, în testicule sau în noadă. Uneori, dura şi dura, la nesfârşit, până când nu faptul că gardienii îl băteau întruna i se părea cel mai crâncen, mai ticălos şi mai de neiertat, ci faptul că nu se putea forța să-şi piardă cunoştința. Uneori, voința îl părăsea atât de repede, încât urla cerşind milă încă înainte ca bătaia să înceapă şi simpla vedere a unui pumn luându-şi elan pentru a-l izbi ajungea ca să-l facă să dea drumul cu nemiluita la mărturisiri ale unor delicte fie reale, fie imaginare. Alteori, însă, pornea cu hotărârea de a nu mărturisi absolut nimic şi i se scoteau vorbele din gură cu cleştele, printre icneli de durere; de cele mai multe ori, încerca să facă un compromis, zicându-şi: am să recunosc, da' nu imediat; trebuie să rezist până când durerea devine insuportabilă; uite, încă trei lovituri, încă două şi le spun orice vor să audă. Uneori, era bătut până când nu se mai putea ține pe picioare şi atunci îl aruncau pe jos pe ciment, în celulă, ca pe un sac de cartofi, şi-l lăsau câteva ore să-şi revină, după care îl scoteau şi-l băteau de la început. A trecut şi prin câteva perioade mai lungi de refacere, pe care şi le aminteşte fragmentar, pentru că le petrecea, în cea mai mare parte, adormit sau inconştient, îşi aminteşte, totuşi, de o celulă cu patul de scândură, ca raft care ieşea din perete, şi cu un lighean pentru spălat, unde i se dădea să mănânce supă fierbinte cu pâine şi uneori şi cafea, îşi mai aminteşte şi de un bărbier ursuz care venea să-i râcâie bărbia şi să-i taie părul şi de nişte indivizi antipatici, cu mutre impasibile, de profesionişti în halate albe, care îi luau pulsul, îi testau reflexele, îi căscau pleoapele, îşi plimbau pe el degetele aspre în căutarea unor eventuale oase rupte şi-i vârau ace în brațe pentru a-l face să doarmă.

Bătăile s-au rărit după o vreme şi au devenit mai degrabă o amenințare, o oroare care-l păştea în orice moment, dacă nu dădea răspunsuri satisfăcătoare. Nu-l mai interogau nişte brute în uniforme negre, ci intelectuali ai Partidului, nişte oameni mărunți şi rotofei, cu mişcări iuți şi ochelari lucioşi, care îl luau în primire pe rând, în răstimpuri care durau - aşa i se părea, cel puțin, nu putea fi sigur - zece sau douăsprezece ore în şir. Aceşti noi interogatori aveau grijă să-i aplice în continuu o durere uşoară,

dar nu pe durere se bizuiau în primul rând. Îl pălmuiau peste faţă, îi suceau urechile, îl trăgeau de păr, îl puneau să stea într-un picior, nu-i dădeau voie să urineze, îi proiectau lumini orbitoare în ochi până când ochii îi revărsau şuvoaie de lacrimi; dar toate astea doar cu scopul de a-l umili şi a-i distruge uzul raţiunii şi puterea de argumentare. Principala lor armă consta în a-i pune fără milă întrebări peste întrebări, ore în şir, prinzându-l cu inexactităţi, întinzându-i curse, răstălmăcindu-i fiecare vorbă, acuzându-l la tot pasul de minciuni şi autocontrazicere, până când el începea să plângă, nu atât de ruşine, cât de epuizare nervoasă. Uneori, izbucnea în plâns şi de cinci-şase ori în aceeaşi şedinţă. De cele mai multe ori, ţipau la el, îl insultau şi-l ameninţau, la orice ezitare că uite-acum îl dau înapoi pe mâna gardienilor; alteori, însă, brusc schimbau placa, îi spuneau „tovarăşe”, apelau la el în numele SOCENG-ului şi al Fratelui cel Mare şi-l întrebau plini de regret dacă nici măcar în ceasul al douăzeci şi patrulea nu-i mai rămăsese un dram de loialitate faţă de Partid, încât să dorească să repare răul pe care îl făcuse. După ore întregi de interogatoriu, când avea nervii ca de cârpă, până şi un asemenea apel îl putea face să se smiorcăie. În cele din urmă, vocile lor cicălitoare îl storceau mai bine decât cizmele şi pumnii gardienilor. Devenea o simplă gură care rostea, o mână care semna orice i se cerea. Singura lui preocupare era aceea de a afla ce aşteptau de la el să recunoască, pentru a recunoaşte cât mai repede, înainte ca bombardamentul cu întrebări să o ia de la capăt. Aşa a recunoscut că asasinase membri de frunte ai Partidului, că răspândise broşuri care îndemnau la răzvrătire, că delapidase fonduri publice, că vânduse secrete militare şi că făcuse toate sabotajele imaginabile. A mărturisit, de asemenea, că, încă din 1968, era plătit pentru spionaj de guvernul estasian, că admiră capitalismul, crede în Dumnezeu şi este pervers sexual. A recunoscut că şi-a omorât nevasta, deşi ştie foarte bine - şi precis ştia şi cei care-l interogau - că nevasta lui este încă în viaţă. A recunoscut că de ani de zile se afla în relaţii intime cu Emmanuel Goldstein şi că făcea parte dintr-o organizaţie subversivă din care, de altfel, ar fi făcut parte toţi cunoscuţii lui. Este mai uşor să mărturiseşti orice şi să acuzi pe toată lumea. Şi, pe urmă, într-un fel, totul este adevărat: este adevărat că a fost duşmanul Partidului, iar Partidul nu face nici o distincţie între intenţie şi fapta concretă.

Mai are, însă, şi alte amintiri, care i se ivesc în minte dezlânat, ca nişte imagini în care albul e negru şi negrul e alb. Se face că se află într-o celulă ori scufundată în beznă, ori, dimpotrivă, inundată de lumină, pentru că el oricum nu vede nimic altceva decât o pereche de ochi. Undeva, la îndemână, are un aparat care ticăie încet, dar regulat. Ochii respectivi se fac din ce în ce mai mari şi mai luminoşi. Deodată, el, Winston, se desprinde de la locul lui, pluteşte o vreme, apoi plonjează în ochii aceia, care-l înghit.

Sau se face că stă pe un scaun, legat de curele şi înconjurat de cadrane, sub fasciculele unor lumini sufocante. Un om în halat alb citeşte cadranele. Afară se aude tropăiala unor cizme grele. Uşa de metal se deschide, făcând *clang*. Ofițerul cu fața ca de ceară intră, urmat de doi gardieni, şi zice: „Camera o-sută-unu”. Omul în halat alb nu-şi întoarce capul. Nici la Winston nu se uită: nu are ochi decât pentru cadranele lui.

Altădată se face că aleargă, parcă se rostogoleşte, pe un culoar larg de un kilometru şi inundat de o lumină galbenă, puternică, râde în hohote şi strigă mărturisiri în gura mare. Recunoaşte totul, chiar şi ceea ce a reuşit să nu spună sub tortură, îşi povesteşte întregul curs al vieții unui public care-l cunoaşte dinainte, împreună cu el se află gardienii, ceilalți anchetatori, oamenii în halate albe, O'Brien, Julia, domnul Charrington şi toți aleargă, parcă se rostogolesc pe coridorul acela şi hohotesc de râs. El, Winston, a reuşit să evite, cine-ştie-cum, un oarecare lucru îngrozitor pe care viitorul i-l rezervase, dar care, iată, nu s-a petrecut, până la urmă. Totul este bine, acum durerea ține de domeniul trecutului, până şi ultimul amănunt al vieții lui a fost pus pe tapet, înțeles şi iertat.

În fine, alteori se face că țâşneşte în sus de pe patul lui de scândură, pe jumătate convins că a auzit vocea lui O'Brien. De-a lungul întregului interogatoriu, deşi nu l-a văzut niciodată, a avut în mod constant impresia că O'Brien se afla de față, chiar lângă el, dar în afara câmpului lui vizual. El era cel care îi asmuțea pe gardieni asupra lui Winston şi care nu le permitea să-l omoare. El era cel care hotăra când trebuia ca Winston să urle de durere, când să aibă un moment de răgaz, când să primească de mâncare, când să doarmă, când să i se pompeze droguri în vene. El era cel care punea, de fapt, întrebările şi-i sugera şi răspunsurile. El era călăul, el era protectorul; era şi inchizitor şi prieten. Odată, nu-şi mai aduce aminte dacă în timpul unui somn indus cu seringa sau al unui somn normal, dacă nu cumva chiar într-un moment de trezie, o voce i-a şoptit în ureche: „Nu te teme, Winston, acum am pus mâna pe tine. De şapte ani te studiez. Acum a venit vremea cotiturii. Te salvez, te fac perfect”. Nu ştie sigur dacă era vocea lui O'Brien; în tot cazul, era aceeaşi voce care i-a spus, în celălalt vis, acum şapte ani: „Ne întâlnim în locul unde nu există întuneric”.

La fel cum nu-şi aduce aminte dacă şi când s-a sfârşit interogatoriul. A avut o perioadă de gol, apoi celula, sau camera în care se află acum, s-a materializat încetul cu încetul în jurul lui. Stă întins pe spate şi nu se poate mişca. Trupul îi este fixat în toate punctele esențiale. Până şi ceafa îi este prinsă cumva. O'Brien se uită la el de sus în jos, serios şi oarecum trist. Fața lui, văzută de jos în sus, arată înăsprită şi îmbătrânită, cu pungi sub ochi şi riduri de la nas până la bărbie. E mai bătrân decât credeam eu, se gândeşte Winston. Să tot aibă vreo patruzeci şi opt sau cincizeci de ani. Sub mâna lui se află un cadran cu o manetă şi cu cifre de jur-împrejur.

— Ți-am spus odată, zice O'Brien, că, dacă ne întâlnim, aici ne mai întâlnim.

— Da, răspunde Winston.

Fără nici un avertisment, afară de o uşoară mişcare a mâinii lui O'Brien, un val de durere îi năpădeşte tot trupul, înfricoşătoare durere, pentru că nu vede ce se întâmpla şi are impresia că i se provoacă în mod deliberat o leziune mortală. Nu ştie dacă într-adevăr i se face ceva sau dacă efectul este obținut electric; dar corpul lui este răsucit şi toate încheieturile smulse treptat. Deşi de durere i-a țâşnit transpirația pe frunte, cel mai rău lucru este teama că şira spinării nu mai are mult şi-o să-i plesnească, îşi încleştează dinții şi respiră profund pe nas, încercând să nu urle cât mai mult posibil.

— Te temi, zice O'Brien, urmărindu-i mişcările feței, că, peste câteva clipe, ceva o să ți se frângă. Mai cu seamă ți-e frică să nu fie şira spinării. Ți-ai format în minte o vie imagine a vertebrelor plesnind şi a măduvei scurgându-se din ele. La asta te gândeşti, nu-i aşa, Winston?

Winston nu răspunde. O'Brien trage înapoi maneta de pe cadran. Valul de durere se stinge aproape la fel de repede cum l-a apucat.

— Asta a fost patruzeci, zice O'Brien. Uite, vezi? -, pe acest cadran cifrele ajung până la o sută. Am să te rog să ții minte, de-a lungul întregii noastre conversații, că stă în puterea mea să-ți aplic durerea în orice moment şi la orice intensitate doresc. Dacă mă minți sau încerci să mă păcăleşti în orice fel, sau chiar dacă te cobori sub nivelul tău de inteligență, o să-ți scuipi plămânii urlând de durere, chiar în clipa respectivă. Ne-am înțeles?

— Da, răspunde Winston.

O'Brien adoptă o atitudine mai puțin belicoasă, îşi potriveşte gânditor ochelarii pe nas şi face câțiva paşi în sus şi în jos. Când îşi reia vorba tonul lui este calm şi răbdător. Ai zice că e cine-ştie-ce doctor, profesor sau chiar preot, care îşi propune mai degrabă să explice şi să convingă, decât să pedepsească.

— Îmi bat capul cu tine, Winston, zice el într-un târziu, pentru că meriți ceva bătaie de cap. Ştii foarte bine care este problema cu tine. De ani de zile o cunoşti, deşi te-ai străduit să te auto-iluzionezi că nu poate fi vorba de aşa ceva. Eşti dement. Suferi de o memorie deficitară. Eşti incapabil să-ți aminteşti unele evenimente reale, dar, pe de altă parte, îți spui întruna în sinea ta că îți aminteşti alte evenimente care, în realitate, nu s-au petrecut niciodată. Să-ți dau vestea cea bună: eşti vindecabil - din fericire. Nu te-ai vindecat până acum de unul singur pentru că tu n-ai vrut să te vindeci. Nu-ți trebuia decât un mic efort de voință, pe care, însă, ai refuzat cu obstinație să-l faci. Chiar şi acum, îmi dau seama, te agăți de boala asta,

cu iluzia că ar fi cine-ştie-ce virtute. Să luăm un exemplu. De pildă, în acest moment, cu cine este Oceania în război?

— Când am fost eu arestat, Oceania era în război cu Estasia.

— Cu Estasia. Bun. Şi Oceania este dintotdeauna în război cu Estasia, nu-i aşa?

Winston îşi ține respirația. Dă să spună ceva, dar se opreşte; nu-şi poate lua ochii de la cadran.

— Adevărul, te rog, Winston. Adevărul *tău.* Spune-mi ce crezi *tu* că-ți aminteşti.

— Mi-aduc aminte că, până cu o săptămână înainte de a fi eu arestat, Oceania nu era deloc în război cu Estasia, ci Estasia era aliatul nostru. Războiul era împotriva Eurasiei şi dura deja de patru ani. Înainte de asta...

O'Brien îl întrerupe cu un gest din mână şi zice.

— Alt exemplu. Acum câțiva ani, ai avut o halucinație cu adevărat gravă. Ai crezut că trei indivizi, foşti membri ai Partidului, care se numeau Jones, Aaronson şi Rutherford şi care au fost executați pentru trădare şi sabotaj, după ce au făcut cele mai complete mărturisiri cu putință, nu erau, de fapt, vinovați de crimele de care fuseseră acuzați. Ai crezut că dăduseşi din greşeală peste o probă palpabilă, de neconfundat, care demonstra că mărturisirile lor ar fi fost false. Era vorba de-o anumită fotografie care ți-a provocat, de fapt, halucinația. Ai crezut că o ținuseşi cu adevărat între degete. O fotografie cam ca asta, nu?

Şi-i arată un fragment dreptunghiular de ziar, ținându-1 între două degete, în unghiul lui vizual, timp de cinci secunde, poate chiar mai mult. Este o fotografie, dar nu încape nici o îndoială: este fotografia *aceea.* Un alt exemplar din fotografia care îi înfățişa pe Jones, Aaronson şi Rutherford la o solemnitate de Partid la New York şi pe care el a păstrat-o câteva zeci de minute înainte de a o distruge. Uite, acum o are din nou în fața ochilor, chiar dacă numai pentru o clipă; pe urmă, la fel de repede se face nevăzută, dar el a văzut-o cu ochii lui, absolut clar a văzut-o! Face un efort disperat, de moarte, pentru a-şi smulge din strânsoare partea de sus a corpului. Imposibil să se mişte, însă, în orice direcție, fie şi cu un centimetru. Pe moment, uită şi de cadran. Tot ce-şi doreşte este să mai țină o dată în mână fotografia celor trei sau, cel puțin, să se mai uite o dată la ea.

— Există! - țipă el.

— Nu există, răspunde O'Brien. Traversează încăperea. În peretele de vizavi se află o gaură de memorie. Ridică grilajul şi foița subțire de ziar dispare, răsucită de curentul de aer cald. Peste câteva momente, va fi înghițită de flăcări. O'Brien se întoarce dinspre perete.

— Scrum, zice. Nici măcar scrum identificabil. Praf şi pulbere. Nu există. N-a existat.

— Ba da, a existat ! Există ! Există în memorie. Eu mi-o amintesc. Dumneata ţi-o aminteşti.

— Eu nu mi-o amintesc, răspunde sec O'Brien. Sufletul lui Winston se chirceşte. Sigur că da, dublugândit. Îl cuprinde o senzaţie de cumplită neajutorare. Dacă ar avea cât-de-cât certitudinea că O'Brien minte, parcă nu ar mai avea atâta importanţă ce se întâmpla cu fotografia. Dar se poate foarte bine ca O'Brien să fi uitat deja de existenţa ei. Şi, dacă este aşa, atunci a uitat deja şi faptul de a nu-şi aminti de ea şi a uitat deja şi faptul de a fi uitat. Cum poţi fi sigur că este o simplă jonglerie? Poate că totuşi dislocarea asta dementă a minţii se poate, realmente, petrece.

O'Brien îl priveşte de sus în jos meditativ. Mai mult ca niciodată, are aerul unui profesor care îşi dă silinţa cu un elev promiţător, dar îndărătnic.

— Există o lozincă a Partidului care se referă la controlul trecutului, zice el. Vrei să fii amabil să mi-o spui?

— „Cine controlează trecutul controlează viitorul; cine controlează prezentul controlează trecutul” - recită Winston, disciplinat.

— „Cine controlează prezentul controlează trecutul” - repetă O'Brien, aprobând uşor din cap. Părerea ta, Winston, este că trecutul are o existenţă obiectivă?

Sentimentul neajutorării îl cuprinde din nou pe Winston. Ochii i se răsucesc spre cadran. Nu numai că nu ştie, dintre „da” şi „nu”, care l-ar scuti de durere, dar nici pe care din două îl consideră adevărat nu mai ştie.

O'Brien schiţează un zâmbet.

— Nu eşti tare la metafizică, Winston, zice el. Până în momentul acesta nu te-ai gândit niciodată ce se înţelege prin existenţă, nu-i aşa? Cum să exprim eu mai concret? Trecutul - există el în realitate, în spaţiu? Se găseşte pe undeva oriunde, un loc, o lume de corpuri solide, în care trecutul se mai desfăşoară încă?

— Nu.

— Atunci unde există trecutul, presupunând că există, totuşi, pe undeva?

— În documente. Rămâne scris.

— În documente. Şi unde altundeva?

— În minte, în memoria oamenilor.

— În memorie. Bu-u-un. Noi, Partidul adică, suntem în posesia tuturor documentelor şi controlăm toate memoriile, în cazul acesta, controlăm trecutul, eşti de acord?

— Dar cum puteţi împiedica oamenii să-şi aducă aminte de una şi-alta? - strigă Winston, uitând din nou, pentru o clipă, de cadran. Este ceva involuntar, ceva exterior individului. Cum puteţi controla memoria? Pe-a mea nu mi-aţi controlat-o!

O'Brien se încruntă din nou şi lasă mâna pe cadran.

— Ba nu, *tu* nu ți-ai controlat-o. Asta te-a adus aici. Te afli aici pentru că ai dat greş la capitolul umilință, auto-disciplină. N-ai vrut să faci acel gest de supunere care este prețul judecății sănătoase. Ai preferat să fii dement, să fii o minoritate de un singur individ. Numai omul disciplinat vede realitatea, Winston. Tu crezi că realitatea este ceva obiectiv, ceva exterior, ceva ce există în sine. Tu crezi că natura realității se vede de la sine. Când te auto-iluzionezi că vezi un anumit lucru, tu porneşti de la ideea că toți ceilalți văd acelaşi lucru ca şi tine. Dar eu îți spun, Winston, că realitatea nu este un lucru obiectiv. Ea exista numai în mintea omului, nicăieri altundeva. Nu în mintea individului, care mai poate greşi, care este, în plus, supus pieirii, ci numai în mintea Partidului, care este colectiv ă deci nemuritoare. Oricare consideră Partidul că este adevărul, *acela* este adevărul. Nu poți vedea realitatea altfel decât privind prin ochii Partidului. Iată ce trebuie tu să înveți de la început. Îți trebuie un act de auto-anihilare, un efort de voință. Trebuie să fii umil, ca să devii sănătos la minte.

Tace câteva clipe, ca şi cum ar vrea să-l lase pe Winston să digere ce i-a spus până acum, apoi continuă:

— Ți-aduci aminte ce-ai scris în jurnalul tău: „Libertatea înseamnă libertatea de a spune că doi şi cu doi fac patru”?

— Da, răspunde Winston.

O'Brien îşi ridică mâna stânga, ținând-o cu exteriorul spre Winston, cu degetul mare ascuns în palmă, iar celelalte patru răsfirate.

— Câte degete ți-arăt eu acum, Winston?

— Patru.

— Şi, dacă Partidul spune că nu sunt patru, ci sunt cinci, atunci câte ți-arăt?

— Tot patru.

Ultimul cuvânt i se îneacă într-un spasm de durere. Acul de pe cadran a sărit la cincizeci şi cinci. Din tot corpul îi țâşneşte sudoarea. Aerul îi dă buzna în plămâni, apoi năvăleşte înapoi afară cu nişte grohăieli pe care nici încleştându-şi dinții nu le poate împiedica. O'Brien se uită fix la el, ținând cele patru degete răsfirate în sus. Răsuceşte maneta la loc la zero. De data asta, durerea doar slăbeşte, fără să dispară de tot.

— Câte degete, Winston?

— Patru.

Acul suie la şaizeci.

— Câte degete, Winston?

— Patru! Patru! Ce pot spune altceva? Patru!!

Probabil că acul a suit şi mai sus, dar nu se mai uită la el. Fața masivă şi dură a lui O'Brien şi cele patru degete îi umplu câmpul vizual. Degetele i se înalță în fața ochilor, ca nişte coloane, şi le vede nedesluşit, parcă vibrează, dar nu încape nici o îndoială că sunt patru.

— Câte degete, Winston?

— Patru! Opreşte-te! Opreşte-te! Cum poţi face una ca asta? Patru! Patru!

— Câte degete, Winston?

— Cinci! Cinci! Cinci!

— Nu, Winston, n-are rost. Minţi. Tu în continuare crezi că sunt patru. Câte degete, te rog?

— Patru! Cinci! Patru! Oricâte vrei, numai opreşte-te, opreşte durerea asta!

Deodată, se trezeşte stând în capul oaselor; O'Brien îl sprijină cu braţul lui puternic pe după umeri. Şi-a pierdut cunoştinţa, probabil, pentru câteva secunde. Legăturile care îi ţineau corpul fixat de pat sunt acum desfăcute, îi e foarte frig, tremură şi nu se poate stăpâni, îi clănţăne dinţii, i se scurg lacrimi în jos pe obraji. În prima clipă, se agaţă de O'Brien ca un copil; curios lucru, dar se simte protejat de braţul lui greu, care-l ţine pe după umeri. Are sentimentul că O'Brien îl apără, că durerea vine de undeva din afară, că altceva i-o provoacă de fapt, iar O'Brien este singurul care-l poate scăpa de ea.

— Greu mai înveţi, Winston, zice O'Brien cu duioşie.

— Ce pot să fac? - bălmăjeşte Winston. Cum pot să văd altceva decât ce am în faţa ochilor? Doi şi cu doi *fac patru.*

— Uneori, Winston, uneori. Alteori fac cinci alteori fac trei. Şi sunt situaţii când le fac pe toate în acelaşi timp. Trebuie să te străduieşti mai tare. Nu-i uşor să fii normal.

După care, îl lasă înapoi pe spate. Legăturile se strâng şi ele la loc, dar durerea s-a risipit, iar tremuriciul i s-a potolit; numai slăbiciunea şi frigul îl mai încearcă. O'Brien face semn din cap către omul în halat alb, care a stat nemişcat în tot timpul discuţiei lor. Individul se apleacă şi se uită atent în ochii lui Winston, îi ia pulsul, îl ascultă cu urechea culcată pe piept, îl pipăie pe ici, pe colo. Când termină verificarea de rutină, face semn de încuviinţare către O'Brien.

— Din nou, zice O'Brien.

Durerea îl străpunge pe Winston ca un pumnal, de astă dată. Acul era, probabil, la şaptezeci, poate chiar şaptezeci şi cinci. Ştie că degetele răsfirate sunt tot acolo şi tot patru. Nimic altceva nu contează, decât să supravieţuiască până trece arsura ca de pumnal. Nu-şi mai pune problema dacă a urlat sau nu. Durerea slăbeşte din nou, iar el îşi deschide ochii. O'Brien a tras maneta înapoi.

— Câte degete, Winston?

— Patru. Presupun că patru. Aş vrea să văd cinci, dar nu pot. Încerc să văd cinci.

— Şi ce anume doreşti: să mă convingi pe mine că vezi cinci, sau chiar să vezi cinci?

— Chiar să văd cinci.

— Din nou, zice O'Brien.

Se poate foarte bine ca acul să fi țâşnit la optzeci, sau chiar nouăzeci dintr-o sută. Are momente când nu-şi mai aduce aminte de ce anume îl doare. În spatele pleoapelor strânse ermetic, vede o pădure de degete care se mişcă de parcă ar dansa: se împletesc unele cu altele, dispar unul în spatele altuia şi reapar ca şi cum s-ar juca de-a v-ați ascunselea. Nu mai ştie de ce trebuie să facă aşa ceva, dar se străduieşte să le numere şi-şi dă seama că-i vine imposibil să le numere cum trebuie, şi asta din cauza unei suprapuneri curioase, între numerele patru şi cinci. Durerea se stinge din nou. Când îşi deschide ochii, constată că vede în continuare acelaşi lucru. Nenumărate degete, ca o pădure de frasini tineri în plină mişcare, se scurg în continuare când într-o direcție, când în cealaltă, încrucişându-se şi iar încrucişându-se. Preferă să-şi închidă ochii la loc.

— Câte degete ți-arăt, Winston?

— Nu ştiu, zău că nu mai ştiu. Mă omori dacă-mi mai faci treaba asta. Patru, cinci, şase - pe cuvântul meu că nu ştiu.

— Aşa mai merge, zice O'Brien.

Un ac îi intră în braț. Aproape în aceeaşi clipă, simte o căldură binecuvântată şi reconfortantă care îi pătrunde prin vene. Deja pe jumătate a uitat durerea provocată de cadranul cu manetă. Deschide ochii şi priveşte în sus, recunoscător, către O'Brien. Inima i se răscoleşte la vederea acelui chip lat, plin de riduri, atât de urât, şi totuşi atât de inteligent. Dacă s-ar putea mişca, ar întinde o mână şi ar pune-o pe brațul lui O'Brien. Niciodată nu l-a iubit mai intens ca acum, şi asta nu numai fiindcă l-a scăpat de durere, ci şi fiindcă îl încearcă din nou vechea lui impresie că, la urma urmelor, nu are nici o importanță dacă O'Brien îi este prieten sau duşman, atâta timp cât este un om cu care poți sta de vorbă. Poate că, uneori, nu aştepți atât să fii iubit, cât să fii înțeles. O'Brien l-a torturat până la limita nebuniei şi este cert că, nu peste mult timp, îl va trimite la eşafod. Dar ce contează? într-un fel, toată relația dintre ei merge dincolo de prietenie, mai profund - sunt intimi; undeva, nu contează unde şi nici dacă vorbele vor fi rostite vreodată, dar există precis undeva un loc unde şi-ar putea da întâlnire amândoi să stea de vorbă, dacă nu s-ar afla acolo unde se află acum. O'Brien se uită de sus în jos spre el cu o expresie a feței care parcă îi spune că şi pe el îl încearcă un sentiment asemănător, începe să vorbească pe un ton amical, de conversație:

— Spune-mi, Winston, tu ştii unde te afli?

— Nu ştiu. Bănuiesc că undeva în beciurile Ministerului Iubirii.

— De când te afli aici ştii?

— Nu ştiu. De zile, de săptămâni, de luni - cred că de câteva luni.

— Şi de ce-ți închipui tu că sunt aduşi oamenii aici?

— Ca să mărturisească.

— Nu, nu e ăsta motivul. Mai încearcă.

— Ca să-i pedepsiți.

— Nu! - exclamă O'Brien indignat. Cum i s-a schimbat vocea; cât de dură şi animată în acelaşi timp i-a devenit fața, se gândeşte Winston. Nu! — repetă O'Brien. Nu numai ca să vă stoarcem mărturisiri, şi nu numai ca să vă pedepsim. Să-ți spun de ce te-am adus pe tine aici, de exemplu?! Ca să te vindecăm! Să te facem normal! Fii amabil, te rog, şi pricepe odată că nimeni dintre cei pe care-i aducem în locul acesta nu iese din mâinile noastre nevindecat. Nu crimele-alea stupide pe care le-ai comis ne interesează. Partidul nu este interesat de actul fățiş; gândirea este singura care ne preocupă. Noi nu ne distrugem duşmanii - îi schimbăm, înțelegi ce vreau să spun cu asta?

Vorbeşte aplecat deasupra lui Winston, care este tot imobilizat la pat. Fața lui O'Brien pare enormă din cauza apropierii şi hidos de urâta fiindcă i-o vede de jos în sus. Mai mult decât atât, Radiază un soi de exaltare, de intensitate dementă. Inima lui Winston se chirceşte din nou. Dacă ar putea, s-ar cuibări mai adânc în patul pe care stă imobilizat. Este convins că O'Brien va răsuci din nou maneta până la maximum, din pură distracție. Şi totuşi, nu: în acelaşi moment, O'Brien se întoarce cu spatele la el şi face câțiva paşi în sus şi în jos, apoi continuă, mai puțin vehement:

— Primul lucru pe care trebuie să-l înțelegi este că aici nu există martiri. Ai citit despre persecuțiile religioase ale trecutului, nu-i aşa? În Evul Mediu, exista Inchiziția. Un fiasco. Şi-au pus în minte să stârpească erezia şi au sfârşit prin a o perpetua. Cu fiecare eretic ars pe rug în piața publică, răsăreau alți o mie. De ce asta? Pentru că Inchiziția îşi ucidea duşmanii în văzul lumii, şi-i omora când ei încă nu se căiseră. De fapt, îi omora tocmai *pentru că* nu se căiau. Oamenii mureau pentru că nu voiau să renunțe la adevăratele lor credințe. Cum era şi firesc, toată gloria îi revenea victimei şi toată ruşinea - inchizitorului care ordona arderea pe rug. Mai târziu, în secolul douăzeci, au fost totalitariştii - naziştii germani şi comuniştii ruşi. Ruşii au persecutat erezia cu mai multă cruzime decât Inchiziția. Şi şi-au închipuit că învățaseră din greşelile trecutului; în tot cazul, un lucru au ştiut: nu trebuie să martirizezi pe nimeni, înainte de a-şi expune victimele în procese publice, le distrugeau în mod deliberat demnitatea, îi storceau de vlagă în torturi şi claustrare, până când ajungeau nişte cârpe nenorocite, care se târau în fața oricui şi mărturiseau orice li se punea în gură sau pe hârtie, se acopereau cu noroi pe ei înşişi, se acuzau unul pe altul şi se ascundeau unul după altul, implorând milă. Şi totuşi, după câțiva ani, acelaşi lucru s-a petrecut şi la ruşi: morții deveniseră

martiri, iar degradarea lor se uitase. Tot aşa: de ce s-a întâmplat asta? În primul rând, pentru că mărturisirile pe care le făceau erau evident smulse cu cleştele şi neadevărate. Noi nu facem asemenea greşeli. Toate mărturisirile făcute aici sunt adevărate. *Noi* le facem să fie adevărate. Şi, mai întâi de toate, noi nu le permitem morţilor să se ridice împotriva noastră. Să nu-ți închipui, Winston, că posteritatea te va răzbuna. Posteritatea nici nu va auzi de tine. Vei fi, pur şi simplu, extirpat din cursul istoriei. Vei fi transformat în fum şi împrăştiat în stratosfera. Nimic nu va mai rămâne din tine: nici măcar un nume într-un registru, nici măcar o amintire în mintea cuiva. Te vom anihila şi pentru trecut, şi pentru viitor. Se va chema că nu ai existat niciodată.

Şi-atunci, de ce vă mai bateți capul cu mine şi mă torturați? — se gândeşte Winston, cu un sentiment de amărăciune. O'Brien se opreşte din mers, ca şi cum Winston ar fi gândit cu voce tare. Fața lui lată şi urâta se apropie şi ochii aceia profunzi se uită la Winston de sus în jos, încordat, subțiindu-se.

— Te gândeşti, zice O'Brien, că, din moment ce tot avem intenția de a te anula cu totul, în aşa fel, încât nimic din ce-ai putea spune sau face să nu aibă nici cea mai mică importanță — în cazul acesta, de ce ne mai străduim să te interogăm. La asta te gândeai, nu-i aşa?

— Da, răspunde Winston.

— Eşti ca o greşeală de tipar, Winston, zice O'Brien schițând un zâmbet. Ca o pată care trebuie scoasă. Nu ţi-am explicat chiar acum că noi suntem altfel decât călăii din trecut?! Nouă nu ne ajunge ascultarea negativă, nici chiar dacă este însoțită de cea mai abjectă supunere. Când te vei preda în mâinile noastre, fiindcă până la urmă tot o să te predai, trebuie să te predai prin liberul tău arbitru. Noi nu distrugem ereticul pentru că ne rezistă; de fapt, atâta timp cât ne rezistă, nu l-am distrus, orice i-am face. Noi îl convertim, îi ocupăm gândurile cele mai intime, îl remodelăm. Ardem tot răul şi orice închipuire din mintea lui; îl aducem de Partea noastră nu numai în aparență, ci de-adevăratelea, cu trup şi suflet, îl facem unul dintre noi şi abia pe urmă îl împuşcăm. Pentru noi este intolerabilă existența unui gând eronat, indiferent unde în lume şi oricât de ascuns şi de neputincios. Nici în clipa morţii nu putem îngădui nici o deviație. Pe vremuri, ereticul mergea către rug tot eretic şi-şi proclama erezia şi exulta în erezia lui. Până şi victimele epurărilor ruseşti puteau să-şi poarte revolta ascunsă sub țeastă când treceau pe coridorul unde-şi aşteptau glonțul în ceafă. Noi trebuie să facem creierul perfect - numai în acest caz îl putem zbura. Cuvântul de ordine al vechilor dictatori era „Să nu faci”; al totalitariştilor, „Să faci”. Cuvântul nostru de ordine este „Să fii“. Nimeni care ajunge aici nu se mai ridică vreodată împotriva noastră, pentru că pe toți îi purificăm. Până şi pe trădătorii ăia nenorociți - Jones, Aaronson şi

Rutherford - despre care ai crezut tu odată că nu erau vinovați, până la urmă i-am îngenuncheat. Am luat şi eu parte la interogatoriu. I-am văzut cum se degradau încetul cu încetul, cum se milogeau, cum se târau, cum plângeau, ca până la urmă să nici nu-i mai doară, să nici nu le mai fie frică - le părea rău şi-atât. Când am terminat ce aveam cu ei, ajunseseră nişte cochilii de oameni. Nimic nu mai rămăsese în ei, numai regrete pentru ce făcuseră şi iubire pentru Fratele cel Mare. Zău, era emoționant să vezi cum îl iubeau. Ne-au implorat să-i împuşcăm repede, ca să moară cât timp mai aveau mințile curate.

O'Brien vorbeşte aproape visător. Nu i s-a stins cu totul de pe chip exaltarea, entuziasmul ăla dement. Nu se preface, nu e ipocrit, crede fiecare cuvânt pe care-l spune, se gândeşte Winston. Ceea ce îl chinuie, însă, cel mai mult este conştiința propriei lui inferiorități intelectuale. Se uită la silueta masivă şi totuşi armonioasă care se fâțâie de colo-colo, intrând şi ieşind din câmpul lui vizual. O'Brien este o ființă din toate punctele de vedere mai mare decât el. Nu îi vine în minte nici o opinie pe care el s-o fi nutrit vreodată, sau s-o fi putut nutri, şi pe care O'Brien să n-o fi cunoscut, examinat şi respins de multă vreme. Mintea lui O'Brien o *include* pe a lui, pe a lui Winston Smith. Şi atunci, cum se poate ca O'Brien să fie dement? El, Winston, trebuie să fie nebun de fapt. O'Brien se opreşte şi se uită de sus în jos spre el.

— Să nu-ți închipui, Winston, zice el pe un ton redevenit tăios, că te vei putea salva, indiferent cât de completă îți va fi supunerea. Nimeni care a luat-o razna, fie şi o singură dată în viață, nu mai scapă. Şi chiar dacă te vom lăsa să mori de moarte bună, tot nu vei mai scăpa niciodată de noi cu totul. Ceea ce ți se întâmpla aici este pentru totdeauna. Trebuie să conştientizezi acest lucru dinainte. Te vom strivi până la acel punct de unde nu mai există întoarcere. Ți se vor întâmpla lucruri din care nu-ți vei mai reveni în vecii vecilor, nici dacă ai trăi o mie de ani. Niciodată nu vei mai fi capabil de sentimente omeneşti normale. Totul va fi mort în tine, totul. Niciodată nu vei mai fi capabil să iubeşti, să ai un prieten, să te bucuri de viață, să râzi, să fii curios, sau curajos, sau integru. Ai să fii găunos. Noi aici te stoarcem de tot ce ai în tine şi pe urmă te umplem cu noi înşine.

Se opreşte şi face un semn către omul în halat alb. Winston simte că un aparat greu este aşezat deasupra capului lui. O'Brien se aşează lângă pat, în aşa fel încât fața lui se găseşte aproape la acelaşi nivel cu cea a lui Winston.

— Trei mii, zice el, vorbind peste capul lui Winston, către omul în halat alb.

Winston simte ceva ca două palete moi care îi încleştează tâmplele, dându-i o senzație de umezeală, îşi încordează tot corpul. Urmează, cu siguranță, o durere, altfel de durere, nu ştie de care şi încearcă să se

pregătească pentru toate durerile. O'Brien pune o mână pe umărul lui şi-l linişteşte, aproape binevoitor:

— De data asta, nu te doare. Uită-te fix în ochii mei.

În clipa următoare — o explozie devastatoare, sau ceva ce aduce a explozie, deşi nu este sigur dacă a fost sau nu cu zgomot, în mod cert, însă, a fost un fulger orbitor de luminos, care nu l-a durut, dar l-a zdrobit efectiv, l-a făcut ţăndări. Deşi era deja culcat pe spate, în momentul exploziei mute, a avut senzaţia ciudată că a ajuns în poziţia respectivă lovit de cineva, că o izbitură, nedureroasă dar înspăimântătoare, l-a turtit la pământ. Şi precis a păţit ceva înăuntru, în cap. Încetul cu încetul, ochii încep să-şi recapete imaginea; îşi aduce aminte cine este şi unde se află şi recunoaşte şi faţa care îl priveşte intens de sus în jos. Dar este conştient că undeva se găseşte un mare loc gol, ca şi cum şi-ar fi pierdut o bucată din creier.

— Nu durează mult, zice O'Brien. Uită-te în ochii mei. Cu ce ţară este Oceania în război?

Se gândeşte. Ştie ce se înţelege prin Oceania şi ştie că el însuşi este cetăţean al Oceaniei, îşi aduce aminte şi de Eurasia şi Estasia. Dar cine este în război cu cine - asta nu mai ştie. De fapt, nici că e război parcă nu ştia.

— Nu-mi aduc aminte.

— Oceania se află în război cu Estasia. Acum ţii minte?

— Da.

— Oceania este dintotdeauna în război cu Estasia. De când te-ai născut tu, de când există Partidul, de la începutul istoriei, războiul continuă fără întrerupere, acelaşi si-acelaşi război. Ţii minte?

— Da.

— Acum unsprezece ani, ai creat o legendă despre trei oameni condamnaţi la moarte pentru trădare. Pretindeai că ai văzut o hârtie care dovedea că cei trei ar fi fost nevinovaţi. O asemenea hârtie nu a existat niciodată. Tu ai inventat-o şi pe urmă ai ajuns să crezi în existenţa ei. Acum îţi aminteşti exact momentul acela, primul moment în care ai inventat toată povestea. Ţii minte?

— Da.

— Iar acum câteva momente ţi-am arătat mâna mea stânga, cu degetele răsfirate. Ai văzut cinci degete. Ţii minte asta?

— Da.

O'Brien ridică din nou mâna stânga, ţinând degetele răsfirate, cu excepţia degetului mare, îndoit în palmă.

— Uite, cinci degete. Vezi că sunt cinci degete?

— Da.

Ei bine, da, vede cinci degete, pentru o clipă numai, înainte ca imaginea din mintea lui să se modifice. Vede cinci degete şi nimic nu i se pare nefiresc. Apoi, totul revine la normal, îl cuprind din nou, una peste

alta, vechea teamă, şi ura, şi consternarea. Dar a avut un moment - nu ştie sigur cât o fi durat, poate vreo treizeci de secunde — de seninătate luminoasă, în care fiecare nouă afirmaţie a lui O'Brien venea să umple un gol şi devenea adevărul absolut, în care doi şi cu doi ar fi putut face, la fel de bine, trei sau cinci, după cum li se spunea să facă. Momentul acela s-a destrămat la fel de repede, înainte ca O'Brien să fi apucat să lase mâna în jos. Nu-l poate reconstitui, dar şi-l aminteşte, aşa cum îţi reaminteşti o experienţă trăită cu intensitate într-o altă etapă a vieţii, când erai, de fapt, o altă persoană.

— Acuma îţi dai seama, cel puţin, că se poate, comentează O'Brien

— Da, îmi dau seama, răspunde Winston.

O'Brien se ridică în picioare cu un aer satisfăcut. Winston îl zăreşte, în stânga lui, pe omul cu halat alb, care a spart o fiolă şi acum trage în afară pistonul unei seringi. O'Brien se întoarce către Winston cu un vag zâmbet pe faţă şi-şi aşează mai bine ochelarii pe nas, aproape la fel de manierat cum i s-a părut lui Winston de când l-a văzut pentru prima oară.

— Ţii minte ce-ai scris în jurnal? — zice el. Că nu are nici o importanţă dacă eu îţi sunt prieten sau duşman, că sunt, cel puţin, o persoană care te înţelege şi cu care poţi sta de vorbă. Aveai dreptate, îmi face plăcere să stau de vorbă cu tine. Mă impresionează mintea ta, Winston. Seamănă cu a mea în unele privinţe. Atâta doar, că tu se întâmpla să fii dement. Mă rog, înainte de a încheia şedinţa, poţi să-mi pui câteva întrebări, dacă vrei.

— Orice întrebare vreau?

— Oricare. E scos din priză - adaugă O'Brien, văzând că privirile lui Winston se îndreaptă spre cadranul cu manetă. Te ascult.

— Ce-aţi făcut cu Julia? - întreabă Winston. O'Brien zâmbeşte din nou.

— Te-a trădat, Winston. Imediat şi fără rezerve. Rareori mi-a fost dat să văd pe cineva trecând de partea noastră atât de repede. Nici n-ai mai recunoaşte-o, dacă ai revedea-o. Toată revolta din ea, toată făţărnicia, toată nebunia, toată mizeria morală - totul a fost extirpat din ea şi ars cu fierul roşu. Transformare perfectă, zău aşa — Caz de manual.

— Aţi torturat-o?

— Următoarea întrebare, zice O'Brien, în loc de răspuns.

— Fratele cel Mare există?

— Sigur că există. Partidul există. Fratele cel Mare este întruchiparea Partidului.

— Dar el există în acelaşi sens în care exist eu?

— Tu nu exişti, i-o retează O'Brien. Sentimentul neajutorării îl ia din nou cu asalt.

Ştie - sau îşi închipuie - argumentele care demonstrează inexistenţa lui, dar sunt nişte nonsensuri, nişte simple jocuri de cuvinte. Chiar şi simpla afirmaţie „Tu nu exişti“ nu conţine în ea o absurditate logică? Dar ce rost mai are să spună toate astea? Mintea lui se cutremură la gândul argumentelor aberante şi imposibil de combătut cu care O'Brien i-ar demola raţionamentul.

— Eu cred că exist, zice el, la fel de sec. Sunt conştient de identitatea mea. M-am născut şi o să mor. Am mâini şi picioare; ocup un anumit loc în spaţiu şi nici un alt corp solid nu poate ocupa acelaşi loc în acelaşi timp. În sensul acesta, există Fratele cel Mare?

— N-are nici o importanţă. Există.

— O să moară vreodată, Fratele cel Mare?

— Evident că nu. Cum ar putea muri? Altă întrebare.

— Dar Frăţia - ea există?

— Asta, Winston, nu vei şti niciodată, zice O'Brien, revenind la tonul profesoral de mai înainte. Chiar dacă ne hotărâm să te eliberăm, după ce terminăm cu tine, şi chiar dacă trăieşti până la o sută de ani, tot nu vei afla niciodată dacă răspunsul la această întrebare este da sau nu. Toată viaţa va rămâne o ghicitoare fără soluţie pentru tine.

Winston tace. Pieptul îi coboară şi se suie ceva mai repede. Nu i-a pus încă întrebarea care i-a venit în minte prima. Trebuie să i-o pună, şi totuşi parcă limba nu vrea s-o rostească. Pe faţa lui O'Brien se instalează o expresie de amuzament. Chiar şi ochelarii îi lucesc a ironie. Ştie! - realizează brusc Winston. Ştie ce vreau să-l întreb! La care gând, vorbele îi ţâşnesc parcă singure din gură:

— Ce este în Camera o-sută-unu? Expresia feţei lui O'Brien rămâne aceeaşi, dar răspunsul lui vine sec:

— Ştii foarte bine ce este în Camera o-sută-unu, Winston. Toată lumea ştie ce este în Camera o-sută-unu.

O'Brien ridică un deget şi face semn omului în halat alb. E clar că şedinţa s-a încheiat. Un ac străpunge braţul lui Winston, care se prăbuşeşte aproape instantaneu într-un somn de plumb.

3

— Reintegrarea ta, Winston, zice O'Brien, cunoaşte trei etape: învăţarea, înţelegerea şi acceptarea. Este timpul să intri în etapa a doua.

Ca de obicei, Winston stă întins pe spate. În ultima vreme, însă, legăturile sunt mai slabe. Deşi este tot fixat de pat, îşi poate mişca genunchii şi întoarce capul spre dreapta şi spre stânga şi să-şi ridice braţul de la cot. Nici cadranul nu mai este propriu-zis o teroare; îi poate evita şocurile dacă se dovedeşte suficient de ager la minte, dar, dacă spune

prostii, O'Brien trage prompt de manetă. Uneori, trece câte o şedinţă întreagă fără să intervină cadranul între ei. Nu-şi mai aminteşte câte şedinţe au fost în total. Este un proces complex, care acoperă, parcă, o perioadă lungă şi nedefinită - de câteva săptămâni, poate -, iar intervalele dintre şedinţe pot fi uneori de zile, iar alteori nu mai mult de o oră-două.

— Aşa întins cum stai acolo, zice O'Brien, te-ai întrebat adeseori - mi-ai pus şi mie întrebarea - de ce iroseşte Ministerul Iubirii atâta timp şi atâta energie cu tine. Iar pe vremea când te aflai în libertate, nedumerirea ta era, în esenţă, aceeaşi. Reuşeai să prinzi mecanismele societăţii în care trăiai, dar nu şi motivaţiile ei fundamentale. Ţi-aduci aminte? Ai scris în jurnal aşa: „înţeleg *cum;* nu înţeleg *de* ce". Când te gândeai la acest *de ce,* atunci se ivea îndoiala dacă erai sau nu în toate minţile. Ai citit *cartea* - cartea lui Goldstein, adică - sau măcar o parte din ea. Ai aflat ceva ce nu ştiai dinainte?

— Dar dumneata ai citit-o? — întreabă Winston, la rândul lui.

— Eu?! Eu am scris-o. În sensul, evident, că am colaborat la scrierea ei. După cum ştii, nici o carte nu se produce individual.

— Este adevărat ce scrie acolo?

— Ca descriere, da. Programul, însă, pe care-l propune este o prostie. Acumularea secretă de cunoaştere - răspândirea treptată a unei atitudini - în cele din urmă, o rebeliune proletară şi răsturnarea Partidului. Chiar tu însuţi ai anticipat că exact acest lucru urma să-l spună. Numai şi numai prostii. Proletarii nu se vor răscula niciodată, nici într-o mie, nici într-un milion de ani. Nu au cum. Şi nu-i nevoie să-ţi spun motivul exact: îl cunoşti deja. Dacă ai nutrit vreodată visuri de insurecţie violentă, renunţă la ele. Partidul nu poate fi răsturnat în nici un fel. Dominaţia Partidului este pe vecie. Acesta să fie punctul de plecare al raţionamentelor tale. Pe vecie! - repetă O'Brien apăsat, apropiindu-se de patul lui Winston. Bun, şi-acum să revenim la problema lui *cum* şi *de ce.* Ai înţeles destul de corect *cum* reuşeşte Partidul să se menţină la putere. Spune-mi ce crezi tu: *de ce* ne cramponăm noi de putere? Ce motiv avem? De ce dorim puterea? Zi, dă-i drumul, adaugă el, văzând că Winston tace.

Winston tace, însă, în continuare, alte câteva momente, cuprins de o senzaţie de sfârşeală. Ochii lui O'Brien îl privesc din nou cu acea vagă lucire dementă de entuziasm. Ştie dinainte răspunsul lui O'Brien. Că Partidul nu caută să păstreze puterea pentru el însuşi, ci numai şi numai pentru binele majorităţii. Asta pentru că marile mase de oameni nu sunt altceva decât nişte fiinţe slabe şi laşe, care nu pot îndura libertatea şi nici nu privesc adevărul în faţă şi de aceea trebuie să fie conduse şi sistematic înşelate de alţii mai tari ca ele. Că omenirea are de ales între libertate şi fericire şi că marea majoritate a oamenilor ar prefera fericirea. Că Partidul este păzitorul etern al celor slabi, că el s-a constituit într-un fel de sectă pre-

destinată care face rău cu gândul la binele ce va să vină şi care îşi sacrifică propria fericire de dragul fericirii altora. Lucrul cel mai cumplit, se gândeşte Winston, cel mai cumplit, este că O'Brien şi crede lucrurile astea când le spune. I se citeşte pe faţă. O'Brien ştie totul. Ştie de o mie de ori mai bine decât el, decât Winston Smith, cum arată lumea în realitate, în ce stare de degradare trăiesc masele largi de oameni şi prin câte minciuni şi cruzimi sălbatice îi ține Partidul în starea respectivă. O'Brien le-a înțeles şi le-a cântărit pe toate, şi totuşi nu contează: scopul final justifică orice. Ce poți face, se gândeşte el, în fața unui nebun mai inteligent decât tine, care stă şi îți ascultă argumentele cu calm şi pe urmă stăruie în nebunia lui?

— Ne conduceți pentru binele nostru, zice el în cele din urmă. Sunteți de părere că oamenii nu sunt capabili să se conducă singuri, şi de-aceea…

Îşi înghite vorbele într-un spasm de durere care îi străbate tot corpul, durere parcă nouă şi neaşteptată. O'Brien a împins maneta pe cadran până la treizeci şi cinci.

— Asta a fost o prostie, Winston, o prostie cât tine de mare! - exclamă el. Eşti prea deştept ca să spui aşa ceva.

Trage maneta la loc la zero şi continuă:

— Uite, am să răspund tot eu la întrebarea pe care ți-am pus-o. Partidul doreşte puterea numai, strict, exclusiv de dragul puterii. Nu ne interesează binele altora: ne interesează exclusiv PU-TE-REA. Nici bogăția, nici luxul, nici viața îndelungată, nici fericirea: puterea şi-atât - puterea pură. Ce înseamnă aceea putere pură ai să-nțelegi imediat. Noi suntem altfel decât toate oligarhiile din trecut prin faptul că ştim ce facem. Toți ceilalți, chiar şi cei care semănau cu noi, au fost nişte laşi, nişte ipocriți. Naziştii germani şi comuniştii ruşi s-au apropiat foarte mult de noi prin metodele pe care le-au folosit, dar n-au avut niciodată curaj să-şi recunoască propria motivație. Şi unii şi ceilalți au pretins, şi poate chiar au crezut, că ajunseseră la putere siliți de împrejurări şi numai pentru o vreme şi că undeva, după colț, îi aştepta raiul pe pământ, în care oamenii trăiau liberi şi egali. Noi nu suntem atât de naivi. Noi ştim că nimeni nu pune mâna pe putere cu intenția de-a o mai preda vreodată altcuiva. Puterea nu este un mijloc, puterea este un scop în sine. Nu instaurezi o dictatură ca să aperi o revoluție, ci *revoluția* o faci ca să instaurezi dictatura. Scopul persecuției este persecuția însăşi. Scopul torturii este chiar tortura. Scopul puterii este puterea. Acuma începi să pricepi?

Pe Winston îl şochează, ca şi mai înainte, fața obsedată a lui O'Brien. O figură puternică, masivă şi brutală, care emană inteligență şi un soi de pasiune controlată în fața căreia el, unul, se simte cu totul neajutorat; şi totuşi, este o față obosită, cu pungi sub ochi şi cu pielea pomeților căzută.

O'Brien se apleacă deasupra lui, apropiindu-şi într-adins faţa istovită de cea a lui Winston.

— Te gândeşti, zice el, ca şi cum ar şti, o dată în plus, ce se află în mintea subiectului întins pe pat, că am o faţă îmbătrânită şi obosită. Te gândeşti că vorbesc despre putere, în schimb nu sunt în stare să previn nici măcar decăderea propriului meu trup. Înțelege odată, Winston, că individul nu este decât o celulă. Obosirea celulei este vigoarea organismului. Ce, când îți tai unghiile, mori? !

Se întoarce şi îşi reia plimbarea dintr-o parte în cealaltă a camerei, cu o mână în buzunar.

— Noi suntem preoţii puterii, zice. Dumnezeul nostru este puterea. Dar acum, pentru tine, puterea nu este decât un cuvânt. Este cazul s ă începi să-ți formezi o idee despre ce înseamnă puterea. Primul lucru pe care trebuie să-l înțelegi este că puterea e colectivă. Individul are putere numai în măsura în care încetează de a mai fi un simplu individ. Ştii lozinca Partidului „Libertatea este sclavie", nu-i aşa? Te-ai gândit vreodată că se poate spune şi invers: „Sclavia este libertate"? Singur - adică liber - omul este întotdeauna şi inevitabil înfrânt. Aşa şi trebuie să fie, pentru că orice om este sortit să moară. Ceea ce reprezintă cel mai mare eşec al vieţii. Dar, dacă reuşeşte să scape de propria lui identitate, dacă se poate contopi cu Partidul, în aşa fel încât să *fie* Partidul, atunci individul devine atotputernic şi nemuritor. In al doilea rând, trebuie să înțelegi că puterea înseamnă puterea asupra oamenilor. Şi asupra trupului, dar, mai presus de orice, asupra minții oamenilor. Puterea asupra materiei - asupra realității exterioare, cum spui - nu are nici o importanţă. Avem, deja, de pe acum, controlul absolut asupra materiei.

Pentru o clipă, Winston uită de cadran. Face un efort violent să se ridice în capul oaselor, dar nu reuşeşte decât să-şi provoace o durere sfâşietoare în tot corpul.

— Da' cum puteți să controlați materia? - izbucneşte el. Nu puteți controla, de pildă, clima sau legea gravitației... Şi mai sunt şi bolile, şi durerea, şi moartea, şi...

O'Brien îl reduce, însă, la tăcere cu un gest din mână.

— Controlăm materia din moment ce controlăm mintea oamenilor. Realitatea se află numai sub țeastă. Ai să înveţi tu, Winston, încetul cu încetul, dar ai să înveţi până la urmă. Nu există nimic pe lumea asta ce să nu putem realiza - invizibilitate, levitație - *orice* ! Dacă mi-aş propune, m-aş putea înălța de la pământ ca un balon de săpun. Nu-mi propun, pentru că Partidul nu-mi cere aşa ceva. Trebuie neapărat să scapi de obsesiile tale de secol nouăsprezece cu legile Naturii. *Noi* facem legile Naturii.

— Nu-i adevărat! Nici măcar nu stăpâniți toată planeta. Şi Eurasia?! Şi Estasia?! Nu le-ați cucerit încă.

— Şi ce dacă? Le vom cuceri când vom socoti necesar. Şi chiar dacă nu le cucerim, ce crezi că se întâmpla? Le putem şterge de pe hartă. Oceania egal lumea întreagă, zice O'Brien, mimând semnul egalităţii prin aer.

— Bine, da' chiar şi lumea asta toată nu-i decât un fir de praf. Iar omul este mic şi neajutorat! De când există oameni? Pământul a stat nelocuit milioane de ani.

— Aiurea. Pământul are exact atâţia ani câţi avem noi, nici unul în plus. Cum să fie mai bătrân?! *Nimic* nu există în altă parte decât în conştiinţa omului.

— Nu-i adevărat. Rocile sunt pline de oasele animalelor dispărute, de mamuţi, de mastodonţi, de reptile enorme care trăiau pe vremea când de om nici măcar nu era vorba.

— Le-ai văzut tu vreodată, oasele-alea, Winston? Evident că nu. Naturaliştii din secolul nouăsprezece le-au născocit, înaintea omului nu a existat nimic. După om, presupunând că el ar ajunge să se stingă, nu va exista nimic, în afara omului, nu există nimic.

— Cum să nu?! întregul univers există dincolo de noi. Stelele, de pildă! Unele dintre ele se află la milioane de ani-lumină de noi şi niciodată n-o să putem ajunge la ele.

— Stelele?! Ce sunt stelele? - zice O'Brien, mimând indiferenţa. Nişte foculeţe aşezate la câţiva kilometri depărtare. Dacă vrem, putem merge până la ele. Sau le putem stinge de pe cer. Pământul este centrul universului. Soarele şi stelele se învârt în jurul Pământului.

Winston se mişcă din nou de parcă ar fi zguduit de convulsii. De data aceasta, însă, tace. O'Brien continuă, ca şi cum ar răspunde unei alte obiecţii spuse cu voce tare:

— Din anumite motive, evident, nu este adevărat. Când navigam pe oceane sau când prevedem o eclipsă, ni se pare potrivit, de cele mai multe ori, să plecăm de la premisa că Pământul se roteşte în jurul Soarelui şi că stelele se află la milioane de milioane de kilometri. Şi ce-i cu asta? Crezi că nu am fi în stare să descoperim un sistem astronomic dual? Stelele pot fi departe sau aproape, în funcţie de necesitatea momentului, îţi închipui, cumva, că nu avem matematicieni care să reuşească treaba asta? Nu uita dublugânditul.

Winston se lasă să cadă înapoi pe spate. Orice ar spune, acest răspuns tăios îl izbeşte de fiecare dată ca o măciucă. Şi totuşi, ştie - *ştie* - că el are dreptate. Credinţa că nimic nu există în afara propriei tale minţi — trebuie să existe un mod de a demonstra că este falsă. Nu a fost de atâta timp arătată cu degetul, ca o aberaţie? Are şi un nume, dar nu îi vine în minte pe moment. Colţurile gurii lui O'Brien se ridică într-un zâmbet hâtru:

— Ți-am mai spus, Winston, zice el, că nu eşti tare la metafizică, în momentul de față, încerci să găseşti un cuvânt, şi anume solipsism. Dar te înşeli, nu-i vorba de solipsism aici. Poate de solipsism colectiv, dacă vrei neapărat. Dar asta este altceva, şi-anume exact opusul, în fine, am făcut o digresiune, adaugă el pe alt ton. Puterea - puterea reală, cea pentru care trebuie să luptăm zi şi noapte - nu este puterea asupra lucrurilor, ci asupra oamenilor.

Se opreşte şi, pentru o clipă, adoptă din nou atitudinea profesorului care pune întrebări unui elev promițător:

— Spune-mi, Winston, cum îşi exercită un om puterea asupra altui om?

Winston se gândeşte puțin, cu ochii în tavan, apoi zice:

— Făcându-l să sufere.

— Exact. Făcându-l să sufere. Ascultarea nu ajunge. Dacă nu-l faci să sufere, cum poți fi sigur că ascultă de voința ta şi nu de-a lui? Puterea constă în a-l umili şi a-i provoca durere. Ai putere atunci când rupi conştiința omului în bucăți, iar bucățile vii le rearanjezi în forme noi, pe care tu însuți le hotărăşti, începi să înțelegi, acuma, ce fel de lume pregătim noi? Este exact opusul acelor utopii hedonistice cretine, pe care şi le imaginau vechii reformatori. Este o lume a fricii, a trădării, a chinurilor, o lume în care calci în picioare şi eşti călcat în picioare, o lume care, pe măsură ce se va perfecționa, va deveni nu mai omenoasă, ci *mai puțin* omenoasă. În lumea asta, progresul va însemna progresul durerii. Vechile civilizații pretindeau că sunt întemeiate pe iubire şi dreptate. Civilizația noastră are la temelie ura. În lumea noastră, singurele sentimente vor fi teama, furia, triumful şi auto-umilirea. Vom avea grijă să le distrugem pe toate celelalte *- pe toate.* Deja suntem pe cale de a jugula anumite atitudini care au supraviețuit dinainte de Revoluție. Am rupt legăturile dintre copil şi părinte, dintre bărbat şi femeie. Cine mai îndrăzneşte, în ziua de astăzi, să aibă încredere într-o nevastă, într-un copil, într-un prieten? Iar în viitor nu vor mai exista nici neveste, nici prieteni. Copiii vor fi luați de la sânul mamei de mici, cum iei ouăle de la găină. Instinctul sexual va fi eradicat. Procreația va deveni o formalitate anuală, cum este, de exemplu, reînnoirea unei cartele. Vom aboli orgasmul. Chiar în momentul de față neurologii noştri lucrează în direcția asta. Nimeni nu va mai fi loial decât Partidului, nimeni nu va mai iubi pe nimeni altcineva decât pe Fratele cel Mare. Nu se va mai auzi un alt râs afară de hohotul celui care triumfă la înfrângerea unui duşman. Nu vor mai exista nici artă, nici literatură, nici ştiință. Când vom fi atotputernici, nu vom mai avea nevoie de ştiință. Nu va mai fi nici o deosebire între frumos şi urât. Nu va mai exista curiozitate şi nici o bucurie a vieții. Orice plăcere va fi anihilată. Dar întotdeauna - ține mine, Winston - întotdeauna va exista intoxicația puterii, din ce în ce mai insistentă şi mai

subtilă, întotdeauna şi în orice moment va exista fiorul victoriei, senzaţia indescriptibilă pe care o ai când calci în picioare un duşman neputincios. Dacă vrei o imagine a viitorului, închipuie-ţi o cizmă zdrobind mutra unui om — şi asta pentru vecie.

O'Brien se opreşte, ca şi cum s-ar aştepta ca Winston să comenteze în vreun fel. Dar Winston încearcă din nou să se facă una cu patul şi tace. Parcă i-a îngheţat inima. O'Brien continuă:

— Şi să nu uiţi că imaginea despre care vorbesc este pentru vecie. Mutra respectivă va rămâne pentru totdeauna la locul ei, sub cizmă. Ereticul, duşmanul societăţii, îl vom avea întotdeauna la îndemână şi-l vom înfrânge, îl vom umili pentru a nu-ştiu-câta oară. Tot ce ai păţit tu de când te afli aici, toate vor continua, şi chiar mai rău de-atât. Spionajul, trădările, arestările, torturile, execuţiile, dispariţiile - nu se vor sfârşi niciodată. Vom trăi într-o lume care va fi, în acelaşi timp, a terorii şi a triumfului. Cu cât Partidul va avea mai multă putere, cu atâta va fi mai puţin îngăduitor; şi cu cât va fi mai slabă opoziţia, cu atât mai cruntă va fi dictatura. Goldstein şi ereziile lui vor trăi veşnic, în fiecare zi şi în fiecare moment, vor fi înfrânte, discreditate, batjocorite, scuipate. Şi totuşi, nu vor muri niciodată. Acest mic teatru pe care-l joc eu cu tine de şapte ani de zile va mai fi jucat de nenumărate ori, generaţie după generaţie şi mereu *mai* subtil. Ereticul se va afla veşnic în mâinile noastre, urlând de durere, zdrobit şi bun de dispreţuit - dar, până la urmă, se va căi amarnic, îl vom salva de el însuşi, iar el se va târî la picioarele noastre din proprie iniţiativă. Asta este, Winston, lumea pe care o pregătim. O lume de victorii peste victorii, de triumf peste triumf, care apasă, apasă, apasă pe nervul puterii. Eşti pe cale, din câte văd eu, să-ţi dai seama cam cum va arăta lumea aceea. Nu te teme, până la urmă vei face mai mult decât s-o înţelegi: o vei accepta, îi vei ieşi înainte şi vei ajunge parte integrantă din ea. Winston şi-a revenit acum destul de bine pentru a putea spune şi el ceva:

— Nu puteţi! - zice el, cu o voce stinsă.

— Cum adică, Winston?

— Nu puteţi crea o asemenea lume. E un coşmar. Nu se poate.

— De ce?

— Pentru că nu poţi întemeia o civilizaţie pe frică, pe ură şi cruzime. Nu ar putea supravieţui.

— De ce nu?

— Pentru că n-ar avea vitalitate. S-ar dezintegra, s-ar sinucide.

— Aiurea. Trăieşti cu impresia că ura este mai istovitoare decât iubirea. Şi de ce ar fi, mă rog? Şi chiar dacă ar fi, ce importanţă ar avea? Imaginează-ţi: dacă ne-am hotărî să ne uzăm mai repede? Imaginează-ţi că am accelera ritmul vieţii omului atât de mult, încât un bărbat ar ajunge senil

la treizeci de ani. Chiar şi aşa, ce importanță ar avea? Înțelege că moartea individului nu este moarte. Partidul este nemuritor.

Ca de obicei, vocea autoritară a lui O'Brien îl reduce pe Winston la stare de neputință. Şi apoi, îl chinuie teama că, dacă ar insista prea mult cu dezacordul, O'Brien ar fi în stare să răsucească din nou maneta pe cadran. Şi totuşi, nu poate să nu vorbească, îşi reia atacul cu o voce stinsă, fără argumente, fără nici un sprijin, afară de groaza atavică pe care i-a provocat-o perorația lui O'Brien.

— Nu ştiu. Zău că nu-mi mai pasă. O să dați greş cumva. O să fie ceva care o să vă-nvingă. Viața o să vă-nvingă.

— Dar noi controlăm viața, Winston — la toate nivelele ei. Îți închipui, cumva, că există o aşa-numită natură umană, scandalizată de ceea ce facem noi, care se va întoarce împotriva noastră. Dar noi facem natura umană. Oamenii sunt infinit de maleabili. Sau poate ai rămas la vechea ta idee că proletarii - sau poate sclavii, de ce nu ei? - se vor trezi la viață şi ne vor răsturna? Alungă-ți din minte acest gând. Sunt absolut neputincioşi, ca şi animalele. Umanitatea înseamnă Partidul. Restul, toți, sunt în afară, nu contează.

— Nu-mi pasă. Până la urmă, or să vă bată. Mai devreme sau mai târziu, or să vă vadă aşa cum sunteți şi-atunci or să vă sfâşie-n bucăți.

— Şi vezi tu vreun fapt care să dovedească aşa ceva? Sau ştii tu vreun motiv pentru care ar proceda în acest fel?

— Nu, dar aşa cred eu. *Ştiu* că o să dați greş. Există ceva în univers - nu ştiu ce, un spirit, un principiu pe care n-o să-l răzbiți niciodată.

— Tu crezi în Dumnezeu, Winston?

— Nu.

— Şi-atunci, care este acest principiu care ne va înfrânge, după tine?

— Nu ştiu. Spiritul Omului.

— Şi tu te consideri om?

— Da.

— Dacă tu, Winston, eşti om, atunci eşti ultimul dintre oameni. Faci parte dintr-o specie dispărută; *noi* suntem moştenitorii acelei specii. Tu nu pricepi odată că eşti *singur*. Eşti în afara istoriei, eşti inexistent. Tonul i se schimbă brusc şi zice, tăios ca un brici: Şi tu te consideri, moral vorbind, superior nouă, cu minciunile şi cruzimea noastră, nu-i aşa?

— Da, mă consider o ființă superioară.

De astă dată, O'Brien îi răspunde prin tăcere. În schimb, alte două voci continuă să vorbească. După primul moment, Winston îşi recunoaşte propria voce ca fiind una dintre cele două. Este înregistrarea conversației pe care a purtat-o cu O'Brien în seara când a aderat la Frăție. Se aude pe sine făgăduind să mintă, să fure, să falsifice, să ucidă, să încurajeze consumul de droguri şi prostituția, să ajute la răspândirea bolilor venerice, să arunce cu

acid în ochii copiilor. O'Brien face un gest de uşoară nerăbdare, ca şi cum ar vrea să spună că demonstraţia nici nu merită făcută. Apoi apasă pe un buton şi vocile se opresc brusc.

— Ridică-te din pat, îi spune, la fel de tăios. Legăturile s-au desfăcut, deşi nu le-a simţit.

Winston se lasă să alunece jos şi se ridică, nesigur pe propriile-i picioare.

— Deci, tu eşti ultimul om, zice O'Brien. Tu eşti păzitorul spiritului uman. Ai ocazia să te vezi aşa cum eşti. Scoate-ţi hainele.

Winston desface sfoara care îi ţine salopeta la un loc. Fermoarul i-a fost smuls de mult. Nu mai ţine minte, de când l-au arestat, dacă vreodată şi-a dat jos de pe el toate hainele în acelaşi timp. Pe sub salopetă i se răsucesc nişte zdrenţe gălbejite şi jegoase, care nici măcar nu mai aduc a lenjerie de corp. În timp ce le dă drumul să alunece pe jos, vede că, în fundul camerei, se găseşte o oglindă cu trei laturi. Se apropie de ea şi încremeneşte, lăsând să-i scape un ţipăt involuntar.

— Haide, haide, îl îndeamnă O'Brien. Stai între laturile oglinzii. Ca să poţi vedea şi imaginea din profil.

Winston se opreşte pentru că s-a speriat. Vede o fiinţă adusă de spate, cenuşie ca un schelet, care vine către el din oglindă, înspăimântător arată fiinţa aia, dar şi mai înspăimântător este faptul că se recunoaşte pe el însuşi în ea. Se apropie de oglindă şi mai mult. Fiinţa are faţa ieşită înainte, din cauza poziţiei aplecate a corpului, faţă de puşcăriaş uitat la izolare, cu fruntea proeminentă, urmată de o ţeastă cheală, cu nasul coroiat şi pomeţii obrajilor tumefiaţi, iar ochii fioroşi, dar atenţi. Obrajii îi sunt brăzdaţi de răni, iar gura, băgată parcă înăuntru. Este, evident, faţa lui, dar i se pare că ea s-a schimbat mai mult pe dinafară, decât pe dinăuntru. Emoţiile pe care le înregistrează faţa sunt, probabil, altele decât cele pe care le resimte restul corpului. A şi chelit, aproape de tot. În primul moment, a avut impresia că încărunţise, dar nu, i-a mai rămas numai pielea capului, care este cenuşie. Cu excepţia mâinilor şi a unui cerc pe faţă, tot corpul i s-a făcut cenuşiu din cap până în picioare, de jeg străvechi, impregnat în pori. Din loc în loc, de sub murdărie se zăresc cicatricele roşii ale rănilor, iar mai sus de gleznă, ulceraţia varicoasă i s-a transformat într-o masă inflamată, din care se cojesc fâşii subţiri de piele. Dincolo de toate detaliile, cu adevărat înspăimântătoare este sleirea trupului. Coşul pieptului i-a ajuns la fel de îngust ca al unui schelet, iar picioarele i s-au uscat atât de mult, încât genunchii îi sunt acum mai groşi decât coapsele, înţelege şi ce a vrut să spună O'Brien prin vederea din profil: curbura coloanei vertebrale este incredibilă. Umerii, şi aşa înguşti, stau acum aduşi în faţă, în aşa fel, încât pieptul i-a ajuns o cavitate, iar ceafa noduroasă parcă se îndoaie şi mai tare

sub greutatea craniului. La o privire generală, ai zice că este corpul unui om de cel puţin şaizeci de ani, care suferă de cine-ştie-ce boală malignă.

— Te-ai gândit de mai multe ori, zice O'Brien, că faţa mea - faţa unui membru al Partidului Interior - arată bătrână şi zbârcită. Ce zici de Propria ta mutră?

Îl apucă pe Winston de umăr şi-l răsuceşte cu faţa spre el.

— Uită-te la tine cum arăţi! — îi spune. Uită-te ce împuţit eşti de sus până jos. Uite ce jeg ai între degetele de la picioare. Uită-te la scârboşenia aia de rană purulentă pe care o ai la picior. Ştii că puţi ca un ţap?! Probabil că nici nu-ţi mai dai seama. Uite ce uscat ai ajuns. Vezi? Pot să-ţi apuc bicepsul între degetul mare şi arătător. Ţi-aş putea suci gâtul ca pe-un morcov. Ştii că ai slăbit douăzeci şi cinci de kilograme de când eşti aici? Până şi părul îţi cade în smocuri. Uite!

Zicând asta, îşi bagă mâna în părul care i-a mai rămas lui Winston şi smulge un smoc întreg.

— Deschide gura. Nouă, zece, unsprezece dinţi mai ai, cu totul. Câţi aveai când ai intrat aici? Şi cei câţiva pe care îi mai ai îţi cad singuri din maxilare, ia uite-aici!

Cu două degete puternice ca un cleşte, apucă unul dintre dinţii din faţă ai lui Winston, pe care îl fulgeră un spasm dureros în falcă. O'Brien i-a smuls dintele din rădăcină şi îl aruncă pe jos la celălalt capăt al camerei.

— Putrezeşti de viu, asta faci, zice el. Te dezmembrezi. Ştii ce eşti? Un sac de jeg.

Întoarce-te şi te uită în oglindă. Vezi momâia aia care se uită la tine? Ăla este ultimul om. Dacă tu eşti uman, atunci aia este umanitatea. Îmbracă-te la loc.

Winston începe să se îmbrace cu mişcări lente şi parcă automate. Până acum n-a observat cât de uscăţiv şi de slăbit a ajuns. Un singur gând nu-i dă pace: că probabil stă de mult mai mult timp aici decât şi-a închipuit, chiar şi în visele lui cele mai pesimiste. Apoi, văzând zdrenţele nenorocite pe care le are în jurul mijlocului, îl cuprinde, deodată, un sentiment de milă covârşitoare pentru corpul lui ruinat. Fără să-şi dea seama ce face, se prăbuşeşte pe un taburet de lângă pat şi izbucneşte în plâns. A văzut cât este de urât, de dizgraţios, o legătură de oase într-un chilot jegos, care stă şi plânge sub lumina asta nemiloasă; dar nu se mai poate stăpâni. O'Brien îi pune o mână pe umăr, aproape prieteneşte.

— Nu va dura, însă, la infinit, îi spune. Poţi scăpa de toate astea oricând vrei. Totul depinde numai şi numai de tine.

— Voi sunteţi de vină! - exclamă Winston printre sughiţuri. Voi m-aţi adus în halul ăsta.

— Nu, Winston, tu singur te-ai adus în halul ăsta. Asta ai ales tu singur în momentul în care te-ai ridicat împotriva Partidului. Acel prim gest

conținea în sine tot restul. Nu ți s-a întâmplat nimic în plus față de ce ai prevăzut chiar tu.

Face o pauză, apoi continuă:

— Te-am bătut, Winston. Te-am zdrobit. Ai văzut cum îți arată corpul. Mintea nu-ți este departe de aceeaşi stare. Nu cred că mai poți avea prea multă mândrie în tine. Ai fost lovit, ai fost biciuit, ai fost insultat, ai urlat de durere, te-ai zvârcolit pe jos, te-ai bălăcit în propriul tău sânge şi în propria ta vomă. Ai cerşit milă, ai trădat orice şi pe oricine. Ştii cumva să-mi spui o singură degradare la care nu ai fost supus?

Winston nu mai plânge, deşi tot i se mai scurg şuvoaie de lacrimi pe obraji. Ridică ochii spre O'Brien:

— N-am trădat-o pe Julia.

O'Brien îşi coboară ochii spre el gânditor.

— Nu, zice el. Nu. Ai perfectă dreptate. N-ai trădat-o pe Julia.

Inima lui Winston se umple din nou de acel respect deosebit pentru O'Brien, pe care se pare că nimeni şi nimic nu i l-ar putea zdruncina. Cât de inteligent este, se gândeşte, cât de inteligent! Niciodată nu s-a întâmplat ca O'Brien să nu înțeleagă corect ce îi spune. Oricine altcineva pe lumea asta i-ar întoarce-o pe loc şi i-ar spune că a trădat-o pe Julia. Pentru că nu a rămas nimic nescos de la el sub tortură. Le-a spus absolut tot ce ştia despre ea: obiceiurile ei, caracterul, viața ei dinainte; le-a mărturisit, până la cel mai trivial amănunt, tot ce se petrecuse la întâlnirile lor, tot ce i -a spus el ei şi ea lui. Le-a povestit despre mesele cumpărate la negru, despre relațiile lor amoroase, despre comploturile tulburi împotriva Partidului - absolut tot. Şi totuşi, în sensul pe care-l dă el cuvântului, nu a trădat-o. Nu a încetat s-o iubească; sentimentele pe care le avea pentru ea nu s-au schimbat. Uite, O'Brien nu a avut nevoie de explicații pentru a înțelege ce a vrut el să spună.

— Spune-mi, îl întreabă pe O'Brien, or să mă-mpuşte în curând, nu-i aşa?

— S-ar putea să mai treacă mult timp, răspunde O'Brien. Eşti un caz mai dificil. Dar nu-ți pierde speranța. Mai devreme sau mai târziu, toată lumea se vindecă. Până la urmă, te împuşcăm noi.

4

Îi merge mult mai bine. Se îngraşă şi devine mai solid cu fiecare zi ce trece, deşi termenul *zi* este oarecum impropriu în acest loc.

Lumina albă şi bâzâitul continuu sunt aceleaşi dintotdeauna, dar acum a fost pus într-o celulă ceva mai confortabilă decât celelalte prin care a mai poposit. Are o pernă şi o saltea pe patul de scândură şi un scaun pe care să stea. A făcut şi baie şi i s-a dat voie să se spele destul de des într-un

lighean de tablă. L-au lăsat să se spele chiar şi cu apă caldă. I-au dat şi lenjerie nouă şi o salopetă nouă. I-au dat cu un unguent calmant pe ulcerația varicoasă, care s-a retras. I-au extras ce dinți mai avea în gură şi i-au făcut o proteză. Într-o zi, a primit chiar şi un pachet de țigări. Chibrituri nu are, dar îi cere foc gardianului care îi aduce mâncarea şi care nu scoate niciodată nici o vorbă. Când a tras primul fum, i s-a făcut rău, dar nu a renunțat şi a lungit pachetul mult timp, fumând jumătate de țigară după fiecare masă.

I-au adus şi o tăbliță albă cu un ciot de creion legat în colț. La început, nu i-a dat nici o atenție. Chiar şi când nu doarme, este complet apatic. De multe ori, stă aproape nemişcat de la o masă la alta; uneori doarme, alteori se pierde în reverii şi este mult prea adâncit în ele ca să mai deschidă ochii. S-a învățat de mult timp să doarmă cu lumină puternică în ochi. Nu i se pare nimic deosebit, doar că are vise mult mai coerente. In toată această perioadă, visează foarte mult şi numai vise fericite. Se face că stă pe Tărâmul de Aur, sau în mijlocul unor ruine uriaşe, mărețe, luminate de soare, cu mama lui, cu Julia, cu O'Brien, şi nu face nimic, stă, pur şi simplu, la soare, vorbind de lucruri paşnice. Când nu doarme, dacă reuşeşte să-şi concentreze gândurile, este numai în legătură cu visele pe care le-a avut cât timp a dormit. O dată cu eliminarea stimulului care era durerea, şi-a pierdut parcă orice capacitate de efort intelectual. Nu se plictiseşte şi nu simte nici o nevoie de conversație sau de distracție, îl mulțumeşte simplul fapt de a fi singur şi curat peste tot, fără bătăi şi interogatorii şi cu mâncare destulă, încetul cu încetul, ajunge să-şi petreacă mai puțin timp dormind, dar tot nu simte nici un imbold să se dea jos din pat. Nu doreşte nimic altceva decât să stea liniştit, întins în pat, şi să simtă cum prinde puteri. De multe ori, se pipăie pe corp, încercând să se convingă dacă nu cumva este o iluzie şi dacă într-adevăr muşchii i se rotunjesc şi pielea i se întinde, în cele din urmă, decide că, fără nici un fel de îndoială, s-a îngrăşat: are acum coapsele evident mai groase decât genunchii. După această constatare, începe, mai întâi fără tragere de inimă, să facă gimnastică în mod regulat, în curând, ajunge să parcurgă trei kilometri, măsurând celula în lung şi în lat. Umerii aduşi de spate i s-au îndreptat, încearcă şi exerciții mai elaborate şi se simte uimit şi umilit când îşi dă seama ce nu poate face. Nu se poate mişca mai repede decât în pas de plimbare, nu poate ridica taburetul cu brațul întins, nu poate sta într-un picior fără să se răstoarne. Se ghemuieşte pe călcâie şi numai cu nişte dureri sfâşietoare în coapse şi gambe izbuteşte să se ridice în picioare. Se culcă pe burtă şi încearcă să se ridice în brațe. Zadarnic, fiindcă nu reuşeşte să se urnească nici cu un centimetru. Dar, după alte câteva zile - adică alte câteva mese -, trece până şi această probă de forță. La un moment dat, o face de şase ori la rând. Începe să se mândrească de-a binelea cu fizicul lui şi să nutrească, în răstimpuri, cre-

dința că şi fața îi revine la normal. Numai când, din întâmplare, îşi pune mâna pe creştetul chel al capului, îşi aduce aminte de figura nenorocită şi brăzdată de răni care s-a uitat la el din oglindă mai demult.

Şi mintea îi devine mai activă. Se aşează pe patul de scândură în capul oaselor, rezemat de perete şi cu tăblița pe genunchi, şi se pune pe treabă, cu bună ştiință, pentru a învăța din nou tot ce ştia.

A renunțat la luptă, de acord, în realitate, abia acum îşi dă seama, era gata să renunțe la luptă cu mult înainte de a se hotărî să renunțe la luptă. Din momentul în care a intrat în clădirea Ministerului Iubirii - ba nu, de fapt, chiar din momentele acelea în care el şi Julia stăteau spate în spate şi ascultau neputincioşi ordinele tele-ecranului — a priceput câtă uşurătate, câtă superficialitate fusese în încercarea lui de a se ridica împotriva puterii Partidului. Ştie acum că, timp de şapte ani, Poliția Gândirii l-a studiat cu lupa, ca pe un gândac. Nici un gest nu a făcut şi nici o vorbă nu a rostit, care să nu fi fost observate; nici un gând nu i-a trecut prin minte, care să nu fi fost intuit de ei. Până şi firul de praf albicios de pe coperta jurnalului l-au aşezat cu atenție la loc. I-au înregistrat, i-au arătat fotografii. Unele dintre ele erau poze cu el şi Julia. Da, chiar şi când se... Nu mai poate lupta cu Partidul. Şi, pe urmă, Partidul are şi dreptate. Aşa trebuie să fie: cum ar putea greşi creierul colectiv, care este nemuritor? Ce jaloane exterioare ai, ca să-i judeci tu motivațiile? Normalitatea *este,* într-adevăr, statistică. Problema se reduce, în ultimă instanță, la a te învăța să gândeşti ca ei. Numai că...

Creionul pe care-l ține între degete este atât de mare şi butucănos! începe să-şi noteze gândurile care îi vin în minte. Scrie mai întâi, cu litere mari şi tremurate:

LIBERTATEA ESTE SCLAVIE

Apoi, fără nici o pauză, scrie dedesubt:

DOI ŞI CU DOI FAC CINCI

Dar aici urmează un fel de verificare. Mintea lui Winston refuză, ca şi cum s-ar ruşina de ceva, să se mai concentreze. Ştie ce vine mai departe, dar în clipa de față i-a fugit, cum-necum, din minte. Când îi revine în minte, îi revine numai şi numai printr-un proces conştient de gândire, nu de la sine. Stă şi se gândeşte şi scrie pe tăbliță:

DUMNEZEU ESTE PUTEREA

A ajuns să accepte orice. Trecutul este modificabil. Trecutul nu a fost niciodată modificat. Oceania se află în război cu Estasia. Oceania este dintotdeauna în război cu Estasia. Jones, Aaronson şi Rutherford erau vinovați de crimele puse pe seama lor. El, Winston Smith, nu a văzut în viața lui fotografia care le contrazicea, pasămite, vinovăția, pentru că o asemenea fotografie nu există, ci el a inventat-o acum câțiva ani. Îşi aminteşte acum că altădată şi-a amintit exact pe dos, dar acelea erau nişte

false amintiri, produsele auto-iluzionării. Ce uşor este! Predă-te, atât, şi restul vine de la sine. Ca şi cum ai înota contra unui curent care te împinge înapoi oricât te-ai strădui de tare şi, la un moment dat, renunți şi te hotărăşti brusc să schimbi direcția şi să te laşi în voia curentului, în loc să i te opui. Nimic nu s-a schimbat, cu excepția propriei lui atitudini. Ceea ce este dinainte hărăzit se întâmpla de fiecare dată la fel. Nici n-ar putea spune sigur de ce s-a mai obosit să se revolte. Totul este atât de uşor, numai că...

Orice poate fi adevărat. Aşa-zisele legi ale Naturii sunt nişte prostii. Legea gravitației este o aiureală. „Dacă mi-aş propune”, i-a spus O'Brien, „m-aş putea înălța de la pământ ca un balon de săpun.” Winston disecă firul în patru: dacă el crede realmente că pluteşte şi dacă şi eu cred în acelaşi timp că-l văd plutind, atunci chiar se întâmpla, nu-i aşa? - pluteşte. Deodată, ca o rămăşiță dintr-un naufragiu, ieşită brusc la suprafața apei, un gând străin dă buzna în mintea lui: Aşa ceva nu se întâmpla cu adevărat, ni se pare şi-atât; e o simplă halucinație. Pe loc îşi împinge gândul acesta la loc în străfundurile minții. O aberație, evident. Presupune existența, undeva în afara individului, a unei lumi „reale”, în care se petrec lucruri „reale”. Dar cum ar putea exista o astfel de lume? Ce ştim noi despre orişice, pe altă cale decât cu ajutorul minții noastre? Totul se petrece, de fapt, în mintea noastră. Ceea ce se petrece în toate mințile în acelaşi timp — acela este adevărul.

Nu simte nici o greutate în a se lepăda de aberație şi nici o primejdie de a-i cădea pradă. Şi totuşi, îşi dă seama că, de la bun început, ar fi trebuit să nici nu-i treacă prin minte aşa ceva. Mintea are datoria de a dezvolta o pată albă ori de câte ori se vede asaltată de vreun gând periculos. Procesul acesta ar trebui să fie automat, instinctiv. *Crimăstop* se numeşte în Nouvorbă.

Winston se pune pe treabă pentru a face exerciții de *crimăstop,* propunându-şi singur anumite afirmații, de pildă: „Partidul spune că Pământul este plat” sau „Partidul spune că gheața este mai grea decât apa”, şi străduindu-se să nu vadă sau să nu înțeleagă orice argument care ar demonstra contrariul. Nu e simplu. Îi trebuie o mare putere de gândire şi de improvizație. Problemele de ordin matematic pe care le creează o afirmație gen „doi şi cu doi fac cinci” ies în afara ariei lui de preocupări intelectuale, îi trebuie şi un anumit atletism al minții, capacitatea aceea de a mânui logica în modurile cele mai subtile, iar în momentul următor, de a nu băga în seamă nici cele mai grosolane erori de logică. Prostia şi inteligența sunt la fel de necesare şi la fel de greu de atins.

În tot acest timp, un colț al minții lui se întreabă cât de curând or să-l împuşte. „Totul depinde numai de tine”, i-a spus O'Brien; dar ştie că nu ar face nici un singur gest conştient pentru a grăbi momentul respectiv. Pot să mai fie zece minute sau zece ani până atunci. Pot să-l mai țină ani de zile în

izolare, sau să-l trimită în vreun lagăr de muncă silnică, sau chiar să-i dea drumul pentru o vreme, cum se mai întâmpla din când în când. După cum se poate foarte bine ca, înainte de a-l împuşca, să-l facă să retrăiască de la început întreaga poveste cu arestarea şi interogatoriile. Singurul lucru cert este că moartea nu te înhață niciodată când te aştepți. Este şi o tradiție - o tradiție nerostită, pe care o afli, nu se ştie cum, fiindcă nimeni nu vorbeşte despre ea -, şi anume că te împuşcă întotdeauna pe la spate, fără să te anunțe, când mergi pe coridor de la o celulă la alta.

Într-o zi - deşi „într-o zi“ nu este formula potrivită: se poate foarte bine să fie în toiul nopții; deci, odată - cade într-o reverie minunată şi ciudată. Se face că merge pe coridorul cu pricina, aşteptându-şi glonțul. Ştie că se poate întâmpla în orice moment. Toate sunt clarificate, aplanate, soluționate. Nu mai există îndoieli, discuții în contradictoriu, au dispărut durerea şi frica, se simte zdravăn şi sănătos. Merge cu pas uşor, bucurându-se că se mişcă şi cu sentimentul că merge pe la soare. Parcă nu mai sunt coridoarele albe şi înguste ale Ministerului Iubirii, ci pasajul acela imens, larg de un kilometru şi inundat de soare, prin care s-a văzut trecând în timpul delirului provocat de droguri. Se află acum pe Tărâmul de Aur, urmând poteca de-a latul păşunii roase de iepuri. Simte iarba scurtă şi moale sub tălpi şi căldura blândă a soarelui pe obraz. La marginea câmpului, se înalță ulmii foşnind în surdină, iar undeva, dincolo de ei, curge pârâul cu ochenele care se bălăcesc în băltoacele verzi de pe sub sălcii.

Deodată, sare în sus, îngrozit; sudoarea îi țâşneşte pe şira spinării. Se trezeşte țipând, cât poate de tare:

— Julia!! Julia ! Julia, iubirea mea! Julia !!

Pentru o clipă, a avut vedenia irezistibilă a prezenței Juliei. Nu pur şi simplu lângă el, ci *înăuntrul* lui, ca şi cum i-ar fi intrat în țesuturile pielii. În clipa aceea, a iubit-o cu mult mai intens decât pe vremea când erau liberi şi se întâlneau. Şi tot atunci a simțit că Julia este încă în viață, cine-ştie-unde, şi că are nevoie de ajutorul lui.

Se lasă înapoi pe spate şi încearcă să-şi adune gândurile. Ce-a făcut?! Câți ani de chin şi-a mai adăugat cu acel unic moment de slăbiciune?

Uite, peste câteva clipe o să audă tropăiala de cizme pe coridor. Nu se poate să lase nepedepsită o asemenea izbucnire. Acum au aflat, dacă nu cumva ştiau dinainte, că el încalcă înțelegerea făcută cu ei. Se supune Partidului, dar îl detestă. Mai demult şi-a ascuns gândirea rebelă în spatele unei aparente conformări. Acum s-a retras cu un pas: la capitolul gândire s-a predat, dar spera să-şi păstreze sufletul neatins. Ştie că se află de partea cealaltă, cea greşită, dar preferă să se afle de partea cealaltă. Acum au înțeles — O'Brien precis a înțeles. Şi totul mărturisit cu acel unic strigăt prostesc.

Acum trebuie s-o ia de la capăt. Şi poate mai are ani întregi de suportat, îşi trece o palmă peste față, încercând să se familiarizeze cu noua ei formă. Are şanțuri adânci în obraji, pomeții ascuțiți şi nasul turtit. Dar, de când s-a văzut ultima oară în oglindă, i s-a dat o proteză dentară nouă. Nu este uşor să păstrezi o expresie a feței impenetrabilă când nu ştii cum arăți la față. În orice caz, uite că simplul control al trăsăturilor feței nu este de ajuns. Pentru prima oară îşi dă seama că, dacă vrei să păstrezi un secret, trebuie să-l ascunzi şi de tine însuți. Trebuie să ştii mereu că eşti în posesia lui, dar, până nu ai nevoie de el, să nu-i permiți nici o clipă să adopte, în conştiința ta, vreo formă căreia să i se poată pune vreun nume. De-acum înainte, trebuie nu numai să gândească aşa cum i se cere, dar să şi simtă, să şi viseze aşa cum i se cere. Şi tot timpul trebuie să păstreze ura închisă în sine, ca un bulgăre de materie care face parte din el, şi totuşi nu are legătură cu restul ființei lui - ca un fel de chist. Într-o bună zi, or să se hotărască să-l lichideze. Nu are cum şti când anume, dar probabil că o să-şi poată da seama cu câteva secunde înainte, întotdeauna pe la spate, în timp ce mergi pe un coridor. Zece secunde i-ar fi prea destule, în secundele acelea, universul dinăuntrul lui ar avea tot timpul să se răstoarne cu fundul în sus. Şi-atunci, brusc, fără nici o vorba şi fără să-şi modifice pasul, fără să i se mişte un rid pe față - deodată, jos camuflajul şi bum! - uite-aşa o să izbucnească artileria lui de ură, la fel ca glonțul. Şi-o să-l cuprindă ura vâjâind, ca o vâlvătaie gigantică.

Şi aproape în aceeaşi clipă, bum! - o să izbucnească şi glonțul, dar prea târziu, sau poate prea devreme. Or să-i zboare creierii pe coridor, fără putință de îndreptare. Gândul rebel se va înălța nepedepsit, descătuşat, fără ca ei să mai poată pune mâna pe el în vecii vecilor. Or să-şi tragă singuri un glonț în propria lor perfecțiune. Să mori cu ura în suflet - *asta* înseamnă libertatea.

Închide ochii. Este mai greu decât de acceptat o disciplină intelectuală. Problema este să se auto-degradeze, să se auto-mutileze. Trebuie să plonjeze în mizeria cea mai cruntă dintre mizerii. Şi care este lucrul cel mai îngrozitor, cel mai grețos dintre toate? Gândul i se îndreaptă către Fratele cel Mare. Figura aia enormă - văzând-o tot timpul numai pe afişe, a rămas cu impresia că trebuie să fie lată de un metru -, cu mustața neagră şi stufoasă şi cu ochii ăia care te urmăresc din orice direcție, figura Fratelui cel Mare îi apare în minte cu de la sine putere, nechemată. Care sunt adevăratele lui sentimente față de Fratele cel Mare?

Pe coridor se aude tropăiala greoaie de cizme. Uşa de oțel se deschide făcând *clang*. În celulă intră mai întâi O'Brien, apoi ofițerul cu fața ca de ceară şi gardienii în uniforme negre.

— Scoală-te-n picioare, zice O'Brien. Vino încoace.

Winston se postează în fața lui. O'Brien îl apucă de amândoi umerii cu mâinile lui puternice şi îl priveşte drept în ochi.

— Ai avut intenția să mă înşeli. Mare prostie. Stai mai drept. Uită-te-n ochii mei.

Se opreşte, aşteptând ca Winston să ia poziția corectă, apoi continuă pe un ton mai blând:

— Ai făcut progrese. Intelectual vorbind, nu sunt mari probleme cu tine, dimpotrivă. Sufleteşte, însă, ai dat greş: n-ai progresat deloc. Spune-mi, Winston — şi ține minte: fără minciuni, fiindcă ştii că sunt în stare să descopăr o minciună -, spune-mi, care sunt adevăratele tale sentimente față de Fratele cel Mare?

— Îl detest.

— Îl deteşti. Buuun, atunci e timpul să faci ultimul pas. Trebuie să-l iubeşti. Nu ajunge să i te supui; trebuie să-l iubeşti.

Îi dă drumul lui Winston, îmbrâncindu-l uşor către gardieni şi zicând:

— Camera o-sută-unu.

5

De când l-au arestat, din ziua aceea, a ştiut în fiecare moment - cel puțin, aşa i s-a părut, că ştie - cam prin ce parte a clădirii fără ferestre se găsea. Poate că există vagi diferențe de presiune a aerului. Celulele unde l-au bătut gardienii erau sub nivelul pământului, încăperea unde l-a interogat O'Brien se găsea undeva sus, sub acoperiş. Locul unde se află acum se găseşte la zeci de metri sub pământ, cel mai jos cu putință.

Încăperea este mai mare decât cele mai multe celule prin care a mai trecut. Dar nu prea poate să studieze cum trebuie ceea ce vede din poziția în care stă. Vede două măsuțe, exact în fața lui, fiecare acoperită cu postav verde. Una se găseşte la numai un metru sau doi de el, cealaltă mai departe, lângă uşă. El, Winston, stă legat drept de un scaun, atât de strâns, încât nu poate face efectiv nici o mişcare, nici măcar cu capul. Are ceva ca un colier care îi fixează capul de la spate, obligându-l să privească drept în față.

Deocamdată e singur, dar uite că uşa se deschide. Intră O'Brien.

— M-ai întrebat odată, zice el, deschizând brusc vorba, ce este în Camera o-sută-unu. Ți-am răspuns atunci că ştiai deja şi singur. Toată lumea ştie: în Camera o-sută-unu este cel mai rău lucru din lume.

Uşa se deschide din nou. Intră un gardian ducând ceva făcut din sârmă, un fel de cutie sau de coş, pe care-l depune pe măsuța de lângă uşă. Din cauza lui O'Brien care îi stă în față, Winston nu reuşeşte să vadă ce este obiectul respectiv.

— Cel mai rău lucru din lume, continuă O'Brien, diferă de la individ la individ.

Poate fi îngropatul de viu, moartea prin ardere sau prin înecare sau prin tragere în țeapă, sau cincizeci de alte feluri de moarte, în unele cazuri, cel mai rău lucru din lume este câte ceva absolut banal, care nici măcar nu provoacă moartea, sau nu neapărat.

O'Brien s-a dat puțin mai la o parte, aşa încât Winston reuşeşte să vadă mai bine obiectul de pe masă. Este o cuşcă dreptunghiulară de sârma care are, în partea de sus, un mâner. La un capăt are fixat ceva ca un fel de mască de scrimă, cu partea concavă în afară. Deşi cuşca se găseşte la trei-patru metri de el, Winston vede că este împărțită în două compartimente şi că, în fiecare dintre ele, se găseşte câte un animal. Şobolani.

— În cazul tău, zice O'Brien, cel mai rău lucru din lume se întâmpla să fie şobolanii.

Din primul moment în care a zărit cuşca, pe Winston l-a apucat un fel de tremurat, ca o premoniție, ca o teamă de ceva — nu ştie nici el de ce anume. Dar, acum, că s-a gândit puțin, pricepe brusc semnificația măştii anexate la capătul cuştii. Mațele i se întorc efectiv pe dos.

— Nu poți face aşa ceva!! - zbiară el cu o voce ascuțită şi spartă. Doar n-o să faci aşa ceva! Nu se poate!

— Ți-aduci aminte de momentul acela de panică oarbă din visele tale? - continuă imperturbabil O'Brien. Vezi în fața ochilor ceva ca un perete de întunecime şi auzi în urechi un zgomot ca un muget? De cealaltă parte a peretelui de întunecime se găseşte ceva cumplit, îți dai seama că ştii ce anume, dar nu îndrăzneşti să tragi lucrul acela la lumină. Şobolani sunt - ei se ascund de partea cealaltă a beznei.

— O'Brien! - zice Winston, făcând eforturi să-şi stăpânească vocea. O'Brien, dumneata ştii că nu-i nevoie de aşa ceva. Spune-mi ce anume aştepți de la mine şi fac.

O'Brien tace o vreme. Apoi, începe să vorbească pe tonul lui profesoral, privind meditativ undeva, în depărtare, ca şi cum s-ar adresa unui public plasat în spatele lui Winston:

— În sine, durerea nu este întotdeauna de ajuns. Se întâmpla, uneori, ca un om să reziste durerii până când ajunge să moară din cauza ei. Dar, pentru orice om, fără nici o excepție, există câte ceva de nesuportat - ceva la care nici nu se poate gândi. Nu este vorba aici de curaj sau de laşitate. Când cazi de undeva de sus, nu este o laşitate să te agăți de o frânghie. Când ieşi la suprafața apei, nu eşti laş dacă tragi aer în plămâni. Este, pur şi simplu, un instinct care nu poate fi controlat. La fel cu şobolanii. Pentru tine, şobolanii sunt de nesuportat. Ei reprezintă o formă de presiune la care nu ai putea rezista, nici dacă ți-ai propune acest lucru. In fața lor, vei face întotdeauna ceea ce ți se cere.

— Bine, dar CE anume mi se cere?! Cum pot să fac un lucru, dacă nu ştiu despre ce este vorba?!

O'Brien ia cuşca de mâner şi o aduce pe măsuța mai apropiată, aşezând-o cu grijă pe fața de masă de postav verde. Winston simte cum îi țiuie sângele în urechi. Are senzația că se află într-o crâncenă singurătate. Parcă este în mijlocul unei imense câmpii goale, un deşert plat, scăldat în lumina soarelui, în care toate zgomotele ajung până la el de la distanțe enorme. Şi totuşi, cuşca este la nici doi metri de el. Şobolanii sunt enormi. Sunt la vârsta la care botul şobolanului devine turtit şi crud, iar blana i se face, din cenuşie, brună.

— Şobolanul, zice O'Brien, adresându-se din nou publicului invizibil, deşi face parte dintre rozătoare, este carnivor. Ştii asta, nu-i aşa? Ai auzit, probabil, ce se petrece prin cartierele sărace ale oraşului. Sunt străzi unde o femeie nu îndrăzneşte să-şi lase copilul singur în casă nici măcar cinci minute, pentru că sigur sar şobolanii la el şi, în cel mult câteva minute, nu mai rămân decât oasele din el. Întotdeauna atacă numai oameni bolnavi sau muribunzi. Surprinzător cu câtă acuitate recunosc un om neajutorat!

Din cuşcă izbucneşte un val de chițcăieli. Lui Winston i se pare că zgomotul vine de departe. Şobolanii se luptă între ei: încearcă să se muşte unul pe celălalt prin peretele despărțitor dintre compartimente. Aude şi un horcăit profund de disperare. Şi acela parcă ajunge la el de hăt, departe. O'Brien ia cuşca de mâner şi, ridicând-o în aer, apasă ceva înăuntru. Se aude un *clic* ascuțit. Winston face un efort supraomenesc de a se smulge din scaun. Nici o nădejde, însă: fiecare părticică din trupul lui, chiar şi capul, rămâne fixată de scaun. O'Brien aduce cuşca şi mai aproape. A ajuns la mai puțin de un metru de fața lui Winston.

— Am apăsat pe prima manetă, explică O'Brien. Înțelegi cum este construită cuşca aceasta, nu-i aşa? Masca se mulează pe capul tău. Când voi apăsa pe a doua manetă, uşița cuştii se va ridica. Fiarele-astea înfometate vor țâşni din ea ca din puşcă. Ai văzut vreodată vreun şobolan plutind prin aer? Se vor arunca în obrazul tău şi vor începe să roadă de-a dreptul prin el. Uneori sar întâi la ochi. Alteori străpung falca şi sfâşie limba.

Cuşca este şi mai aproape: în câteva clipe, o să-l atingă. Aude un şir de țipete ascuțite care parcă izbucnesc din aerul de deasupra capului lui. Dar se luptă furios cu disperarea. Să se gândească, să se gândească fie şi o fracțiune de secundă, cât mai are timp, să se gândească - este singura speranță care i-a mai rămas. Deodată, îl izbeşte mirosul greu, muced, al fiarelor. Simte o convulsie violentă de greață în burtă. Şi-o fi pierdut cunoştința? Totul i se face negru înaintea ochilor. Pentru o clipă, urlă ca un animal turbat. Şi totuşi, negreala se risipeşte, lăsându-i agățat de o idee. Nu

se poate salva decât într-un singur fel. Trebuie să pună pe altcineva, altă ființă omenească, între şi şobolani.

Cercul măştii este acum destul de mare pentru a-i astupa vederea de tot. Uşița de sârmă se găseşte la câteva palme de fața lui. Şobolanii au înțeles ce urmează. Unul dintre ei se fâțâie în sus şi în jos; celălalt, un veteran râios al canalelor, s-a ridicat în două labe, sprijinindu-se cu cele din față de peretele de sârmă şi adulmecând aerul cu nerăbdare. Winston îi vede mustățile şi colții gălbejiți. Panica oarbă îl cuprinde din nou. Neputință. Nu mai vede, nu mai gândeşte nimic.

— Era o pedeapsă banală în China imperială, zice O'Brien, mai didactic ca niciodată.

Masca i s-a lipit de față. Sârmă îi freacă obrajii, în clipa asta, abia în clipa asta — o fărâmă de speranță — nu, n-a scăpat încă — dar speră — prea târziu, poate prea târziu... A înțeles brusc, abia în clipa asta, că nu există decât o *singură* persoană, în toată lumea largă, asupra căreia poate transfera supliciul - un *singur* trup pe care-l poate pune la mijloc, între el şi şobolani. Urlă ca un dement, repetând întruna:

— Pe Julia !! Pe Julia!! Nu pe mine! Pe Julia! Nu-mi pasă ce-i faceți! Să-i sfâşie fața, s-o roadă pân' la os! Nu pe mine! Pe Julia! Nu pe mine !... În clipa următoare, cade pe spate, într-o prăpastie enormă, dar departe de şobolani. Este încă legat de scaun, dar i se pare că se prăbuşeşte trecând prin podea, prin pereții clădirii, prin pământ, prin oceane, prin atmosferă şi ajunge în spațiul cosmic, în vidul cosmic dintre stele, undeva departe, departe - departe de şobolani. A ajuns la ani-lumină depărtare, dar O'Brien se află tot lângă el. Tot mai simte sârmă rece pe obraz. Prin bezna de nepătruns care-l înconjoară, aude un altele metalic; dar ştie că uşița cuştii, în loc să se deschidă, s-a închis.

6

La Cafeneaua „Castanul“, nu este aproape nimeni. Pe mesele prăfuite, cade pieziş o rază de soare care intră pe fereastră. Este ora cincisprezece, când de obicei localul e gol. De la tele-ecran susură muzică de fanfară.

Stă în colțul lui obişnuit, privind fix la paharul gol. Din când în când, aruncă o privire către figura enormă care se uită la el de pe peretele din față. Dedesubt scrie FRATELE CEL MARE STĂ CU OCHII PE TINE. Un chelner se apropie nechemat şi îi umple paharul cu gin Victoria, turnând în el şi câteva picături dintr-o sticlă cu o țeava trecută prin dop. Este zaharină aromatizată cu cuişoare, specialitatea barului.

Stă în colțul lui, dar cu o ureche atentă la tele-ecran. Deocamdată, nu se dă decât muzică, dar în orice moment se poate transmite un buletin special din partea Ministerului Păcii. Ştirile de pe frontul african sunt dintre cele mai îngrijorătoare. La asta s-a gândit toată ziua. O armată eurasiană - Oceania se află în război cu Eurasia; Oceania este dintotdeauna în război cu Eurasia - se deplasează către sud cu o viteză amețitoare. Buletinul de prânz nu a specificat o zonă anume, dar probabil că deja câmpul de luptă s-a deplasat până la gurile fluviului Congo. Brazzaville şi Leopoldville sunt în pericol. Nu ai nevoie să te uiți pe hartă, ca să-ți dai seama ce înseamnă acest lucru. Problema nu ar fi nici măcar pierderea Africii Centrale; pentru prima oară în tot războiul este amenințat însuşi teritoriul Oceaniei. O emoție violentă, nu tocmai teamă, ci o stare de excitație nediferențiată se trezeşte în el, pe urmă se risipeşte din nou. Nu se mai gândeşte la război, în aceste zile, nu reuşeşte deloc să se concentreze asupra unui obiect oarecare mai mult de câteva clipe una după alta. Îşi ridică paharul şi îl dă pe gât dintr-o singură înghițitură. Ca de obicei, îl trec fiori şi i se face greață. Lichidul ăsta incolor este sinistru. Cuişoarele cu zaharină, care şi aşa sunt destul de scârboase, cu gustul lor lânced, nu reuşesc să acopere mirosul searbăd şi uleios al ginului; şi partea cea mai proastă este că mirosul de gin, care nu-l părăseşte nici zi, nici noapte, este în mod indisolubil legat, în mintea lui, de putoarea de...

Nu le spune niciodată pe nume, nici măcar în gând, şi, pe cât posibil, nu şi-i vizualizează niciodată. Reprezintă pentru el ceva de care este numai pe jumătate conştient, ceva ce se aține pe lângă obrazul lui, un miros care parcă ar fi emanat de nările lui. Râgâie, de la damful de gin care-i vine înapoi pe gât. S-a îngrăşat de când i-au dat drumul şi a revenit la vechea lui culoare - de fapt, s-a întâmplat mai mult decât că a revenit la culoarea feței cu care era obişnuit: i s-au îngroşat trăsăturile, pielea nasului şi obrajilor i s-a întărit şi s-a făcut roşie; până şi pe țeastă are acum o piele mult mai rozalie. Un alt chelner, tot nechemat, îi aduce o tablă de şah şi numărul curent din *Times,* cu paginile deschise la problema de şah. Pe urmă, văzând că paharul i s-a golit, vine cu sticla de gin şi i-l umple. Nici nu mai are nevoie să comande — i-au învățat tabieturile, îl aşteaptă întotdeauna cu tabla de şah, iar masa din colț îi rămâne rezervată în fiecare zi, fără excepție. Chiar şi când localul este plin, masa din colț este numai a lui, din moment ce nimeni nu se omoară să se aşeze prea aproape de el. Nici măcar nu-şi mai bate capul să țină socoteala cât a băut. Din când în când, i se pune în față câte o hârtie slinoasă, pasămite nota de plată, dar el are impresia că de fiecare dată i se ia mai puțin. Chiar dacă i-ar lua mai mult, tot nu ar avea nici o importanță. De la o vreme, are destui bani. I s-a dat şi o slujbă, o sinecură, evident, dar plătită mai bine decât cea dinainte.

Muzica de la tele-ecran se opreşte şi urmează o voce care începe să vorbească. El înalță capul să asculte. Nu, tot nu este buletinul de pe front. Este un simplu comunicat din partea Ministerului Abundenței. Se pare că, în trimestrul trecut, prevederile planului trienal în legătură cu şireturile de ghete au fost depăşite cu nici mai mult, nici mai puțin de nouăzeci şi opt la sută.

Se concentrează asupra problemei de şah şi aşează piesele. Este un final cu capcană, în care intră doi nebuni. „Albul mută şi dă mat în două mutări." Ridică ochii către portretul Fratelui cel Mare. Albul întotdeauna dă mat, îi trece prin minte, ca un fel de misticism tenebros, întotdeauna, fără excepție, aşa sunt potrivite lucrurile. Nu există problemă, de când s-a inventat şahul, în care negrul să câştige. Oare nu este, şi ăsta, un simbol al eternului şi invariabilului triumfal Binelui asupra Răului? Fața cea enormă îi întoarce privirea emanând o putere liniştită. Albul întotdeauna dă mat.

Vocea de la tele-ecran face o pauză, apoi continuă pe un alt ton, mult mai sever:

— Atențiune, ascultători! Fiți pregătiți pentru un comunicat important la orele cincisprezece-treizeci! Rețineți! Cincisprezece-treizeci! Este vorba despre ştiri de maximă importanță! Aveți grijă să nu le scăpați! Cincisprezece-treizeci!

Muzica de fanfară începe din nou. Inima îi tresare în piept. Ăsta este buletinul de pe front! Ceva instinctiv îi spune că ştirile sunt proaste. Toată ziua, ambalându-se când mai mult, când mai puțin, i-a dat ghes gândul la o înfrângere decisivă în Africa. Parcă şi vede armata eurasiană năvălind peste frontiera până atunci neatinsă şi scurgându-se spre sudul Africii ca un convoi de furnici. De ce oare n-au putut fi loviți cumva în flanc? Conturul coastelor occidentale ale Africii îi apare în minte în culori vii. Apucă nebunul alb şi îl mută în partea cealaltă a tablei. *Acolo* este punctul potrivit. Însă, în timp ce hoardele negre parcă le şi vede năpustindu-se spre sud, "uite, mai există şi o altă forță, curios de bine aliniată, înfiptă brusc în spatele celor dintâi şi tăindu-le orice legătură pe pământ şi pe mare". Are senzația că simplul fapt de a dori existența acelei forțe acolo o şi face să existe de-adevăratelea. Dar trebuie acționat repede. Dacă ajung să controleze întreaga Africă şi dacă pun mâna şi pe aeroporturile şi bazele de submarine de la Capul Horn, înseamnă că taie Oceania în două. Ce-ar urma? înfrângere, prăbuşire, reîmpărțirea lumii, distrugerea Partidului! Trage aer adânc în piept. O cumplită harababură de sentimente i se naşte în suflet - de fapt, nu tocmai o harababură; mai degrabă nişte straturi succesive de sentimente, din care nu se mai poate spune care strat este cel mai de jos. Dar spaima i-a trecut. Pune la loc nebunul alb, dar, pentru moment, nu se poate aşterne pe studierea serioasă a problemei de şah.

Gândurile îi umblă haotic. Aproape inconştient, desenează cu degetul în praful de pe masă:

2 + 2 = 5

„Nu pot să pătrundă înăuntrul tău”, zicea ea. Nu este adevărat: *pot* să pătrundă înăuntrul tău. „Ceea ce ți se întâmpla aici este pentru totdeauna“ i-a spus O'Brien. Asta, da - este adevărat. Există unele lucruri, propriile tale fapte, din care nu-ți mai poți reveni. Ceva îți este ucis în piept, incinerat, cauterizat...

A revăzut-o; a stat chiar şi de vorbă cu ea. Nu mai era nici un pericol. Ştia aşa, ca din instinct, că, orice ar fi făcut, nu mai prezenta aproape nici un interes pentru ei. Ar fi putut aranja să se mai întâlnească o dată, presupunând că vreunul dintre ei ar fi dorit aşa ceva. De fapt, din întâmplare s-au întâlnit, în parc, într-o zi de martie, urâta şi geroasă, când pământul era tare ca piatra şi iarba parcă murise şi când nu vedeai un mugure nicăieri, numai câteva flori de şofran care se căzniseră să se desfacă pentru a fi apoi risipite de vânt. El mergea grăbit, cu mâinile înghețate vârâte adânc în buzunare. A zărit-o brusc, la câțiva metri de el. Ceea ce l-a izbit, din primul moment, a fost cât de tare se schimbase în rău. Au trecut unul pe lângă celălalt fără o vorbă, dar pe urmă el s-a întors şi s-a luat după ea, fără cine-ştie-ce tragere de inimă. Ştia că nu era nici un pericol; nu-i mai băga nimeni în seamă. Ea, însă, nu spunea nimic. A luat-o de-a curmezişul, direct peste pajişte, ca şi cum ar fi vrut să scape de el, dar apoi s-a resemnat şi l-a acceptat lângă ea. S-au trezit după un timp în mijlocul unui rond de tufişuri desfrunzite care nu le erau de nici un folos nici ca să se ascundă, nici ca să se adăpostească de vânt. S-au oprit. Era duşmănos de frig. Vântul şuiera printre nuiele şi frământa rarele flori murdare ale şofranelor. I-a pus un braț pe după mijloc.

Nu era nici un tele-ecran, dar microfoane ascunse precis erau; şi, pe urmă, puteau fi văzuți. Dar nu mai conta. Nimic nu mai conta. S-ar fi putut întinde pe jos ca să facă treaba *aia,* dacă ar fi vrut. I se chirceşte şi acum carnea pe el de groază, numai la gândul de a face aşa ceva. Ea nu a răspuns nicicum la strânsoarea brațului lui; nu a încercat nici măcar să i-l dea la o parte. Şi-a dat seama, brusc, de ce anume se schimbase la ea. Avea fața mai palidă decât i-o ştia el din alte vremuri şi o cicatrice lungă, pe care părul nu reuşea s-o acopere întru totul, peste frunte şi tâmplă; dar nu în asta consta schimbarea. Avea talia mai groasă şi, ciudat, mai rigidă. Şi-a amintit atunci cum odată, după explozia unei rachete, ajutase şi el la scoaterea unui cadavru de sub dărâmături şi se mirase că era nu numai incredibil de greu, ci şi foarte rigid şi greu de mânuit, ceea ce-l făcea să pară mai degrabă de piatră decât de carne. Tot aşa i-a sugerat şi trupul ei acolo, în parc. S-a gândit că şi pielea ei trebuia să arate cu totul altfel decât şi-o amintea el.

Nu a încercat să o sărute, şi nici nu au vorbit. Când au pornit înapoi peste pajişte, ea l-a privit direct în ochi pentru prima oară. O privire de-o clipă, dar plină de dispreț şi scârbă. El s-a întrebat dacă i se făcea scârbă de el numai şi numai din cauza amintirilor din trecut sau şi din cauza feței lui buhăite şi a lacrimilor pe care vântul i le smulgea din ochi. S-au aşezat pe două scaune de fier, unul lângă altul, dar nu prea aproape. Abia atunci ea a spus câteva cuvinte. Şi-a mutat pantoful butucănos câțiva centimetri şi a turtit într-adins un vreasc. Parcă şi picioarele i se lăbărțaseră.

— Te-am trădat, i-a spus, fără introduceri şi ocolişuri.

— Te-am trădat, a îngânat-o el.

Ea i-a aruncat o altă privire plină de scârbă.

— Uneori, a zis ea, te amenință cu câte ceva - ceva la care n-ai cum să rezişti, la care nici nu te poți gândi. Şi-atunci zici: „Nu-mi faceți mie asta, faceți-i altcuiva, faceți-i lui cutare”. Şi poate c-ai putea pretinde, după aia, că de fapt n-a fost decât o cacealma, că le-ai spus aşa doar ca să te lase-n pace şi că tu, de fapt, nu-i doreai lui cutare treaba respectivă. Dar nu-i adevărat, în momentul în care treci prin asta, îi doreşti celuilalt orice. Te gândeşti că nu ai nici un alt mijloc de a te salva şi că ai să reuşeşti să te salvezi în felul ăsta. *Vrei* cu adevărat ca altul să pățească în locul tău ce pățeşti tu. Şi te doare-n cur de cât de tare se chinuie. Nu-ți pasă decât de tine însuți în momentele alea...

— Nu-ți pasă decât de tine însuți, a repetat el, ca ecoul.

— Şi după aia nu mai ai aceleaşi sentimente pentru persoana respectivă.

— Nu, a încuviințat el din cap, nu mai ai aceleaşi sentimente.

După care, parcă nu a mai rămas nimic de spus. Vântul le mula salopetele subțiri pe picioare. S-au simțit deodată stânjeniți de cum stăteau acolo, ca muții; şi, în afară de asta, era prea frig să mai stea pe loc. Ea a pretextat ceva, parcă în legătură cu prinsul metroului, şi s-a ridicat să plece.

— Trebuie să ne mai vedem, a zis el.

— Da, i-a răspuns ea grăbită, să ne mai vedem... S-a ținut după ea o bucată de drum, dar fără tragere de inimă, mergând la o jumătate de pas în urma ei. N-au mai schimbat nici o vorbă. Ea nu a încercat, propriu-zis, să se descotorosească de el, dar a adoptat un pas exact atât de iute, cât să nu-i permită lui să se mențină umăr la umăr cu ea. El s-a hotărât s-o însoțească până la stația de metrou, dar, deodată, şi-a dat seama de cât de lipsit de sens şi de nesuferit era faptul că se ținea aşa după ea prin frigul tăios. I-a năpădit dorința nu atât de a se îndepărta de ea, cât de a se întoarce la Cafeneaua „Castanul“, care i s-a părut, în momentul acela, mai îmbietoare ca niciodată. A avut viziunea nostalgică a mesei lui din colț, cu ziarul, tabla de şah şi izvorul nesecat de gin. Insă, dincolo de orice altceva, acolo era cald. Aşa se face că a lăsat, cât voit, cât din întâmplare, un mic grup de trecători

să pătrundă printre ei şi să-i despartă. A încercat, numai cu jumătate de voinţă, s-o ajungă din urmă, dar pe urmă a rărit pasul, s-a întors şi a pornit în direcţia opusă. După vreo cincizeci de paşi, a întors capul. Dar strada era aglomerată şi nu a mai reuşit s-o deosebească din mulţime. Ar fi putut fi oricare dintre multele persoane care mergeau grăbite. Şi probabil că, voinică şi rigidă cum ajunsese, nu mai era de recunoscut din spate...

În momentul când ţi se întâmpla, îi spusese ea, vrei cu adevărat treaba respectivă. Şi el a vrut cu adevărat. Nu numai că a spus-o, dar chiar i-a dorit-o. A *dorit* ca ea, şi nu el, să fie lăsată la cheremul acelor...

Ceva se schimbă brusc, în muzica transmisă la tele-ecran: capătă deodată o notă spartă, de zeflemea, de gălbejeală. Iar apoi — poate că nici nu se întâmpla aşa de fapt, poate că este vorba, pur şi simplu, de o amintire care se manifestă sonor — aude o voce cântând:

„Sub castanul înfrunzit,
M-ai înşelat, te-am fraierit,
Şi-unul şi-altul, păcălit,
Stăm sub castanul înfrunzit”.

Ochii i se umplu de lacrimi. Un chelner care tocmai trecea pe acolo îi vede paharul gol şi se întoarce cu sticla de gin.

Duce paharul la nas şi trage aer în piept. Cu fiecare gură pe care o soarbe din el, ginul devine din ce în ce mai oribil. Pentru el, însă, de la o vreme, este elementul în care pluteşte. Ginul reprezintă pentru el viaţă, moarte şi reînviere. Ginul îl turteşte în fiecare seară, ginul îl trezeşte din nou la viaţă în fiecare zi. Când se trezeşte - şi rareori i se întâmpla să se trezească mai devreme de ora unsprezece, cu pleoapele parcă lipite, cu un gust iute în gură şi simţindu-şi şalele de parcă i-ar fi fost dislocate -, nu ar putea nici măcar să se urnească de la orizontală, dacă nu ar avea lângă pat, aşezate de cu seară, sticla şi cana. În timpul prânzului, stă pe scaun, cu figura imobilă şi cu sticla la îndemână, şi ascultă la tele-ecran. De la orele cincisprezece până la închidere, se înfiinţează la „Castanul“ şi nu se mişcă de acolo. Nimănui nu-i mai pasă de ce face, nu mai este trezit cu fluierul, nu-l mai admonestează nimeni prin tele-ecran. Din când în când, de cel mult două ori pe săptămână, merge într-un birou plin de praf de la Ministerul Adevărului, care arată uitat de lume, şi mai lucrează câte ceva, dacă se poate numi muncă. A fost numit într-o grupă de lucru a unei subcomisii desprinse dintr-una dintre nenumăratele comisii angrenate în clarificarea dificultăţilor minore care se ivesc în procesul compilării celei de-a Unsprezecea Ediţii a Dicţionarului Nou-vorbei. El şi ceilalţi cu care lucrează se ocupă cu alcătuirea unui aşa-numit Raport Interimar, dar el, unul, nu a reuşit încă să-şi dea seama despre ce anume urmează să raporteze. Este ceva legat de virgule, dacă trebuie să fie aşezate înăuntrul sau în afara parantezelor. Din grupa lui de lucru mai fac parte alţi patru inşi,

toţi asemănători cu el. În unele zile, se întâlnesc, apoi imediat se despart, recunoscându-şi deschis unul altuia că realmente nu au nimic de făcut. Dar sunt şi zile când se pun pe treabă aproape cu sete, făcând o tevatură întreagă din redactarea unor minute şi din schiţarea unor memorandumuri care rămân, în mod invariabil, neterminate; în asemenea zile, controversa referitoare la ce anume se aşteaptă de la ei să susţină acolo se complică extraordinar de mult şi devine obscură, ajungând până la cele mai subtile forme de tocmeală pentru câte o definiţie, la interminabile digresiuni, la certuri şi chiar la ameninţarea de a face apel la decizia forurilor superioare. Şi brusc, la un moment dat, entuziasmul tuturor se evaporă şi rămân în jurul mesei, uitându-se unul la altul cu ochii stinşi, ca nişte fantome care se destramă la primul cântat al cocoşului.

Tele-ecranul tace pentru o clipă. El ridică ochii din nou. Buletinul de pe front! Nu, se schimbă muzica şi-atât. Harta Africii i se aţine pe undeva prin spatele pleoapelor. Mişcările celor două armate se prezintă ca într-o diagramă: o săgeată neagră care taie pe verticală, de la nord la sud, şi o săgeată albă care taie pe orizontală, de la vest la est, peste coada celei dintâi. Ridică ochii spre figura enormă şi imperturbabilă a Fratelui cel Mare, ca şi cum ar vrea să se asigure. Este, oare, de conceput ca săgeata a doua, cea albă, să nici nu existe, de fapt?

Dar interesul i se disipează din nou. Mai ia o înghiţitură de gin, apoi face o mutare îndrăzneaţă cu nebunul alb. Şah. Dar, evident, nu este o mutare bună, pentru că...

O amintire îi inundă memoria, nechemată de nimeni. Se vede pe el însuşi, la vreo nouă sau zece ani, într-o cameră cu lumânare şi cu un pat mare acoperit cu o cuvertură albă, scuturând o cutie cu zaruri şi râzând în hohote. Mama stă în faţa lui şi râde şi ea. Era, probabil, cam cu vreo lună înainte ca ea să dispară, când trăiau un moment de împăcare, când el uitase de foamea sâcâitoare din burtă şi când simţea din nou, pentru o vreme măcar, vechea lui dragoste pentru ea. Îşi aduce bine aminte de ziua aceea, ploua torenţial, şuvoaiele de apă se scurgeau în jos pe geamuri, iar lumina din cameră era mult prea slabă pentru citit. Cei doi copii blocaţi în bezna şi înghesuiala camerei nu mai puteau suporta plictiseala. El mârâia şi bâzâia, cerea inutil de mâncare, din obişnuinţă, dacă nu de foame, se fâţâia prin cameră trăgând toate lucrurile de la locul lor şi dând cu picioarele în lambriuri, până când vecinii au bătut în pereţi, iar fetiţa scâncea din când în când. Până la urmă, mama a zis: „Fii cuminte, că, uite, îţi cumpăr o jucărie. O jucărie frumoasă, ai să vezi ce-o să-ţi mai placă”. Şi pe urmă s-a dus aşa, pe ploaie, până la un magazin universal de lângă casa lor, care mai era deschis uneori, şi s-a întors cu o cutie de carton în care se afla un joc, „Şerpii şi scăriţele”. Şi acum îşi mai aminteşte de mirosul acelui carton înmuiat de apă. Jocul era mizerabil. Tabla de joc, tot de carton, era crăpată,

iar zarurile de lemn, atât de prost tăiate, încât abia stăteau, pe oricare dintre laturi. El s-a uitat, la început, îmbufnat şi fără chef. Dar mama a aprins încă o bucăţică de lumânare şi s-au aşezat amândoi pe jos să se joace şi nu mult după aceea el s-a ambalat atât de tare, încât ţipa, râzând în hohote, când vedea prostioarele alea care se căţărau cu zor şi spor pe scăriţe şi pe urmă se rostogoleau înapoi până la locul de pornire, de-a lungul celorlalţi „şerpi". Opt jocuri au jucat în total, câştigând fiecare câte patru. Sora lui cea mică nu înţelegea cum venea jocul respectiv, dar stătea rezemată de-o pernă şi râdea şi ea, fiindcă îi vedea pe ei cum râdeau. O după-amiază întreagă au fost cu toţii fericiţi, aproape ca pe vremuri.

Îşi alungă, însă, din minte, imaginea aceea. Este o falsă amintire. Din când în când îl mai tulbură asemenea false amintiri. Nu are nici o importanţă, atâta timp cât ştii singur despre ce este vorba. Unele lucruri s-au întâmplat, altele nu s-au întâmplat, îşi îndreaptă la loc atenţia asupra tablei de şah şi apucă din nou nebunul alb. Aproape în aceeaşi clipă, piesa îi scapă din mână şi cade pe tablă, făcând poc. Sare în sus ca şi cum cineva i-ar fi înfipt un ac în fund.

Un sunet ascuţit de trompeţi a tăiat aerul în două. Buletinul de pe front! Victorie!! întotdeauna înseamnă victorie când ştirile încep cu sunetul de trompeţi! Prin tot barul trece un fel de fior electrizant. Până şi chelnerii au ţâşnit de la locurile lor şi stau acum numai ochi şi urechi.

Sunetul de trompeţi a declanşat un imens volum de zgomot. Imediat după aceea, o voce excitată la maximum începe să turuie la tele-ecran, dar, încă înainte de a începe, a fost deja înecată aproape cu totul de răcnetele uralelor care vin de pe stradă. Vestea a străbătut străzile ca prin minune. Nu aude, din tot ce se transmite la tele-ecran, decât exact cât îi trebuie ca să-şi dea seama că totul s-a petrecut aşa cum a anticipat el: o imensă armada navală, asamblată în secret, o lovitură bruscă în spatele duşmanului, săgeata albă străpunsese coada celei negre. Fragmente de exclamaţii triumfătoare se disting din vacarm:

— Amplă manevră strategică - perfectă coordonare - totală derută - jumătate de milion de prizonieri - completă demoralizare - control asupra întregii Africi - finalul războiului se întrevede deja - Victorie! - cea mai mare victorie din istoria omenirii - victorie, victorie, VICTORIE !!

Picioarele îi tropăie convulsiv pe sub masă. Nu s-a ridicat de pe scaun, dar în minte a luat-o deja la goană, aleargă de zor, a ajuns afară, s-a alăturat mulţimii şi zbiară şi el, până ajunge să nu se audă nici el pe el. Deocamdată, ridică ochii din nou spre portretul Fratelui cel Mare. Colosul care stă călare peste întreaga planetă! Stâncă împotriva căreia năvălesc în zadar hoardele Africii! Şi nu sunt nici zece minute - auzi, zece minute ! — de când îi mai dădea târcoale gândul acela echivoc, semnul de întrebare în legătură cu ce avea să anunţe buletinul de ştiri: victorie sau înfrângere. Ah,

nu este vorba numai de o armată eurasiană care a pierit! Multe lucruri s-au schimbat la el din prima zi pe care şi-a petrecut-o la Ministerul Iubirii, dar schimbarea finală, indispensabilă, cea prin care efectiv se însănătoşeşte, abia acum, în clipa asta, a avut loc.

Vocea de la tele-ecran tot mai turuie despre prizonieri, despre măceluri şi prăzi, dar zbieratele de afară s-au mai potolit. Chelnerii s-au pus din nou pe treabă. Unul se apropie cu sticla de gin. Nu-i dă nici o atenţie, în timp ce chelnerul îi umple paharul, fiindcă stă căzut într-o reverie binefăcătoare. Nu mai aleargă, şi nici nu mai strigă urale. Se găseşte din nou la Ministerul Iubirii, cu toate iertate şi cu sufletul alb ca zăpada. Stă în boxa acuzaţilor şi recunoaşte totul şi arată cu degetul pe toată lumea. Merge pe coridorul placat cu faianţă albă, cu senzaţia că merge pe la soare, şi cu un gardian înarmat în urma lui. Mult-aşteptatul glonţ îi pătrunde sub ceafă.

Deocamdată, ridică ochii tulburi către figura enormă. Patruzeci de ani i-au trebuit ca să priceapă ce fel de zâmbet se ascunde în spatele mustăţii negre, late de un metru. Ah, ce ticăloşie făcuse şi ce pierdere fusese pentru el să nu înţeleagă atâta timp! Ah, cu câtă încăpăţânare s-a exilat de unul singur de la pieptul iubitor!

Două lacrimi cu iz de gin i se preling de o parte şi de alta a nasului. Dar gata, totul este bine acum, lupta s-a sfârşit. A câştigat bătălia cu el însuşi, îl iubeşte pe Fratele cel Mare!

Sfârşit

Appendix
*Principiile Nouvorbei**

Nouvorba este limba oficială a Oceaniei şi a fost concepută pentru a veni în întâmpinarea necesităţilor ideologice ale SOCENG-ului, adică Socialismului Englez. În anul 1984, nu există încă nimeni care să folosească Nouvorba drept unic mijloc de comunicare, nici în vorbire, nici în scris. Articolele de fond din *Times* sunt redactate în Nouvorbă, dar acest lucru este un *tour de force* pe care numai un specialist îl poate realiza. Se prevede că Nouvorba va înlocui în totalitate *Vechivorba* (sau Engleza Standard, cum se mai numeşte) până prin jurul anului 2050. Deocamdată, ea câştigă teren în mod constant, toţi membrii Partidului având tendinţa de a folosi din ce în ce mai multe cuvinte şi construcţii gramaticale în Nouvorba, în vorbirea de fiecare zi. Versiunea aflată în uz în 1984, cea consemnată în Ediţiile a Noua si a Zecea ale Dicţionarului Nouvorbei, este o variantă provizorie, care conţine încă multe cuvinte superflue şi construcţii arhaice. Acestea vor fi suprimate mai târziu. În cele ce urmează, ne vom referi la versiunea finală, perfecţionată, cea consemnată în viitoarea Ediţie a Unsprezecea a Dicţionarului.

Scopul Nouvorbei nu este doar acela de a oferi un mijloc de exprimare concepţiei despre lume şi obiceiurilor mentale proprii adepţilor devotaţi ai SOCENG-ului, ci, în acelaşi timp, de a face imposibil orice alt mod de gândire. Intenţia este ca, atunci când Nouvorba va fi adoptată, o dată pentru totdeauna, iar Vechivorba, uitată, o idee neortodoxă — adică o idee divergentă faţă de principiile SOCENG-ului - să fie literalmente de neconceput, cel puţin în măsura în care gândirea se bazează pe cuvinte. Vocabularul ei este construit în aşa fel, încât să ofere posibilitatea exprimării exacte şi adeseori foarte subtile a oricărui înţeles pe care un membru al Partidului ar putea dori să-l exprime şi, de asemenea, modalitatea de a ajunge la ele pe căi ocolite. Acest lucru se realizează, în parte, prin inventarea de cuvinte noi, dar mai ales prin radierea cuvintelor nedorite şi prin curăţarea celor păstrate de sensurile neortodoxe şi, în măsura posibilităţilor, de orice sens secundar. Să dăm un singur exemplu. Cuvântul *liber* continuă să existe în Nouvorba, dar nu poate fi folosit decât în enunţuri de genul: „Câinele este liber de purici“ sau „Câmpul este liber de buruieni“. Nu poate fi folosit în vechile sale sensuri, adică „neînregimentat politic“ sau „neangajat intelectual“, fiindcă libertatea

* Cititorul trebuie să ţină cont de faptul că Nouvorba este construită pe scheletul limbii engleze; de aceea, adaptarea ei la structura gramaticală şi la lexicul limbii române, atât în cadrul acestei secţiuni, cât şi în cuprinsul cărţii, nu poate avea un caracter riguros Ştiinţific, ci cel mult unul descriptiv şi ilustrativ *(n.tr.).*

politică şi cea intelectuală nu mai există nici măcar la nivel de concept şi, de aceea, în mod firesc, nu mai au nici un nume. Dincolo de radierea cuvintelor evident neortodoxe, reducerea vocabularului este considerată un scop în sine, motiv pentru care nici unui cuvânt care poate fi suprimat nu îi este îngăduit să supraviețuiască. Nouvorba este concepută nu pentru a extinde, ci, dimpotrivă, pentru a restrânge sfera de gândire, iar acest scop este sprijinit, în mod indirect, prin reducerea la minimum a cuvintelor disponibile în limbă.

Nouvorba se bazează pe limba engleză aşa cum o ştim, deşi multe propoziții în Nouvorba, chiar dacă nu sunt formate cu cuvinte nou-create, cu greu ar putea fi înțelese de un englez din zilele noastre. Cuvintele Nouvorbei se împart în trei clase distincte, numite *vocabularul A, vocabularul B* (sau cuvintele compuse) şi *vocabularul C.* Este mai simplu de discutat fiecare vocabular în parte, dar particularitățile gramaticale ale limbii pot fi analizate în spațiul rezervat vocabularului A, fiindcă aceleaşi reguli sunt valabile pentru toate cele trei categorii.

Vocabularul A constă din cuvintele necesare activităților de fiecare zi, cum sunt, de exemplu, mâncatul, băutul, muncitul, îmbrăcatul de haine, suitul şi coborâtul scărilor, mersul cu vehicule, grădinăritul, gătitul şi multe altele, asemănătoare. El se compune, aproape în întregime, din cuvinte pe care limba engleză le are şi astăzi - cuvinte ca *lovi, fugi, câine, copac, zahăr, casă, câmp -,* dar, în comparație cu aceasta, numărul lor este extrem de redus, iar sensurile, mult mai strict definite. Orice ambiguitate semantică a fost suprimată. În măsura posibilităților, s-a reuşit ca un cuvânt din acest vocabular să fie doar o suită de sunete sacadate, exprimând *o singură* noțiune clar înțeleasă. Ar fi efectiv imposibil ca vocabularul A să fie folosit în scopuri literare sau într-o conversație politică sau filozofică. El este destinat strict exprimării unor gânduri simple, a căror finalitate presupune, de obicei, obiecte concrete sau acțiuni fizice.

Gramatica Nouvorbei are două particularități distincte. Prima este inter-schimbabilitatea cvasi-totală a diferitelor părți de vorbire. Orice cuvânt al limbii - teoretic, acest lucru rămîne valabil chiar şi în cazul unor termeni profund abstracți, precum *dacă* sau *când* - poate fi folosit ori ca verb, ori ca substantiv, ori ca adjectiv, ori ca adverb, între forma verbală şi cea nominală, atunci când provin din aceeaşi rădăcină, nu există niciodată nici o diferență, această regulă implicând de la sine suprimarea multor forme considerate arhaice. *Cuvântul gândire,* de exemplu, nu există în Nouvorba. Locul lui a fost luat de *gândi,* care îndeplineşte rol şi de substantiv, şi de verb. în această suprapunere, nu se respectă nici un principiu etimologic: în unele cazuri, substantivul este cel ales pentru a fi păstrat, în alte cazuri verbul. Chiar şi atunci când un substantiv şi un verb

cu sensuri apropiate nu sunt etimologic înrudite, unul dintre ele este, de cele mai multe ori, suprimat. De exemplu, nu există nici un cuvânt pentru „a tăia“, sensul lui fiind suficient de bine acoperit de verb-substantivul *cuțit.* Adjectivele se formează prin adăugarea sufixului *-al* la verb-substantiv, iar adverbele, prin adăugarea sufixului *-este.* Astfel, de exemplu, *vitezal* înseamnă „rapid“, iar *vitezeste* - „iute“. Anumite adjective dintre cele pe care le avem astăzi, cum ar fi *bun, tare, mare, negru, moale* etc. au fost păstrate, dar numărul lor este foarte modest. Ele nu sunt necesare, din moment ce aproape orice sens adjectival poate fi obținut adăugind sufixul *-al* la un verb-substantiv. Nici unul dintre adverbele de astăzi nu a fost reținut, cu excepția cîtorva care se termină deja în *-este,* terminația *-este* fiind invariabilă. Cuvântul *bine,* de exemplu, a fost înlocuit de *buneste.*

În plus, orice cuvânt - şi acest lucru este valabil, teoretic, pentru orice cuvânt al limbii - poate fi negat prin adăugarea prefixului *ne-* sau poate fi întărit prin afixul *plus-* sau, pentru o şi mai accentuată intensificare, prin *dubluplus-.* Astfel, de exemplu, *nerece* înseamnă „cald“, în timp ce *plusrece* şi *dubluplusrece* înseamnă, respectiv, „frig“ si „foarte frig“. Este, de asemenea, posibil, aşa cum este şi în engleza de astăzi, să se modifice sensul aproape oricărui cuvânt cu ajutorul afixelor prepoziționale, cum sunt *ante-,post-, supra-, sub-* etc. Asemenea procedee fac posibilă o fantastică diminuare a vocabularului. Luând, de exemplu, cuvântul *bun,* nu este necesar un cuvânt ca *rău,* din moment ce sensul cerut este la fel de bine - de fapt, chiar mai bine - exprimat de *nebun.* Singurul lucru necesar, în cazul oricăror două cuvinte care formează o pereche naturală de antonime, este acela de a hotărî care dintre cele două să fie suprimat. *Noapte,* de exemplu, se poate înlocui cu *nezi,* sau *zi* cu *nenoapte,* după preferință.

A doua trăsătură distinctivă a gramaticii Nouvorbei este regularitatea. Cu câteva excepții, menționate în continuare, toate inflexiunile respectă aceleaşi reguli. Astfel, la toate verbele preteritul şi participiul perfect sunt identice şi se termină în *-t:* preteritul lui *fura* este *furat,* preteritul lui *gândi* este *gândit* si aşa mai departe, toate formele ca *înotă, dădu, aduse, vorbi, luă* etc. fiind eliminate. Toate pluralurile se formează adăugând *-i* sau *-uri,* după caz. Pluralurile de la *om, bou, viață sunt omi, boui, viațuri.*

Singurele clase de cuvinte cărora li s-a acceptat o inflexiune neregulată sunt pronumele personale, cele relative, adjectivele demonstrative şi verbele auxiliare. Toate acestea îşi urmează vechea folosință, cu excepția lui *ce,* abandonat ca nefiind necesar şi a auxiliarelor *o să* şi *are să,* la care s-a renunțat, ele fiind acoperite, în toate cazurile, de *va.* Mai există unele neregularități în formarea cuvintelor, izvorând din necesitatea unei vorbiri rapide sau uşoare. Un cuvânt greu de pronunțat, sau care ar putea fi incorect auzit şi înțeles, este socotit *ipso facto* necorespunzător;

de aceea, uneori, de dragul eufoniei, sunt inserate litere suplimentare în câte un cuvânt sau este reținută câte o construcție învechită. Această necesitate se face simțită, însă, mai ales în legătură cu vocabularul B. *De ce* se acordă o importanță atât de mare uşurării pronunției vom lămuri mai jos.

Vocabularul B constă din cuvinte care au fost special concepute în scopuri politice; mai concret spus, cuvinte care, pe lângă faptul că au, fiecare în parte, o implicație politică, urmăresc şi impunerea atitudinii mentale dezirabile la persoana care le foloseşte. Fără o profundă înțelegere a principiilor SOCENG-ului, este dificil să foloseşti aceste cuvinte corect. În unele cazuri, ele pot fi traduse în Vechivorbă, sau chiar în cuvinte împrumutate din vocabularul A, dar un asemenea lucru cere, de obicei, o lungă parafrază şi întotdeauna implică pierderea anumitor nuanțe. Cuvintele din vocabularul B sunt un fel de stenografie verbală care acoperă, de multe ori, serii întregi de idei prin câteva silabe, fiind, însă, în acelaşi timp, mai clare şi mai puțin variabile decât limba cotidiană.

Cuvintele din vocabularul B sunt, în totalitate, cuvinte compuse. Ele constau din două sau mai multe cuvinte cuvinte compuse, cum ar fi *scrievorbitor,* se găsesc, bineînțeles, si în vocabularul A, dar acestea nu sunt decât nişte abrevieri comode şi nu au o nuanță ideologică specială *(n.a.*). sau porțiuni de cuvinte, alăturate într-o manieră uşor de pronunțat. Amestecul rezultat este întotdeauna un verb-substantiv a cărui flexiune urmează regulile obişnuite. Să luăm un singur exemplu: cuvântul *bungândi,* cu sensul, în linii mari, de „ortodoxie“ sau, dacă vrei să-l consideri verb, „a gândi în mod corect“. Acesta se derivă astfel: verb-substantiv - *bungândi;* preterit şi participiu perfect — *bungândit;* participiu prezent — *bungândind;* adjectiv - *bungândal;* adverb - *bungândeşte;* substantiv verbal - *bungânditor.*

Cuvintele din vocabularul B nu sunt construite după nici un principiu etimologic. Cuvintele din care sunt formate pot fi orice parte de vorbire, plasate în orice ordine şi mutilate în orice mod care le face uşor de pronunțat, cu condiția să se înțeleagă, în acelaşi timp, de unde provin, în cuvântul *crimăgândi,* „delict de gândire“, de exemplu, *gândi* vine pe locul al doilea, în timp ce, în *gândipol,* „Poliția Gândirii“, vine pe locul întâi, iar al doilea cuvânt, *poliție* şi-a pierdut silabele finale.

Din cauza unor dificultăți mai mari în menținerea eufoniei, formațiile neregulate sunt mai frecvente în vocabularul B. De exemplu, formele adjectivale de la *Minadev, Minipax* şi *Miniiub* sînt, respectiv, *minireal, minipasnic* şi *minidrag,* pur şi simplu fiindcă *-adeval, -paxal* şi *—iubal* ar suna oarecum ciudat. Cu toate acestea, teoretic vorbind, toate cuvintele din vocabularul B pot fi derivate şi toate se deriveează în acelaşi fel.

Unele dintre cuvintele din vocabularul B au înțelesuri deosebit de subtile, aproape imposibil de sesizat pentru cine nu stăpânește limba în totalitatea ei. Iată, de exemplu, o propoziție caracteristică, apărută într-un articol de fond din *Trimes: Vechigânditorii neburtăsimt SOCENG.* Cel mai scurt mod de a traduce această propoziție în Vechivorbă ar fi următorul: „Cei ale căror concepții s-au format înainte de revoluție nu pot avea o înțelegere cu adevărat afectivă a principiilor Socialismului Englez“. Dar traducerea nu este cea mai potrivită, în primul rând, pentru a înțelege în profunzime sensul propoziției citate, este nevoie de cunoașterea clară a realității acoperite de termenul SOCENG. În al doilea rând, numai o persoană cu profunde cunoștințe de SOCENG poate aprecia la justa ei valoare forța cuvântului *burtăsimți,* care implică o acceptare oarbă și viscerală, astăzi greu de imaginat; sau a cuvântului *vechigândi,* care este în mod indisolubil legat de ideea efemerității și a decadenței. Dar rolul special al anumitor cuvinte din Nouvorbă este nu atât de a exprima semnificații, cât de a le suprima. Acești termeni care, prin forța lucrurilor, sunt puțini la număr, conțin ei înșiși serii întregi de semnificații care, fiind astfel suficient acoperite de câte un singur termen unic și inteligibil, pot fi eliminate și uitate. Cea mai mare dificultate cu care se confruntă redactorii Dicționarului Nouvorbei nu este aceea de a inventa noi termeni, ci, odată aceștia inventați, să-și dea bine seama ce anume înseamnă fiecare; sau, altfel spus, să-și dea bine seama ce serii de cuvinte sunt desființate prin existența celor dintâi.

După cum am mai arătat și în cazul cuvântului *liber,* unele cuvinte care au avut, la un moment dat, o semnificație devenită eretică sunt păstrate, uneori, de dragul aparențelor, dar numai după ce sunt curățate de respectivele semnificații nedorite. Nenumărate alte cuvinte, de exemplu, *onoare, dreptate, moralitate, internaționalism, democrație, știință* sau *religie,* au încetat, pur și simplu, de a mai exista, în locul lor, există câteva cuvinte artificiale care le acoperă sensurile și, acoperindu-le, le abolesc. Toate cuvintele care sunt legate de obiectivitate si raționalism intră în sfera unicului termen *crimăgândi.* O precizie mai mare ar putea deveni primejdioasă. Unui membru al Partidului i se cere să aibă o concepție asemănătoare cu cea a vechiului evreu, care știa, fără să cunoască prea multe în rest, că toate popoarele, afară de poporul evreu, venerau „idoli“. El nu avea nevoie să știe că acelor zei li se spunea Baal, Osiris, Moloh, Astarte și așa mai departe; cu cât știa mai puțin despre ei, cu atât mai solidă îi era credința. Îl cunoștea pe Iehova și poruncile lui Iehova; deci știa că orice altă divinitate, care purta orice alt nume și avea orice alte atribute, era un idol. Aproximativ în același mod, un membru al Partidului știe care anume este comportamentul corect, iar în termeni foarte generali și excesiv de vagi știe ce anume îndepărtări de la linia corectă respectivă sunt

posibile. Viaţa lui sexuală, de exemplu, este cuprinsă, în totalitate, între două cuvinte din Nouvorbă: *sexcrimă,* „imoralitate sexuală", şi *bunsex,* „castitate". Sexcrimă cuprinde toate delictele sexuale imaginabile: prea-curvia, adulterul, homosexualitatea şi alte perversiuni, dar şi copulaţia normală practicată pentru plăcerea în sine. Acestea nu au de ce să fie numite separat, din moment ce toate sunt la fel de condamnabile şi, în principiu, se pedepsesc cu moartea, în vocabularul C, care constă din termeni ştiinţifici şi tehnici, s-ar putea dovedi necesar ca anumitor aberaţii sexuale să li se aplice denumiri specializate, dar cetăţeanului de rând nu-i sunt necesare asemenea denumiri. El ştie ce se înţelege prin *bunsex,* copulaţia normală între bărbat şi femeie, având drept unic scop dobândirea de copii, fără nici o plăcere fizică din partea femeii; orice altceva este *sexcrimă.*În Nouvorbă, este aproape imposibil de a duce un gând neortodox mai departe de simpla percepere a faptului că *este* neortodox; dincolo de acest punct, lipsesc cuvintele necesare.

Nici un termen din vocabularul B nu este neutru din punct de vedere ideologic. Mulţi dintre ei sunt eufemisme. Unii, de exemplu *voioslag,* „lagăr de muncă obligatorie", sau *Minipax,* „Ministerul Păcii" (adică Ministerul de Război), înseamnă aproape exact opusul a ceea ce par a exprima. Alţii, însă, dimpotrivă, dovedesc înţelegerea sinceră şi dispreţuitoare a adevăratei feţe a societăţii oceanice. Un exemplu pentru aceştia este *alimprol,* care desemnează distracţiile stupide şi ştirile false asigurate de Partid maselor.

În sfârşit, alte cuvinte sunt echivoce, având conotaţia „bun" când se referă la Partid şi „rău" când se referă la duşmanii săi. Pe lângă toate acestea, însă, există un mare număr de cuvinte care, la prima vedere, par simple abrevieri, dar care îşi derivă culoarea ideologică nu din semnificaţie, ci din structură.

În măsura în care acest lucru s-a dovedit realizabil, orice are sau ar putea avea o oarecare semnificaţie ideologică intră în vocabularul B. Numele fiecărei organizaţii, grupări etnice, doctrine, ţări, instituţii, clădiri publice a fost decupat după modelul obişnuit, adică a devenit un singur cuvânt, uşor de pronunţat, format din numărul minim de silabe necesare, în aşa fel încât derivarea iniţială să nu se piardă. La Ministerul Adevărului, de exemplu, Secţia Documente, la care a lucrat şi Winston Smith, se numeşte *Secdoc,* Secţia Literatură se numeşte *Seclit,* Secţia Teleprograme se numeşte *Sectele* şi aşa mai departe. Acest lucru nu se face, însă, numai cu scopul de a economisi timp. încă din primele decenii ale secolului douăzeci, cuvintele şi expresiile trunchiate au devenit una dintre trăsăturile specifice ale limbajului politic; s-a observat chiar că tendinţa de a folosi asemenea abrevieri era mai accentuată în societăţile totalitare. De exemplu, cuvinte ca *Nazi, Gestapo, Comintern,Inprecorr,Agitprop.* Iniţial, această

practică a fost adoptată, dacă se poate spune aşa, în mod instinctiv, dar Nouvorbă face uz de ea cu un scop bine stabilit. S-a observat că, printr-o asemenea abreviere, un cuvânt îşi îngustează şi-şi modifică subtil aria de semnificaţie, pentru că majoritatea asociaţiilor mentale pe care altminteri le-ar genera sunt eliminate. De exemplu, cuvintele *Internaţionala Comunistă* sugerează un tablou compozit, al înfrăţirii între oameni, cu steaguri roşii si baricade, cu Karl Marx şi Comuna din Paris. Cuvântul *Comintern,* însă, nu sugerează nimic altceva decât o organizaţie strâns unită, cu o doctrină bine definită. El se referă la ceva aproape tot atât de uşor de conturat şi de limitat ca scop, cum ar fi un scaun sau o masă. *Comintern* este un cuvânt pe care îl poţi rosti aproape fără să-ţi pui mintea la contribuţie, pe când *Internaţionala Comunistă* este o expresie asupra căreia eşti obligat să zăboveşti măcar câteva momente, în acelaşi mod, asociaţiile create de un cuvânt ca *Minadev sunt* mai puţine şi mai lesne de controlat decât cele generate de *Ministerul Adevărului.* Această realitate explică nu numai obiceiul de a abrevia ori de câte ori este posibil, ci şi grija oarecum exagerată de a face fiecare cuvânt uşor de rostit. în Nouvorbă, eufonia trage mai greu în balanţă decât toate celelalte considerente, afară de precizia semnificaţiei. Regularitatea gramaticală îi este sacrificată ori de cîte ori se dovedeşte necesar. Şi este firesc să fie aşa, din moment ce raţiunile de ordin politic reclamă, mai presus de orice, cuvinte scurte, decupate, cu un înţeles inconfundabil, care pot fi rostite rapid şi care trezesc un număr minim de ecouri în mintea vorbitorului. Cuvintele din vocabularul B capătă chiar un plus de forţă prin faptul că sînt, mai toate, foarte asemănătoare. Aproape invariabil, aceste cuvinte - *bungândi, Minipax, alimprol, sexcrimă, voioslag, SOCENG, burtăsimţi, gândipol* si câte-şi-mai-câte - sunt formate din două-trei silabe, cu accentul distribuit în mod relativ egal între prima şi ultima silabă. Folosirea lor conduce la un stil bolborosit de a vorbi, sacadat şi monoton în acelaşi timp. Ceea ce se şi urmăreşte. Intenţia este aceea de a face ca vorbirea, şi mai ales vorbirea în legătură cu orice subiect care nu este neutru din punct de vedere ideologic, să devină cât mai independentă de conştiinţă. Pentru scopurile vieţii de fiecare zi, trebuie, fără îndoială, ca măcar uneori să cugeti înainte de a vorbi, dar un membru al Partidului, dacă este solicitat sau nevoit să-şi exprime opinia într-o problemă politică sau etică, trebuie să fie în stare să emită judecăţile corecte la fel de automat ca o mitralieră care îşi scuipă gloanţele. Pregătirea sa îi permite acest lucru, limba îi oferă un instrument aproape fără cusur, iar structura cuvintelor, cu sonoritatea lor bolovănoasă şi cu o anume urâţenie care se acordă perfect cu spiritul SOCENG-ului, nu face decât să-i ofere un sprijin.

După cum tot un sprijin este şi faptul de a avea foarte puţine cuvinte din care să alegi, în comparaţie cu vocabularul limbii engleze, cel al

Nouvorbei este redus şi încontinuu se imaginează noi modalităţi de a-l restrânge. Nouvorbă se deosebeşte, într-adevăr, de aproape orice altă limbă, prin faptul că vocabularul ei scade cu fiecare an, în loc să sporească. Fiecare nouă reducere este un câştig, pentru că ispita de a te cufunda în gânduri este cu atât mai slabă, cu cât ai mai puţin de unde alege. Scopul suprem este acela de a face ca vorbirea să se producă direct în laringe, fără a mai antrena deloc centrii nervoşi superiori. Această finalitate este declarată în mod cinstit de un cuvânt din Nouvorbă, *macavorbi,* care înseamnă „a măcăi ca o raţă“. Şi acesta, ca atâtea alte cuvinte din vocabularul B, are un dublu sens. În cazul în care opiniile măcăite sunt cele corecte, are sensul unei profunde preţuiri, iar atunci când *Times* se referă la unul dintre oratorii Partidului numindu-i *dubluplusbun macavorbitor,* îi adresează, de fapt, respectivului un cald şi valoros omagiu.

Vocabularul C este un apendice al celorlalte două şi constă exclusiv din termeni ştiinţifici şi tehnici. Aceştia se aseamănă cu termenii ştiinţifici pe care îi folosim şi noi astăzi şi provin din aceleaşi rădăcini, dar, şi în privinţa lor, există aceleaşi preocupări pentru a-i defini cu stricteţe şi a le elimina semnificaţiile nedorite. Regulile gramaticale sunt aceleaşi ca şi în cazul cuvintelor din vocabularele A şi B. Foarte puţine cuvinte din vocabularul C pot circula în vorbirea de fiecare zi sau în limbajul politic. Fiecare om de ştiinţă sau tehnician găseşte toţi termenii de care ar putea avea nevoie în lista alcătuită pentru propria sa specialitate şi numai rareori i se întâmpla să aibă fie şi cea mai vagă idee - şi atunci numai cu totul superficial - despre termenii care apar pe alte asemenea liste. Cu excepţia câtorva cuvinte comune tuturor listelor, nu există un vocabular care să exprime funcţia Ştiinţei ca obicei al minţii sau ca mod de gândire, indiferent de ramurile ei. în realitate, nici nu există, în Nouvorbă, vreun cuvânt care să însemne „ştiinţă“: orice înţeles Pe care un asemenea prezumtiv cuvânt l-ar transmite este suficient de bine acoperit de termenul SOCENG. Din cele ce urmează, se va vedea că, în Nouvorbă, exprimarea unor judecăţi deviaţioniste este cvasi-imposibilă, dincolo de un nivel cu totul şi cu totul rudimentar. Bineînţeles că s-ar putea rosti erezii de un soi foarte brut, mai degrabă nişte blasfemii şi-atât. De exemplu, s-ar putea spune *Fratele cel Mare este nebun.* Dar o asemenea afirmaţie care, pentru o ureche *bungânditoare,* exprimă o pură aberaţie, nu poate fi sprijinită cu argumente logice, fiindcă lipsesc cuvintele necesare. Opiniile potrivnice SOCENG-ului nu pot fi întreţinute decât într-o formă vagă, neexprimată, şi nu pot fi numite decât în termeni foarte generali, care se învârt în cerc si înfierează grupuri întregi de erezii, fără ca, însă, condamnându-le, să le şi definească. Adevărul este că Nouvorba nu poate fi folosită în scopuri neortodoxe decât traducând, în mod ilegal, unele cuvinte înapoi în

Vechivorbă. De exemplu, *Toți omii sunt egali* este o posibilă propoziție în Nouvorbă, dar numai în măsura în care *Toți oamenii sunt roșcați* este o propoziție posibilă în Vechivorbă. Ea nu conține nici o eroare gramaticală, dar exprimă un evident neadevăr - şi anume că toți oamenii ar avea aceeaşi înălțime, greutate si, eventual, culoare a ochilor. Conceptul de egalitate politică nemaiexistând, cuvântului *egal* i-a fost eliminat acest sens secundar, în anul 1984, când Vechivorbă încă mai constituie mijlocul normal de comunicare, există primejdia teoretică de a-ți aminti sensul inițial al cuvintelor din Nouvorba, pe care le foloseşti. Practic, însă, oricine stăpâneşte bine tehnicile dublugânditului poate evita cu uşurință acest pericol, iar în răstimpul câtorva generații, până şi posibilitatea unei asemenea deviații va dispărea cu totul. Cei ce vor creste având drept unică limbă Nouvorba nu vor mai avea de unde să ştie că înțelesul secundar al cuvântului *egal* era odată „echivalent din punct de vedere politic", iar al cuvântului *liber* era „neangajat intelectual", la fel cum cei care nu au auzit niciodată de şah nu pot fi conştienți de sensurile adiacente ale cuvintelor *regină* sau *turn.* în acest fel, multe crime şi erori vor deveni imposibil de comis, pur şi simplu pentru că nu vor purta nici un nume şi vor fi, prin chiar acest fapt, de neimaginat. Şi este de prevăzut că, o dată cu trecerea timpului, trăsăturile specifice ale Nouvorbei vor deveni din ce în ce mai pronunțate, că vocabularul ei se va restrânge din ce în ce mai mult, că semnificațiile cuvintelor vor fi din ce în ce mai strict delimitate, iar probabilitatea ca acestea să fie întrebuințate în alte moduri decât cele corecte va scădea neîntrerupt. Iar o dată cu înlocuirea totală si definitivă a Vechivorbei, va fi tăiată şi ultima legătură cu trecutul. Istoria a fost deja rescrisă, dar fragmente din literatura epocilor trecute mai supraviețuiesc ici şi colo, nefiind bine cenzurate; atâta timp cât omul îşi mai păstrează cunoştințele de Vechivorbă, el are şi posibilitatea să le citească, în viitor, asemenea fragmente, chiar dacă, din întâmplare, ar mai supraviețui fizic pe undeva, vor fi de neînțeles şi de netradus. Este imposibil să traduci orice text din Vechivorbă în Nouvorba, cu excepția cazului în care se referă la ceva pur tehnic sau la vreo activitate foarte simplă de fiecare zi, sau dacă merge pe linia corectă de la bun început - dacă este deja *bungândal,* cum s-ar spune în Nouvorbă. Practic, acest lucru înseamnă că nici o lucrare scrisă pînă prin anul 1960 nu poate fi tradusă integral. Literatura pre-revoluționară trebuie neapărat supusă unei traduceri ideologice, adică unor modificări nu numai de limbă, ci şi de conținut. Să luăm, de exemplu, binecunoscutul pasaj din Declarația de Independență:

Considerăm aceste adevăruri ca fiind de la sine înțelese: că toți bărbații şi femeile au fost creați egali; că ei au fost înzestrați de Cel ce i-a creat cu anumite drepturi inalienabile; că printre acestea se numără viața,

libertatea şi căutarea fericirii; că, pentru a garanta aceste drepturi, au fost instituite de către oameni Guvernele, a căror justă autoritate derivă din consensul celor pe care-i guvernează; că, ori de câte ori vreo formă de guvernământ devine destructivă față de aceste țeluri, stă în dreptul oamenilor să o modifice sau s-o abolească şi să instituie un nou Guvern etc. etc.*

Ar fi absolut imposibil de redat acest pasaj în Nou vorbă şi, în acelaşi timp, de păstrat sensul inițial, singura modalitate de a atinge măcar tangențial acest dublu scop ar fi aceea de a pune semnul egalității între pasajul citat şi termenul *crimăgândi.* O traducere completă nu ar putea fi decât o traducere ideologică, prin care cuvintele lui Thomas Jefferson ar deveni un panegiric al conducerii totalitare.

O mare cantitate din literatura epocilor precedente se află deja în curs de transformare în acest mod. Din rațiuni de prestigiu, este bine să păstrezi amintirea unor personaje istorice, dar numai aducând realizările acestora pe aceeaşi linie cu filozofia SOCENG-uhii. Diverşi scriitori, cum ar fi Shakespeare, Milton, Swift, Byron, Dickens, se află în plin proces de traducere; odată această acțiune încheiată, scrierile lor originale, împreună cu orice altceva care mai supraviețuieşte încă, din literatura trecutului, vor fi distruse. Asemenea traduceri se fac, însă, lent şi anevoios şi nu se poate prevedea ca ele să fie definitivate înainte de primul sau chiar de al doilea deceniu .al secolului douăzeci şi unu. În plus, există şi mari cantități de literatură strict utilitară — manuale tehnice indispensabile şi altele - care urmează să fie tratate în acelaşi fel. Mai ales pentru a lăsa timpul necesar acțiunii preliminare de traducere a fost fixată adoptarea definitivă a Nouvorbei pentru o dată atât de îndepărtată cum este anul 2050.

* Traducerea acestui pasaj din Declarația de Independență a Statelor Unite ale Americii aparține şi serveşte cărții de față *(n. tr.).*

O mie nouăsute optzeci şi patru

de

George Orwell

****